

C A T A L O G U S

CODICUM ORIENTALIUM

BIBLIOTHECAE ACADEMIAE REGIAE SCIENTIARUM.

Manibus Virorum Clarissimorum

Weijersii et Juynbollii

HOC OPUS

DEDICAT

AUCTOR.

P R A E F A T I O.

Collectio Codicum, quorum Catalogum Lectori offero, fere tota, paucissimis numeris exceptis, pars fuit bibliothecae viri Clarissimi Joannis Willmet. Hic, a. 1750 Amstelodami natus, studia peregit in urbe patriâ, praesertim vero ab a. 1767—1772 Hardervici, ubi E. Scheidio, et deinde Lugduni Batavorum, ubi J. J. Schultensio magistris utebatur. Theologiae se dicaverat et munus etiam Verbi Divini Ministri ab a. 1777 per sedecim annos continuos obiit in pagis Nederhemert et Loenen, sed, sive Theologiae studioso, sive Verbi Divini Ministro, studium litterarum Orientalium Willmeto semper curae cordique erat. Gratum ergo ei evenit, ut a. 1793, E. Scheidio Lugduni Batavorum in locum H. A. Schultensii suffecto, Hardervicum vocaretur ut magistro succederet. Non ita multos annos in hac urbe degit. Walraveno enim a. 1804 mortuo et munere Professoris ling. Orient. in Athenaeo Amstelodamensi ei delato, ad urbem rediit, ubi diem primum viderat, sed et postremum obiret. Nam munere dicto ad a. 1827 usque functus et rude do-

natus, ibi mortuus est die 22 mensis Octobris a. 1835 (a).

Per longam, quam Willmetus vixit, aetatem totus semper occupatus erat in Codicibus Orientalibus sibi comparandis. Simili desiderio ducebatur magister ejus Scheidius. Sed dum hic ad ipsum Orientem animum advertebat et thesaurum pretiosissimum e Constantinopoli et Halebo arcessebat, Willmetus ad solam patriam oculos habebat intentos. Librorum cupidus ubique hîc circumspexit, et, quaecunque venalia emit, aut ab amicis dono accepit, aut ipse conscripsit, omnia diligenter in unum congescit, ita ut tandem viro, sumptui nec operae parcenti, collectio exstiterit, quae numeros 257 complectebatur.

De singulis his Codicibus et modo, quo Willmetus eos adeptus sit, referre hîc meum non est. Omnia, quae hac de re innotuerunt, ad unumquemque numerum in Catalogo sedulo notavimus, haud leviter adjuvati annotationibus ipsius Willmeti, quas Catalogo Codicum suorum (num. CCLVIII) adjecit. Si vero de totâ collectione et modo, quo haec sensim exstiterit, paucis exponam, Lectori hoc non displicere confido, quia sic apparebit, quaenam sint praecipuae ejus partes, et simul quodammodo, quanti hae sint aestimandae.

Anno igitur 1773 Willmetus 41 Codices nactus est, qui primordia dici possunt ejus collectio-

---

(a) Cf. H. Bouman, *Gesch. van de voorn. Geldersche Hoogeschool*, II, bl. 509 en v.

nis, quippe quae adhuc paucissimis tantum numeris constabat. Hos 41 omnes a. 1773 in potestatem venisse Willmeti, ex anni notâ patet, a viro Clar. primo Codicum folio inscriptâ. De eorum vero origine nihil quidquam a Willmeto in num., modo dicto, CCLVIII annotatur, neque etiam a nobis in hoc Catalogo traditum est. Nihilominus diffiteri nolo, admodum probabile mihi videri eos omnes originem duxisse ex officinâ Stephani Schultzi et Alb. Fr. Woltersdorffii. Hi legati erant Instituti Judaici Callenbergii et inde ab a. 1752 per Orientem iter fecerunt, e quo tamen solus Schultzius; Woltersdorffio die 12 m. Aug. a. 1753 in urbe Ptolomais mortuo, a. 1756 salvus in patriam rediit; conf. diarium, a. 1771 et seqq. a Schultzio editum, c. t. *Der Leitungen des Höchsten nach seinem Rath auf den Reisen durch Europa, Asia und Africa*. Causa quod ab his duumviris, qui multos Codices, sive pecuniâ datâ, sive apographis factis, in Oriente sibi comparabant, nostrorum etiam originem repeto, haec est. Ex 41 libris Mss., quos eodem, ut vidimus, annq Willmetus acquisivit, 19 (a) deprehendi ab ipsis Schultzio et Woltersdorffio exaratos, *hujus* manus porro in duobus (b) aliis apparet: quid mirum si conjicio, ceteros vi-

---

(a) Sunt numeri XXXIX, XLI, XLII, XLIII, LXVII, CXLI, CXLVII, CXLVIII, CLIX, CLXXXVI, CXC, CXCH, CXCHH, CC, CCI, CCH, CCXXII, CCLV et CCLVI.

(b) Num. XXIII et XL.

ginti (*a*) etiam ex eodem fonte emanasse? Quomodo hi Codices in patriam nostram devenerint, non constat, sed fieri hoc potuisse, quisque intelliget, reputans, duumviros nostros, opportunitate datâ et conjunctim cum aliis rebus, saepius Codices ex Oriente ad Institutum Judaicum Callenbergii misisse et perferendi curam mercatoribus, Hollandis quoque, commendasse. Forte igitur mercator mandatum non exsecutus est, forte etiam (ne temere in calumniae crimen incurram) navis, procellâ acta et ad littora nostra appulsa, Codices huc attulit (*b*). Quidquid vero hujus rei sit, inter libros Mss., qui a. 1775 collectioni nostrae accesserunt, pauci reperiuntur memoratu digni (v. c. num. CLXXV et CCVI); plurimi Schultzio et Woltersdorffio adminicula fuerunt, quibus elementa linguarum Orientalium addiscerent.

Anno 1780 novum incrementum cepit collectio nostra ex auctione librorum viri Clarissimi J. J. Schultensii, mense Sept. hujus anni Lugduni Batavorum habitâ. Ex hujus bibliothecâ 26 Codices emit Willmetus. Neque hi praestantiâ eminent; rariores sunt numeri XXII, CXII, CLVII, CLXVI, CLXXIII, CLXXIX et CCIV.

(*a*) Numeri XXXVI, XLVII, C, CVIII, CXLIII, CXLV, CL, CLXI, CLXVII, CLXXV, CLXXXII, CLXXXV, CLXXXVII, CXCVIII, CXCIX, CCVI, CCVII, CCIX, CCXIV et CCXXI.

(*b*) Revera de tali naufragio in vicinâ insulae Texel loquitur Schultzius in Diario laud. (T. IV, S. 378 in n.), deplorans tot Codices Orientales pretiosos, ab ipso in Oriente conquisitos, ibi interiisse.

Anno 1800 Willmetus bibliothecam auxit 41 libris Mss., mense Sept. Medioburgi emtis. Pristinus eorum possessor J. J. de Bruin, Consul Medioburgensis, hos fere omnes sibi comparaverat e bibliothecâ viri Clar. Jacobi Willemsen, Prof. Mediob., anno 1781 Lugduni Batavorum venditâ. Hi Codices, inter quos 8 apographa G. J. Lettei (a) reperiuntur, non majoris pretii sunt quam Schulensiani, modo dicti. Digni tamen sunt, ad quos attendatur, numeri CX, CXIII, CLXXVI et CCVIII; conf. etiam n. LXV, CXXX, CXXXV, CXCIV, CCXXXII—CCXXXVI et CCLI.

Anno 1801 collectioni nostrae 7 tantum Codices accesserunt, mense Febr. Duisburgi emti e bibliothecâ viri Clar. J. P. Berg, Hist. Eccles. et Ling. Orient. Prof. Sunt 6 exilia apographa ipsius Bergii et unus Codex parvi momenti.

Anno 1804 contra insignem Codicum numerum, nempe 47, nactus est Willmetus e bibliothecâ viri Clar. D. A. Walraven, in Athenaeo Amstelodamensi ling. Orient. Professoris. Manuscripta, in librorum Walraveni Catalogo p. 55—57 memorata, omnia, exceptis tantum numeris 8 et 36 (b), emit 60 florenis Hollandis. Pretium sanequam non ma-

---

(a) G. J. Lette, a. 1725 natus, studiis peractis, ab a. 1747 in pago Valkenburg et deinde ab a. 1750 in urbe Zierikzee munere Verbi Divini Ministri functus est. Obiit in hac urbe d. 21 m. Oct. a. 1760.

(b) E Catalogo tamen Codicum Willmeti, in n. CCLVIII obvio, efficeret, cum quondam hunc etiam numerum acquisivisset.

gnum, si attendimus ad Codices nonnullos praestantissimos et rarissimos, quibus potiebatur, vid. imprimis n. VII, XXVII, XLIV, CI et CII. Numeri CXXXIII et CXLII quoque notatu digni sunt. Ceterum inter hos Codices multa apographa reperiuntur, a Gyongyossio (*a*), Reiskeo (*b*), N. G. Schroederō (*c*) et manu mihi ignotâ exarata.

Annus denique 1806 ex auctione bibliothecae Ev. Scheidii, litt. Orient. in Acad. Lugd. Bat. Professoris, 33 (*d*) Codices attulit. Nota est insignis hujus viri Clar. collectio, quae numeros non ita multos, sed pretiosissimos complectebatur ideoque non sine causâ eruditos exteros, ex. g. de Sacyum, valde alliciebat (*e*). Paucissima tantum manuscripta ex hac collectione Bibliothecae Lugduno Batavae coemta sunt; eo magis laetamur non plura quem eheu! locum habuit, e patriâ evasisse, sed bene multa

(*a*) Erat Hungarus et discipulus A. Schultensii. Vid. de eo Reiskei *Lebensbesch.*, S. 104 et 120.

(*b*) Vir hicce notissimus A. Schultensii tempore per 8 annos (1738—1746) in patriâ nostrâ versatus est.

(*c*) N. G. Schroederus, a. 1721 natus, ab a. 1743 Marburgi et mox ab a. 1748 Groningae ling. Orient. Professor fuit. Obiit anno 1798.

(*d*) Ex his 32 descripti sunt in nostro Catalogo. Unus enim, n. 256 ex Willm. Cat., quippe Latinus, adhuc cum 4 aliis numeris in bibliothecâ Academiae Regiae Scientiarum exstat; vide infra p. xvi.

(*e*) Numeri v. c. 36 et 37 c Scheidii Cat. (v. de Sacy in Proleg. ad Haririi ed. 2^{am} p. v et vi), 18 et 41 (v. de Sacy *Chr. Arab.*, II, p. 423 et III, p. 261, ed. 2^{ae}) 50 et 22 (nunc Monachii asservati, v. *Z. d. D. M. G.* XIII, p. 229 et 232 sq.) omnes in Galliam abierunt.

Willmeti curâ hîc adhuc adesse. Quaedam ex his quanti pretii sint, judicare licet ex collatis numeris XXX, XXXII, LII, LXIX, LXXXVI, CVI, CLII et CLV. Apographa neque inter hos libros desiderantur: sunt 5 numero, manu ipsius Scheidii scripta.

Codicibus, e bibliothecis horum virorum doctorum acquisitis, diversis temporibus alii accesserunt, quos Willmetus aut peculiari quadam opportunitate emit, aut ab amicis dono accepit aut denique ipse scripsit (a). Sic per totam vitam ducebatur vir Clar. indefesso studio manuscripta sibi comparandi, ita ut collectionem, cujus adolescens 18 annorum initium fecerat, anno aetatis 85to e vitâ discedens, ad numeros 257 evectam relinqueret.

Antequam d. 22 m. Oct. a. 1835 diem supremum obierat, Willmetus significaverat ei in optatis esse, ut collectio Codicum suorum tota coemere- tur bibliothecae Instituti Regii Neerlandici. Quod revera obtinuit. Codices, a. 1836 Regi nostro augustissimo Guilielmo I venales oblati, ab hoc ad unum omnes emti sunt et benevole Instituto dono dati. Anno igitur 1857 numeri illi 257 jam ad- erant in loco, a Willmeto exoptato, ubi mox aliis septem augebantur. Accedebant nempe 4 numeri, hoc ipso tempore a viro Clar.° N. G. van Kampen bibliothecae Instituti dono dati, n. 258 (sive CXXVI

(a) Libri 18 sequentes ejus manu exarati sunt: n. XXIV, L, LI, LXVIII, LXX, LXXII, LXXIII, LXXVI, XCH, XCVI, XCIX, CIV, CV, CVII, CLXIII, CCLVII, CCLVIII et CCLIX.

ex hoc Cat.), 259 (sive CLIII), 260 (sive XI) et 261 (sive CXXVII). Unus porro, n. 262 (sive CXXI), jamdudum in bibliothecâ Institutii exstiterat. Duo reliqui n. 263 (sive CCLVIII) et 264 (sive CCLIX) catalogi erant Codicum Willmeti, hujus manu scripti, qui nunc ipsis Codicibus adjungebantur.

Hoc itaque modo a°. 1837 comparata erat nostra collectio, quum vir Clar. H. E. Weijersius curam novi Catalogi ejus conscribendi suscipiebat. Catalogus enim, anno 1837 e manuscripto Willmeti (n. CCLIX) editus, brevissimus et valde imperfectus erat, et sponte desiderium excitabat alius Catalogi, in quo Codices modo ampliore et magis accurato describerentur. Weijersius hoc opus incepit, sed, invitâ magnâ ejus diligentîâ, in eo absolvendo non cito pergebat. Impediebatur loci distantîâ, gravissimis muneris negotiis, sed praesertim, ut ipse fatetur (a), multis et magnis difficultatibus, quas ipsa Codicum descriptio ei creabat. Accuratissime, ut solebat, rem suam agens, neque res, quae aliis minoris momenti videntur, negligens, sollicite singula pervestiganda esse existimavit. In fata uniuscujusque Codicis, quoad ejus fieri posset, inquirere, singulorum apographorum, quae magno numero in collectione nostrâ exstant, ét manum ét fontem indicare sibi proposuit. Opus sane laborio-

---

(a) Vid. quae hac de re monuit in dissertatione, mense Sept. anni 1841 membrisi tertiæ classis Institutii praelectâ, c. t. *Over het katalogiseren van Oostersche Handschriften* cet. Edita est a. 1844 in opere *Het Instituut*, p. 60—84.

sum ei, qui nostram collectionem descripturus est, cujus Codices undique confluerunt et cujus apographa saepissime omni indicio aut scriptoris aut fontis carent. Hinc igitur factum est, ut opus, tarde procedens, anno demum 1842 prelo subiceretur. Longe tamen abfuit, ut jam totum prelo esset paratum. Weijersius, ut ex omnibus certissime patet, opportunitate datâ tantum elaborabat, quantum sufficeret ad plagulam identidem typis mandandam. Hinc opus prelo subjectum iterum lento gradu processit, ita ut per annos 1842 et 1845 paucissimae solummodo plagulae typis excuderentur. Die 1 mensis Aprilis anni 1844 post morbum diuturnum obiit Weijersius, novi Catalogi paginas 1—64 impressas, p. 64—68 prelo subjectas et apparatus qualemcunque ei relinquens, qui in posterum laborem operis continuandi susciperet.

Viro Clar. T. Roorda multis negotiis cum novo munere, quod eodem hoc tempore in Academiâ Delphensi auspiciatus erat, conjunctis, obruto, hic labor eodem anno 1844 committebatur viro Clar. P. J. Veth. Licet nihil magis exoptans quam tale opus pium in memoriam magistri perficere, cunctanter tamen Clar. Veth mandatum suscepit, timens, ut aliquando id persequi posset. Apparatu enim, a Weijersio relicto, perlustrato, ei patuerat, mandatum illud postulare, non ut e chartis Weijersii editionem curaret, sed ut totum se daret ad collectionem universam penitus cognoscendam et suo Marte describendam. Tanto labori multum temporis requirebatur, quod cum impendere anni

proxime sequentes non siverunt. Tandem anno 1851, Institutum Regium Neerlandicum sublatum iri praesagiens, mandatum aegre deposuit.

Academia Regia Scientiarum, quae deinde Institutum Regium Neerlandicum excepit, nacta est collectionem nostram, sed mox satisfecit desiderio Clar. Juynbollii, carissimi praceptoris nuper eheu! defuncti, petentis ut Codices Orientales in usum Academiae Lugduno-Batavae traderentur. Idem desiderium viri Clar. Weijers et Veth jam antea Instituto significaverant. Mense Februario igitur anni 1856 collectio 228 numerorum translata est in Bibliothecam nostram, hac conditione, ut Codices tamdiu in usum Academiae Leydensis traderentur, quamdiu Academia Regia ipsos non reposceret, utque a reliquis Bibliothecae Leydensis Codicibus, suis notis numerisque distincti haberentur (a). Numeris his 228, Codicibus nempe Semiticis, Persicis et Turcicis, postea omnes reliqui, aliis ab his diversis linguis scripti, accesserunt, exceptis tantummodo 5 numeris, ex Willm. Cat. n. 251 (b) et 254—257 (c), qui adhuc in Bibliothecâ Academiae Regiae Scientiarum exstant.

(a) Vid. Juynboll, *Oratio de Codicum Orient.*, quâ in *Acad. Lugd. Bat. servantur, bibliotheca*, p. 22 et in *Z. d. D. M. G.* X, S. 811.

(b) Opus Sinicum et Japonicum, de quo conf. Willmet, *Schets van den staat der Oostersche Litteratuur in Holland in de achttiende eeuw*, (*Verhandelingen van het Kon. Ned. Instituut*, 1820, II, p. 230—238), coll. *het Instituut*, 1843, p. 21.

(c) Sunt Manuscripti Latini.

Labor Catalogum continuandi ab hoc inde tempore mihi committebatur, quem, semel atque iterum ab hoc opere avocatus, nunc absolutum Lectori trado. In quo labore perficiendo quisque videt normam eandem mihi observandam fuisse, quam Clar. Weijersius in paginis illis, jam dudum typis excusis et flavo colore distinctis, persecutus esset. Hoc ideo monere juvat, ne Sprengerus aliusve mihi vitio vertat, hunc Catalogum conscriptum esse » in lateinischer Sprache, und in alter schwerfälliger Form, wo jeder Artikel anfängt mit »Codex chartaceus forma majori'' u. dgl.'' (a). Ceterum omni ope me contendisse, ut collectionem penitus cognoscerem et, quoad ejus fieri posset, Codices ex ingenio Weijersii describerem, ipse Catalogus, ut confido, demonstrabit. Numeros XXVIII et XXIX, inter libros argumenti grammatici collocandos, sed a Weijersio omissos, in fine hujus Capituli addidi; apparatus hujus viri Clar., numero 265 (sive CCLX) signatum, toti Collectioni adjunxi.

Restat ut Viris doctis, qui auxilio mihi fuerunt in describendis Codicibus, linguis mihi ignotis exaratis, publice hinc gratias agam pro benevolentia mihi praestita.

Lugduni Batavorum
mense Martio.

P. DE JONG.

(a) Vid. *Z. d. D. M. G.*, XIV, S. 294.

CONSPECTUS LIBRI.

I.	Libri Hebraïci.	p.	1
II.	Libri Syriaci	»	8
III.	Libri Arabici.		
	A. Grammatica.	p.	18
	B. Lexicologia.	"	70
	C. Rhetorica.	"	93
	D. Epistolae.	"	95
	E. Gnomae.	"	99
	F. Litterae Humaniores.	"	105
	G. Poësis.	"	118
	H. Geographia.	"	136
	I. Historia.	"	137
	J. Astronomia.	"	147
	K. Philosophia.	"	153
	L. Theologia { Moslim.	"	156
	{ Christ.	"	180
	M. Jurisprudentia.	"	192
	N. Politica.	"	196
	O. Mixti argumenti.	"	198

IV. Libri Persici.

A. Lexicologia.	p.	213
B. Epistolae.	"	213
C. Litterae Humaniores.	"	215
D. Poësis.	"	218
E. Historia.	"	225
F. Astronomia	"	227
G. Medicina.	"	227
H. Theologia	{ Moslim. . . . . Christ.	233
		"
I. Jurisprudentia.	"	237

V. Libri Turcici.

A. Lexicologia.	"	239
B. Metrica.	"	245
C. Epistolae.	"	246
D. Litterae Humaniores.	"	251
E. Poësis.	"	253
F. Historia.	"	254
G. Astronomia.	"	256
H. Mantica.	"	258
I. Theologia	{ Moslim. . . . . Christ.	259
		"

VI. Libri partim Arab., partim Pers.,
partim Turcici.

A. Lexicologia.	"	268
B. Theologia Moslim.	"	269

VII. Libri Sinici.

A. Impressi.	"	270
B. Manuscripti.	"	274

VIII.	Libri Indici.	p	281
IX.	Libri Malabarici.	»	282
X.	Liber Singalicus.	»	285
XI.	Liber Telugu.	»	284
XII.	Liber Malayâlim.	»	284
XIII.	Libri Malaïci.	»	285
XIV.	Liber Javanicus.	»	288
XV.	Liber Batakkius.	»	288
XVI.	Libri Bugici.	»	289
XVII.	Libri mixti argumenti et variis lin-		
	guis scripti.	»	290
	Indices.	»	299

LIBRI MANUSCRIPTI ORIENTALES.

I. Libri Hebraïce scripti aut ad linguam Hebraeam spectantes.

N. I.

(Ex Willmeti Catalogo n. 215 in p. 31. Ab hoc emtus
est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 57 n. 10.)

Volumen chartae pergamenae, in quo *Liber Estherae* scriptus est. Longum est unam palmam et sex pollices Neerlandos, latum vero duas ulnas et prope sex palmas. Sex constat membranae partibus inaequali latitudine, inter se consutis; undeviginti autem scripturae columnas offert, quarum itidem aliae aliis latiores sunt. Nec eundem quoque versuum numerum hae continent: tres primae, quae majoribus litteris et fusius sunt scriptae, 18; sex sequentes, quae paullo minoribus et pressius, 21; aliae etiam plures ad 25 usque. Manus sat bona et perspicua est, at neque elegantissima nec ubique firma. Vocalibus destitutum est, et verba ita inter se continuata, ut colorum quidem distinctio nulla appareat, solae autem sectiones majores relictis spatiis a se invicem separatae sint. Aetas non indicata: tria et vel plura saecula habere potest, nec multo certe recentius esse, pallidior et ad flavum vergens atramenti color arguit. Cum tegumenti expers sit, exterior ejus pars paululum aquâ et pulvere inquinata est, interior vero bene conservata.

N. II.

(Ex Willm. Cat. n. 216 in p. 31. Incertum, a quo hic emerit.)

Volumen ejusdem materiae et eundem librum complectens. Longum est unam palmam et octo pollices Neerlandos, latum unam ulnam et octo palmas ac dimidiam. Membrana tenuior et laevior est quam superioris voluminis, ac tribus tantum constat partibus, quarum duae priores inter se latitudine aequales sunt, tertia solam ultimam scripturae columnam exhibet. Totum absolvitur quindecim columnis, quae, sibi invicem perfectum in modum adaequatae, singulae 22 versus continent. Litterarum figura minuscula et elegans est, scribaeque manus ut nitidissima ita satis sibi constans. Vocales absunt, neque cola aut capita numeris notata: in cujusque tamen coli fine, nisi simul versus absolutus erat, vacuum spatium relictum est. Aetas ejus incerta; at multo recentius esse quam superius volumen, tam litterarum forma quam atramenti color indicat. Exterior membranae pars, cui radius ebeninus alligatus est, nonnihil sordium contraxit; caetera vero pura et nitida mansit, utpote tecta pharetrâ ebeninâ, in quam tota circum ligneum fusum involvitur.

N. III.

(Ex Willm. Cat. n. 214 in p. 31. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinzi (n. 59), qui eum comparaverat e bibl. Willemseni, cujus vide Catal. p. 166 n. 1804*.)

Codex membraneus in 4° maj., foliorum 249, vetustissimus ipse, sed longe recentiori ligaturâ, itidem ex pergamenâ factâ, compactus. Ab initio ad finem unâ manu, firmâ et perspicuâ, scriptus est, litteris Hebraeis majoribus, quibus vocales accuratissime sunt additae: nec tantum puncta quoque illa, quae *dagesch forte* et *lene* dicuntur, suis ubique locis expressa sunt, verum etiam litteris בגרכפת, quotiescunque *dagesch leni* carent, lineola, quae

רפה appellatur, imposita est. Septem prima folia per vetustatem trita et scissa ac reliquis squalidiora sunt: alia etiam haud pauca maculis inquinata, et in aliis nonnullis scriptura per temporis longinquitatem ita obscurata et pallida facta, ut non sine labore jam legi possint. Major tamen Codicis pars pro tantâ aetate, quantam habere videtur (quâ de re infra dicam), optime conservata et lectu facillima est. Recentior manus Rabbinica (verum ipsa quoque valde vetusta), ut passim in paginarum margine nonnulla annotavit, ita in primo folio recto novum praemisit indicem, et reliqua etiam folia quae librarius ipse vacua reliquerat, implevit. Constat ex duabus partibus, quarum prior non nisi precum formulas, et ex eo quidem genere quod vulgo סליחות appellatur, posterior vero praeter has etiam קינות, sive *elegias*, continet. Preces vero illae maximâ quidem ex parte cum iis conveniunt, quae hodie apud Judaeos qui ritum *Germanicum* (מנהג אשכנז) sequuntur, usitatae sunt, sed ut permultae tamen inter illas exstant, nunc cum solo ritu *Polonico* (מנהג פולין) conjunctae, ita nonnullae etiam absunt, quae ex altero illo requiruntur; atque universarum quoque *ordo* is est, ut neque ad hunc, neque ad illum ritum, uti nunc separatim constituti sunt, accurate sit compositus: etiam hac tamen ex parte ad *Germanicum* proprius quam ad *Polonicum* ritum accedunt.

Priori parte, quae longe major est et folia 217 complectitur (quae antiqua manus Judaea litterarum notis insignivit), sequentia continentur: 1°. a fol. 1 verso ad 4 rectum, index precum, quae in hoc Codice exstant ad fol. usque 202 rect.; quem indicem recentior illa manus Rabbinica continuavit. 2°. a fol. 4 vers. ad 5 rect., precatio quae apud Judaeos, tempore quod inter Novi Anno diem (ראש השנה) et diem Expiationis (יום כפור) intercedit, post solitas עשרה שמנה, sive *octodecim gratiarum*

actiones, recitatur. 3°. a fol. 5 vers. ad 7 vers., precatio quae apud eosdem, singulis diebus Lunae et Jovis, post שמנה עשרה usitatur. 4°. in fol. 8 rect., rursus novus index, quem recentior illa manus Rabbinica in hac paginâ, quam librarius vacuum reliquerat, scripsit. 5°. a fol. 9 rect. ad extremum fere 23 vers., preces quas recitare incipiunt illo die Solis, inter quem et sequentem Novi Anni diem spatium intercedit quatuor minimùm dierum. 6°. ab extremo fol. 23 vers. ad extr. fere fol. 53 vers., pars precum quas instituunt inde a die qui sequitur ראש השנה, usque ad diem qui יום כפור proxime antecedit. 7°. ab extr. fol. 53 vers. ad initium fol. 87 rect., preces quas recitant ipso illo die qui ante יום כפור proximus est. 8°. fere ab init. fol. 87 rect. ad medium fol. 199 rect., reliquae preces quas instituunt intervallo temporis inter ראש השנה et יום כפור. 9°. a med. fol. 199 rect. ad init. fol. 200 rect., duae preces ex earum numero, quas recitant die 13° mensis אדר, qui dies jejunii est, in memoriam jejunii Estherae constitutus. 10°. ab init. fol. 200 rect. ad init. fol. 202 rect., tres preces ex illarum numero, quae fiunt die 17° mensis תמוז, die jejunii ob diruta a Romanis, Tito duce, Hierosolymorum moenia. 11°. ab init. fol. 202 rect. ad extr. fere 207 rect., preces quas recitant die 10° mensis טבת, die jejunii ob inceptam a Chaldaeis, duce Nebucadnezare, Hierosolymorum obsidionem. 12°. fere ab extr. fol. 207 rect. ad fin. fol. 213 rect., reliquae preces diei 13ⁱ mensis אדר. 13°. a fol. 213 vers. ad med. fol. 217 vers., reliquae preces diei 17ⁱ mensis תמוז. Hic desinit prior Codicis pars, cui librarius grandiori caractere Hebraeo haec subscripsit: חזק ונתחזק, שמחה בר יצחק לא יזק לא היום ולא לעולם עד שיעלה חמור בסולם: אמן אמן אמן סלה סלה סלה:

In *posteriori* parte, quae folia 32 continet (itidem numerata, sed recentioribus manibus, et par-

tim litteris Rabbinnicis, partim nostris numerorum signis), haec exstant: 1°. a fol. 218 vers. ad extr. fol. 222 rect., preces quae inseruntur solitis illis שמנה עשרה, matutino tempore diei 9ⁱ mensis אב, qui dies est gravissimi jejunii, quo celebratur memoria utriusque Templi combusti, prioris a Chaldaeis, posterioris a Romanis. 2°. ab extr. fol. 222 rect. ad med. fol. 238 rect., elegiae quas Praecentor in conventu sacro canit, eodem illo jejunii die. 3°. denique, a med. fol. 238 rect. usque ad fol. 249 vers., sive finem Codicis, elegiae illae, quas eodem die aliquot e coetu viri, se invicem excipientes, canunt. Huic parti Codicis nihil a librario subscriptum est.

Quod jam ad ejus aetatem et originem attinet, primum quidem ex eo, quod de ritibus Germanico et Polonico hîc multifariam inter se commixtis dixi, manifesto apparere videtur, non tantum ipsum opus compositum, sed hoc quoque exemplum descriptum esse, eo remoto tempore, quum duo hi ritus nondum a se invicem diligenter sejuncti essent, sed adhuc inter se cohaerent. Cui antiquitatis indicio alterum accedit, quod etiam ad compositoris nomen et aetatem definienda prope, ut opinor, nos adducit. Nimirum dubitari nequit, quin illud nomen, quod in subscriptione prioris partis se offerre dixi, שמחה בר יצחק, scribae sit, at in infimâ orâ primae Codicis paginae, quae, omnium squalidissima et obscurissima, indicem illum serius praefixum continet (vid. p. 3 vs. 11 seq.), haec insuper litteris Rabbinnicis, vetustate prope deletis, scripta sunt: אילו הכליחות שליצחק בר שמחה. Cui annotationi si confidi potest, consequens est, ut auctor hujus libri nomen gesserit *Isaäci filii Simchae*; ac simul probabile fit, hujus ipsius filium fuisse *Simcham* illum *f. Isaäci*, qui, scriba hujus exempli, paternum ergo opus descriperit. Jam porro a verisimilitudine non abhorrere videtur, *Isaäcum* istum qui

hic *Simchae filius* dicitur, eundem esse atque *Isaïcum ben Samuël ben Rabbi Simcha*, i. e. nepotem noti illius R. Simchae, qui discipulus fuit celebratissimi Doctoris Salomonis Jarchi (sive רש"י, mortui a. 1104 aut seq.), quique vulgo ab urbe Galliae *Vitré* cognominatus est ר"ש מחה מעיר ויטרי, sive brevius ר"ש מחה דויטרי (1). Ab hujus ergo

nepote si hic liber compositus et a pronepote hoc exemplum descriptum est, sequeretur, ut illius origo in exitum saeculi a C. N. 12ⁱ, et hujus in priorem partem saeculi 13ⁱ incideret. Et tantum quidem abest, ut ipsius Codicis habitus huic quam proposui conjecturae obloquatur, ut potius quantum maxime possit eam confirmet. Tum enim verborum orthographia, tum universa scribendi ratio, tum membranae et atramenti color, hoc saltem evidentissime demonstrant, jam dudum ante typographiam apud Judaeos introductam, id est, ante annum circiter 1475, eum exstitisse (2).

N. IV.

(Ex Willm. Cat. n. 217 in p. 31. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii, in cujus Catal. non separatim

(1) Qui ut eruditionis laude excelluit, ita inprimis notum est opus ejus, quod appellatur מהזור ויטרי, quod, astronomici argumenti, precibus quoque, מליחות dictis, abundat. Conf. de ipso et hoc ejus opere Bartoloccii *Bibl. Rabb.* IV. p. 405 a. n. 1805, Buxtorf. *Bibl. Rabb.* p. 89, et Wolf. *Bibl. Hebr.* I. p. 1124 et III. p. 1131 n. 2151.

(2) Ad summam antiquitatem hujus Codicis probandam fortasse etiam valet proverbialis illa locutio, quâ librarius in subscriptione istâ usus est: ער שיעלה חמור בסולם,

donec asinus per scalam adscendat, id est, in sempiternum. Quae dictio (a Buxtorfio notata in *Lex. Chald. Talm. et Rabb.* in v. חמור) vetustissimi temporis ingenium prodit, nec a recentioribus, quantum scio, usitata est.

commemoratur, cum subjunctus esset *Anonymi Adversariis philologicis*, n. 6 in Q^o *librorum omissorum*).

Liber in 4°, foliorum 128, quorum longe pleraque tamen nihil continent. Willmetus, qui eum consuendum chartaceoque involucro tegendum curavit, hunc in fronte ejus titulum scripsit: *E. Scheidii, V. Cl., Apparatus ad Rudimenta Hebraica*. Constat vero ex quinque partibus, quarum *prima* exhibet vocales Hebraeas et reliqua puncta grammatica, itemque accentus in libris poëticis usitatos (2 pagg.); *secunda* nomenclatorem, in 17 capita distributum, nominum substantivorum Hebraeorum, cum interpretatione Hollandâ et Latinâ (22 pagg., vacuis relictis 40); *tertia* locutiones familiares Hebraeas, cum interpretatione Hollandâ (4 pagg., vacuis relictis 100); *quarta* locos nonnullos Hebraei Codicis, ita descriptos, ut plerisque vocabulis interpretatio Hollanda inter versus subjecta sit (22 pagg.); et *quinta* Glossarium Hebraeo-Hollandum, secundum ordinem litterarum Hebr., cujus tamen vix *initium* in paucissimis litteris factum est, ita ut de 66 ejus paginis, 56 plane nudae sint. — Ipsius Scheidii manu scriptus est.

N. V.

(Ex Willm. Cat. n. 101 in p. 17. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii, in quâ prostabat (conjunctim cum n. 99 et 100 Catalogi Willm.) *inter libros omissos*, n. 8 in F^o.)

Liber in fol., 22 paginarum, consutus et chartaceo involucro tectus. Willmetus ei in fronte hunc titulum praefixit: *E. Scheidii, V. Cl., Apparatus de Idiotismis Linguarum Orientalium*. Et ipse Scheidius, cujus autographus liber est, similiter in summâ pag. 1 inscripsit: *Idiotismi linguarum Orientalium*. Continet nonnullas observationes de syntaxi linguarum Semiticarum, ut ex hoc ejus initio liquet:

I. *De verbis.*

I. *Verbum singulare masculinum construitur cum nomine plur. masc., sed praecedente verbo; caet.*

Exempla autem, ab auctore adducta, fere omnia ex Hebraeo Codice sumta sunt; pauca tantum Arabica addita, e reliquis dialectis nullum. — Ex 22 paginis illis non paucae plane vacuae relictæ sunt, et in aliis perparum tantum scriptum est.

N. VI.

(Ex Willm. Cat. n. 68 in p. 13. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, in quâ annexus erat ei libro, qui in Cat. Willm. est n. 175, in Cat. Walr. n. 3 in p. 57.)

Liber in fol. max., 40 paginarum, Willmeti curâ compactus ligaturâ chartaceâ, Orientalem in modum. In primâ pag. ipse auctor haec inscripsit: *Radices Hebraeae et variae Orientales Figuræ, ex Arabicis Poetis et Zjauhari atque Camus excerptæ, cura Pauli Gyongyossi. Ex usu Bibliothecae Academiae Lugduno Batavae et MSct. O. O.* Ut haec inscriptio indicat, Gyongyossius (Hungarus, Alberti Schultensii discipulus) hîc aliquot verba Hebraea, nullâ litterarum ordinis ratione habitâ, ex Arabico sermone illustravit, et e Lexicis Arabicis Gauhari et Firuzâbadii tales locos excerptis, qui ipsi dictiones offerre maxime animadvertendas videbantur. Quo anno haec scripserit, hîc non prodidit, sed in libro cui haec olim annexa fuisse dixi, annum 1740 notavit. — Manus Gyongyossi rudis et incomposita est, ac manui Alb. Schultensii valde similis. De 40 autem paginis illis sex postremae vacuae relictæ sunt.

II. Libri Syriaci.

N. VII.

(Ex Willm. Cat. n. 219 in p. 32. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, in cujus Catal. (p. 59 n. 43)

his verbis descriptus est: *Liber incerti argumenti, pessime scriptus et lacerus.*)

Codex in 16°, cujus paginae nunc superstites sunt 457. Scriptus est in chartâ gossypinâ, et squalidiori ligaturâ, e corio nigricante factâ, laxius continetur. Manus quâ exaratus est, non valde perspicua quidem aut elegans, sed tamen satis bona est; quod vero multae paginae nunc fere legi non possunt, id non librarii culpâ factum, sed atramenti quo utebatur naturae tribuendum est: quod cum acrius videatur, chartam ipsam in compluribus locis exedit et solvit. Cui infortunio accessit veteris alicujus possessoris negligentia, qui non tantum solutas illas chartae particulas passim excidere, sed integras etiam paginas et vel foliorum fasciculos interire sivit (1). Quod sane maximopere dolendum est, cum per argumentum suum hic Codex inter praestantissimos censendus sit. Quodnam opus contineat, ex ipso apparet initio, quod sic se habet:

سورة الفاتحة

---

(1) Cum mihi hic Codex in manus veniebat, paginae numeris non notatae erant, ac nonnullae earum, a ligaturâ solutae, alieno loco jacebant: has igitur suis locis restitui, et omnes quae supersunt jam ita deinceps notavi, acsi nulla excidisset. Simul tamen lacunarum etiam locos indicavi, quos quidem, accurate collato Scaligeri apographo, sequentes mihi esse apparuit: *duae* paginae exciderunt inter p. 27 et 28; *duae* inter 41 et 42; *duae* inter 253 et 254; *duae* inter 255 et 256; *quatuor* inter 269 et 270; *quatuor* inter 315 et 316; *octo* inter 353 et 354; *duae* inter 407 et 408; *sex* inter 423 et 424, itemque *sex* inter 437 et 438. Praeterea vero unus fasciculus octo foliorum, qui paginas 232—247 continet, nunc perperam post sequentem fasciculum, ex quo duodecim tantum paginae servatae sunt (248—259), transpositus est: quae transpositio cum locum jam habuerit, antequam Codex eâ quâ nunc indutus est, ligaturâ munitur, manifesto arguit, jam pridem negligentius eum habitum fuisse.

صَدَقَ؟ وَصِدْقًا لَمْ يَلَا وَتَمَصُّصًا لَمْ يَلَا وَأَيْ أَيْدِيهِمْ وَهِيَ
 : كَسَمَ | كَلِمَةً كَلِمَةً (الهِوَاءُ الْجَوَّ الْقَصَاةُ : (i. e.)
 مِنْ مَتَلَمًا وَمِنْ هَمْزٍ. Deinde, ipsum etiam opus in
 apogr. Scal. multo quam in hoc Codice locupletius
 est, tum quod ad numerum articulorum, tum passim
 quod ad explicationis ubertatem attinet: versus finem
 quidem utriusque textus prorsus aequalis est et fere
 ad litteram sibi invicem respondet, at in initio et
 praesertim in medio opere tot articuli in hoc Codice
 desunt, ut, si reverâ (quod Gesenius statuit, p. 25)
 apographum Scal. *purum Bar-Alîi textum, sine
 aliorum additamentis, exhibet*, in hujus certe ma-
 jori parte tantum *excerptum* ex ipso opere factum
 exstare videatur. Ac denique, etiam hoc inter utrum-
 que exemplum intercedit discrimen, quod Arabica
 verba, quibus Syriaca explicata sunt, hic non, ut
 in apogr. Scal., *Arabicis* litteris, sed, juxta cum
 caeteris, *Syriacis* expressa sunt. Quam rem in
 aliis quoque hujus Lexici Codicibus factam esse, ex
 Gesenii libello, p. 24 vs. 3 et p. 25 vs. 10, appa-
 ret: cujus de universâ operis ratione ac de diversis
 illius quae hodie exstant exemplis disputatio (in
 p. 22 seqq.) mihi liberum facit ea hîc ut nota
 praetermittere. — Quamvis igitur hîc Codex, tum
 per breviorum quem offert textum, tum praesertim
 per hodiernum ejus habitum et paginarum quam
 passus est jacturam, per se quidem idoneum usum
 vix praebeat, collationem tamen ejus cum aliis Co-
 dicibus quantivis momenti esse, accurate pervolventi
 mihi apparuit: haud pauca enim menda, quibus
 apographum Scal. laborat, ex hoc corrigi, nonnulla
 quoque, ibi male ommissa, hinc suppleri posse, et
 in universum a perito librario sat caste eum scriptum
 esse, comperi. Sine dubio est vetustissimus, quod
 et chartae et scripturae color indicat: anni tamen
 nota non addita est. Litterarum forma ea est quae
simplex appellatur: majori caractere *estrangelò*

tantum eae scriptae sunt litterae, quibus novarum sectionum initium indicatur (||, ا, ا, caet.).

Verba Syriaca quae explicantur, paullo grandiori ductu quam reliqua exarata ac vocalibus instructa sunt: caeteris vocales rarius adjectae. In ultimâ vero paginâ, *aliâ*, ut credo, quam librarii manu, haec eadem, quae in fine apographi Scal. exstant et a Gesenio (p. 25 seq.) commemorantur, *Arabicis* litteris subscripta sunt: بسم الله اشترا هذا الكتاب المبارك الذي هو كتاب الاخسيقون الاب الطاهر الكاهن الموثمن النفس المكرم يعقوب الجايس بالقيامة المعظمة ليقرأ فيه وينتفع وذلك من تعبته وكان في سنة الف وثمانماية وخمسة وستين تاريخ أسكندر^a Quae quomodo hic pariter atque in Codice illo Boreelii, ex quo Scaliger suum apographum duxisse legitur (vid. Cat. Bibl. L. B. p. 464 n. 1360), et quem ex supra dictis multum ab hoc diversum fuisse apparet, locum obtinuerint, conjecturâ definire non audeo; evidens vero est, haec ipsa Willineto ansam dedisse, in suo Catalogo hunc librum sic describendi: *Lexicon Syriacum, ordine alphabetico conscriptum, ut videtur, a patre ac presbytero Jacobo.*

N. VIII.

(Ex Willm. Cat. n. 221 in p. 32. Ab hoc emtus esse legitur a. 1821 e bibl. Hiddei Heremiet.)

Liber in 4°, 81 foliorum, consutus et chartaceo involucre tectus. Scriptus est manu Johannis Henrici Schaaf, qui tunc temporis doctor privatus erat Litterarum Orient. in urbe Leidae, filius autem Caroli Schaaf, earundem Litterarum in Acad. Leidensi Professoris Extraord. ab a. 1720—1729. Spectat ad commercium epistolicum, quod ab utroque

a) In apogr. Scal. est أسكندرية.

hoc Schaafio, per longam annorum seriem, cum ipsis Episcopis Ecclesiae Christianae Syriacae S^{ci} Thomae in Malabariâ, et cum aliis hominibus in horum utilitatem, institutum fuit: cujus hoc duplex erat propositum, tum ut omnia quae ad illam Ecclesiam pertinerent, melius edocerentur, tum ut miseros illos a durissimis vexationibus, quas a Lusitanis se pati quererentur, intercedente Gubernatore Generali Batavorum in Indiâ, liberare tentarent. Commercium illud epistolicum, ut ad annum 1720 a Carolo patre gestum est, tribus fasciculis inter Codices MSS. Bibliothecae publicae Amstelodamensis servatur; ut vero, decem interpositis annis, post hujus mortem (quae die 4° Novembris a. 1729 accidit) a filio Johanne Henrico instauratum et per sex annos continuatum est, in hoc offertur volumine. Ex duabus id partibus compositum est: in quarum *priori*, 44 paginarum, duae offenduntur epistolae ad Episcopum supra dictae Ecclesiae, nomine Maha-Thomam, Chaddenadi in Malabariâ sedem habentem, quibus ipse J. H. Schaafius hunc titulum praefixit: *Epistolae Syriacae, anno 1730 die mensis Januarii confectae, missae vero die 2° Aprilis 1730 per Consulem [Delphensem, unum e XVII Viris Societati Indiae Orientalis moderandae] Bogaard van Beloys*. Utraque ita hîc in medio est posita, uti prius quam Syriace vertebatur, ab auctore *Hollande* concepta fuit; simul vero etiam e regione textûs Hollandi in alternis paginis interpretatio Syriaca adscripta est, quae quidem passim mutata et erasis quae minus placebant, emendata est. Mirum vero omnibus, qui unquam has epistolas inspecturi sunt, videbitur, quod dies, qui in utriusque subscriptione notatus est, a temporis definitione, in titulo illo praemissâ, discrepat: quae enim priori loco hîc posita est, paginas 2—19 complectens, hanc habet clausulam (pro Hollandis aut Syriacis Latina substitui): *Ego, Johannes Henricus Schaaf, filius Caroli Schaaf, hanc epistolam*

scripsi die 2° mensis Novembris, anno D. N. Jesu Christi 1729; et posterior, quae a p. 20 ad 43 procedit, et in quâ non, ut in priori, filius J. H., sed pater Carolus se auctorem profitetur, qui eam filio suo dictasset, in hunc modum desinit: *Exarata est haec epistola manu Joh. H. S., filii Caroli S., in urbe Leidæ, urbe Hollandiæ, 1° die mensis Novembris, anno D. N. J. C. 1729.* Hanc igitur discrepantiam, post consideratum ipsarum epistolarum argumentum, sic explicandam esse suspicor: utramque reverâ post Caroli mortem, mense Januario a. 1730, a filio scriptam esse, et quidem responso ad litteras Syriacas, ab Episcopo Maha-Thomâ ex Indiâ missas, quae, per multos annos frustra expectatae, brevi ante in Hollandiam advectae ipsique traditae fuissent: quibus acceptis, continuo hunc constituisse, commercium illud, prius a patre, ipso quoque adjuvante, gestum, nunc vero aliquantisper intermissum, denuo instaurare; sed visum ei fuisse, quia Episcopus iste e litteris antea missis, solum patrem cognovisset et nunc etiam huic respondisset, non prius ex suâ personâ sibi scribendum esse, quam a patre tanquam fidus et peritus negotiorum gestor illi commendatus esset: hac igitur de causâ binas eum litteras (diversas quidem inter se, sed consimilis argumenti) composuisse, alteras ex patris personâ, alteras ex suâ scriptas, in quarum prioribus diem notaret 1um Novembris (utpote qui mortem illius adhuc triduo antecessisset), in posterioribus vero diem proxime sequentem (1).

---

(1) Ut Lectori appareat, explicationem quam proposui, argumento earum epistolarum reverâ fulciri, haec verba describam, quae in illâ quae a patre profecta fingitur, versus finem (p. 38 seq.) occurrunt: *ne crede cuiquam negotia tua, ne vel ulli quisquis sit, nisi afferantur epistolae meâ manu scriptae et meo nomine notatae et meo sigillo obsignatae. Sed quando epistolas ad te scribit filius meus dilectus, Johannes Henricus Schaaf, qui omnibus mei numeris negotiis fungi-*

In *alterâ* parte hujus voluminis *novem* exstant epistolae aut epistolarum fragmenta. 1°. Versio Syriaca partis epistolae, quam ad Joh. H. S. responso miserat, mense Novembri a. 1730, Gubernator Generalis Batavorum in Indiâ, Didericus van Durven: quam partem ideo ille ex Hollando in Syriacum sermonem hîc convertisse videtur, ut eam adjungeret litteris, a se ad Episcopum Maha-Thomam mittendis, pro certo documento benevoli illius Praefecti erga Christianos Malabaricos animi; 4 pagg. 2°. Epistola Hollanda Johannis H. S. ad eundem Gubernatorem Generalem, scripta Leidae d. 28 Octobris a. 1731; 3 pagg. 3°. Excerptum, Hollande versum, ex epistolâ Syriacâ Episcopi Maha-Thomae, scriptâ ad Carolum S. die 20 Januar. a. 1715: quod annectendum erat superioribus litteris; 3 pagg. 4°. Epistola Hollanda Johannis H. S. ad Gubernatorem Generalem Didericum van Kloon (successorem Durven), scripta Leidae d. 12 Martii a. 1732; 5 pagg. 5°. Longa epistola ejusdem ad Episcopum Maha-Thomam, scripta Leidae d. 15 Sept. (ipsius, uti addidit, die natali) a. 1731: quae epistola hîc rursus ita, ut supra p. 13 vs. 26 seqq. dixi, Hollande simul et Syriacè est tradita; 62 pagg. 6°. Epistola ejusdem ad eundem, scripta d. 12 Martii a. 1732, itidem Holl. et Syr.; 4 pagg. 7°. Epistola ejusdem ad eundem, scripta d. 15 Sept. a. 1733 (die ipsius natali 32°), itidem Holl. et Syr.; 10 pagg. 8°. Epistola Hollanda ejusdem ad Gubernatorem Generalem Didericum van Kloon, scripta Leidae d. 30 Sept. a. 1733; 11 pagg. 9°. Epistola Hollanda ejusdem ad viduam hujus Praefecti, quâ eam de mariti morte consolatur, et simul de epistolis, tam a se in Malabariam datis quam ad se fortasse responso

---

tur, huic filio meo secure confidere potes, ac pro certo habere, eum omnes res tuas eodem illo amore integro curaturum, quo ego ipse eas curem, caet.

inde missis, sciscitatur; scripta Leidæ d. 30 Octobr. a. 1735; 4 pagg.

Denique separatim huic volumini adjecta est versio Latina, a Carolo S. facta et ipsius manu exarata, epistolæ Syriacæ, ab Episcopo Maha-Thomâ ad Patriarcham Syriæ Antiochenum, nomine Ignatium, scriptæ Chaddenadz anno 1709; 2 pagg. in fol. Et porro cum hac conjuncta est ejusdem epistolæ versio Hollanda, manu multo recentiori scripta; itidem 2 pagg. in fol.

N. IX.

(Ex Willm. Cat. n. 220 in p. 32. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii, ejus vide Catal. p. 99 n. 72—75.)

Fasciculus foliorum convolorum, in tegumento chartaceo colligatus. Insunt ei 1°. Apographa nitidissima, scripta manu Johannis Henrici Schaaf, *trium* epistolarum Syriacarum, ab ipso ad Episcopum Maha-Thomam datarum; ex quibus prima plane eadem est, quam in superiori pag. n. 6, et secunda eadem, quam n. 7 commemoravi; tertia vero secundum subscriptionem exarata fuit d. 14 Octobr. a. 1735, et in volumine illo non exstat. In his apographis nudus textus Syriacus se offert. 2°. Ejusdem Schaafii carmen Syriacum 24 stropharum, quarum singulae 4 versibus constant; factum die 6 Octob. a. 1727 in laudem Caroli Crucii, quum J. U. Doctor designaretur, scriptumque elegantissime in membranâ, ipsius auctoris manu. Juxta illud servatur alterum ejusdem carminis exemplum, cui prius a se scripto multasque correctiones et rasuras passo, ipse Schaafius versionem Latinam adjecit. 3°. Ejusdem hymnus Syriacus Jacobiticus (ut ipse appellavit), 148 stichorum, compositus die 30 Julii a. 1729, in honorem Johannis Oosterdijk Schagt, quum ad ordinariam Medicinæ professionem in Acad. Traject. vocatus esset; itidem autographus. 4°. Ejusdem hymnus Syriacus Ephremiticus 8 stropharum tetra-sticharum, quo fratri suo natu minori, Antonio

Wilhelmo, gratulatur, Medicinae Doctori creato (1). Ipse suâ manu Syriaco textui Latinam versionem adjecit, sordidius scriptam. — Juxta hoc folium aliud servatur ejusdem formae eâdemque manu scriptum, sed longe diversi argumenti: continet enim aphorismos quosdam ad praxin medicam spectantes, quorum auctorem se in fine profitetur *Jehoschua Heschel medicus* [Judaeus], qui temporis notam addidit a. 492 juxta supputationem minorem, id est, a. Christi 1732. Videtur ergo J. H. Schaafius ad fratrem suum, quum hoc ipso anno aut sequenti Med. Doctor renuntiaretur, una cum carmine suo gratulatorio apographum misisse horum aphorismorum, qui quidem ipsi animadversione dignissimi visi sint. 5°. denique, ejusdem carmen Syriacum 24 stropharum tetrasticharum, in honorem Principis Arausiaci Nassovici, Wilhelmi Caroli Henrici Frisonis, sive Guilielmi IV., quum Gubernator Foederati Belgii et Dux terrâ marique Supremus dictus esset. Unde ergo apparet, quum anni nota non addita sit, id carmen a. 1747 fuisse compositum: in subscriptione vero his verbis se auctor designat: *a Joh. H. S., Caroli Prof. filio, quondam Philologo, nunc Doctore Medico, et Cive Practico Amsteledamensi*. Juxta hoc nitide exaratum exemplum jacet alterum sordidius, manu ipsius etiam Schaafii scriptum, in quo Syriacis vocabulis Latinam interpretationem adjecit.

---

(1) Dies et annus non notati sunt; verum cum matrem suam hic *viduam* appellet, evidens est, id carmen certe *post annum 1729* confectum esse. Et cum in epistolâ, quam die 15° Sept. a. 1733 ad Episcopum Maha-Thomam scripsit (N. VIII, 7°), de eodem illo fratre ut *Med. Doctore* loquatur, simul inde apparet, jam *ante id tempus* illud exstitisse.

III. Libri Arabice scripti, aut ad linguam et litteras Arabicas spectantes.

A. Grammatici argumenti.

N. X.

(Ex Willm. Cat. n. 64 in p. 12 seq. Ab hoc emtus est e bibl. J. J. Schultensii, ejus vide Catal. p. 605 n. 7012.)

Codex in 8° min., foliorum 49 (quorum 6 colorata sunt, 20 autem vacua relicta), Willmetz curâ compactus ligaturâ chartaceâ, Orientalem in modum. Scriptus est manu perspicuâ quidem, sed crassâ et valde recenti, caractere نسخى. Primae paginae rudiori penicillo ornatae sunt: anni nota abest. Continet: 1°. a p. 1—44, notissimum Abū-Becr̄ Abdo'lqāhir̄i ibn-ʿAbdi'rrahmān al-Ġorgānī († a. 471) libellum, ad syntaxin Arabicam pertinentem, quā vulgo العوامل المائة appellatur. De quo ut a multis jam crebro relatum est, ita ipse nonnulla attigi in *Orientalium* Vol. I. p. 351 seq. Incipit in hoc exemplo, sicut in plerisque: الحمد لله رب العالمين،

والصلوة والسلام على سيدنا محمد وآله وصحبه
اجمعين، وبعد فإن العوامل في النحو على ما ألفه
الشيخ الإمام عبد القاهر بن عبد الرحمن الجرجاني
رحمة الله عليه مائة عامل وهي تنقسم الى قسمين الخ

Ad initium scholia Arabica, tum in paginarum margine, tum inter versus, aliâ quam librarii manu adscripta sunt. — 2°. in p. 47 et 48, brevem pronunciationem Arabicam, cui inscriptum est: هذا دُعَاءُ
عَهْدِنَا مَ (conf. Fleischeri *Catal. Codd. Orient. Bibl. Lipsiensis* p. 413 b. vs. 1 a f. seqq., et Ni-

collii *Cat. Bibl. Bodl.* p. 88 b. n. 74, 17°). Incipit, plenius quam libellus ille Bodlejanus: اللهم فاطر السموات والارض عالم الغيب والشهادة وكفى بربك شهيداً اللهم انى اعهد اليك عهداً فى هذه الحبوة الدنيا الخ — 3°. in p. 61 et 62, *initium* libelli Turcici, metricè compositi, cui inscriptum: هذا كتاب عوامل تركيه. Jam ex his quibus incipit distichis:

بل عوامل يوز درر فى الظاهر
شونك اوزره دوزدى عميد القاهر
بعض لفظيه انوك بعض هم
معنويه اولدى اى خير الامم

manifesto liquet, hîc ipsum illum, de quo sub n. 1° dixi, Arabicum Gorgānî libellum in Turcicum poëma transfusum esse: ita plane, ut a Feurîo factum esse, ex *Fleischeri Cat. B. Lips.* p. 546 b. vs. 6 a f. seqq., itemque a Çûfî-zādâ al-Edrenewî, ex *Hāgi-Cal. Lexico* (in v. العوامل المائة) et ex *Fleisch. Cat. B. Dresd.* n. 117, 3°, apparet. Hoc tamen opusculum, cujus auctoris nomen non expressum, ab utroque illo diversi est initii. Octo tantum prima ejus disticha in duabus his paginis exstant.

N. XI.

(Bibliothecae Instituti dono datus a. 1835 a Viro Cl. Nic. Guîl. van Kampen, cui etiam ipsi dono missus erat Bataviâ ab H. J. Meyndertsio.)

Codex in 4°, foliorum 250, quorum magna pars soluta est ab involucro linteo, quo solo adhuc reliqua inter se continentur. Servatur nunc in ligaturâ vetustâ et squalidâ, ex corio nigro factâ, quâ, ut magnitudine ejus apparet, olim liber multo lon-

gioris formae tectus fuit. Totus caractere نسخى scriptus est, et longe major ejus pars unâ manu, perspicuâ quidem sed crassâ et diffusâ. Anni notam non offert, at sine dubio recens est et in Indiâ ortus. Continet 1°. a p. 5—18, idem illud Gorgānī opusculum العوامل المائة, quod hic simplicius inci-

pit: العوامل في المئو مائة لفظية ومعنوية الحج, et cui in fine, post verba quae in superiori exemplo et in plerisque aliis sunt ultima: فهذه مائة عامل لا يستغنى الصغير والكبير والوضيع والرفيع عن معرفتها وأستعمالها في معمولاتها وأوردنا بيانها على: haec addita leguntur. طريق الحساب والعدد. Multa scholia Arabica et Malaïca, tum inter versus, tum in margine paginarum, tum etiam in chartis separatim insertis, adscripta sunt. — 2°. a p. 23—71, libellum aequè divulgatum de syntaxi Arabicâ, qui ab auctoris nomine أبو عبد الله محمد بن داود الصنهاجى الشهير المقدممة († a. 723), appellari solet بابن أجرم الأجرومية. Initium ejus hîc ita plane ut in reliquis Codicibus se habet, et a me quoque in *Orient. I.* p. 334 jam descriptum est. Huic etiam libello multa scholia Arab. et Mal. accesserunt. — 3°. a p. 72—77, sed aliâ manu quam 1 et 2, tractatum Malaïcum de omnibus, quae ex terrae motibus, pro diversis quibus fiunt temporibus atque horis, repetenda sunt. — 4°. a p. 77—79, itidem diversâ manu, alium tractatum Malaïcum de mundatione corporis antequam preces peragantur. — 5°. in p. 81, rursus diversâ manu, precationem Arabicam, inscriptam: أبى دعا (haec est precatio, pronuntianda tempore ovis mactatae pro puero cui primâ vice caput rasum est), quae sic incipit: اللهم ان هذه عقيقة فلان ابن فلان دمه بدمها ولحمه بلحمها (بلحمها I.) وعظمه

بعضها وشعره بشعرها الخ
 manu quâ 1 et 2, Commentarium Arabicum ad Çor-
 gāniz العوامل المائة, cujus hoc est initium: ان أولى
 ما نطيق (نَطَقْتُ ل. 1) به ألسن الانام، وافصل ما
 جرت به أسنان الاقلام، حمد الله الخ
 Aliud exem-
 plum hujus ejusdem Commentarii mihi non notum
 est, nec possum ergo auctoris nomen definire, quod
 in hoc Codice non additum est. Multa scholia Arab.
 et Mal. etiam huic libro, tum inter versus, tum in
 paginarum margine, adscripta sunt; Commentarii
 vero auctor initium et finem libelli quem explicuit
 (cujus verba rubro colore hîc distincta sunt), eodem
 modo tradidit quo in 1 exstare dixi. — 7°. in p. 198
 seq., diversâ manu, *initium* operis Arabici inscripti
 الحمد لله الذى هدانا للصلاة، اسرار الصلاة
 على (الى ل. 1) طريف الهدى، ووضح لنا الى (dele)
 سبيل المنجى، ولولا ان هدانا الله — وبعد فهذا
 جزء يسمى اسرار الصلاة فى تبیین مقارنة النبوة بتكبيره
 الاحرام فى الفقه والصوف (والنصوف ل. 1) عند (على ل. 1)
 Etiam hic liber mihi aliunde
 non notus est. — 8°. in p. 200, itidem manu diversâ,
 brevem observationem grammatici argumenti, Ara-
 bice scriptam, cujus hoc est initium: فصل وكل اسم
 فى اخره ياء ان (ان ل. 1) انفتح ما قبل الياء لم يكتمل
 من الحركات شيئاً كقولك هذا مؤسى ورايت مؤسى
 وممرت بمؤسى الخ
 — 9°. a p. 202—477, eâdem manu
 quâ 1, 2 et 6 (intermixtis tamen aliâ manu, in
 p. 258 seq., precibus Malaïcis), Commentarium Ara-
 bicum ad librum de syntaxi Arab., cui titulus est

جمال الدين أبو عمرو قطر الندى وبلى الندى
عبد الله محمد^a بن يوسف الانصارى
Ibn-Hiṣām († a. 761 aut 762). Commentarius di-
versus ab illo est, quo suum ipse librum auctor ex-
plicuit (vid. Cat. B. Bodl. n. 1134 et 1173 (Uri
p. 239 b. et 245 b.) ac n. 215, 1° (Nic. p. 182 b.),
item B. Ambros. n. 151 et B. Escur. n. 47, 1°);
nescio vero, cum nullum nomen hic exstet, cui tri-
buendus sit. Incipit his verbis: الحمد لله رب

العالمين موجه من شاء نحو الهدى، والصلاة والسلام
على سيدنا محمد ارفع من نصب لخص العدى، وبعد
فهذا ما احتاج اليه المتعلمون ذو (ذو) (1) الابتداء

المتعشون الى التروى بقطر النداء (النداء) (1) للشيوخ
الامام العالم العلامة ابي عبد الله جمال الدين محمد
ابن يوسف ابن هشام الانصارى رحمة الله عليه الخ
Ipse qui explicatur liber (quem nos hic Leidae non
possidemus) hujus est initii: اسم وهي

الكلمة قول مفرد وهي اسم
وفعل وحرف فاما الاسم فيعرف بآل كالرجل وبالتنوين
كرجل الخ. Quae verba, ut reliqua ipsius *Ibn-Hi-*

ṣāmī, rubro colore in hoc exemplo distincta sunt.
Absoluto operi haec in p. 477 librarius subscripsit:

تمت الكتاب شرح قطر النداء وكاتبه معال فوئته فى

---

a) Nomen ejus in aliis libris محمد عبد الله، in
aliis أبو عبد الله محمد عبد الله، fuisse legitur: de qua discrepantiā
vide Nicollium in *Cat. B. Bodl.* p. 183 a. ann. a et d. —
De anno mortis ejus, de quo itidem inter auctores non plane
constat, conf. Saeyi *Anth. Gr. Ar.* p. 185. Hāgi-Cal. in v.
أبو عبد الله قطر النداء annum dixit 762, et nomen scripsit
محمد.

يوم سبت; priori vero parti ejus multa etiam scholia Arab. et Mal. sunt addita. — 10°. a p. 478—481, diversâ manu (uti omnia quae sequuntur), tractatum Malaïcum de iis quae singulis diebus mensis fausto omine geruntur. — 11°. in p. 482 seq., alium tractatum Malaïcum de temporibus quibus faustum est iter adire. — 12°. in p. 484 seq., duas breves precationes

Arabicas, quarum prior incipit a verbis: اللهم أنى

أنى: أسألك كلَّ الممكنون الشيخ
 أنى: توكلت على الله الشيخ
 — Denique 13°. a p. 486—497, diversa fragmenta Arabica (p. 486—490 med.) et Malaïca (p. 490 med. — 497), descripta ex operibus ad disciplinam Juris (الفقه) pertinentibus. Arabicis scholia Malaïca inter versus sunt addita.

N. XII.

(Ex Willm. Cat. n. 169 in p. 25. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii, cujus vide Catal. p. 93 n. 38.)

Codex in 4° min., 161 paginarum, nitide et satis perspicue scriptus, caractere نسخى, et bene compactus. E clausulâ scribam fuisse apparet منصور
 ابن سليمان بن حسن الدمشقى الأزهرى, qui eum absolvit medio mense Rabio priori a. Ar. 1035. Quatuor paginae (73—76) per transversas lineas, a puero, ut videtur, temere per litteras ductas, aliquantum detrimenti passae sunt: caeterum Codex optime conservatus est. Continet notissimum librum, دُرَّةُ الْعَوَاصِ فِي أَوْهَامِ الْخَوَاصِ^a, in quo

a) Quem titulum Sacyus in *Chrest. Ar.* III. p. 176 et *Anth. Gr. Ar.* p. 63, sic vertit: *la perle du plongeur, où il est traité des fautes de langage des gens bien nés.* Fortasse tamen, quum verbum غاص cum فى construi soleat, paullo etiam accuratius sic exprimi potuisset: *la perle du plongeur, (qui s'est enfoncé) dans les fautes de l. d. g. b. n. (pour les mettre au jour).*

auctor, Abū-Mohammed al-Qāsim ibn-Ālī, vulgo *al-Harīrī* dictus (+ a. 515 aut 516), hoc sibi proposuit, ut vitiosas dictiones, sive Grammaticae legibus sive verae verborum potestati contrarias, quas a nobilioribus quoque et excultioribus hominibus usitari vidisset, notaret et quā ex parte laborarent ostenderet. Ratio hujus exquisiti opusculi jam satis nota est per bene multos locos, quos ex illo deinceps, inde ab initio ad finem, selectos edidit Sacyus in *Anth. Gr. Ar.* p. ۲۵—۷۲, ibidemque vertit et annotatione illustravit in p. 63—154. Ipse liber in hoc Codice eodem modo quo apud Sacyum et in nostro exemplo Leidensi (n. 745), incipit (أما بعد)

(حمد الله الذى عمَّ عباده الخ
قال الشبيخ (شبيخ. 1) الأنام العالم:
أبو محمد القاسم بن على بن محمد بن عثمان
الحريري تغمده الله تعالى برحمته وأسكنه بأكبوحه
(قال) : pauciora vero in Cod. Leid. :
الشبيخ الرئيس أبو محمد القاسم بن على بن عثمان
الحريري البصري. Paucula in nonnullis hujus exempli
paginis manu Scheidii et Willmetz annotata sunt.

N. XIII.

(Ex Willm. Cat. n. 170 in p. 25. Idem ab hoc e
bibl. E. Scheidii emtus est, cujus vide Cat. p. 93
n. 39.)

Codex in 4°, foliorum 174, crassiori manu sed perspicue scriptus, char. نسخى, optimeque conservatus et compactus. Librarius nullam adjecit no-

---

(1) De quibus vide quae ille annotavit l. l. p. 122 vs. 12 a f. seqq.

tam, ex quâ aut ipsius nomen aut Codicis aetas cognosceretur: universus tamen habitus ejus circiter duorum saeculorum aetatem ei tribuit. Continet, uti ex titulo qui praefixus est apparet, Commentarium in ipsum illum, de quo modo dixi, Hārīrī li-
brum, compositum (ut ibi legitur) a مولانا وسيدنا
واستاذنا شيخ الاسلام بدر العلماء الأعلام سليل الأئمة
الكرام المولى شهاب الدين أحمد الخفاجي دام
مجدده. Est igitur ille Commentarius, quem Hāgī-
Califā in v. درة الغواص, (certe secundum nostrum
exemplum) sexto loco commemoravit (1): et ini-
tium quoque ejus, ut ibi traditur (أحمد الله الذي
جعل حمده في تاج الأدب درة السخ
est quod in hoc Codice offertur. De aetate hujus
Šihābo'ddīni Ahmedīs al-Cafāgī ab Hāgī-Cal. nihil
relatum est: potest ea tamen certo definiri ex prae-
fatione, in quâ laudes celebravit Sultani Turcici
مراد بن السلطان أحمد بن السلطان محمد بن
مراد, id est, Morādi IV., filium Ahmedīs I.,
nepotem Mohammediīs III., pronepotem Morādi III.,
qui Turcarum imperio ab a. Ar. 1032—1049 (Chr.
1623—1640) praefuit. Eo igitur annorum inter-
vallo hic Commentarius editus est; hoc autem exem-
plum vivo adhuc auctore, et ab uno ex discipulis ejus,
scriptum esse, partim ex titulis qui nomini ejus
praemissi sunt, partim ex addito illo دام مجدده, se-

(1) Apud Hammerum in Catal. suorum Codd. Orient. p. 35
n. 28 (sive in *Jahrb. d. Liter.* Vol. 62 *Anz. Bl.* p. 9 seq.),
ubi locus ille Hāgī-Califae descriptus est, omisso Commentario
Abū-ʿAbdi'lāhī Mohammediīs ibn-'Izzi'ddīn 'abi-Becr 'al-An-
ṣārī 'al-logawī (qui in nostro Cod. 5us est), hoc ipso numero
Commentarius ille Cafāgī notatus est.

qui videtur. Explicantur in illo aut illustrantur difficiliore loci totius opusculi, nec pauca continere videtur, quae ad illud melius intelligendum utilissima sint. Ipsa autem Harīrī verba primum a librario rubro colore scripta, mox vero (inde a pag. 19) rubris tantum lineis notata sunt.

N. XIV.

(Ex Willm. Cat. n. 55 in p. 11. Ab hoc emtus est e bibl. J. J. Schultensii; tum vero conjunctus erat cum eo libro, qui in Willm. Cat. est n. 88 in p. 15. Hi ambo in Cat. Schult. sunt n. 7018 in p. 605.)

Codex in 8°, 125 paginarum, majoribus litteris perspicue scriptus, char. نسخى, et Willmetz curâ bene compactus, Orientalem in modum. Anni notâ caret, satis vero recens videtur. In ultimâ ejus parte vermes, quorum per totum librum vestigia sunt, etiam ipsis litteris nonnihil noxae intulerunt. Continet celebratum illum de syntaxi Arabicâ libellum, qui, a Gamalo'ddino 'abū-Amro 'Otmāne ibn-'Omar 'al-Mālikī, vulgo *Ibno-'l-Hagib* dicto († a.

646), compositus, nomine كافيّة ابن الحاجب notus

est. Conf. quae de eo jam dixi in *Orient.* I. p. 349 seq. Primum hujus exempli folium interiit, in cuius versâ paginâ, praeter titulum, haec tantum initii

verba scripta fuerant: الكلمة لفظاً ووضِعاً لمعنى مفرد:

وهي اسم وفعول وحرف لأنها أمّا أن تبدل على معنى

أو لا في نفسها أو لا الثاني الحرف والاول

أمّا أن يقتصر: nunc prima est, incipiat a verbis:

بأحد الأزمنة الثلاثة أو لا الخ Deperdita illa jam manu Willmetz adscripta sunt, qui ex editione Romanâ ea supplevit.

N. X V.

(Ex Willm. Cat. n. 56 in p. 12. Ab hoc emtus est e bibl. ejusdem Schultensii, cujus vide Cat. p. 602 n. 3837.)

Codex in 4°, foliorum 164, minutis litteris satis perspicue scriptus, char. نسخى, et bene compactus. Prima folia nonnihil trita sunt et laxius cum ligaturâ cohaerent. Una pagina (23^a) per errorem vacua relicta est, at nihil tamen deesse, ipse, ut puto, scriba indicavit, majori litterarum ductu in eâ annotans: بياض صكيج. Margines foliorum per bibliopegi imprudentiam tam late desecti sunt, ut de iis quae in extremâ orâ exstabant, nonnulla interierint. A quo et quando Codex exaratus sit, ex hac subscri-

ptione apparet: تم هذا الكتاب وكمل بعون الله الملك الوهاب في عاشر من شهر جماد الآخر بقلم الفقير الراجى عفوريه الواحد الأحد عبد ابن حاجى محمد يوسف حميرى سنة ٩٤٠. Continet amplum illum Commentarium ad Cafijam 'Ibno-'l-'Ijägibi, modo commemoratam, quem notissimus poëta Persicus, 'Abdo'rrahmán 'al-Gāmī († a. 898), in gratiam filii sui, Çi-jā.o'ddīnī Jūsufī, Arabice composuit, et الفوائد

الضبيائية inscripsit (1). Liqueat illud ex initio, quod in hoc etiam Codice sic se habet: والصلوة، والحمد لوليه، وعلى آله واصحابه، المتناذبين بأدابه، وبعد في هذه فوائد وافيه، بحلّ مشكلات الكافيه، للعلامه المشتهر فى المشارق والمغارب، الشيخ ابن الحاجب،

(1) De editione hujus libri, tam Calcuttensi quam CPolitana, jam dixi in *Orient.* I. p. 350. De priori vero editione conf. Nicoll. l. l. p. 527 a. init.

تغمده الله بغفرانه، واسكنه بأكبوحه جنانه، نظمتمها
 فى سلك التقرير، وسمط التاخير، للولد العزيز ضياء
 الدين يوسف، حفظه الله عن موجبات التلهف والتأسف،
 وسميتها بالفوائد الصبيائية، لأنه لهذا الجمع والتأليف

كالعلة الغائية، الخ. Totus liber accuratissime in hoc
 Commentario explicatus est; ipsa vero *Ibno-'l-Hāgibī*
 verba prius rubro colore hic a scribā distincta, at
 in posteriori Codicis parte lineis tantum nigris no-
 tata sunt (1). Quamplurima scholia Arabica diver-
 sis manibus, tum in margine paginarum, tum etiam
 inter versus, adjecta: quibus cum aliae paginae totae
 repletae sint, aliae tamen etiam non paucae plane
 vacant.

N. XVI.

(Ex Willm. Cat. n. 58 in p. 12. Ab hoc emtus est e
 bibl. ejusdem *Schultensii*, cujus vide *Catal.* p. 602
 n. 3839.)

Codex in 4° min., foliorum 103, char. نسخى
 exaratus; ut chartarum vero manuumque diversitas
 prodit, ex tribus, olim separatis, partibus compositus.
 Prima pars, quae reliquis et magis perspicue scri-
 pta, et sine dubio etiam antiquior est (certa enim
 temporis nota nulli adjecta), folia 77 complectitur:
 secunda fol. 78—85, et tertia fol. 86—103. Liga-
 tura antiqua, quā inter se compactae sunt, recen-
 tiori tempore resarta est. Continet quinque libellos
de inflexione verborum Arabicorum et formarum
ab his ductarum (فى التصريف), et quidem eosdem
 illos, quos in nostro *Leidensi Cod.* 950 exstantes,
 in *Orient. I.* p. 352 seqq. descripsi. Iidem quo-

(1) Eadem verba is ipse in 95 primis paginis separatim
 quoque ad extremas earum oras adscripsit. Haec tamen bi-
 bliopegi culpa passim truncata sunt.

que (ut ibi jam retuli) a Turcis, qui eos in Scholia suis usitant, CPoli a. 1818 sunt editi. *Primo* igitur loco hic, a p. 1—85, offertur مَرَّاحٌ^a الأرواح Ahmed's ibn-Āli ibn-Masūd, cujus aetas mihi nondum innotuit. Incipit: قال المفترق الى الله الودود، احمد، ابن على بن مسعود، غفر الله له ولوالديه، واحسن اليهما واليه، أعلم انّ الصّرف امّ العلوم والنحو ابوها الخ 2°. loco sequitur, a p. 87—117 (eādē manu quā 1) العزّيّ، وتصريف الترنجانيّ (1) est 'Izō'ddin 'Abdo'lwahhāb 'az-Zengānī († a. 655). Prima verba: الحمد لله ربّ العالمين، والصلوة والسلام، على خير الخلق محمد وآله وصحبه اجمعين، أعلم على خير الخلق محمد وآله وصحبه اجمعين، أعلم الخ 3°. a p. 119—151 (eādē quoque manu), المَقْصود في التصريف، de cuius auctore inter ipsos Arabes non constat. Initium: الحمد لله الوهاب، للمؤمنين سبيل الصواب، والصلوة والسلام على نبيّه محمد الزاجر عن الأذئاب، الحات على طلب الثواب، وعلى آله وصحبه خير الآل وخير الأصحاب، أما بعدُ فإنّ العربيّة وسيلنة الى العلوم الشرعية الخ 4°. a p. 155—167 (diversā manu),

---

a) Sic pronuntiandum esse hoc vocabulum, non مَرَّاح (ut,

Sacyum et alios secutus, in *Orient.* l. l. et p. 336 scripsi), recte animadvertit et Scholiastae explicacione probavit Fleischerus, *Cat. B. Lips.* p. 335 a.

الأفعال incerti auctoris. Hic quoque, omni omis-
 sâ doxologiâ, sic simpliciter incipit: اعلم ان أبواب التصريف خمسة وثلاثون بابًا ستة منها الخ
 denique, a p. 173—202 (rursus diversâ manu), الأمثلة المختلفة, i. e. *exempla diversarum formarum*
quae a verbo Arabico perfecto ducuntur (نَصْرًا يَنْصُرُ). Adjecta autem sunt in hoc Codice plu-
 rima scholia Arabica ad libellos, qui 1um, 2um et 3um,
 locum tenent; ac singulae formae quae in 5° exhi-
 bentur, eâdem illâ, partim Arabicâ, partim Turci-
 câ, expositione illustratae sunt, quae in Leid. Cod.
 950 et in edit. CPolitanâ offenditur. Caeterum hîc
 quoque nec libellorum tituli nec nomina auctorum
 a scribis expressa sunt, praeterquam quod soli 4° in
 fine subscriptum est: تم البناء. Willmetus in titu-
 lo, quem suâ manu praefixit, haec perperam po-
 suit: » *Ahmed Ibn Ali Ibn Massoud de conjuga-
 tionibus Arabicis, 5 libris absolutum opus*”; et
 in Catalogo quoque suo de solo primo libello men-
 tionem fecit.

N. XVII.

(Ex Willm. Cat. n. 57 in p. 12. Ab hoc emtus est e
 bibl. ejusdem Schultensii, cujus vide Catal. p. 602
 n. 3838.)

Codex in 4°, foliorum 80, perspicue exaratus char.
 نسخي, et corio tectus. Quo die et anno absolutus
 sit, ex subscriptione, quae partim Arabica et par-
 tim Persica est, apparet: تمت الكتاب بعون الملك
 الوهاب في يوم الخميس بيست هفتم شهر ذالحجة
 الوهاب في يوم الخميس بيست هفتم شهر ذالحجة
 (ذى الحجة 1). الحرام سنة 1.89. Continet Commen-
 tarium Sa'do'ddini Masûdi ibn-'Omar az-'Tefîzânî
 († a. 792) ad libellum supra commemoratum (XVI,

العَرَبِيَّ، Hāgī-Calīfa, in v. تصريفُ الرُّنجانِيّ، 2°)

primo loco de eo mentionem injecit, addens, primum hoc fuisse illius scriptoris opus, quod ad finem perduxit mense Šabāne anni 738 (anni ergo aetatis suae 26ⁱ, cum natus sit a. 712). Nos Leidae hunc Commentarium non possidemus: exstat vero etiam in Bibl. Bodl. n. 1159, 2° et 1164, 1° (Uri p. 243 b. et 244 a.), Bibl. Escur. n. 102, 1° et 139, 3° (Casir. I. p. 24 b. et 33 b.), Bibl. Ambros. n. 124 et 125 (Hammer. p. 22), caet., et editus est CPoli a. 1838 (conf. *Oriente*. I. p. 337 ann. b). Initium ejus, ab Hāgī-Cal. jam traditum, prorsus eodem modo in hoc

آن أروي زهيرٍ يَخْرِجُ فِي رِيَاضِ الْكَلَامِ :
مِنَ الْأَكْثَامِ، وَأَبْهَى حَبِيرٍ يُحَاكُ بَيْنَانَ الْبِيَانِ وَأَسْنَانَ

الْأَقْلَامِ، حمدُ الله الخ. Totus Zengānīz libellus in eo accurate explicatus est: cujus ipsius verba in hoc exemplo primum lineis rubris, deinde nigris, at paullo post medium nullis signis distincta sunt. In primis paginis aliquot scholia, Persica et Arabica, inter versus et in margine adscripta sunt: quorum haec tamen, cum bibliopegus folia latius desecuerit, non amplius plane sunt integra.

N. XVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 62 in p. 12. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 57 n. 16.)

Codex in 4°, foliorum 182, Mauritano caractere ac duabus diversis manibus (quae se invicem excepisse videntur) non valde perspicue scriptus, et bene compactus. E clausulā apparet, absolutum eum fuisse die Martis, 24° mensis Šauwālīs a. 1122. Continet librum, cujus in praefatione titulus esse legitur، تَكْمِيلُ الْمَرَامِ، بشرح شواهد ابن هشام، et cujus auctoris nomen ex his, quae a librario ipsi initio prae-

missa sunt, cognoscitur : مولانا وسيدنا ومولانا : العالم العلامة الحبير الباهر الفهامة المحقق المدقق الصدر الاوحد سيدنا ابو عبد الله محمد بن شيبخنا ووسيلتنا سيدنا ابو (ابى .1) محمد عبد القادر بن سيدنا على بن الشيخ العارف بالله سيدنا ابى المحاسن يوسف بن سيدنا محمد الفاسى رضى الله عنهم وارضاهم امين . Porro ex operis initio, quod sic se habet : اختلف على اختلاف صفاتها، ومودع العرب من الفصاحة أنموذجا صار لها من أجمل سماتها، --- وبعد فهذا تقييد ما يحتاج اليه من شرح الشواهد التى أشتمل عليها توضيح الخلاصة evidens est, in eo offerri Commentarium ad locos probantes, quos adduxerat Gamālō'ddīnus 'ibn-Hiṣām (de quo vide supra p. 22 ad XI, 9°) in opere suo, inscripto أوضح المسالك الى ألفية ابن مالك, vulgo autem brevius appellato: in quo is celebratam illam 'Ibn-Mālikī (+ a. 672) Grammaticam, quam, mille distichis conscriptam et hinc plerumque الخلاصة فى النحو, alio vero nomine dictam, a. 1833 Sacyus edidit, in prosam orationem resolverat et amplo Commentario illustraverat. Conf. Hāgī-Cal. in v. الألفية, edit. Flügel. T. I. p. 413. Ipsum illud 'Ibn-Hiṣāmī opus exstat in Cod. Leid. 1312, itemque in Bibl. Gothan, n. 461 (Möller.

p. 143), Escur. n. 47, 3° et 67 (Casir. I. p. 13 a. et 17 b.), Vindobon. n. 413 (Hammer. p. 42) et n. 2, 3 et 4 (apud Flügel. in *Jahrb. d. Lit.* Vol. 97 *Anz. Bl.* p. 6 seq.), caet. Libri autem, qui hoc Codice continentur, nullum aliud exemplum mihi notum est, et Hāgī-Cal. quoque nec in loco modo laud. illius mentionem fecit, nec titulum ejus تكميل المرام attingit. Cujus rei hanc causam esse puto, quod auctor ejus post Hāgī-Cal. vixerit; nam, etsi aetatem illius aliunde definire non possum, e titulis tamen, qui (ut supra dixi) in hujus Codicis initio ei tributi sunt, manifesto apparere videtur, eum scribae isti aequalem fuisse et priori ergo parte saeculi Ar. 12ⁱ vixisse. Collato libro أوضح المسالك, reverâ omnes qui in eo citati essent poëtarum versus, hîc ex ordine recenseri et explicari cognovi: quod ita quidem factum, ut primum de metro singulorum versuum, tum de nomine et aetate poëtarum, tum de carminibus quorum pars sint, ac denique de ipsorum sensu sit expositum. Ipsi illi versus per totum Codicem rubro colore distincti sunt.

N. XIX.

(Ex Willm. Cat. n. 63 in p. 12. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Cat. p. 59 n. 39.)

Codex in 8°, foliorum 152, unâ manu non ubique perspicuâ scriptus, char. تعليف ad نسخى vergente, et bene compactus. De tribus quos continet libris, primum se absolvisse scriba annotavit mense Gomādā posteriori a. 1025, et tertium mense Moharramō a. 1026, dum praeterea in hujus et secundi fine nomen suum addidit: الحاج إبراهيم بن محمد ابن حسن. Infimae paginarum orae atramento inquinatae sunt. A p. 1—32 offertur libellus ejusdem, de quo modo dicebam, 'Ibn-Hiṣāmī, inscriptus الأعراب عن قواعد الأعراب. Totus a Sacyo est editus

in *Anth. Gramm. Ar.* p. ۷۳ — ۹۲, ibidemque Gallice versus et annotatione illustratus p. 155—223. Initium ejus hic ita plane ut ibi se habet: قال الشيخ

الامام العالم العامل - - - هذه فوائدٌ جليلةٌ في قواعد الاعراب الشيخ. Scholia nonnulla Arabica inter versus et in paginarum margine adjecta sunt. — 2° loco, a p. 39—164, exstat Commentarius ad ipsum illud Ibn-Hisāmī opusculum, factus (ut in praefatione legitur) a محمود بن الشيخ اسمعيل بن عبد الله بن

توضيح، et ab ipso inscriptus: ميكائيل الكهرتري

الاعراب في شرح قواعد الاعراب. Incipit his verbis:

الحمد لله الذي رفع بدولة محمد عليه السلام كلمة

الاسلام، ونصب باسمه علماً يهدى الى فعل السجود

والاكرام، الشيخ. Unde certum est, hunc eundem esse

Commentarium, qui ab Hāgī-Ūal., edit. Flügel. I. p. 358 vs. 8 seq., commemoratus est, et cujus etiam in Bibl. Lips. (n. 27, 2°; Fleisch. p. 343 b.) et Paris. Reg. (n. 229 apud Flüg. in *Jahrb. d. Lit.* Vol. 91 *Anz. Bl.* p. 2) exempla servantur. Nomen

relativum auctoris ibi quidem (1) الكهرتري، hic

الكهرتري، scriptum est; sed utrumque eodem spectare, nempe ad arcem illam, in confiniis Mesopotamiae et Armeniae sitam, quae ab Arabibus خرتيرت

et hodie a Turcis خريوت (sic) appellatur, satis mani-

_____

(1) Vocales addidi illas, quas nomini ipsius arcis خرتيرت perspicue tribuit Lex. Geogr. Conf. de eâ Saint-Martin *Mém. sur l'Arménie* I. p. 95 seq.

festum est. De aetate illius Maḥmūdī ibn-Isma'īl ex Ḥāgī-Cal. loco nihil apparet; at e verbis, quae in hoc Codice Commentario isti subscripta sunt (وقع

الفرغ من تكويره وتسويده في وقت الضحوة من يوم الجمعة في شهر جمادى الأولى سنة خمس وعشرين والف

et quae facile vides ex *auctoris autographo* sumta esse, sequitur, eum Ḥāgī-Califae aequalem fuisse, et hunc librum a. 1025 absolvisse, uno mense antequam hujus exempli scriba primum qui hīc offertur libellum ad finem perduxerit (vid. supra p. 33 vs. 8 a f. seq.). Ipsa Ibn-Ḥisāmī verba hīc lineis rubris notata, et pauca scholia Arabica passim inter versus et in margine sunt addita. — 3us liber (a p. 167—298), ut ex initio liquet, est Commentarius scriptus a Mohammede ibn-ʿAbdi'lqanī (1) al-Ardebilī ad compendium de syntaxi Arabicā, quod composuerat Abū-'l-Qāsim

Maḥmūd az-Zamaṣārī (+ a. 538), et titulo الأَمُوزَجِ insigniverat. Hoc ipsum, quod in Cod. Leid. 748 (et in Bibl. Escur. n. 178, 1°; Casir. I. p. 40 b.) offertur, incipit a verbis: الكلمة مَفْرَدٌ وهي

أَمَّا اسم كَرَجَلٍ وَأَمَّا فعل كَصَرَبٍ وَأَمَّا حرف كَقَدْ أَلْبَحِ
illius autem Commentarii hoc est initium: الحمد

لسله انذی جعل العربیة مفتاحَ البیان، وصیبرها آتةً بیبا
يُخْتَرَزُ عن الخَطِّاءِ في اللسانِ أَلْبَحِ. Idem est, quem Ḥāgī-Cal. in v. انهوزج في النحو (ed. Flüg. I. p. 468

(1) Sic in hoc etiam Codice nomen expressum est: conf. Sacyi *Auth. Gr. Ar.* p. 270 ann. 3.

n. ۱۳۹.) *secundo* loco commemoravit (1), et ex quo Sacyus in *Anth. Gr. Ar.* eam partem integram edidit (p. ۹۹ — ۱۱۸) Galliceque vertit et illustravit (p. 240—280), in quâ *tertium* sive *ultimum* ipsius *الانموذج* caput (في الحروف) explicatum est (hujus Cod. p. 274 med. — 298). Aetas Mohammedis 'al-Ardebili, quae ab Hāgī-Cal. non expressa fuit nec a Sacyo (l. l. p. 270 ann. 3) definiri potuit, mihi quoque incerta relinquenda est. Hic vero Commentarius ejus, ut in Codd. Bibl. Reg. Paris. 1287 et 1313, 1°, atque in Eскур. n. 178, 2° offerri legitur (conf. Sacy l. l. p. 269 seq.), ita non dubito quin etiam exstet in Bibl. Bodl. n. 1136, 3° (Uri p. 240 a. coll. Pusey'i annot. II. p. 609 b.). Alium ad eundem Zamačsari'i libellum Commentarium, a Sa'do'ddino 'aš-Tefżānī (vid. supra p. 30 ad n. XVII) conscriptum, exhibet Codex B. Eскур. 179 (Casir. I. p. 41 a.), et alium incerti auctoris Codex Leid. 1046 (2). Caeterum, ut in edit. Sacy'i, ita in hoc quoque exemplo, verba ipsius Zamačsari'i et Mohammedis 'al-Ardebili interpositis (rubro colore) قال et قول a se invicem distincta sunt; ac denique huic etiam libro paucissima scholia Arabica accesserunt.

---

(1) Initium ejus tradens, pro مفتاح البيان, ut in hoc exemplo legitur, ille مصباحا للبيان scripsit.

(2) De quo mentionem injecit Sacyus l. l. p. 269 in fine ann. 1^{ae}. Incipit his verbis: الحمد لله الذي فضل كلام العرب على سائر الكلام، ونزل النحو فيه منزلة الملح في الطعام، انفعام، انسخ. Codex vero ille non integer est, cum Commentarius abrupte desinat in explicatione eorum verborum, quae in edit. Sacy'i exstant p. ۱۱. vs. 7 (واي ماختمتة بانقسام) (نحو اي والله).

N. X X.

(Ex Willm. Cat. n. 61 in p. 12. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinzi (n. 76), qui eum comparaverat e bibl. Willemseni, cujus vide Catal. p. 167 n. 1829.)

Codex in 4°, foliorum 109, Mauritanâ manu obscurius exaratus, et bene compactus. Anni nota a librario non addita est. Continet priorem tomum operis, ab eodem Ibn-Hisâmo, a quo XIX. 1, et de eodem argumento (فى الأعراب), compositi, cui titulum dedit مَعْنَى اللَّيْبِ عَنِ كُتُبِ الْأَعْرَابِ. Incipit his verbis: أَمَّا بَعْدَ حَمْدِ اللَّهِ عَلَى إِفْضَالِهِ، وَالصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ، فَإِنَّ أَوْلَى مَا تَقْتَرِحُهُ الْقَرَائِحُ، وَأَعْلَى مَا تَأْجِزُ إِلَى تَحْصِيلِهِ الْجَوَانِحُ، مَا يَتَسَرَّرُ بِهِ فَهْمُ كِتَابِ اللَّهِ الْمُنَزَّلِ، وَيَتَضَحَّ بِهِ مَعْنَى الخ. Et porro ex praefatione discimus, auctorem anno 749, cum in urbe Mekkae peregrinaretur, jam simile opus composuisse, quod tamen in reditu suo ad Aegyptum, una cum aliis amisisset (1): quapropter eum anno 756, cum rursus Mekkae versaretur, novum hunc librum fecisse, et eâ quidem maxime causâ ad hanc rem adductum fuisse, quod cognovisset, parvum suum de eodem argumento opusculum, الأعراب عن قواعد الأعراب

(1) ثم أتى أُصِيبْتُ sic Arabice expressa sunt:

به ولغيره (وبغيره l.) فى منصرفى الى مصر est, ex hoc loco, ab Hâgi-Cal. in v. المغنى اللبيب descripto, male Sacyum (l. l. p. 185) effecisse, priorem illum librum, anno 749 compositum, fuisse قواعد الأعراب. الأعراب.

(conf. n. XIX, 1), summopere viris doctis placere et magnae utilitatis esse videri. Dicit praeterea, se hoc opus in octo capita distribuisse, في تفسير الباب الأول في تفسير المفردات وذكر أحكامها الباب الثاني في تفسير الجمل وذكر أقسامها وأحكامها الباب الثالث في ذكر ما يتردد بين المفردات والجمل وهو الظرف والنجار والمجورور وذكر أحكامهما الباب الرابع في ذكر أحكام يكثر دورها ويقبح بالمعرب جهلها الباب الخامس في ذكر الأوجه التي يدخل على المعرب الخلل من جهتها الباب السادس في التثخدير من أمور اشتهرت بين المعربين والصواب خلافها الباب السابع في كيفية الأعراب الباب الثامن في ذكر أمور يتخرج عليها ما لا ينحصر من الصور الجبروتية. In hoc volumine *primum* tantum caput offertur: in quo auctor, litterarum ordinem secutus, fuse exposuit de diversâ vi et potestate, quae harum cuique in Arabico sermone, per se soli, propria est. Reliqua capita multo breviora esse videntur, cum in ultimâ paginâ hujus Codicis, in quâ librarius absoluto primo capiti haec subscripsit:

هنا انتهى السفر الأول من كتاب معنى اللبيب عن كتب الاعراب بحمد الله تعالى وحسن عونه يتلوه كتب السفر in margine الثاني أن شاء الله الخ vox adjecta sit: ex quo consequens est, totum opus *duobus* tomis comprehendi. Nos Leidae illud non possidemus; exstat vero in Bibl. Bodl. n. 1070 (Uri p. 231 a.), Paris. Reg. n. 1231 (Cat. p. 231 a.) et n. 124 (apud Flügel. in *Jahrb. d. Lit.* Vol. 91 *Anz. Bl.* p. 4), Escur. n. 48, 97, 98 et 202 Casir. I. p. 13 a., 23 b. seq. et 47 a.), caet. Ut

multi in illud Commentarii scripti sunt (vid. Hāgī-Cal. in v.), ita diversos ex horum numero offerunt Bibl. Bodl. n. 1139 (Uri p. 240 a.), Escur. n. 49, 50, 51, 170, 203 et 204 (Casir. I. p. 13 b., 14 a., 39 a. et 47), caet.

N. XXI.

(Ex Willm. Cat. n. 65 in p. 13. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Parvus Codex in 8°, trium tantum foliorum, Willmetz curâ compactus ligaturâ chartaceâ, Orientalem in modum. Scriptus est char. نستخى، ad تعليق vergente, sed satis perspicuo. Anni nota non addita est: evidens tamen, recentioris aetatis esse. Infimae paginae maculis inquinatae sunt. Continet brevem libellum de diversâ potestate et usu singularum litterarum in sermone Arabico: quae igitur ex ordine hic recensitae sunt, addito exemplo cujusque usûs, ad quem singulae adhiberi possunt. Statim, sine ullâ doxologiâ aut praefatione, sic incipit: الالف

فى الكلام (كلام 1.) العرب على اثنين وعشرين وجهًا
الالف (الف 1.) الاصل والالف الوصل والالف الفصل والالف
القطع والالف الضمير والالف التنثية والالف الواسطة والالف
التفصيل والالف التعجب والالف الاستفهام والالف الانكار
والالف التقرير والالف الاستقبال والالف الندبة والالف الوقف
والالف الاعراب والالف النداء والالف البدل والالف الزيادة
* والالف التانيث^a والالف جمع التكسير والالف الصفة

---

a) Haec verba delenda videntur: uti nunc enim non 22, sed 23, diversae species hic enumeratae sunt, ita in sequentibus, ubi reliquarum omnium exempla adducuntur, haec sola

والف جمع الاناث أما الف الاصل في الاعمال مثل اتى
 Auctoris .يبأنى والف الوصل مثل الف أنصر وأتنب الخ
 nomen non expressum est, nec titulus a scribâ prae-
 fixus. Absoluto tamen libello haec ille subscripsit:
 تمت المقدمة فى بيان الحروف بعون الله
 Unde Willmetz manu jam in fronte Codicis hic titulus
 positus est: المقدمة فى بيان الحروف, *Introductio
 ad explicationem literarum Arabicarum.*

N. XXII.

(Ex Willm. Cat. n. 60 in p. 12. Ab hoc emtus est e
 bibl. J. J. Schultensii, cujus vide Catal. p. 602
 n. 3842.)

Codex in 4°, foliorum 43, char. نسخى optime
 scriptus, sine anni indicio. Antiquior ligatura ejus
 a Willmeto superinjectâ chartâ renovata est; in
 posteriori autem parte ejus plurimae paginae macu-
 lis foedatae sunt. Continet institutionem elementa-
 riam de linguâ Turcicâ, Arabice scriptam a Caliho
 ibn-Mohammed, qui ipse nomen suum in praefa-
 tione expressit (1) et hunc libello titulum dedit:

omissa est. Et vero, quamvis in voce ذُنَيْبًا littera ُ pro fe-
 minini generis notâ valeat, male tamen ille usus hic singil-
 latim notatus fuisset. Apparet enim, litteram illam tunc esse

الف البدل, quum ذُنَيْبًا pro ذُنَيْبِي scribatur.

(1) Willmetus in Catal. suo (n. 59 et 60) auctorem esse
 scribit زيد بن ثابت (sive, ut ad n. 59 legitur, زيد بن
 ثابت), qui jussu Sultânis Mohammed Mustafa hunc librum
 composuerit. Et idem quoque tam huic quam alteri exemplo
 hunc titulum praefixit: *Grammatica Arabica linguae Turci-
 cae, auctore زيد بن ثابت*. Qui error inde ortus est, quod
 in ipso libelli initio, nempe in eâ doxologiae parte quae in
 Mohammede laudando versatur, mentio injecta est de notis-

الشُّدُورِ الدَّهْيِيَّةِ، وَالْقِطْعِ الْأَحْمَدِيَّةِ، فِي اللُّغَةِ التُّرْكِيَّةِ،

Incipit his verbis : الحمد لله الذى شرف الانسان ،

ووزينه بالنطق واللسان ، الخ . Post absolutam doxologiam de causâ quâ ad scribendum permotus fuit , sequentia retulit : أما بعد فيقول المبتهل الى الله تعالى بالأعضاء والجوارح ، الراجى عفوَ مولاة ابن محمد صالح ، لما كان مما ينبغى للانسان ان يعرف كلامَ مَنْ يُخاطبه ، ليفهم كلامه ويجاوبه ، وكان دولةً زماننا هذا الدولة العثمانية ، ولغتهم اللغة التركية السلطانية ، طامًا جال في خَسَدِي ان اصنع رسالة في اللغة التركية ، وسئلتُ بذلك مرارًا ، وتكرر على من أقربائى وأصدقائى تَكَرُّرًا ، فكنتُ تارة أُقَدِّمُ رَجُلًا وأُؤخِّرُ أُخْرَى ، لَعَدَمِ مَنْ هُوَ لَهَا بالتقديم أُخْرَى ، فلما ساقنى سائِفُ التقدير

simo hujus scribâ , Zeido ·ibn-Ībīt (vide ex. gr. Hamakerum in annot. ad فتوح مصر p. 76 et 87), quem Mohammed hic

jussisse legitur (اليهود 1. بأن يتعلم كتاب يهود من السريانية والعبرانية) Paulo tamen

difficilius explicatu est , cum in eo certe loco Mohammedis nomini solenne illud المصطفى non subjunctum sit , unde porro mentio Sultani istius Turcici (qui nunquam existit) emanare potuerit . Suspicio e loco , ubi الخاتمة incipit (ابتدات) باسم الله تعالى وأيضا الصلاة والسلام على سيدنا محمد المصطفى , et ubi in altero exemplo postrema illa vocabula محمد المصطفى ita extra versum prosiluerunt , ut in margine posita , prae caeteris conspiciantur.

ألسى حيث مَآخِطُ رِحَالِ الرِّجَالِ الأَمَائِلِ اعْنَى سُدَّةِ زُبْدَةِ
 أَرْسَابِ التَّنْكِيرِ، عُمْدَةُ اصْحَابِ التَّنْقِيرِ، مُكَهِّبِ سَطُورِ
 انْتُرُوسِ بِيَدِيْعِ البِيَانِ، مُكْرِرِ أَرْقَامِ الأَقْلَامِ بِرَفِيعِ البِرْهَانِ،
 التَّجَنُّبِ العَالِيِ، وَالجَوْهَرِ المِتَلَالِيِ، القَاصِوَى المُوْتَمَنَّى
 عُمْدَةُ دُسْتُورِ المُلُوكِ وَالسَّلَاطِينِ، وَعَيْنِ اعْيَانِ الكُتَابِ
 وَالمُوقِّعِينَ، --- فَالْتَمَسَ مَتَى تَعْلِيمَ ذَجَلِهِ ثَمَرَةَ القَوَادِ،
 مَنِ مَآخِطِهِ مِنَ العَيْنِ السَّوَادِ، اعْنَى بِهِ ذَا القَرِيبَةِ
 الوَقَادَةِ، وَالمُطَبَّاعِ المُنْقَادَةِ، المَحْفُوفِ بِالمُطَلِّفِ السَّرْمَدِ،
 وَالمَحْفُوظِ بِعِنَايَةِ المَلِكِ الأَمَّاجِدِ، التَّنَجِّلِ السَّعِيدِ،
 المَوْقِفِ الرِّشِيدِ، سَيِّدِي أَحْمَدِ --- فَامْتَنَلْتُ ذَلِكَ بِمَزِيدِ
 السَّمْعِ وَالمَطَاعَةِ، وَلا وَجِدْتُ لِمُخَالَفَتِي اسْتِطَاعَةَ، السَّخِّ

Ex quibus ergo apparet, eum hoc opusculum composuisse in gratiam pueri in disciplinam suam traditi, nomine *Ahmedis* (unde in titulo illud القَطْعُ

الأَحْمَدِيَّةُ, *panni pretiosi Ahmedici*), filii viri cujusdam honorati, cujus nomen non addidit. Non in ipsa urbe Constantinopoli *Ahmedem* illum habitasse, quod per argumentum libelli et linguam qua scriptus est, jam facile conjicitur, plane certum est e loco, qui offertur in extrema ejus parte (الخَاتَمَةُ), quae exercitia loquendi continet, ex Arabico in Turcicum sermonem conversa. Ibi enim (in pag. hujus Cod. 75) ad quaestionem, quae discipulo tribuitur:

يَا خُوجَةَ اسْتَسْتَبُولُ مِنْ هُنَا كَمْ يَوْمٌ هَلْ قَرِيبَةٌ
 (ut in altero exemplo est) أَمْ لا. بعيدةٌ وَا لا مِنْ البَحْرِ

أَسْمَعُ يَا وَلَدِي فِي : haec respondet magister : قَرِيبَةً

الْبَحْرَ مَعَ الرِّيحِ الطَّيِّبِ عَشْرُونَ يَوْمًا وَفِي الْبَرِّ سِتُونَ يَوْمًا. Habitavit igitur in regione, ex quâ maritimo itinere viginti, terrestri vero sexaginta dierum CPolin venire posset: quâ regione *Aegyptum* significari, tum per se verisimile est, tum alio loco, ante الخاتمة proximo (p. MS. 69), confirmatur, in quo

Arabice tradita et Turcice explicata sunt أَسْمَاءُ أَيَّامٍ

الخاتمة في بلاد مصر. Caeterum vero etiam ex الخاتمة effici potest, ipsi Çaliho, quem aliunde eo advenisse jam vidimus, urbem CPolin non tantum perquam notam fuisse, utpote cujus situm et praecipua aedificia discipulo describat (p. 76 seqq.), sed tum quoque, quum hunc libellum componeret, patrem et fratres ipsius ibi habitasse (p. 74). Quo tempore vixerit, presse definire nequeo: nec enim usquam id ipse edixit, nec satis aperte id elici potest ex eo praefationis loco (p. 5 seqq.), in quo aliorum libros, a se in usum adhibitos, recensuit. Liquet tamen et ex universo illo loco, et maxime ex commemorato Commentario Arabico in التلستان, facto a Sorurîo, *praeceptore principis regii Moçtafâi, filii Sultani Soleimânis Magni* (ومما من)

الله تعالى على به في تحرير هذه الرسالة ان يسر لي شرح (ا. شَرْحِي) التلستان بالعربي احدهما لسيدى على والآخر لسرورى چلبى خوجة السلطان^a محدثى بن السلطان سليمان عليهم

a) Sic in utroque exemplo scriptum est, et salis ergo certum videtur, ipsi auctori hunc errorem tribuendum esse.

(الرحمة والرضوان), certe non ante extremum saeculum 10um Arabum, sive 16um a C. N., hunc libellum scribi potuisse. Hāgī-Calīfa mentionem ejus non fecit: ex quo silentio tamen non sequitur, eum anno Ar. 1063, circa quem ille suum opus absolvit, nondum exstitisse. Praeter hoc exemplum et alterum de quo hīc proxime dicturus sum, unum tantum mihi notum est, a Flügelio notatum inter Codices qui recentissimo tempore Bibliothecae Reg. Paris. accesserunt, in *Jahrb. der Liter.* Vol. 92 *Anz. Bl.* p. 34 n. 194 (1). — In pertractando argumento suo

hunc ordinem auctor secutus est: post المقدمة فى

بيان ما يحتاج اليه الشارح فى هذا الكتاب من كل

بيان ما يحتاج اليه الشارح فى هذا الكتاب من كل (p. 7—10), quae introductio agit de litteris, quibus Turcica lingua scribitur, *prima*

sectio (الركن الاول فى بيان المشتقات) (p. 10—45)

in octo haec capita distributa est: فى

بيان المصدر الثانى فى بيان الآثر الثالث فى بيان

النتهى الرابع فى بيان الماضى الخامس فى بيان

Moctafā enim ille *Sultani* dignitatem nunquam gessit, sed a patre Soleimāne I. (qui regnavit ab a. Ar. 926—974, sive 1520—1566) occisus est die 27° Šauwālīs a. 960. Vid. Hammeri *Gesch. d. Osm. R.* III. p. 315 seqq. In hujus Moctafāi gratiam Sorūrius, vir eruditionis laude celebratissimus, Commentarium suum in الكُلستان scripsisse legitur extremo mense Rabīo priori a. 957 (conf. Hāgī-Cal. in eā voce), et ipse mortuus est a. 969 (vid. Hammeri *Gesch. d. Osm. Dichtk.* II. p. 287).

(1) Titulus ibi brevior quidem est (الشذور الذهبية فى) (اللغة التركبة), et auctoris nomen *non expressum* esse legitur; verum haud dubito tamen, quin idem sit opusculum, nomenque ut in praefatione exstaret, Flügelii oculos fugerit.

المُضَارِعِ السَّادِسِ فِي بَيَانِ اسْمِ الْفَاعِلِ السَّابِعِ فِي
Secunda sectio (p. 45—58) inscripta est: بَيَانُ عَلَامَةِ الْجَمْعِ
 الرُّكْنِ الثَّانِي: *Tertia* (p. 58—66) فِي بَيَانِ الْأَسْمَاءِ
 فِي بَيَانِ الصَّمَاتِ الْمُنْفَصِلَةِ وَأَسْمَاءِ الْإِشَارَاتِ وَالْأَدْوَاتِ
 الرُّكْنِ الرَّابِعِ فِي بَيَانِ: *Quarta* (p. 66—70). وَالْإِضَافَةِ
 الْكَلِمَاتِ الْمَشْتَرَكَةِ بَيْنِ الْعَرَبِيَّةِ وَالْتُرْكِيَّةِ فِي اسْتِعْمَالِ
 الْخَاتِمَةِ فِي بَيَانِ الْكَلَامِ الْمَرْكَبِ
 مِنْ الْمَقْرَدَاتِ الْمَتَفَرِّقَةِ مِنْ مَصَادِرِ وَأَفْعَالِ وَأَسْمَاءِ وَأَدْوَاتِ
 (p. 70—82). *Quae coronis tota constat dia-*
logis, inter magistrum et discipulum Arabice habi-
tis, cum adjectâ in alternis versibus interpretatione
Turcicâ. Etiam vero quatuor illae sectiones ita com-
paratae sunt, ut primo adpectu non grammaticam,
sed vocabularium Arabico-Turcicum hoc libello
contineri dixeris: brevissima enim monita de legi-
bis grammaticis, quae in Turcico sermone cum di-
versis orationis partibus conjunctae sunt, largissimâ
ubique exemplorum copiâ excipiuntur; ita ut, si
illâ quidem ex parte jejunius esse opusculum censen-
dum sit, glossarium certe exhibere, in suo genere
satis perfectum et utilissimum, videatur. Unde fa-
cile explicatu est, quî scriba hujus exempli (non
item alterius) absoluto libello hoc subscripserit:
 enim ترجمان بحمد الله الخ
 multis *glossariis* commune est.

N. XXIII.

(Ex Willm. Cat. n. 59 in p. 12. Incertum, quomodo
 ad hunc venerit.)

Codex in 4°, foliorum 34, Willmeti curâ bene

compactus, Orientalem in modum. Continet plane eundem, de quo modo dixi, libellum, et char. نسخی etiam ipse haud male scriptus, at perspicuitate et elegantia tamen aliquanto inferior est superiori Codice. Eodem anni notâ caret, sed per atramenti et chartarum colorem illo antiquior videtur: internâ bonitate omnino ei cedit, quamvis non pauca menda, quae in illo se offerunt, ex hoc corrigi possint. Primum hujus exempli folium, in ejus versâ paginâ liber incipit, recentiori manu supplementum est: quam manum per collatos alios libros (ex Willm. Cat. n. 81, 91 et 93) manifesto mihi apparuit esse Alb. Fred. Woltersdorffii, Stephani Schultzei in itinere per Orientem socii. Is igitur sine dubio hunc Codicem possedit, et primam ejus paginam, sive deperditam ex alio, quod CPoli offendere potuit, exemplo (1) descripsit, sive (quod multo verisimilius duco) ipsam laceratam et squalidiorē renovavit. Quod satis imperite ab illo factum est: ita ut et alia multa vocabula pessimum in modum corruerit, et nomen proprium illud scribae Mohammedis (vid. supra p. 40 seq. ann. 1) pro زيد بن زيد scripserit.

N. XXIV.

(Ex Willm. Cat. n. 66 in p. 13.)

Liber in 4°, foliorum 12, ipsius Willmeti manu scriptus a. 1801, et ligaturâ chartaceâ Orientalem in modum compactus. Praefixit hunc titulum: *Rudiment de la langue Arabe vivante: à l'usage de la Mission de la Compagnie de Jésus dans l'Orient. Copié de l'original, écrit au Caire l'an 1747, et appartenant à la Mission.* Ipsum opus, ex cujus initio haec rudimenta separatim descripsit

---

(1) Nequaquam certe ex superiori illo quod Schultzei fuit: hoc enim si ante oculos habuisset, non toties et tam graviter errare potuisset.

(in 17 paginis), sequenti anno in privatam illius possessionem venit (Catal. n. 67), et infra inter *Lexica* commemorabitur. Paucula tunc etiam de hoc libello dicam, cujus hoc apographum ad litteram cum archetypo convenit, nullo quoque addito verbo.

N. XXV.

(Ex Willm. Cat. n. 99 in p. 17. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii: vide supra p. 7 ad n. V.)

Liber in fol., 154 paginarum, consutus et chartaceo involuero tectus. Willmetus ei in fronte hunc titulum praefixit: *E. Scheidii, V. Cl., Apparatus ad rem Grammaticam Arabum*. Et ipse etiam Scheidius, cujus autographus liber est, haec posteriora in summâ pag. 1 inscripsit. Collegit in illo, vel potius initium fecit colligendi (nam plurimae paginae fere totae vacant), exempla diversarum formarum verbi Arabici, cum trilitteri, tum quadrilitteri, et similiter exempla formarum infinitivorum, participiorum et nominum, adjectâ vi singularis propriâ.

N. XXVI.

(Ex Willm. Cat. n. 100 in p. 17. Ab hoc conjunctim cum n. V et XXV emtus est.)

Liber in fol., 112 paginarum, consutus et chartaceo involuero tectus. Willmetus in fronte hunc titulum posuit: *E. Scheidii, V. Cl., Apparatus pro Clavi Dialectorum*. Et hic quoque Scheidius ipse in summâ pag. 1 eâdem inscriptione argumentum definivit. Id sibi in hoc volumine proposuit, ut, litterarum Arabicarum ordinem secutus, exemplis allatis ostenderet, cum quibus aliis litteris singulae earum aut in ipsâ Arabicâ linguâ aut in aliis sermonibus Semiticis permutatae sint. Incipit hoc modo:

*

1° in *س*; *أرجان* et *فَرْجَان* *oleastri spinosi genus*;

هَشَّش et أَشَّش, *agilis, promptus fuit*; caet.

N. XXVII.

(Ex Willm. Cat. n. 218 in p. 31. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Cat. p. 38 n. 35.)

Sequitur descriptio Codicis, qui, utpote *Arabicis* libros continens et potiori ex parte *grammatici* argumenti, necessario in hac Catalogi sectione notandus fuit. Putavi tamen, ut peculiaris ejus ratio et insigne pretium magis conspicerentur, quodammodo a reliquis eum seorsim ponendum esse. Et haec ergo causa est, cur *ultimo* hic loco eum collocaverim, neglecto temporis ordine: quem si servassem, huic (ut mox apparebit) etiam ante n. XII (librum *Hariri*, defuncti a. 515 aut 516) locus assignari debuisset.

Est igitur Codex in 4°, foliorum 163, litteris maximam partem Arabicis (char. نستخی et expressis, at imperitius, multis vocalibus), passim vero etiam Samaritanis, valde perspicue scriptus, ac vetustâ ligaturâ, cujus superior pars nonnihil laesa est, satis bene compactus. A vermium noxâ non integer est, qui scripturae tamen ipsi pepercerunt. Praeter manum quae longe pleraque exaravit, una multo etiam illâ antiquior nec minus certe bona, aliae vero multo recentiores et pejores, se in eo offerunt: illi debentur paginae 90—175, his varia, in foliis quae vacua relicta fuerant, annotata. Continet syntagma librorum, a diversis auctoribus *Samaritanis* Arabice scriptorum, et in suo genere tam singularis est, ut mihi quidem nullus ei similis notus sit. Dignissimus ergo foret, qui accuratius etiam et copiosius, quam hujus instituti ratio sinat, describeretur: ac saltem nonnullae partes ejus, ut reliquiae et pulcra specimina eruditionis Samaritanae, integrae olim edi merentur. 1° loco, a p. 1—31, se offert libellus, cui ipse scriba, ductu litterarum

minus composito et vel satis perplexo, hunc titulum praefixit: مختصر التَّوْطِئَةِ تاليف سيدنا وامامنا وَقَدْوتنا: هكهن هجدول (הַדְוּל הַקָּדוֹן הַגָּדוֹל i. e. اَلْعَزَّرَ بن سيدنا هكهن هجدول فينآخس ابن سيدنا هكهن هجدول يوسف رضوان يهوه (יהוה) عليهم وأعاد علينا وعلى قهل يشرال (יהוה) من بركاتهم آمين. Incipit his verbis: الحمد لله ذى العطايا الجسام، والشخايا العظام، السابغ بسوايغ الأنعام، والمستخر سوابغ الأنعام، والسلام على أنبيائه الكرام، اللذين أرسلهم الى خير الانام، وانزل عليهم احسن الكلام، وجمع بين الحكم والأحكام، وفرق بين الحلال والحرام، عليهم من الله افضل الصلوة والسلام. Post hanc doxologiam haec statim auctor dicit: se, quum liber *de syntaxi linguae Hebraeae*, compositus ab الشيخ أبو اسحاق شمس الحكماء, et inscriptus التَّوْطِئَةِ (vid. infra n. 2), omnium quidem consensu excellentissimus esset, sed plerisque longior videretur, eum in hanc redegisse epitomen, cui nomen dedisset فى كتاب المغنبة فى التَّوْطِئَةِ: in qua uti haud pauca se omisisse, quae non prorsus necessaria judicasset, ita nonnulla tamen etiam addidisse, quae illum fugissent aut quae morte impeditus non potuisset supplere. Constat hoc compendium ex مقدمة et tribus ابواب: quorum in primo الاسماء, in 2° فى الأفعال, in 3° فى

الحروف, prorsus ad Grammaticorum Arabum normam, exponitur. Exempla vocum et locutionum Hebraearum, quae ubique ad dicta vel probanda vel illustranda adjecta sunt (et quibus, si vulgaria et e vita communi petita, rubro colore كقولك, si vero ex Pentateucho sumta sunt, eodem colore كقوله تعالى, praemissum est), Samaritano caractere sunt expressa.

Pro specimine totam المقدمة, quae in Codice unam paginam complet, tradam, pro Samaritanis tamen litteris, perspicuitatis causâ et ut vocales possint addi, Hebraeas substituens: اعلم أن الكلام ما تضمن

كلمتين بالأشارة ويكون من اسمين كقولك **יְהוָה יְהוָה** وتسميا الجملة الاسمية ومن فعل واسم كقولك **יְהוָה יְהוָה** وتسميا الجملة الفعلية والكلام ^a واللفظ الدال على معنى مفرد وهى اسم وفعل وحرف فالاسم ما دل على معنى فى نفسه غير مقترب بالزمان كقولك **אֵל** وأصله عند العرب من السموءا أى العلوا وقيل السمة وهى العلامة فمن علاماته صلاحيته لدخولها فى التعريف عليه ولم الملك ولأن يوصف به ويُخبر عنه والفعل ما دل على معنى فى نفسه مقترب بزمن كقولك **יְהוָה יְהוָה יְהוָה** ولدخولها فى المتكلم عليه **יְהוָה יְהוָה** والخرف لا يبدل على معنى فى نفسه كقولك **מִן אֵל** وأصله من كُرف الشيء وحرفه وعلامته عدم قبول العلامة

a) Dele الكلام, quod imprudenti scribae tribuendum videtur.

b) In Cod. السموءا et العلوا scriptum est, addita 'Elif otiosa.

soluto opusculo haec in p. 31 librarius subscripsit :
 تمّ بحمد الله تعالى في نهار الاحد المبارك مستهلّ
 شهر صفر الخير عندنا سنة احد وتسعين وثمانمائة
 الموافق لخامس شهر شباط على يد العبد الفقير الراجي
 من ربه غفران الخطايا والذنوب يعقوب ابن محاسن
 ابن عيد الله ابن الرئيس عفى الله عنه وغفر له ولوالديه
 وشلوم يهوه = הל משח (ישראלים יהודה על משה i. e.)

Itaque, si ex titulis امامنا وقدوتنا, quos auctori il-
 lius compendii hic tributos esse vidimus (supra p. 49
 vs. 2), fortasse effici possit, hunc *scribae hujus
 exempli* aequalem fuisse, ex subscriptione illâ se-
 quatur, posteriori parte saeculi Ar. 9ⁱ eum vixis-
 se. Aliunde mihi prorsus ignotus est. — 2° loco
 positus est, a p. 37—201, ipse ille liber *de syn-
 taxi linguae Hebraeae*, cujus epitome praecessit.
 Ut vero jam dixi, duabus manibus scriptus est: ni-
 mirum paginae 37—89 et 176—201 eadem illâ quae
 primum et sequentes libellos exaravit, pagg. autem
 90—175 manu multo etiam antiquiori, quod tum
 ex pallido atramenti, tum ex flavo chartarum colore
 apparet. Has igitur vetustissimi exempli reliquias,
 quae quidem optime conservatae sunt, Jaqūbus ille
 supplevit, describendo ex alio Codice paginas, quae
 utrimque bene multae deerant. Idem in pag. 34

كتاب التّوطئة تاليف :
 الشيخ الفاضل العالم العلامة ابي اسحق ابراهيم ابن فرج
 ابيس vero hoc est ini-
 tium : كتاب التّوطئة في نحو اللغة العبرانية تاليف :
 الشيخ الحكيم الفاضل ابي اسحق ابراهيم ابن فرج

ابن ماروث رحمه الله تعالى وهو يشتمل على أربعة عشر بابا ما يبيِّن الباب الأول في أقسام الكلام وحدّ كلّ واحد من أقسامه وعلامات كل واحد من تلك الأقسام الباب الثاني في ذكر الأسماء الباب الثالث في ذكر الأسماء الظاهرة الباب الرابع في الأسماء التي ليست بظاهرة الباب الخامس في الأسماء المضافة الباب السادس في الأسماء المشتقة من الأفعال الباب السابع في أقسام الفعل الباب الثامن في الفعل الخفيف الباب التاسع في الفعل الثقيل الباب العاشر في الأفعال الباب الحادي عشر في الأفعال الباب الثاني عشر في فعل الأمر الباب الثالث عشر في لزوم الأفعال وتعدّيها الباب الرابع عشر في الحروف.

Ex hoc capitulum elencho universa argumenti tractandi ratio satis cognoscitur, et simul manifestum est, Ilazarem istum, Finahasi filium, in sua epitome capita 2—6 et 7—13 in duo contraxisse, ex primo autem brevissimam illam excerptisse. Quamplurima exempla Hebraea, eodem, quo supra dixi, modo scripta, etiam hic Arabicae disputationi interposita sunt: cujus ut unum certe specimen Lectori hic exstat, secundum caput tradam, quod (excepto 11°) omnium minimum est:

الباب الثاني في ذكر الأسماء أعلم أنّ الاسم ينقسم إلى قسمين ظاهر وغير ظاهر فالظاهر ما دلّ بظاهرة على المعنى المراد به من غير أن يفتقر في الدلالة إلى معين مثل الذئب الدالّ على حيوان ناطق ومثل دوم

الدالّ بظاهرة على حيوان صَهال وكُلّ واحد منهما غير
مفتقر الى ما يَسْتَعِين به فى الدلالة على مدلوله لا
متقدّما عليه ولا متأخراً عنه وأما القسم الآخر من
الاسماء وهو الذى ليس بظاهر فهو ما افتقر فى الدلالة
على مدلوله الى اسم ظاهر وليس هو دال (دالًّا ل.)
بظاهرة على مدلوله مثل הָיָא : הָוּא : פָּנֵי כָל واحد منهما
تشتهه (تَشْتَبِه ل.) دلالتُه ما لم يَسْتَنِدْ الى اسم ظاهر
فان قولنا הָוּא يُمْكِن ان يَدلّ على انسان ويمكن ان
يدلّ على جَبَل^a ويمكن ان يَدلّ على بيت وغير ذلك
وكذلك قولنا הָיָא يمكن ان يُعنى به الى امراة ويمكن
ان يعنى به الى مدينة او الى غير ذلك ممّا يكون
فيه من الاسماء مشتبهة (المشتبهة ل.) الدلالة متى
عَدِمَت اسم ظاهر (اسمًا ظاهرًا ل.) تعود عليه الا ترى
قول الكتاب العزيز הָوּא : הָוּא : אָמַר : לִי : אַחֲוֵתִי^b
הָיָא^c لم يَدلّ فيه لفظه هو (הָוּא i. e. , هو ل.) الا
بِعَوْدَتِهَا على ابراهيم وكذلك قوله הָיָא : הָוּא : אָמַר^d

a) Sic non dubito auctorem scripsisse : in Cod. legitur جَبَل.

b) In Cod. pro אַחֲוֵתִי (per breviationem, cujus complura hic exempla offendi, praesertim in fine versuum, ubi angustius supererat spatium) tantum אָמַר scriptum est; et similiter in verbis statim sequentibus אָמַר pro אָמַר.

c) Conf. Gen. XX: 5.

d) In ipso Codice Hebraeo (l. l.) hic post הָוּא recte הָוּא repetitum est.

אֲמַרְתָּ אֵלֶיךָ לֹא יִדָּלּ בְּיָדֶיךָ לִפְעֻמָּה הִיא (א"י)
 الآ باسنادها (بأسنادها. I.) الى **אֲמַרְתָּ** وعلى هذا المثال
 يكون سائر ما فى هذا القسم من الاسماء فقد اتينا
 على أقسام الاسم الأول (الأول. I.) فلناخذ فى تقسيم
 كل واحد من هذه الاقسام الى ان ينتهى (تنتهى. I.)
 الى اقسامه الاوخر بعد ان نُفرد لكل قسم منها باباً
In fine libri scriba sequentia adjecit:
 تم ذلك الكتاب المبارك المسمى توطئة شمس الحكماء
 بعون الله - - وحسن تويقه فى نهار الاربعاء المبارك
 رابع وعشرين شهر رمضان المعظم قدره سنة سبعة وثمانين
 وثمانمائة - - وذلك على يد العبد الفقير الى الله تعالى
 الراجى لطف ربه ورحمته وغفرانه المملوك يعقوب ابن
 محاسن ابن عبد الله ابن محاسن الريسى السامرى
 الاسرائيلى الموسوى^a المذهب الدمشقى غفر الله له الخ
*Unde ergo apparet, hujus operis exemplum jam fere
 tribus annis et dimidio ante eum libellum, qui nunc
 primum in Codice locum tenet, ab illo absolutum
 fuisse. Quod ad ipsum vero auctorem ejusque aeta-
 tem attinet, ut vel e solis illis antiquissimae scri-*

a) Etiam hic per errorem الدمشقى scriptum est. Reverà
 tamen eum الموسوى voluisse, apparet e subscriptione libelli
 ultimi, in qua (p. 319) legitur: - - محاسن يعقوب بن
 السامرى الريسى اليوسفى النسب الموسوى المذهب

pturae paginis abunde constaret, maximum temporis intervallum inter hunc et scribam hujus Codicis interjectum fuisse, ita eandem tamen rem etiam certius probari et multo pressius definiri posse, eo majoris momenti est, quod nullum aliud hujus singularis libri vestigium se mihi obtulit. Nimirum *Ibn-abī-Oḡaibīa* in eo capite operis *عَبُونُ الْأَنْبَاءِ* in quo de Medico Samaritano, *في طبقات الأطباء*, *مَهْدَبُ الدِّينِ يَوْسُفَ بْنِ أَبِي سَعِيدِ بْنِ خَلْفٍ*^a exposuit, sequentia scripsit (Cod. Leid. 59 fol. 71 rect. et 161 vers.): *وَقَرَأَ (مَهْدَبُ الدِّينِ) صِنَاعَةَ الطَّبِّ: عَلَى الْحَكِيمِ إِبْرَاهِيمَ السَّامِرِيِّ الْمَعْرُوفِ بِشَمْسِ الْحُكَمَاءِ* وكان هذا شمس الحكماء في خدمة الملك الناصر صلاح الدين يوسف. Hinc igitur discimus, *Abū-Ishāqum illum Ibrāhīmum* magni nominis Medicum fuisse, qui tempore *Ḡalāho'ddīni* (i. e. posteriori parte saeculi Ar. 6ⁱ) vixerit et in ipsius aulā eam artem exercuerit. — 3us libellus, a p. 202—220, duodecim capitulis constat, in quibus totidem canones grammatici sunt traditi, qui in legendo sacro textu Hebraeo necessario observandi, scriptoris aetate a multis negligebantur. Librarius hoc eum titulo instruxit: *قَوَانِينُ الْمُقْرَأِ (مِهْدَبُ الدِّينِ) تَأْلِيفُ الشَّيْخِ السَّيِّدِ أَبِي سَعِيدِ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى وَرَضَى عَنْهُ وَنُورَ صَرِيحِهِ أَمِينٍ* قال: *إِمْسِينِ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ* الشَّيْخِ الْعَامِلِ الْعَالَمِ الْقُدْوَةِ الرَّاهِدِ السَّيِّدِ أَبُو سَعِيدِ

a) Quod caput apud *Nicollium* (l. l. p. 136 b.) est XV. 39. Mortuus autem est vir ille Damasci, anno 624: conf. *Hagī-Cal.* edit. Flüg. II. p. 463.

رحمه الله ورضى عنه وأرضاه الحمد لله على الأمانة،
 وأسأله الهداية إلى الأبانه، وبعد فأتني رأيت أن ارتب
 قوائيمنا (sic) بصحة المقرأ لهما وجدته من الخلف بين
 أصحابنا كثرهم الله وألهمهم إلى طاعته فيه بتحيت أن
 أقيم على ذلك براهيننا (sic) لا يسع العقلاء العدول عنها
 . والله أعلم. Per nominis ergo similitudinem satis cer-
 tum videtur, hujus libelli auctorem non alium esse,
 quam notissimum illum ابو سعيد السامريّ، quem
 vulgo putant posteriori parte saeculi p. C. N. 11ⁱ
 (Ar. 5^a) vixisse, qui in gratiam popularium suo-
 rum novam versionem Arabicam Pentateuchi confe-
 cit (1). *Septimum* capitulum, quod brevissimum
 est, pro exemplo describam (Hebraea autem hìc
 quoque, ut porro in toto Codice, *Samaritanis* lit-
 teris expressa sunt): قانون سابع الفعل الماضي اذا:
 كان أوله هاء مكسورة في النطق مثل **هَيَبْ** **هَيَبْ** **هَيَبْ**
هَيَبْ **هَيَبْ** يجب أن تكون حروف الاستقبال منه
 مفتوحة في النطق مثل **هَيَبْ** **هَيَبْ** **هَيَبْ** **هَيَبْ** الفرق
 (لأن الفرق، sive الفرق I.) بين الماضي والمستقبل
 في النطق على ما هو في المعنى والكتابة وكثيراً ما

(1) De quà nuperrime etiam egit Juynbollius in *Orient.*
 Vol. II. p. 115 seqq. Creditur hanc versionem fecisse circa
 annum 1070.

a) Pro uno مفتوحة, quod loci ratio postulat, in Cod.
 legitur: مكسورة مفتوحة بها. Videtur librarius per errorem
 مكسورة scripsisse, statim vero hunc errorem agnoscens,
 addidisse مفتوحة pro eo (substituas).

يقع التصحيّف من العوامّ في ذلك فيقرّون (فيقرّون ا).
 الجميع بصيغة الماضي مع وضوح المعنى في ذلك
 .وانتفاق النسخ بأسرها والله اعلم In fine opusculi
 تمّت قوانين: Ja-qūbus ille haec rursus annotavit:
 المقرّاء بعون الله ولطفه في نهار الخميس المبارك سادس
 شهر جمادى الاخر عندنا سنة ثمان وثمانين وثمان مائة
 4° loco, a p. 223—264, libellus
 offertur *dogmatici* argumenti, cui a Codicis scribâ
 titulus non praefixus est. Sic incipit: قال الشيخ
 الفاضل الحكيم موقّف الدين صدقة الاسرائيليّ رضي
 الله عنه امين الحمد لله الواحد الحقّ القدير
 العليم، الذي وجوده قديم وجوده عظيم، --- وبعد
 فقد سألتني من يألومني قبول سؤاله، ومنّ يجب عليّ
 مساعدته في جميع احواله، أنّ أجمع عقيدة هذا
 الدين على الوجه الحقّ اليقين، ليعتصم بكلمة المتبين
 على ممرّ الدهور والسنين، فأجبتّه الى الجواب عن
 السؤال، والله تعالى هو المويّد برحمته والموصّل الى المنال،
 فقلت إنّ التوحيد قد ورد في الكتاب الالهيّ في مواضع
 عديدة اولها قوله تعالى لا: يهيه لاه. الاهيس
 اهريس. علا. دني. الخ
 Pergit auctor in sequen-
 tibus doctrinam religionis, quae ad Dei hominisque

a) Conf. Exod. XX: 3.

naturam et ad cultum Illi debitum spectat, e Pentateucho colligere, et singillatim disputando enucleare. Quo autem tempore vixerit, itidem constat ex Ibn-abī-Oḡaibīae opere, qui peculiari capite de illo egit (1), et nomen ejus scripsit صدقة بن منجيا ابن صدقة السامري. Apparet inde, in arte medicā eum valde excelluisse, ac ministrasse Principi al-Malico-'l-Ašrafo, filio al-Malico-'l-Ādili, Ḥalāho'd-dīni fratris; mortuum vero esse Harrāne, brevi post annum 620 (2). Etiam in hujus libelli fine Ja:qūbus ille suum nomen professus est (3), et temporis notam addidit *diem Jovis, 16um mensis Rabi-i prioris, a. 893.* — 5us libellus, a p. 265—289, hoc titulo مقالة في ملخص شرح سور a librario instructus est:

(1) Apud Nicollium l. l. XV. 38; Cod. Leid. 59 fol. 69 r. — 71 r. et 160 r. — 161 v. Conf. de eodem De-Rossii *Dizionario* p. 160 b. in v. *Sadaka ben Mangia*, et *Hāgi-Cal.* l. l. II. p. 463.

(2) Inter opera ejus Ibn-abī-Oḡaibīa, in fine illius capituli, duo commemorat, quorum argumentum cum argumento hu-

jus libelli valde convenit, nempe مقالة في التوحيد وسمها. Dubitari posset, an non posterius hoc ipsum sit opusculum: prius ob expressum titulum, quo hoc plane caret, magis certum videtur diversum esse.

(3) Et ex hoc quidem loco apparet, eum *sibi met ipsi* hunc Codicem descripsisse (على يد كاتبه لنفسه الخ). Idem in fine 5ⁱ libelli legitur; ac similiter in fine ultimi: على يد

مسطرة لنفسه الخ. Caeterum, ut in subscriptione 2ⁱ, 3ⁱ, 5ⁱ et ultimi, libelli sese الرئيسى appellavit, ita hic proavum suum محاسن (in fine autem 1ⁱ libelli avum suum ابن الرئيس) vocavit.

بَلَّفَ أَمْلَاءَ الْمَعْلَمِ غَزَّالِ ابْنِ الدَّوَيْكِ, i. e. *tractatus*

quo continetur compendiosa explicatio pericopes (1) de Balago, dictatus a Doctore Gazāle ابن الدويك. Aetas hujus viri, quem nusquam alibi commemoratum inveni, mihi plane ignota est, nec definire etiam possum, quomodo nomen illud patris pronuntiandum sit: quarta ejus littera non ita quidem manifesto in Codice scripta est, ut primo adpectu non dubites, utrum و an ر sit; at alios tamen locos conferenti mihi plane constitit, reverâ *illam* a scribâ expressam fuisse. Si *Arabicum* nomen est, ex ipsâ hac linguâ explicandum, rationem illius nequaquam perspicio (nam certe a دَيْكٌ, *gallus*, pro deminutivâ formâ non دَوَيْكٌ, sed دَبَيْكٌ, ducendum fuit); sed si *peregrinae* originis est et tantum formâ tenus ad Arabici sermonis legem exactum, الدَّوَيْكُ pronuntiari et referri poterit ad vocabulum

---

(1) Vocabulum سَوْر, cujus primae litterae in Cod. fāḥa inscripta est, mihi non aliter quam سَوْرٌ pronuntiari posse videtur. Ac puto ex hoc loco efficiendum esse, Samaritanos *minora* illa Pentateuchi sui *segmenta*, quae ipsi quidem קִצִּיִּן vocarent (conf. Bertholdi *Einleit.* II. p. 480), si *Arabice* scriberent, سَوْرٌ dixisse, nomine sumto ab al-Qorāni Capitibus. Ut vero hodie ex nostrâ divisione pericope ista de Balago *tria* Capita complet (Num. XXII — XXIV), ita mirum esse non potest, si apud Samaritanos quoque plusquam uno segmento constiterit, et propterea hic plurale سَوْرٌ, non singulare سَوْرَةٌ, scriptum sit. In Cod. Leidensi Pentateuchi Samaritani (n. 6) perparva segmenta, vacuis tantum spalhis a se invicem distincta, se offerunt.

دُوْكٌ, quod sit Talmudicum דָּוִק, Latinum *dux* (conf. de usu illius vocis Buxtorfii *Lex. Chald. Talm. et Rabb.* p. 509). Initium libelli hoc est : الحمد لله

الدائم القادر القديم الذي اقتضى النظر في بدائع صنعه والأقرار بوحدانيته، لايجاده عوالمه تودى (أ يودى. 1) الى معرفته وأختلاف شكلها ووضعها تدل (يدل. 1) على أختياره ومشيئته، وعجائب آثارها تدل على قدمه وعلى أنها مفعولة بإرادته، وإيجادهم بعد العدم نعمة وحلقتهم رحمة تدعو (يدعو. 1) الى عبادته، الخ. Totus autem, ut ex titulo jam liquet, in eâ Pentateuchi parte explicandâ versatur, quae de Balaqi, Moabitaram Regis, et Bilami historiâ agit: quam auctor non modo illustrare, sed etiam in lectoris utilitatem convertere studuit. Ad finem hujus opusculi rursus nomen suum scriba expressit, diemque notavit *Veneris, 2um mensis Gomādāe prioris, a. 893.*

Tum haec quoque addidit : وسطرها براس العين بمدينة : يعلبك المحروسة في خدمة الوالد والشبيخ الصفي مسلم ابن المرحوم العمر صدقة بن ابو (ابى. 1) الفتح والاخ يوسف ابن المرحوم العمر رشيد بن رميح والاخ غنائم ابن ب العمر ابراهيم بن غنائم العصافى ونسال الله تعالى اللطف والمسامحة. Ex quibus verbis igitur

a) Referendum enim hoc verbum est ad superius nomen *عوالمه*, non ad *ايجاده*. Sensus est: *(eam ob causam id poscens) quod sua mundi creatio (homines) ad Ipsum cognoscendum adducit, et quod diversitas caet.*

b) Hic sine dubio per errorem omisit المرحوم; formula

apparet, cum hunc certe libellum (reliquos enim, exceptâ sequenti paginâ, ubi scripserit, non annotavit (1)), exarasse in vico رَأْسِ الْعَيْنِ, prope Helio-
polin sito; et quidem, cum eo venisset salutatum patrem suum et tres alios viros, quorum unum honorifico Šeiki nomine appellat, alteros *fratres* dicit i. e. *amicos fratrum instar dilectos* (2). — 6° loco commemorandum est breve *excerptum*, quod ejusdem scribae manu hîc positum est et unam tantum paginam (290) complet. Integrum illud tradam (vocalibus, quae quidem certae sunt, additis), ut porro Lectori ipsi de historico ejus pretio judicandi copia sit:

حكاية منقولة من المبسوط العبراني^a

autem dicendi المرحوم العبري idem significare videtur quod simplex المرحوم, nempe *defunctum*,

(1) Fortasse *Damasci*, ubi sedem cum habuisse, ex nomine relativo الدمشقي, quo se in subscriptione 1ⁱ, 4ⁱ et hujus etiam libelli insignivit, sequi videtur.

(2) Facile enim e diversitate stemmatum vides, illud الأرخ non *proprio* sensu hîc accipiendum esse. Nec dubitabis, credo, *visitandi* notionem قَبْلِ خِدْمَةِ قَوْمِ subjici posse, cum suetissima sit locutio وصل إلى خدمته, *honoris causâ cum visitatum venit*.

a) Manifestum est, nomine المبسوط العبراني ipsum opus significari, ex quo brevis qui sequitur locus sumtus sit. Ex

Arabum loquendi usu titulus المَبْسُوطُ tali scripto tribuitur, in quo res de quibus agitur singillatim et enucleate sunt expositae (conf. Hāgi-Cal. in ipsâ voce, et Abū'lf. *Ann. Mosl.* II. p. 596 vs. 13 et III. p. 8 vs. 3); ac verisimile ergo videtur, hîc istiusmodi opus, nescio an historici argumenti, cogitandum esse, quod, *Hebraice* scriptum, tempore illius Jaqubi ferretur.

וְהָיָה אַחֲרָי גְלוֹתָם ^a מִן גְּלוֹתָם וְקוּמוֹתָם ^b
 בְּמִקְמוֹתָם נָתַן * עֵבֶר אֵל ^c הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶת
 בְּנָו לְסַנְבַּלַט הַתְּנִי כִּי הָיָה בִּידֵי עֲרָתוֹ ^d בְּחֻכְמָתוֹ
 וְדַעַתּוֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְמַד אֶת־וְעַל הַשּׁוֹחַ ^e הַכִּי
 אֶת־וְהָאֱלֹהִים יְלַמֵּד אֶת־תּוֹרוֹתָו וַיִּסְעַד אֶת־

تم وکمل

كُتِبَ ذَلِكَ فِي الْوَقْتِ الْمَذْكُورِ فِيهِ ^f وَالْمَكَانِ الْمَذْكُورِ
 عَلَى يَدِ الْعَبْدِ الْفَقِيرِ الرَّاجِي مِنْ كَرَمِ رَبِّهِ غَفْرَانَ الْخَطِيَايَا
 وَالذَّنُوبِ يَعْقُوبِ الْمَذْكُورِ فِيهِ ^f نَسَّالَ مِنَ السُّلْطَةِ تَعَالَى
 الْعَفْوَا (الْعَفْوَا 1.) وَالْغَفْرَانَ وَالْمَسَامَحَةَ آمِينَ

a) Verbo גלה hic generalis notio *migrandi*, *abeundi*, sub-
 jecta est.

b) Mira haec forma est, cujus rationem non perspicio. Ex-
 spectasses וְקוּמוֹתָם.

c) Hoc nomen, quo nusquam alibi primum illum Samaritanorum Sacerdotem Summum, Sanballati generum (a Jose-
 pho, *Archaeol.* XI. 7 et 8, *Manassem* dictum), appellatum
 inveni, definire non audeo, utrum עֵבֶר אֵל an אֵל עֵבֶר
 pronuntiandum sit. In Jeremiae libro (XXXVI: 26) nomen
 proprium עֵבֶר אֵל (unà voce scriptum) occurrit.

d) Si solius etymologiae rationem haberes, de pronuntiatione
 et sanitate hujus formae (עֲרָתוֹ) dubitari non posset. Ex
 usu tamen linguae unice עֲרָתוֹ requiritur.

e) Hoc vocabulum non intelligo. Samaritanae, quibus in
 Cod. scriptum est, litterae manifesto eae sunt, quas in textu
 expressi. Si bene se habet, certe admodum singulare et in-
 suetum est.

f) Nempe in hoc Codice, et quidem in superiori ejus
 paginâ (vid. p. 60 vs. 14 seqq.).

7° loco parvus se offert tractatus duarum paginarum (292 seq.), cujus hoc est initium: مقالة للشيخ الفاضل الرئيس السيد أبو (أبي 1.) سعيد رضى الله عنه فى قوله تعالى وَيُؤْتِيهِمُ الْيَقِينَ أَبِي ^a أَنَّهُ خَافَ مِنْ أَرْبَعَةِ أَشْيَاءَ عِنْدَ أَنْتَحَادَارِهِ إِلَى مِصْرَ لِقَوْلِهِ أَلَا، بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَمَا مَنَّهُ اللَّهُ مِنْهَا الْخَج تم وكمل Cer- tum ergo videtur, auctorem hic indicatum, esse eundem illum أبو سعيد السامري, de quo supra ad n. 3 jam dixi. Argumentum vero hujus minutae scriptionis in eo versatur, ut causae explicentur, tum quae Jacobo, ad Josephum in Aegyptum tendenti, ex Genes. I. 1., tum etiam, quae Abrahamo, post devictos quinque Reges illos societate inter se conjunctos, ex Genes. XV: 1, metum incusserint. In ejus fine scriba, quem eundem esse apparet ac praecedentium libellorum, nihil aliud quam تم وكمل posuit. — 8um locum tenet similis tractatus, itidem duarum paginarum (294 seq.), qui videtur quidem eidem scribae non abjudicandus esse, sed ita tamen exaratus est, ut et Arabicae litterae minus distincte et composite quam in superioribus libellis se habeant, et praesertim Samaritanae per festinatum ductum figuram haud parum diversam nactae sint. Sic incipit: مقالة فى تفسير الامتكانات وهى خمسة عشر وما منها تَجَلَّى فيها كِبَاد وما منها لم يَحْصَلْ فيها تَجَلَّى حَسَبَ مَا دَلَّتْ عَلَيْهِ نُصُوصُ الشَّرِيعَةِ ^b الموسوية

a) Conf. supra p. 53 ann. 6. Verba autem hic et in sequentibus citata, exstant Gen. XLVI: 1, 3.

b) Haec vox in Cod. bis scripta est.

אוֹלְמָהּ כּוֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁחָה וְלְאַהֲרֹן יִרְאֶה אֵי"ה
 עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁפֹּט אֲשֶׁר הִבְאִשְׁתֶּם אֶת רֵיחֲנֹי" b

الثانى الخ. Pergit in sequentibus, locos illos quindecim e libris Exodi et Numerorum citare, in quibus Israëlitaë scelestis querelis suis et injustis in Mosen atque Aäronem conjectis opprobriis Deum tentassent (أمتحنوا), simul addens, in quibus ex his locis הַכְּבוֹד, *majestas divina*, se eä opportunitate manifestasse (تَجَلَّى) legeretur. Quis auctor hujus scriptionis sit, nec in initio nec in fine annotatum est. Desinit in haec verba: وهذا مما أنتهى

المطلب اليه فى هذا الباب; quibus scriba nihil adjecit. — 9° loco commemorandus est alius tractatus, qui nunc in p. 297 seq. offenditur, sed a manu profectus est aliquanto recentiori et a Ja:qūb'z illius mirum quam diversâ. Arabica scriptura talis est, qualis vulgo se offert in annotationibus illis, quibus prima et ultima multorum Codicum folia repleta sunt, hoc est, perplexa lectuque difficillima. Samaritanae tamen litterae paullo distinctius scriptae sunt. Sine dubio veteri cuiquam hujus Codicis possessori debetur, qui sic e paginis quae vacuae relictae fuerant, duas in suum usum convertit (1).

a) In ipso Codice Hebraeo hęc forma breviata יִרְאֵה offertur.

b) Conf. Exod. V: 21.

(1) Reliqua, recentioribus manibus Arabice scripta, tum in duobus primis et ultimis foliis, tum in pp. 33—35, aut eorum nomina exhibent qui in legendo hoc Codice operam posuerunt, aut alia diversa, memoriae causâ hęc annotata, continent. Cujus posterioris generis etiam ea sunt, quibus Ja:qūb'z ipse paginam 36, prius a se vacuam relictam, deinde implevit.

Quod ad argumentum vero attinet, proponitur in illo una et altera quaestio, cum Pentateuchi interpretatione conjuncta, et simul responsum, quo eae solvantur, adjicitur. Initium hoc est: مسائل من

الكتاب الشريف الأولى قوله تعالى وَأَوْرَثَهُ لَأَيُّشَ.

חֲסִירָה. ^a بمعنى أن السيد هارون اشرف سبط لاوي لأن

الله عظمه بالمعجزات بعد موسى أخوه (أخيه. 1.)

فإن قيل قد وقع منه تفريط وكان منه ^b زلة في يوم

العجل الجواب أنه كان متحيراً ومضطرباً لا مسريداً

الخ. De auctoris nomine nihil proditum, ومختاراً الخ

nec quidquam de se ipso a scribâ annotatum est. —

Ultimus denique libellus, qui pp. 304—319 com-

plectitur, hoc titulo, Ja'qūbī manu praefixo, in-

structus est: كتاب التوبة تاليف الشيخ الفاضل المكيين

أبي الحسن ابن غنائم بن الحكيم النفيس ابن كثار

الحمد لله. Et ipse sic incipit: رضى الله عنه أمين

التواب الكريم، الغفور الرحمن (الرحيم، adde) خالف

أماكن معدتها (معدّة. 1.) لأهل التواب، المتواعد للعصاة

بمزيد العقاب، قابل توبة التائبين، وغاير ذنوب المدنبيين،

— قال الشيخ العالم الفاضل المكيين أبى (ابو. 1.)

الحسن ابن المرحوم غنائم بن الشيخ العلامة الفاضل

a) Sic in Cod. scriptum est, et in edito quoque Pentat. Samar. offertur. In textu Hebraeo legitur חֲסִירָה. Locus citatus est Deut. XXXIII: 8.

b) Haec vox bis scripta est in Cod.

الحكيم النَّفِيسِ ابْنِ ابُو(ابن) *et delendum videtur*; أبى (1).
 الفَرَجُ ابْنُ كُثَارِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّهُ قَصَدَنِي
 بَعْضُ الْأَخْوَانِ أَنَّ الْأَخْصَ لَهُ مَا وَرَدَ فِي الشَّرِيعَةِ الْمُقَدَّسَةِ
 مِنْ مَعْنَى التَّوْبَةِ وَمَا ذَكَرُوهُ "السَّلْفُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ
 فِي مَعْنَى ذَلِكَ فَمَا وَسَّعَ الْعَبْدَ مَاخَالَفْتَهُ وَأَتَكَلَّمْتُ عَلَى
 فِي إجابته الخ

Ex his verbis propositum auctoris, quod in hoc libello exsecutus est, plene cognoscitur: collegit enim in illo eos Pentateuchi locos, qui ad poenitentiam morumque emendationem spectant, et passim suae de his disputationi aliorum e popularibus suis de eodem argumento dicta inseruit. Nomen ejus aliunde mihi non notum est; nec etiam nomen avi ejus, ابن كُثَارِ (alterutro enim modo

pronuntiandum videtur), inter Medicos, ab Ibn-'abī-Oḡaibī commemoratos, aut in Wüstenfeldzī libro Gesch. der Arab. Aerzte, notatum reperi. De aetate ejus nihil certi quoque ex ipso hoc opusculo comperi, quum auctores, quorum verba descripsit, duobus tantum exceptis, mihi aequae ignoti sint. Eorum tamen nomina hīc tradam, ut Lector ipse videat, qui inde lucrari possit. In p. MS. 309

*citatus est الشيخ الامام العالم العلامة الحكيم منجما
 ابن الشاعر رضى الله عنه شارح الكتاب الشريف البسيط*

---

a) In margine eadem manu adscriptum est et *hīc* inseri jubetur السادة السلف. Quod si bene se habet, السادة السلف ita per appositionem inter se juncta sunt, ut posterius vice adjectivi fungatur (*virī e gente nostrā summi qui, olim vixerunt*).

سَيِّدِنَا الشَّيْخِ الْإِمَامِ 310 in p. ; وَالْوَسِيْطِ وَالْوَجِيْزِ^a
 (1) ; الْعَلَمَةِ الْحَكِيْمِ مَوْثِقِ الدِّيْنِ ابْنِ الْجَهْمِيْدِ
 الشَّيْخِ الْإِمَامِ الْقُدُوَّةِ الْكَافِظِ أَمِيْنِ الدِّيْنِ أَبُو 314 p.
 الشَّيْخِ 315 in p. (2) ; الْمَبْرُكَاتِ الْمَعْرُوفِ بَابِنِ حَكِيْمِهِ
 الشَّيْخِ الْإِمَامِ الْعَلَمَةِ 317 in p. (3) ; السَّدِيْدِ أَبُو سَعِيْدِ
 الشَّيْخِ 318 in p. (4) ; أَبُو الْحَسَنِ الصُّوْرِيِّ

a) Verba illa شارحُ الْكِتَابِ الشَّرِيْفِ الْبَسِيْطِ الْخُ idem
 significare videntur, acsi scriptum esset مَوْثِقُ الشَّرْحِ
 البسيط - اuctor trium Commentariorum
 in Pentateuchum, unius amplissimi, alterius mediae magni-
 tudinis, tertii magis etiam in compendium redacti. — Liber
 ejus, ex quo ibi locus descriptus est, hoc titulo insignitur:
 كِتَابُ الْخُلْفِ الْمَعْرُوفِ بِمَسَائِلِ الْخُلْفِ.

(1) فِرَاقِصُ الشَّرِيْعَةِ الْمَقْدَسَةِ — فراتص الشريعة المقدسة
 Videtur autem hic Mowaffiqo'ddīn 'ibno-'l-Gahba'd diversus
 esse a Medico celebratissimo مَوْثِقُ الدِّيْنِ أَبُو يُوْسُفَ يَعْقُوْبَ
 مَوْثِقِ الدِّيْنِ ابْنِ أَبِي اسْكُفِ غَنَائِمِ الدَّمَشْقِيِّ السَّامَرِيِّ
 'Ibn-'abi-'Oçai'bī'a (MS. Leid. 59 fol. 95 et 179 v.), et Abū-'l-
 Farag in *Hist. Dyn.* p. 525; conf. Wüstenf. l. l. p. 144 n. 239.

(2) شَرْحُ الْعَشْرِ كَلِمَاتِ الشَّرِيْعَةِ — شرح العشر كلمات الشريعة
 Voecm
 ita edidi ut in Cod. scripta est, ultimâ litterâ punctis
 vacuâ. Haud certo enim scio, an حَكِيْمَةَ ابْنِ legendum sit.

(3) Vide supra ad n. 3 et 7. Verba, illic citata, sumta
 sunt e scholiis ejus in Decalogum.

(4) Cujus quae ibi citantur *Hebraica* verba, exstare leguntur

(1) غزال ايسن درثما. Librarius huic quoque libello absoluto longiorem annotationem subjecit, in quâ diem finitae scriptionis ejus indicavit *Martis*, 27um mensis *Dû'l-higgæ*, a. 892 (2), et porro nomen et genus suum rursus copiose retulit.

Pretiotissimum hunc Codicem jam ante Willmetum et Walravenum ab hominibus Batavis possessum fuisse, apparet ex his verbis, quae in primâ ipsius paginâ scripta sunt: *Ex Libris Cnaei Cornelii Uythage S. S. T. D. Anno Christi 1680. 27 Maji*. Et ejusdem, ni fallor, Uythagei manus, sed festinantior et multo minus nitida, per totum Codicem in plurimis paginis se offert: in aliis enim vocabula Hebraea, quae in textu Samaritanis litteris expressa sunt, modo Hebraeis et modo Rabbincis notis repetita, in aliis haec eadem aut ipsa Arabica verba nunc Graece nunc Latine explicata sunt. Quâ denique manu etiam *quarto* libello, in cujus fronte librarius ipse nullum titulum posuerat (vide supra p. 57 vs. 8 seq.), haec *Latina* inscriptio in p. 222 praefixa est: *Modus cognoscendi Dei rationibus et scripturis divinis. Lingua prima i. e. Samaritana, quae primum Hebraica dicta est, explicatus aliquot in locis, lingua vero Punica*

فى صلواته الصغيرة فى السجدة الخامسة. Hic vero

'Abū-'l-Hasan Tyrius (qui ante 'Abū-Sa'idum vixit: conf. Juynboll l. l. p. 117 seq.) notissimus scriptor est magni operis dogmatici, de quo vide Nicollium l. l. p. 3 b. seq. et 490 b., ac Gesenium *de Samaritan. Theol.* p. 10 et *Carm. Samar.* p. 13 ann. g.

(1) Hujus etiam adducta sunt verba e *precatione* sumta, sed *Samaritanâ*.

(2) Longe igitur abest, ut qui diversa haec opuscula in unum hoc volumen conjunxerit, temporis ordinem observaverit, quo a scribâ exarata fuissent. Hujus enim rei si rationem habuisset, sic ea inter se disposuisset: 2um, 3um, 1um, 10um, 4um, 5um, 6um (7um, 8um, quibus nota non addita est).

expositus. Opus plane absolutum autoritate et ratione docens.

N. XXVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 122, p. 20. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinzi (n. 73), qui eum comparaverat e bibl. Willemseni, in cujus Catal. (n. 1824, p. 167) junctus erat cum aliis.)

Liber in 4°, 6 paginarum, ligaturâ chartaceâ bene compactus. Continet apographon G. J. Lettii, a° 1746 descriptum e Cod. Lugd. Bat. 121 (3) (cf. Dozy *Catal. I*, p. 22 sq.) (1), quodque igitur *ibn Doraidi* (+ 321) libellum, كتاب المقصور والممدود نظمها dictum, nobis exhibet. Textus hujus apographi, non ab omni parte integer, scholia aut excerpta offert, aut prorsus iis caret.

N. XXIX.

(Ex Willm. Cat. n. 123, p. 20. Ab hoc emtus est e bibl. J. P. Bergii, cujus vide Catal. p. 438 n. 6836.)

Liber in 4° maj., 9 paginarum, nitidâ manu scriptus et bene compactus Orientalem in modum. Est alterum apographon ejusdem operis, sed longe me-

---

(1) In initio hujus libelli Willmet annotavit, hoc apographon descriptum esse ex alio Cod. Lugd. Bat. quam e quo suum descripsit cl. Berg (vid. N. seq.). Hoc apparere perhibet tum ex omnibus fere scholiis, tum praesertim ex scholio ad vs. ultimum, quod in utroque apographo plane diversum est. Sed scholia, in n. 122 rarissima et decurtata, ceteroquin prorsus eadem sunt atque ea, quae in n. 123 leguntur; quod praeterea scholion ducebat ad vs. ult., non scholion sed ultimus carminis versus est. Pagina denique prima apographi nostri, seriem virorum doctorum exhibens, luculenter docet, Cod. L. B. 121 (3) in usum adhibitum esse.

lius, quod J. P. Berg ex eodem Cod. Lugd. Bat. descripsit. Omnia scholia hîc offeruntur, quae in Codice exstant.

B. Lexica, vocabularia, dialogi.

N. XXX.

(Ex Willm. Cat. n. 71, p. 13. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii, cujus vide Cat., p. 87 sq n. 6.)

Quatuor volumina, quae majorem partem Lexici notissimi *al-Gauharî* (+ circa annum 400), الصحاح اللغى dicti, exhibent. Omnia charact. نسخى scripta sunt; quum vero horum Codicum aetas, manus et forma inter se differant, paucis de singulis exponam.

Vol. I^{um}. Cod. in 8°, paginarum 915, bene compactus, annoque 582 scriptus manu satis distinctâ. Continet *duas* partes priores Lexici, scilicet litteras ح — ا. In margine notae, in textu vocales adscriptae sunt. Praeterea littera ا et partim etiam littera ب, sine dubio a Scheidio, cum Cod. nostro Lugd. Bat. 85 (v. Dozy *Cat.* I, p. 67) collatae sunt.

Vol. II^{um}. Cod. in 4°, foliorum 232, anno 748 manu valde perspicuâ scriptus. In margine exteriori legitur المجلد الثالث من السجوهى, in folio autem 1° r. haec verba exstant, manum adulteratoris feliciter elapsa: الجزء الرابع من . . . . كتاب, quod verosimilius duco. Vocales additae sunt uti et notae aliquot marginales. Hic Codex complectitur litteras ف — ص et .litteram ق usque ad vocem شيفى, ita ut vox صدق sequi deberet.

Fol. 231v. — 232v. adjicitur aliâ manu disputatio de genere masculino et feminino, quae sic incipit:

ليس ياجرى امر المذكر والمؤنث على قياس
مطرد الخ. Vocabula usque ad litteram ع re-
censentur ordine alphabetico.

Vol. III^{um}. Cod. in 4° min., foliorum 351, anno
682 manu nitidâ scriptus a بكر بن ابي بكر

ابن اسمعيل الانصارى et bene compactus. Quota
pars totius operis volumen nostrum sit, ex sub-
scriptione apparet; in titulo enim numerus era-
sus est. Partem *tertiam* exhibet et idem com-
plectitur quod الجزء الثالث in Cod. L. B. 85
Vol. II fol. 1—262, nempe litteras ع — ل. Scho-
lia desiderantur; in fine index adjectus est.

Vol. IV^{um}. Cod. in 4°, foliorum 252, a^o 659 per-
spicue scriptus a مطقر بن مكرم بن ابي القاسم
الاردبيلى et bene conservatus. Textus vocali-
bus instructus est, margini librarius notas in-
scripsit. Uti subscriptio testatur, partem *nonam*
s. ultimam hîc habemus totius operis, radices
complectentem ultimâ ا otiosâ, sive ultimâ ,
aut ي. Initium autem in parte praecedente
aderat, haec enim pars incipit a rad. با et per-
git usque ad finem operis.

Haec 4 volumina, quae, volumine II° excepto,
antiquitate Cod.^{em} Lugd. Bat.^{um} 85 longe superant,
pretiosissimis sine dubio Codicibus nostrae collectio-
nis annumeranda sunt. Valde dolendum est, partem
tam insignem Lexici nostri in iis desiderari; foliorum
enim 1048, quibus Cod. L. B. 85 constat, non nisi
606 hîc offeruntur, e quibus folia 131 bis occur-
runt (v. Vol. II^{um} et III^{um}).

N. XXXI.

(Ex Willm. Cat. n. 70, p. 13. Ab hoc emtus est e
bibl. Walraveni, in quâ conjunctus erat cum eo

libro, qui in Willm. Cat. est n. 69 p. 13. Hi
ambo in Cat. Walrav. sunt n. 26 p. 58.)

Liber in 4°, paginarum 62, chartaceo involucro compactus Orientalem in modum. Est apographon quod, manu mihi ignotâ a° 1750 descriptum e Cod. Lugd. Bat. 85, initium Lexici 'al-Gauhariz' offert usque ad rad. كلاً. In margine pauca eâdem manu annotata reperiuntur.

N. XXXII.

(Ex Willm. Cat. n. 73, p. 14. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii, in cujus Catal. est n. 12 in p. 89. Hic anno 1767 eum ex Oriente acceperat.)

Cod. in 4°, formâ oblongâ, foliorum 274, bene ligatus Orientalem in modum. Scriptus est charactere نسخي manu crassiore, sed tamen satis distinctâ. Margo, qui ubique fere scholiis scatet, hîc illîc, praesertim in initio, vermibus corrosus est. Annus, quo scriptus sit, non notatur, sed ex habitu Codicis valde antiqui efficiam, eum seculo H. 7mo scriptum esse. Liber noster exhibet Lexicon c. t. « كتاب الاقتناع، لهما حوى تحت القناع،»

أبو الفتح ناصر بن عبد السيد المطرزي النحوي
(+ 610; v. ejus vitam ap. Ibn-Call., ed. Wüst., N° ٧١٨), conf. Hāgī-Cal. I, p. 384. Ut Lector sciat cum auctoris propositum in hoc libro conficiendo, tum hujus divisionem, totam dabo praefationem, qualis in Codice non sine ullo labore legitur (1). Post initium igitur, cum iis conveniens quae Hāgī-Cal. tradit, auctor mox pergit :

---

(1) Codicem Parisiensem ipse, A°. 1858 aliquamdiu in hac urbe degens, contuli; varietatem lectionum, fere nullam, literâ P. designabo.

وبعد فإن الولد لا زال فى السدين كاسمه مُطْفَرا،
وقسطه من اليقين مُوقرا، لما فرغ من تحفظ القرآن،
وشارف ان (1) يتطرق الى علوم الاديان، اردت ان
يتحلى بكلية الادب، ويتعللى بقسوة كلام العرب،
فنزرت فيما صنف السلف، ورايت ما ألف الخلف،
فوجدت بعضه يطول على (2) فده، وبعضه يقصر عن
حده، فاستخرت الهة سبحانه ان اكتب له فى
هذا الفن مختصراً مقنعاً، وفى التباخر (3) فيه مطعماً،
مصوغاً على قدر القامة، مسبوكة فى قالب الاستقامة،
فعملت كتابى هذا عملاً من طب، لمن حب،
مشتملاً على (4) الفصوص، والنصوص، دون (5) المزيف
المنقوص، حاوياً لجميع الاجناس، راوياً لما كثر
فى استعمال الناس، مقصوداً فيه ما احتيج اليه فى
كتاب الهة، من تمييز الاشياء، وببيان الاشتباه،

(1) In Lex. Freytag. desideratur Va Sp.

(2) Glossa subscripta: ۛ suff. i. e. الولد.

(3) P. omittit فيه.

(4) Huic vocabulo subscripta est vox الخيار (Cod. الخمار)،

uti et sequenti vox المذكورة. Ad فـص cf. de Sacy
Chrest. Ar. III, p. 232 (ed. alt.).

(5) Glossa subscripta: i. e. ردى، *pravus*; in P., ubi saepius verba Persice explicantur, adscribitur ناسه.

تَنَكَّرِيْنَ شَيْهَ مَا هُوَ (1) أَجْدَى عَلَى الصِّغَارِ وَالْكَبَارِ،
وَأَهْدَى لَهُم إِلَى الْأَبْصَارِ وَالْإِسْتَبْصَارِ، وَلَمْ أَتَجَوَّزْ فِى
تَصَكِّبِكِهِ، وَلَمْ أَتَسَمَّحْ فِى تَنْفِيكِهِ، وَلَمْ أَفْتَنِّعْ بِأَثْبَاتِ،
مَا حَقَّظْتُ مِنَ الْأَثْبَاتِ، حَتَّى رَاجَعْتُ قَوَانِيْنَ الثَّقَاتِ،
مَعْتَمِدًا عَلَى (2) جَامِعِ اللَّغَاتِ، بَعْدَ (3) تَهْدِيْبِ
الْزُهْرِيِّ، وَصَحَاحِ الْجَوْهَرِيِّ، مُنْتَقِدًا مَعَ ذَلِكَ اقْوَالَ (4)
الْمُقَدِّمِيْنَ، مِنَ الْمَتَأَخَّرِيْنَ وَالْمُتَقَدِّمِيْنَ، غَيْرَ مُلْتَفِتٍ إِلَى
إِيْرَادِ اللَّغَاتِ الشَّادَّةِ الشَّارِدِ، وَالرُّوَايَاتِ الْغَائِثَةِ الْفَارِدِ،
بِئْسَ نَكَرْتُ مَا أَطْبَقُوا عَلَيْهِ، أَوْ مَا أَشَارَ أَحْسَنُهُمْ

(1) Sic Cod., quamquam obscurius. Glosa انفع in utroque Cod.

(2) Subscriptae sunt voces: يعنى الغورى، et item in P.:
يعنى جامع غورى. Vir videtur jam in antiquitate parum
notus. De eo haec tradit 'al-Kifti (Cod. Leyd. 654, 3) in v.:

الغورى منسوب الى الغور وهو عمل الى جازب
مدينة غزنة فيه عدة مدن وقرى لا اعرف من حاله
شيئا وانما ذكر لى ياقوت الحموى قنال رأيت بهره
فى بعض خزائن وهونها كتابا كبيرا فى اللغة فى
عدة مجلدات من تصنيف الغورى

(3) Vid. hoc 'al-Azharî (+ 370) opus apud Ć. H. II,
p. 479, n° ٣٧٨٣. *Al-Gauharî* (+ circ. 400) liber notis-
simus est.

(4) P. habet المتقدميين، uti mox sequitur. Glossator
autem utrumque vocabulum sic distinxit, ut prius الرتبة،
posterius الزمان فى dictum putet.

اختياراً اليه،، ألا أشياء في الاسماء بددا، لم اجد لها من الثقات سندا،، اورثتها دفعا للحاجه، ثم اعلمتها دفعا للحاجه،، (1) وسمته بكتاب القناع، لما حوى تحت القناع،، ما يقنع الاديب (2) ذا الارب، من اصول مستعملات العرب،، وطويته على احسن سمت،، وينبئته على صورة بيت،، مؤسساً على اربع قواعد موطنه، مرفوعة كلها باربعة اركان مشيده،، القاعدة الاولى [f. 4 v. — f. 53 r.] في الاسماء الثانية [f. 244 v. — f. 53 v.] في الانعال الثالثة [f. 244 v. — f. 249 v.] في الحروف والرابعة [f. 249 v. — f. 274 v.] في النحو ثم الركن الاول من الاسمية في السماء والارض وما يتصل بهما والثاني (3) في الحيوانات وما يتعلق بها والثالث (3) في الاديان وما يناسبها والرابع في غير المتمكنة وما يشاكلها والركن الاول من الفعلية في الثلاثي المجرد والثاني في الرباعي المجرد والثالث في ذوات الزوائد والرابع في غير المتصرفية وما ياجري مجرى الأدوات (4) ولم اخل فيما رتبته من (5) غره، وسويت من شرفه،، من

(1) P. omittit و.

(2) Glossa : الحاجة . ذا الحاجه .

(3) P. من .

(4) Partem 3^{am} et 4^{am}, quarum quaeque item 4 اركان 4 continet , quippe minoris ambitus auctor hinc neglexit.

(5) Sic P.; Cod. noster غره، sed male.

اعتبار غرض يَجِبُ الارعاء عليه، والاصغاء اليه، على
 أنى صيرتُ النصَحَ الكامل سماءه وارضه، والتَفَعَّ الشامل
 طوله وعرضه، وتفسير المشكلات بابه، وتَقْيِيدَ المهمات
 حاجياته، ثم جعلت عموده الأَسْتَى، أسماء الله
 الحسنى، ليكونَ مَنْ دخله آمناً مِنَ الضلالة والغواية،
 ضامناً للهداية فى الرواية، قَبِضَ الله سبحانه أثدَةً
 مِنَ المَسْتَرشدين (1) تَهْوَى اليه، (2) وطوائفَ من
 المَسْتَفِيدين طوائفَ عليه، (3) بِأَحْوَالِهِ وطُولِهِ ۞

Absolute igitur tractatu, in scripto, de *nominibus Dei* (fol. 3 r. — f. 4 v.), auctor statim rem aggreditur. Ad normam vulgarem Arabum grammaticorum tria vocum genera, اسم, فعل, et حرف, distinguens, opus suum in tres hasce partes divisit, quibus quartam, grammaticae brevem conspectum exhibentem, adjungendam putavit. Ex his pars 1^a et praesertim 2^a, reliquis longe majores, fere totum librum occupant. In 1^a, quae de *nominibus* agit, omnia vocabula, quae, secum invicem conjuncta, ad unam rem sive notionem pertinent, in variis *فصول*, nullâ ordinis alphabetici ratione habitâ, di-

(1) Collato Cod. P., sic legit uterque Codex. In P. glossa تَمِيل, in Nostro تُسْرِعُ exstat.

(2) Glossa: جمع طائفة وهى الجماعة، et ad seq. جمع طائف: طوائف.

(3) Sic P. Cod. noster, qui hîc damnum passus est, offert له.

gesta sunt, sic v. c. in ركن, 1°, ubi de coelo agitur, varii فصول exstant de *aëre, sole et lunâ*, et de *anno*; ubi de terrâ, alii de *aquâ, igne* cet. Exemplum, quo simul pateat hujus partis Lexici indoles, afferam e ركن, 2°, ubi fol. 44 r. capitulum hocce bre-

visimum de *arcu* legitur: فصل القوس والسحنية والقسي والكنايا ج المقوس خلافها العاجس والمعاجس مقبضها الكيد موضع السهم (1) السية القرص الوتر معروفات. Pars 2^a, de *verbis* agens, in varia capita dividitur, ea verba complectentia, quorum perfectum, imperfectum cet. similiter efferuntur, ex. g. فعمل, يفعل, فعمل, يفعل; فعمل, يفعل; فعمل, يفعل cet. Singulis

hisce capitibus aliquot series subjunguntur verborum, quae pertinent ad eandem speciem, sic 1° verba perfecta, 2° verba ultimâ geminatâ cet. Jam in his seriebus vocum ordo non, ut alibi in Codice locum habet, mixtus, sed alphabeticus est, ita tamen, quemadmodum hoc in al-Gauharîo et al-Fîrûzâbâdîo fit, ut non primae sed ultimae radicis consonantis

(1) Sic Cod., adscripto رأسه. Al-Gauharî vero a rad.

سياه, non, ut Noster, a rad. ساء, vocem deducit. Sic enim ille (Cod. Amstel. 71 (IV) in v. سياه القوس ما: (سياه) عطف من طرفيها والجمع سيات والهاء عوض من الواو والنسبة اليها سيوي قال ابو عبيدة كان روية يهتز سية القوس وسائر العرب لا يهزونها

ratio habeatur. Pars illa 2^a sic incipit: ثَقَبُ الشَّيْءِ
 بِالْمَثْقَبِ ثَقْبًا (1) وَالثَّقْبُ وَالثَّقِيمةُ الْخَرْتُ النَّائِدُ وَثَقَبْتَ
 النَّارَ تَوَقَّدْتَ ثَقْوَبًا وَذَاجِمٌ ثَقَابٌ وَرَجَدٌ ثَقَابُ السَّرَايِ
 جَلَبُ الشَّيْءِ جَاءَ بِهِ مِنْ بَلَدٍ إِلَى بَلَدٍ (2) جَلَبًا الْخُ

Praeter Codicem nostrum, vocalibus, glossis inter
 lineas et in margine largiter instructum, atque in-
 ternâ bonitate haud minus conspicuum, non nisi 2
 alii mihi innotuerunt, uterque insignis antiquitatis,
 alter in Bibl. Eскур. n. 605 (aⁱ 654), alter in Paris.
 n. 1350 (aⁱ 659). Hic, in cujus initio secundum
 Cod. nostrum 3 fere lineae desunt, textu sano haud
 minus se commendare videtur, sed glossae longe ra-
 riores in fine prorsus desiderantur.

N. XXXIII.

(Ex Willm. Cat. n. 72, p. 14. Ab hoc emtus est e
 bibl. E. Scheidii, cujus vide Cat. p. 88 n. 7.)

Codex in fol. maj., 979 paginarum, bene compactus.
 Scriptus est a^o H. 1126 (3) caractere نستعليق;

(1) Adscribitur معا.

(2) Idem. Glossa seq. infra lineam additur: للنتجارة مغرب,
 quâ indicatur, vocem للنتجارة inter بلد et جليبيا addi in
 auctoris Nostri libro, المعغرب dicto; v. hoc Lexicon (Dozy
 Cat. I, p. 82) in v. جلب.

(3) Miro errore tam in Scheidii quam in Willmeté Cata-
 logo legitur, hunc Codicem a^o H. 826 sive »vix 9 post mor-
 tem auctoris annis» absolutum esse, quae res sine dubio ex
 male intellectâ subscriptione explicanda est. Haec enim sic
 se habet: وقع الفراغ — سنة السادسة والعشرين من
 المائة الثمانية من الالف الثاني من مهاجرة نبينا الحز

in fine passim alia manus apparet. Continet Lexicon notissimum 'al-Firūzābādīz (+ 817), القماموس dictum.

N. XXXIV.

(Ex Willm. Cat. n. 69, p. 13. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni: vide supra p. 71 sq. ad N. xxxi.)

Liber in 4°, paginarum 29, ligatus orientalem in modum et bene scriptus. Hujus apographi neque, qui scripserit, vir, neque, quo exaraverit, annus ex aliquâ notâ apparet; hoc tamen constat eandem manum hîc nobis offerri, quam N.^{us} (ex Will. Cat. n. 70) exhibeat, medioque igitur seculo praecedente Scriptorem vixisse. Continet hoc apographon 1° (p. 1—4) partem praefationis 'al-Firūzābādīz e Cod. Lugd. Bat. 375 (Dozy, *Cat.* I, p. 88); 2° (p. 5—24) Radices quasdam excerptas ex 'al-Qāmūso, 'al-Ġauharīo et 'az-Zamaċsarīo. Sic nempe in titulo; in libro vero ipso ex his 'az-Zamaċsarīum nusquam citatum vidi. Incipit a rad. (ششد) حششد, sequitur حقل, هم et sic mixto ordine pergit. Quae hîc exhibentur, petita sunt e Cod. Lugd. 375 modo laudato, atque e Cod. Lugd. 'al-Ġauharīz 85.

3°. (p. 25—29) versiculos offert e libro apocrypho medico MS°, quemadmodum in titulo legitur. Est Qaċīdā argumenti mystici de amore Deum inter et hominem, quae sic incipit:

نَظَرْتُ بَعِينَ الْفَكْرِ فِي حَانَ حَصْرَتِي
حَبِيبًا تَجَلَّى لِمَلْأُوبِ فَاجْتَنَّتِي

E quo Codice vero desumta sit, certo statuere nequeo, quum omnia indicia desint; suspicor tamen e Cod. Dresd. 139, quippe qui simile quid continet, et olim J. G. Lettii fuit (v. Praef. Cat. p. VII). Pag. 4 priores textum Arab., 5^a initium versionis Latinae offert.

N. XXXV.

(Ex Willm. Cat. n. 74, p. 14. Ab hoc emtus est e bibl. J. J. Schultensii, cujus vide Cat. p. 602 n. 3840.)

Codex in 4°, foliorum 291, ligaturâ orientali compactus et bene conservatus. Scriptus est caractere نسخى diversis manibus, totus vero satis perspicue; anni notae, non sub unoquoque opusculo obviae, ad sec. H. 10um et 11um Codicis partem longe majorem referunt. Complectitur hoc volumen complures libros, omnes argumenti lexicologici, ad varias autem linguas pertinentes, qui hoc ordine se excipiunt:

1° (f. 1—181) Lexicon Arabico-Turcicum, cujus auctor neque titulus in Cod. indicatur. Bis vero, in margine exteriori et in tegumento, legitur منتخب اللغة, et nullus dubito, quin hic liber nomine vulgari منتخب innotuerit, atque alibi etiam reperitur; cf. praeter Num. sequentem, Cod. Upsal. n. 19 (Tornberg, *Catal.* p. 16), Ambros. n. 109 (*Catal.* p. 20), Acad. or. Vind. 18 (Krafft, *Catal.* p. 7) et fortasse alios. Auctor vero hucusque latet.

In praefatione, quae vix duas paginas superans, sic incipit: الحمد لله حق حمده على كل نعم.

وبعد فاعلم أن

اللغة العربية كثيرة الحاجة اليها لانه انزل الله تعالى

القران المجيد بلسان العرب الخ
 السامى, تهذيب الازهرى, — fontes operis memorantur libri sequentes: (1) المغرب, القاموس, القانون, الدستور,

---

(1) Libri hi omnes notissimi. Tantummodo observo, tres priores male in Cod. scribi: التهذيب الازهرى والاسامى والوسور.

alphabetice dispositum, in capita divisum est pro numero litterarum initialium. Singula deinde capita (ابواب) totidem sectiones minores (فصول) continent, ea vocabula complectentes, quorum etiam secunda littera eadem est. In singulis denique sectionibus minoribus vocabula hoc ordine se excipiunt, ut ea praecedant quorum littera initialis vocali Fathā notata est, et sequantur illa, quorum eadem littera vocali Kisrā et Çammā insignitur. Incipit a vocibus:

آذَان, آن, مَسَكَمِد, آل cet.; vocales ubique additae

sunt; interpretatio Turcica inter lineas inserta est, quarum septem paginam implent. Anni nota est 974.

2° (f. 182—218) كِتَاب مَكْمُودِيَّة, s. editio aucta et emendata vocabularii Arabico-Turcici, لغة فرشته, اورغلی dicti. Cf. Dozy *Catal.* I, p. 93.

Exemplar nostrum cum Cod. Warn. 857 non solum titulum كِتَاب مَكْمُودِيَّة, sed numerum etiam sectionum communem habet, nempe 35. Uti autem ex praefatione apparet, editio altera titulo illo novo et nonnullis sectionibus in fine additis ab opere primario (1) distinguitur. Liber noster sic incipit:

(2) بِنَام خَالِف وَفَتَّاحٍ وَوَأَحَدٍ بِيَمِينِ هَادِي وَوَقَّابِ وَوَأَحَدٍ

Vocales ubique additae sunt. Codex a° 1070 manu nitidā scriptus est ab حَسَنِ بْنِ بِيْرَامٍ .

3° (f. 218—226). Parvum glossarium Arabico-Tur-

---

(1) Quid hoc contineret, fortasse effici potest e Commentario Arabico in hoc opus, Cod. Lugd. 1561, qui ad finem sectionis 27^{ac} libri nostri percurrit. Ratio vero sectiones computandi differt; in ipso enim Commentario non nisi 22 sectiones enumerantur, cf. Cod. Upsal. 20 (Tornberg, *Catal.* p. 16).

(2) Cod. Lugd. بَقْتَحِ .

cicum, ordine alphabetico dispositum, quod statim incipit ab his vocibus: اَجَلَوْدَ اَسْلَمَنْقَى اَفْشَعَّرَ اَلْحِجَّ.

Interpretatio Turcica inter lineas additur. In fine tantum legitur: تمت اللغة الصغيرة. Codex, manu rudiori, a duobus praecedentibus longe diversâ, exaratus, anni notâ caret.

4° (f. 229—232) مُشْكَلَاتُ اَنْشَا s. opus, de vocibus epistolarum difficilioribus agens. Vocabula illa, mixto ordine scripta, atramento rubro turcice inter lineas explicantur. Initium: عُنْوَانُ تَسْلِيْمَاتِ اَلْحِجَّ.

Exemplar nostrum mutilum est. Custos enim folii 230^a, اشعه, non convenit cum primo vocabulo folii seq., مَبِيَّيْنِ, atque praeterea fol. 232 v. abrupte opus

desinit in voce كَكَج. Quot folia absint, definire nequeo, sed pauca illa esse, probant alia aut similia opuscula in Bibl. Bodl. (Nic.) 227, 2° et Caes. Vindob. n. 69 (ap. Flügel in *W. Jahrb.* 97, *Anz.-Bl.*, p. 11). — Codex, eleganter scriptus, anni notâ caret.

5° (f. 233—254). Glossarium Arabico-Turcicum, quod sine ullâ tituli auctorisve mentione statim incipit ab his vocibus: اِقْتَدَى اَسْتَارِ اِحْتَاَزِ اَلْحِجَّ. Inter

lineas, quarum novem paginam implent, legitur explicatio Turcica. Lexicon alphabeti ordinem sequitur, sed in Codice nostro non nisi valde mutilum exstat. Nonnulla enim exciderunt inter litteras ج et خ, ص et ع, ع et ك atque ل et م; in litterâ و denique subito substitit in voce وَرَى, quam, uti custos docet, excipere debuit vocabulum وَغَا.

Codex, vocalibus instructus et manu nitidâ scriptus, itidem anni notâ caret.

6° (f. 255—273). Opusculum elementarium, quo pueri Turcici linguam Persicam addicerent, auctore محمد بن حاج انبىاس.

Offert primum expositionem conjugationis verbi Persici, et tum quatuor sectiones, quibus vocabula rerum notissimarum Persica in medio ponuntur. Recensentur nempe vocabula 1° rerum coelestium et terrestrium, 2° membrorum corporis humani, 3° opificiorum et instrumentorum, 4° animalium. His denique subjunguntur nomina numerorum, mensium et dierum. Vocabula autem Persica Turcicis inter lineas explicantur.

Codex, qui nullibi titulum tradit, neque cum دانستن, neque cum التتحة الهاديية auctoris nostri prorsus convenit. Ex parte tamen priorae praefationis libri hujus posterioris, quae Codici nostro praemittitur, apparet, nos hîc aliam, eamque brevioris editionem hujus operis habere. De التتحة الهاديية vid. H. C. II, p. 245, Dozy, *Catal.* I, p. 98 (aliis exemplaribus, hîc memoratis, addendus Cod. Dresd. n. 275).

Codex noster anni notâ caret, sed eadem manu scriptus est atque opus 2um et mox sequens. Annus igitur est 1070.

7° (f. 274—284). Opus, quod inscribitur: هذا نصاب صبيان عربى مع فارسى مع تركى, auctore ignoto.

Longe enim differt liber noster ab illo, qui, eodem titulo insignitus, ab H. C. VI, p. 346 memoratur, et multis in bibliothecis reperitur. Noster, quod attinet ad argumentum et divisionem, plane convenit cum n° 6 mox praecedente; vocabula vero Arabica hîc Persice et Turcice inter lineas explicantur. Sine ullâ praefatione incipit a vocibus: العلم المعرفة التعلّم الخ.

Codex a° 1070 nitide scriptus est ab eodem حسن,

qui num.^{um} 2um exaravit. Aliud exemplar mihi non innotuit.

8° (f. 285—291.) Glossarium, quo phrases Persicae alphabetice dispositae Turcicis inter lineas explicantur.

Sine tituli auctorisve mentione statim hoc modo incipit: آفتاب بلند آمده است ابواسست آورده است الخ. Ordinem foliorum in Codice turbatum restitui numeris adscriptis. Anni nota desideratur. Eadem manus rudis et incompta, quae num.^{um} 3um exaravit, nostrum Codicem scripsit.

N. XXXVI.

(Ex Willm. Cat. n. 75, p. 14. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Codex in 4°, paginarum 331, charact. نسخی ad vergente negligenter scriptus, et bene conservatus. In scholiis hîc illîc alia manus apparet. Vocales ubique adscriptae sunt. Librarius, جمال القرمانسى dictus, Codicem absolvit, uti patet e notâ priori operi subjectâ, فى اول ذى الحجة, anni 957.

Continet (pag. 1—522) idem Lexicon, quod modo sub 1° N. XXXV (ex Willm. Cat. n. 74) commemoravimus. Titulus hîc vario modo significatur, sive هذا كتاب, sive, ut paullo inferius, هذا كتاب لغة, sive denique, ut in interiore tegumenti parte legitur, هذا كتاب لغة باسم منتخب. Vocabula Arabica etiam hîc inter lineas, quarum 7 quaevis pagina complectitur, Turcice explicantur. Ceterum in hoc exemplari desideratur praefatio, quam alterum exhibet.

Operi absoluto scriba (p. 525—531) duo carmina addidit, quae ipse composuerat. Ambo argumenti sunt mystici sive religiosi. Prius, cujus inscriptio est

مناجات لکاتبه الحقیق الجانی
اسکف الشہیر باجمال القرمانی

hoc modo incipit :

هَرَيْنَا رَبَّنَا مَسْنُ سَوَاكَا وَشَتْنَا عُرْلَةً عَن مَّا سَوَاكَا
وَعَمَّضْنَا الْعُيُونَ عَنِ الْوُجُوهِ وَجَوَعْنَا الْبُطُونَ لِكَي نَرَاكَا

Constat 33 versibus. Carminis alterius, cui prae-
mittitur

وله غفر الله ذنوبه وستر عيوبه مع المؤمنين اجمعين

primus versus est :

لَيْسَتْ الدُّنْيَا مَقَامًا فِيهِ رُوحٌ وَارْتِيَا حُ
أَنَّمَا سِجِّينٌ عَلَى أَعْلِيهِ غَمٌّ لَا يُدَاخِ حُ

Constat 43 versibus. Utrumque carmen multas
glossas adjectas habet.

N. XXXVII.

(Ex Willm. Cat. n. 79, p. 15. Ab hoc emtus est c
bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 58 n. 27.)

Codex in 4°, paginarum 475, caractere نسخی
perspicue scriptus et bene conservatus. Anni notâ
caret; vocabula, quorum duo juxta se invicem po-
sita binas ubique cujusvis paginae columnas formant,
vocalibus instructa sunt. Continet duo Lexica, quo-
rum

1us (p. 1—143) est Persico-Turcicum, cujus au-
ctor neque titulus in Codice memorantur. Ex initio
tamen operisque dispositione certo apparet, hîc nobis
offerri vocabularium, دَانِسْتَنَ dictum, et a محمد
حاج اليباس compositum, de quo vid. Dozy

Catal. I, p. 97. Codex noster, quamquam tacite eandem divisionem quam Cod. Lugd. 167, ordine vocum item mixto, persequitur, hanc tamen illamve partem nunc amplius nunc brevius tractat, quam hoc in Cod. illo locum habet.

2um (p. 145—475) Lexicon est Arabico-Turcicum, cujus nomen vel auctor nullibi apparet. Dispositum est ordine alphabetico, nullâ radicum ratione habitâ. Sine ullâ inscriptione aut praefatione statim sic incipit :

أول	ابتدا
بابا پدر والد	اب
باباالر	آباء

Liber vero in Codice nostro mutilus est. In literâ ق abruptly desinit hac voce :

قَرَاعِ جَمَاعِ اَيْتَمَكِ

N. XXXVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 67, p. 13. Huic a^o 1802 dono datus est a Benneto, librario Roterod.)

Liber in 4°, paginarum 453, anno 1747 Qāhirae satis perspicue scriptus, et ligaturâ chartaceâ compactus. Huic libro, cujus ope sine dubio Arabum lingua recentior addiscenda erat, Willmetus hunc titulum praefixit: *Dictionnaire François-Arabe, précédé d'un Rudiment de la langue Arabe vivante; à l'usage de la Mission de la Compagnie de Jésus dans l'Orient. Écrit au Caire l'an 1747, et appartenant ci-devant à la Mission.* Continet scilicet:

1° (p. 1—12) brevem et singularem Grammaticae conspectum, inde a pag. 2 usque ad finem de solo verbo agentem, cujus 7 species, singularum conju-

gationis speciminibus exhibitis, hoc modo enumerantur: 1^a verbum regulare (كاتب), 2^a ultimâ ا, 3^a ultimâ ع, 4^a mediâ ا, 5^a mediâ geminatâ aut quadrilitt. (بارك, تعاليم, علم), 6^a ultimâ geminatâ

(نك), 7^a primâ ا. Apographon hujus libelli, ipsius Willmeti manu scriptum, jam supra pag. 46, 47 commemoratum est. Totus autem Codex noster hoc incommodo laborat, quod voces Arabicae ubique litteris Gallicis scriptae sunt, cui rei auctor ut quodammodo saltem subveniret, p. 13 tabulam exhibuit, quâ docetur, quibusnam litteris Gallicis singulas litteras Arabicas expresserit. Sine ullo denique titulo

2° (p. 15—453) Lexicon Gallico-Arabicum, ordine alphabetico dispositum, sic incipit:

aage, ômr

le 1. 2. age du monde. el ahad el áwāl, el tani. jil. p. (1) ajiāl

quel age avez vous, qađ aich omrak (2) cet.

Opus hocce, in quo vocabula et phrases nonnullae usitatissimae Arabice vertuntur, desinit in voc. *zodiaque*.

N. XXXIX.

(Ex Willm. Cat. n. 81, p. 15. Incertum, quomodo hunc sibi comparaverit.)

Volumen ingens in folio, cum multâ chartâ intermediâ, bene compactum. Exhibet Lexicon, seu potius dicam, prima lineamenta Lexici Germanico-Arabici, cujus conficiendi Alb. Fred. Woltersdorfius,

(1) p. i. e. plural.

(2) i. e. قَدْ أَبِشْ عَمْرُك in linguâ vulgari.

quo tempore Steph. Schultzi in itinere per Orientem socius erat, initium fecerat. Voces Germanicae ab alphabeti initio usque ad finem ex ordine scriptae exstant, quibus opportunitate oblatâ voces Arabicas cum earum pronuntiatione hodiernâ addebat. Multum autem abest, ut ubique hoc fecerit, cujus rei mors ejus praematura in ipso Oriente causa fortasse exstitit.

In fine de 42 vocibus aut phrasibus Arabicis e vitâ quotidianâ petitis disseritur, in quibus inter alia de pluribus vestimentis sermo fit.

N. XL.

(Ex Willm. Cat. n. 94, p. 16. Incertum, quomodo hunc nactus sit.)

Liber in 4°, 42 paginarum, involucri chartaceo tectus orientalem in modum et recentiori aetate scriptus manu Europaeâ ignotâ, eâque perspicuâ, in Aegypto, ut videtur. In primâ libri paginâ apparet manus Woltersdorffii. Continet dialogos de bello et pace, de re musicâ, verbo de multis rebus quotidie se offerentibus. In initio pronuntiatio vocum Arabicarum et versio Gallica adjiciuntur, quae tamen mox prorsus desunt.

In fine hujus libelli legitur nota : *نجز هذا الكتاب : نجى هدا الكتاب
المقدس المعروف بكتاب الشيخ فى يوم الاثنين السادس
عشر من بشنش سنة سبعة وتلتين من بعد الألف
الشهيد¹ الأظهار * رزقنا الله بركة صلواتهم غفر الله
(1) للمهتم والناقل القارى امين*

quae, quippe in folio separato et aliâ ac librarii manu scripta, ad librum nostrum spectare vix potest. Aperte hoc negant ar-

---

(1) Verba dedi, quemadmodum in Codice exstant.

gumentum et aetas Codicis. Nihilominus haec nota, quae omni pretio jam destituta videtur, singulari modo mihi auxilio fuit ad quaestionem de libri scriptore dirimendam. Willmetus enim in Codicis initio, quocum consentit Catalogus impressus, perhibet Woltersdorfium a° 1753 in urbe Cairo eum exarasse. Dubium mihi jam iniecit manus a manu Woltersdorfii valde diversa; ad quaestionem vero profligandam ea faciunt, quae Schultzius si non sagaciter, attamen candide profert in Diario impresso *Der Leitungen des Höchsten* cet., tom. IV, p. 344 sq., quum mense Octobri aⁱ 1753 in urbe al-Qāhira degebat (hanc urbem enim relicturus, emerat libros nonnullos Arabicos eosque utiles). »Das eine (sic ait) welches mir das liebste war, hatte in der Nachschrift, »am Ende, folgendes [jam sequitur notae versio]: »*Es ist vollendet dieses heilige Buch, bekant unter dem Namen: das Buch des Alten* (Scheich) »*am andern Tage* (Montage) »*am Sechzehenden des Beschensch* (Maj); »*Im sieben und dreyszigsten Jahr nach dem tausend, derer unschuldigen Zeugen* (unschuldigen Kinder). »*Gott gönne* (schenke) »*uns den Segen ihrer Gebeter. Gott sey gnädig dem Urheber, dem Abschreiber, und dem Leser. Amen!* Es bestehet dieses Buch aus »Anreden, Briefen und catechetischen Fragen, und »wird bey den Cobiten so hoch geachtet, wie bey uns in Teutschland, Arndts wahres Christenthum, »und in Engeland, das Buch van der ganzen Pflicht »des Menschen. Aus diesem Beschlusz sehe ich, »daz das Buch über 500 Jahr (1) alt ist. Der Format desselben ist klein Folio. Ich habe hin und wieder darinne etwas gelesen, und gefunden, daz es würdig wäre, in eine Europäische Sprache übersetzt zu werden.» Schultzius litterarum orientalium

---

(1) Minus recte; nam annus aerae Martyrum 1037 est a. Chr. 1321.

non valde peritus erat et hac in re lubenter ipse locum cedebat Woltersdorfio. Sed quamvis, notam hancee ad Codicem ipsum spectare ratus, de ejus aetate et argumento erravit, hoc tamen ex ejus verbis elucet, alium ac Woltersdorfium Codicem exarasse.

N. XLI.

(Ex Willm. Cat. n. 90, p. 16. Incertum, quomodo in ejus Bibliothecam venerit.)

Liber in 4°, paginarum 34, ligaturâ chartaceâ compactus orientalem in modum. Scriptus est a Stephano Schultzio, qui, uti MS. 196, pag. 843 docet, mense Augusti anni 1753 al-Qāhirae eum absolvit. Continet opus c. t. بيان المكالمة باللغة العربية, auctore Isaāco Chodja (1). Hic, magister Schultzii et Woltersdorfii quo tempore Constantinopoli degebant, opus dictum in eorum usum composuerat, ut linguam Arabicam addicerent. Discipuli autographon quisque sibi descripserunt et al-Qāhirae, opus perlegerunt cum magistro, Gabriel Djabūr (جـبـور) dicto, cui autographon tradiderunt (2). Hoc vero autographon, a Schultzio Instituto Judaico Callenbergii destinatum, in nostrâ collectione desideratur.

In libro nostro habentur colloquia Arabica, numero 8; caput vero ultimum s. 8um proverbia nonnullaque animalium nomina exhibet. Significatio vocabulorum Arabicorum his saepius superscribitur modo hac modo illâ linguâ Europaeâ.

---

(1) »Er ist ein gebohrner Araber aus Aleppo, von der Armenischen Kirche, jetzt aber hält er sich zu der Römischen.“ Sunt verba Schultzii in opere edito *Der Leitungen des Höchsten* cet., Tom. IV, p. 148, vide praeterea p. 151 et 201.

(2) V. MS. 196 pag. 842.

N. XLII.

(Ex Willm. Cat. n. 91, p. 16. Incertum, quomodo hic eum acceperit.)

Liber in 4°, paginarum 24, ligaturâ chartaceâ ligatus orientalem in modum. Est alterum exemplar ejusdem operis, ab A. F. Woltersdorfio anno 1753 descriptum. Major pars linguâ Germanicâ aut Italicâ versa est.

N. XLIII.

(Ex Willm. Cat. n. 93, p. 16. Incertum, quomodo hunc acceperit.)

Liber in 4°, 10 paginarum, involuero chartaceo tectus et bene compactus orientalem in modum. Manu perspicuâ A. F. Woltersdorfii exaratus est. Inscríbitor *المخطوطة باللغة العربية*, et, ut Num.ⁱ praecedentes, itidem phrases et colloquia exhibet (1).

N. XLIV.

(Ex Willm. Cat. n. 222, p. 33. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 58, n. 31.)

Sequitur descriptio Codicis, quem, ut N. XXVII (p. 48), itidem ut peculiaris ejus ratio et insigne pretium magis conspiciantur, a ceteris seorsim ponendum duxi.

---

(1) Quânam auctoritate Willmetus in initio libelli notaverit, haec colloquia ab Isaâco Chodja composita et a Woltersdorfio Constantinopoli a. 1752 descripta esse, me prorsus fugit, qui nullibi tale quid memoratum viderim. Non nisi conjectura videtur, quae praeterea ipsa sibi obloquitur. Woltersdorfius certe, initio demum anni 1753 Isaâcum magistrum nactus (l. l. IV, p. 151), anno 1752 librum non descripsit.

Est Codex in 4°, foliorum 185, charact. نستخى perspicue scriptus et ligaturâ orientali bene compactus. Optime conservatus est; in fine tantummodo charta paullum detrimenti cepit, sed sine incommodo textûs. De aetate et librario nihil traditur; in subscriptione (f. 178 r.) haec verba tantum leguntur: *Soli Deo honor et gloria*. Incipit Codex sine titulo et praefatione et continet vocabularium Arabicum, Latinum, Mendaïticum, Persicum, Turcicum. In singulis binis paginis, tibi obversis, exstant 5 columnae, quae a dextrâ incipienti Persica et Turcica in alterâ pag., in alterâ vero Latina, Arabica et Mendaïtica deinceps offerunt. Ordo alphabeticus vocabulorum Arabicorum, quamquam liberiore ratione, observatus est. Litterae د et ذ, quae in ipso glossario considerantur, in fine Codicis adjectae sunt (f. 178 v. — 183 r.). Dimidia pars folii 2ⁱ ita abscissa est, ut fol. 2ⁱ r.ⁱ vocab. *Mendaïtica* et fol. 1ⁱ 2ⁱ v.ⁱ vocab. *Persica* perierint. Primum vocab. est اخذ. Per singulas litteras a *verbis*, quibus ubique *imperfectum* subjungitur, fit initium; deinde agitur de *nominibus*. — De dialecto Mendaïticâ conf. E. Renan in opere pulcherrimo *Hist. génér. cet.*, 2e ed., p. 248 seqq. Quia documenta, hac dialecto scripta, sunt rarissima, Codex noster magni sane est pretii. Exaratus est eodem prorsus caractere, qui exhibetur in Codicis specimine, quod M. Norberg inseruit operi, cui titulus est: »*Codex Nasaraeus, liber Adami appellatus*” a. 1815 edito.

Praeter vocabularium modo dictum, Codex aliud etiam vocabularium continet, quod inverso ordine a fine (f. 182 v.) incipiens versus Codicis initium pergit et scriptum est in spatio vacuo, quod in paginis, quae Persica et Turcica complectuntur, relictum est, ac desinit fol. 51 v. Hoc vocabularium *Italico-Turcicum*, sequens ordinem alphabeticum vocum Italicarum, ut praecedens, integrum est.

C. Rhetorici argumenti.

N. XLV.

(Ex Willm. Cat. n. 88, p. 15 sq. Ab hoc emtus est e bibl. J. J. Schultensii: vide supra p. 26 ad n. XIV.)

Codex in 8°, paginarum 128, charact. نسخی ad تعلیف vergente satis perspicue scriptus, fere sine vocalibus. Praesertim in initio multa scholia Arabica in textu et in margine sunt addita, eâdem manu sed litteris minoribus. Ex subscriptione apparet, scriptum esse hoc exemplar exeunte mense Mohar-ramo a. 1045 in urbe سرای.

Continet librum, تَلْخِيسُ الْمِفْتَاحِ dictum, auctore 'al-Qazwīnīo, qui vulgo خطیب دمشق dicitur (+ 759) (1), de quo vid. Hāgī-Cal. II, p. 402. Opus hocce celebratum in plerisque bibliothecis exstat, cf. ex. g. Dozy, *Catal.* I, p. 128 sq. Glossae maximam partem ex 'at-Ṭafṭāzānī Commentario المختصر, rarius ex المطول petitae sunt.

Quod ad Codicis historiam attinet, digna videntur quae commemorantur verba, quae in involucri parte interiore leguntur. Ibi enim haec: » *Ce livre vient de la fameuse et ancienne biblioteque tienez a bude prise le 2 Setembre 1686 envoyez a ma chere cousine Madame la comtesse de hoensbroick*'' (2). Nota res est, quo tempore Būda Tur-

---

(1) Perperam Willmetus السكاسی auctore مِفْتَاحِ الْعِلْمِ

(+ 626) hoc Codice contineri putavit. Causa erroris in promptu est.

(2) Verba dedi, quemadmodum in Codice exstant.

cis eriperetur, insignem ibi asservari numerum Codicum orientalium. Multos ex his praedatus est Marsiglius, qui hodie reperiuntur in bibliothecâ Instituti Bononiae (v. von Hammer, *Gesch. des Osm. Reiches* VI, pag. 475 et 735 sq.). Fraternitatis vinculo igitur conjunctum est exemplar nostrum cum Cod. Inst. Bononiae (apud Hammer, *Lettera* VII, p. 2). De familiâ Hoens-broich (*sic*) v. Ersch u. Gruber *Encyklopädie* in voce.

N. XLVI.

(Ex Willm. Cat. n. 89, p. 16. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii, ejus vide Cat. p. 95, n. 48. Scheidius eum ex Oriente acceperat.)

Cod. in 4° maj., foliorum 125, charact. نسخى nitide scriptus et bene conservatus. Hic illic scholia in margine exstant; anni notâ caret.

Continet Commentarium at-*Taftāzānī* (+ 791) in tertiam partem libri notissimi *Miftāho'l-olūm 'as-Sakkākī* (+ 626), quem Commentarium composuit a° 789, v. II. Cal. VI, p. 16.

In exemplari vero nostro ordo foliorum turbatus est, et, quod majus est, lacunae reperiuntur. Collato Cod. Lugd. Bat. 519 (Dozy, *Catal.* I, p. 124), in quo fol. 70 v.—171 r. pars *tertia* exstat libri *Miftāho'l-olūm*, utrumque vitium simul indicabo:

Fol. 1—8 et fol. 30—37 explicant textum Cod.^{is} L. B. fol. 70 v.—75 r.

Fol. 9—29 explicant textum Cod.^{is} L. B. fol. 95 r.—103 r.

Fol. 38—125 explicant textum Cod.^{is} L. B. fol. 109 r.—171 r.

Ex dictis apparet, Commentarium in quartam fere partem textūs originalis desiderari. Quot folia in Codice nostro interierint, effici potest ex notâ, involucre interiori et folio 1 r. Codicis manu orien-

tali inscriptâ. Ibi enim verba legimus: اوراقى ١٥٣
 et يوز اللى ارج ورق. Commentarius noster, qui in
 bibl. Lugd. Batavâ non reperitur, etiam exstat in
 Bibl. Escur. 26, 418 (3) et fortasse alibi.

D. Epistolaris argumenti.

N. XLVII.

(Ex Willm. Cat. n. 186, p. 28. Incertum, unde ad
 hunc venerit.)

Codex in 4° min., 178 paginarum, charact. نسخى
 paullo festinanter scriptus et bene conservatus. E
 subscriptione apparet librarium, محمد بن شكر بن
 معلى الدينى الشافعى, mense Moharrami a. Ar. 746
 eum absolvisse. Deinde transiit, ut in tituli folio le-
 gitur, in bibliothecam filii viri celeberrimi محمد
 ابن خليل بن ابيك الصغدى. Hic liber inscribitur
 in folio 1mo r., quocum consentit subscriptio: تعليق
 (1) الديوان لسنة ٧٤٥, et dividitur in 3 partes, quarum
 1^a (p. 1—61) التواقيع, 2^a (p. 62—149) الكُتُب et 3^a
 (p. 149—178) الادعية والصدور complectitur. To-
 tum opus, exemplo epistolographiae, ut videtur,
 destinatum, scriptum est stylo elegantiori, lusu ver-
 borum pleno, et, quamquam diplomata et epistolae,
 quae ibi occurrunt, quaeque fere omnia Syriam et
 Palaestinam spectant, historiam parum illustrent, in-
 dicem tamen eorum exhibebo, ut lector de argumento
 libri iudicium ferre queat.

Pars igitur *prima* incipit statim post *bismillam*

---

(1) In fol. 1 r. additur: (sic) من كلام ابي نيمانسه.

Scribendum videtur ابن نباتة (+ 768).

a
 5) (p. 1—5), sequuntur (p. 5)
 9) (p. 9), توقيع بالعود الى تدريس الحلقة بالجامع الاموى
 , توقيع والى القدس (p. 11), توقيع نائب قلعة القدس
 , توقيع (p. 14), توقيع صاحب ديوان الاسواق (p. 12)
 18) (p. 18), توقيع سامرى (p. 16), شادّ متحصل قمامة
 توقيع بمنظر دار (p. 21), توقيع شادّ خزائن السلاح
 توقيع شهاب الدين الجحافى بولاية (p. 23), الطراز
 توقيع بنظر السببيل لامام مسجد دار (p. 24), سامية
 توقيع بتصدير حلقة فى الجامع (p. 26), السعادة
 توقيع بنظر (p. 27), (1) لشمس الدين ابن الخطيب
 الخاص والوقف المنصوى (2) للقاضى بهاء الدين ابن
 توقيع (p. 33), توقيع شادّ الجوالى (p. 32), ريان
 36) (p. 36), توقيع والى صرخد (p. 35), وبنياطة قلعة صرخد
 توقيع بصكابة ديوان (p. 37), توقيع بنياطة مغارة زلّيا
 , الاسرى للقاضى شرف الدين سالم بن القلانسى
 توقيع قاضى القضاة عماد الدين الكنفى بتدريس (p. 41)
 توقيع (3) فاخر الدين (p. 46), المدرسة الريكانية
 48) (p. 48), احمد بن الفصيح بتدريس مدرسة القصاعين
 توقيع نجم الدين (p. 51), توقيع عز الدين والى الولاة

(1) + 777, vid. 'ibn-Habib Cod. 425, p. 601.

(2) + 768, v. ibid. p. 550.

(3) + 755, v. ibid. p. 481 seq.

توقيع سيف الدين خطاى (p. 52) , ايوب بولاية لد
من توقيع ركن الدين (p. 53) , الركنى بولاية زرع
من توقيع هبة الله (p. 54) , بولاية الشعراء وبانياس
من توقيع عز الدين (p. 55) , ابن النفيس بنظر جعبر
توقيع بولاية القدس الشريف (p. 56) , معن بولاية قاقون
(p. 58) , توقيع سيف الدين بُكا بنياية قلعة حمص et
توقيع عز الدين بن الرهاوى بنظر مطابخ السُّكر
Pars secunda . توقيع بمشاركة خزائن السلاح (p. 60)
كتاب الى الشيخ شهاب (p. 62) : (الكتّاب)
كتاب الى (p. 64) , الدين الاخميمى على يد ولده
(p. 67) , نائب حملة بوصول مشمش لولوى (1) ودغميشى
كتاب الى الشيخ حسن (p. 69) , جواب ابن الملك اسد
كتاب (p. 74) , كتاب الى الدّوّانار (p. 72) , الكبير
كتاب الى الصاحب (p. 75) , اخر على يد الساقى
تاج الدين عند ما طلب من القدس الشريف الى
, كتاب الى بيزوز بن زكريا (p. 78) , الابواب العالية
كتاب الى طقتمر المويدي بوصول طيور (p. 80)
كتاب الى (3) القاضى (p. 82) , (2) تم واوز صينى

(1) est alia species pruni Armeniacae (مشمش).

(2) Sic lege pro ثم , uti e seqq. apparet. ثم in Cod. Damiri 409 a (aliter atque in Lex. Freytagii in v.) dicitur طائر
نحو الاوز فى منقاره طول وعنقه اطول من عنق الاوز

(3) + 769, v. 'ibn-Habib l. l. p. 560 seqq.

كتاب آخر اليه (p. 83) , علاء الدين ابن فضل الله
 , جواب نائب طرابلس عن العيادة (p. 85) , مع المقدمة
 (p. 89) , كتاب على يد صدقة البابا المعمّم (p. 87)
 كتاب الى صاحب (p. 95) , كتاب آخر فى المعنى
 (p. 99) , كتاب البشارة بوفاء النيل (p. 95) , ماردين
 كتاب الى طقتمر المويدي بوصول (1) اكديش وكوهية
 كتاب الى ارغون المويدي بوصول (p. 100) , وباز
 كتاب الى ناظر الكرمين على قصة (p. 102) , بازيين
 كتاب (p. 106) , كتاب هناء بعافية (p. 103) , امرأة
 كتاب الى نائب حماة بوصول (p. 111) , بطاعة الكرك
 , كتاب الى سيف ابن مجلى (p. 113) , طيور العقّقف
 , كتاب الى ادريس (p. 116) , كتاب شفاة (p. 114)
 , كتاب الى القاضى علاء الدين سلامًا وتشوقًا (p. 117)
 كتاب الى نائب حلب بوصول قديد لحم (p. 119)
 كتاب الى نائب صغد بوصول (p. 122) , الصييد
 كتاب الى القاضى علاء الدين (p. 124) , كوهيتين
 كتاب الى والى السولاة (p. 126) , فى ذكر اقطاع
 كتاب الى (p. 128) , باخلاص حق صدقة البابا
 القاضى علاء الدين على يد (2) بهاء الدين دارد بن

avis quaedam rapax, et كديش est i. q. اكديش (1)
 (in Cod. بازى scribitur).

(2) *Emirus hicce erat* ناظر الكرمين.

كتاب الى نائب طرابلس بوصول (p. 131), والقيمري
 , كتاب اليه بعود (p. 133), قصب سكر وانرنج وقلقاس
 , كتاب الى انقاضى (p. 136), كتاب شفاعة (p. 135)
 كتاب (p. 140), علاء الدين مع الجهاز المبارك
 جواب نائب حلب عن عيادة من (p. 142), شفاعة
 , جواب نائب حماة عن العيادة (p. 143), ضعف
 جواب نائب صمد بوصول بساكورة خيار (p. 146)
 كتاب الى شجاع الدين ابن (p. 147), وملوخية
 (sic) الميمارزكد. *Pars tertia* (الصدور والادعية) com-
 plures formulas complectitur, fere omnes a verbis
 زالست لا incipientes.

E. Gnomici argumenti.

N. XLVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 157, p. 24. Incertum, unde ad
 hunc venerit.)

Libellus in 4°, 9 paginarum, ut videtur eadem
 manu ignotâ exaratus, quae medio seculo praeced.
 N.ºs XXXI et XXXIV (ex Willm. *Catal.* n. 70 et 69)
 scripsit.

Liber noster apographon est Codicis Lugd. Bat. 79
 Gol. (1) (v. Dozy, *Catal.* I, p. 193). Exhibet igitur
 sententias Alî, quae نثر اللالى vocantur, et a van Wae-
 nen, p. 2—43, a Fleischer, p. 64—87 editae sunt.

(1) Erravit Willmetus in initio libelli nostri contendens,
 sententias hasce e Cod. Leid. non desumas esse.

A Willmeto margini additae sunt variae lectiones, ex editione *Waeneniā* petitaē.

Exemplaribus hujus operis, a Dozyo l. l. memoratis, addatur Paris. 1422 (v. van Waenen, *Praefatio*, p. x).

N. XLIX.

(Ex Willm. Cat. n. 163, p. 24. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii, in cujus Catal. est n. 8 in Q^o *librorum omissorum*.)

Liber in 4°, 162 paginarum, chartaceo involucro tectus et perspicue scriptus. Ipse Scheidius hunc titulum praefixit: *Edwardi Pocockii curae in Maidani [+ 518] CCC vel potius CCCIV priora Proverbia Arabica. Ex Apographo (manu, ut videtur, Cl. Fabri olim descripto) iterum descripsit et passim emendavit Everardus Scheidius. Reliqua de suis adjecit et diffusiori commentario instruxit idem E. S.* Post proverbium in libro nostro ultimum, i. e. prov. 300 in ed. Freytagii I, p. 101, Scheidius iterum notavit: *Hactenus apographum Cl. Fabri.*

Notum est, Pocockii autographon asservari in Bibl. Bodlej. (Uri n. 513, p. 90), anno 1635 absolutum, et H. A. Schultensium a^o 1772 exemplar integrum inde descripsisse, quod hodie inter Codices Lugd. Bat. exstat, numero 1368 (v. Dozy, *Cat. I*, p. 197) notatum. Ex eodem igitur fonte fluxit liber noster.

N. L.

(Ex Willm. Cat. n. 159, p. 24.)

Liber in 4° maj., 93 paginarum, quarum alternae pleraeque vacuae sunt, paucis tantum additiones quasdam ad oppositam paginam offerentibus. Etiam in margine paginarum haud pauca adscripsit Willmetus. Ligaturâ chartaceâ compactus est liber orientalem in

modum. In fronte ipse auctor Willmetus hunc titulum scripsit: *Meidānii Proverbia, ab animalibus ducta, Arabice; ex universo ejus Proverbiorum thesauro collecta, secum juncta, et ad animalium nomina ordine alphabetico disposita; ex apographo totius thesauri Reiskiano codicis MS. Biblioth. Lugd. Bat. (1), quod servatur in Biblioth. Academica Hardervicena, descripta.* Incipit liber pag. 1 ab ابد (prov. 240 in ed. Frey-

tagii II, p. 474), sequitur ابدآ, tum ابو براقش, et

sic pergit ordine alph., dum adducitur Commentarius Meidānii ad illa proverbia, Arabice. Liber tamen non ulterius procedit, quam ad rad. بيمين, et ulti-

imum de quo agitur vocabulum est بياتين. Plura sine

dubio Auctor sibi proposuit his addere, nam in fine libri adjunctae sunt 10 pagg. separatae, in quibus eodem modo nonnulla nomina animalium, a litteris ت, ث, ج et ح incipientia, cum Meidānii proverbii et Comment. leguntur, quae igitur deinde retractare, et suo loco huic operi inserere voluerit. Praeter 10 illas pagg. itidem adjunctus est Index (8 pagg.) vocabulorum Arabicorum, eorum imprimis, quae animalia designant. Hic tamen ad voc. نكك tantum perductus est.

N. LI.

(Ex Willm. Cat. n. 160, p. 24.

Fontis ratione habitâ, hîc subjungo libellum alius

---

(1) Cod.^{em} Lugd. Bat. 332 (Dozy, *Cat. I*, p. 197), ut in ipsius Codicis initio notatur, sibi descripserat J. J. Reiske. Curante Scheidio hoc apographon paullo ante Reiskei mortem migravit in bibliothecam Hardervicenam.

argumenti, alioquin in sectione *Litterarum Humaniorum* notandum.

Est liber in 4° maj., 29 paginarum, quarum alternæ omnes nihil continent. Ligaturâ chartaceâ ligatus est orientalem in modum. Ipse auctor Willmetus operi hunc titulum præmisit: *Fabulae Arabicae, a Meidanio, data occasione, insertae thesauro Proverbiorum; descriptae ex Codicis Meid. MS. Lugd. Batavi apographo Reiskiano, quod habetur in Bibliotheca Hardervicensi.* Prima fabula est de *Leone et Agricola* ad Prov. 153 (Freytag I, p. 524), quam H. A. Schultens, p. 118 memorat; secunda de *Hyaena et Pullo cameli* ad Prov. 251 (Freytag I, p. 89), aliae porro similes sequuntur, quarum numerus hîc est 17.

N. LII.

(Ex Willm. Cat. n. 125, p. 20. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii, cujus vide Catal. p. 91 n. 24.)

Codex in 4° min., paginarum 90, charact. نسخى nitide scriptus et bene conservatus. Anno H. 756 absolutum dicitur utrumque opus, quod Codex continet; prius in urbe سمرقند exaratum est.

Prius opus offert (p. 1—83) شرح الكلم المتواضع (p. 1—83) auctore مسعود بن دهقان على التفسير ثم الكندي (vixit sec. 7 H.) (1).

---

(1) Pater est ejus, qui Commentarium scripsit in tertiam partem operis *Miftāho'l-olūm*. V. H. Cal. VI, p. 25 et 26. Quod enim Dozy, *Catal.* I, p. 127 affirmat, hunc Commentarium Hāgī-Califae ignotum fuisse, non verum est. Tantummodo auctor, qui in Codice Lugd. Bat. 562, et in nostro Amstel. 125 الكندي dicitur, ab H. Cal. (etiam sec.

Az-Zamačšarī (+ 558) anthologiam composuit, *الكلم النوايح*, s. *الكلم النوايح* dictam, quae *sententias acute dictas* tantum complectebatur. Haec anthologia nobis servata est in Cod. Lugd. Bat. 814 (8), Dresd. 204(10) et Bibl. Caes. Vindob. n.124 (ap. Flügel. in *Jahrb. d. Lit.* Vol. 97, *Anz.-Bl.*, p. 17). Ad illam commentarios scripserunt nonnulli viri docti, ex his Mohammed noster (sec. II. 7) et az-Ťaftāzānī (+ 791); prioris Commentarius in Cod. nostro, posterioris in Cod. Lugd. Bat. 858 (1) exstat; in utroque denique textus additus est (1).

Codicem Lugd. Bat. 1370) minus recte, ut videtur, *البيكندي*

vocatur.

(1) Codicum Lugd. Bat. 858 (1) et 814 (8), (coll. Codice 1493), ideo mentionem feci, quia in iis describendis erravit Cl. Dozy, *Catal.* I, p. 198 sq., H. A. Schultensium, qui in eundem errorem inciderat, secutus. *Hic*, a° 1772 librum *Anthologia sententiarum Arabicarum cum scholiis Zamachsjarīi* praecipue e Cod. L. B. 858 (1) edens, reverā inscius aliud opus edidit, atque ipse putavit. Edidit nempe majorem partem operis az-Zamačšarī, *الكلم النوايح* dicti, cum scholiis az-Ťaftāzānī. Causa erroris, ut videtur, latet in titulo Codicis. Hic enim est *كتاب السوايح في شرح* *النوايح لسالم . . . الزمخشري*. Auctor vero (nomen suum in Codice non profert) in praefatione monet, se ad illustrandum librum, quem *كتاب السوايح* vocat, jam opus conscribere, cui nomen indit *شرح في السوايح النوايح*. Hoc titulum autem Commentarium az-Ťaftāzānī indicari, docet H. Čal. VI, p. 385; (vox *النعيم*, quod H. Čal. titulo adjungit, in Cod. Warn. 858 (1) deest). Verba praeterea initialia ap. H. Č. et in Codice eadem sunt. De Codice igitur 858 (1) Warn. nullum dubium restat, quin reverā Commentarium az-Ťaftāzānī contineat.

Alter Cod. Warn. 814 (8), ut titulus diserte docet, *الكلم النوايح* auctore az-Zamačšarīo exhibet. Librarius scholia

Alterum opus (p. 84—90) tria carmina exhibet poëtae Dū-'r-romma (+ 117). Primum, quod Garirio valde placuit, 25 versus continet et sic incipit:

ما بِأَلْ عَيْنِكَ مِنْهَا الْمَاءُ يَنْسَكِبُ

كَانَهُ مِنْ كَلْبِي مَقْرِيَّةً سَرِبُ (1)

Secundum 11 versus continet, quorum hic primus est:

أَنْ (2) أَخْلَفَ الْوَعْدَ حَتَّى يَطْعَنُونَ عَدَا

وَفِي لِسَى الظَّرْفِ مِنْ دَمْعِي وَعَدَا (3)

in margine et inter lineas adscripsit e Commentario 'aṣ-Ṭaf-tāzānī. De anno, quo Codex absolutus sit, nescio quid

statuendum. Subscriptio: تَمَّ . . . . من شهور سنة سبع وتسعمائة وسبعمائة سبعين وتسعمائة، cf. Dozy, *Cat.* I, p. 199 et 222.

Ceterum ex dictis corrigantur, quae H. A. Schultensius in Praefatione de Cod. nostro 125 protulit.

(1) Sic Cod., cum quo facit Ibn-Ālawaiḥi (Cod. Warn. 475 f. 136 r.). Hic (qui posterius hemistichium sic legit:

سَرِبُ: سَرِبُ: سَرِبُ (كانها في كلبى مقربة سرب

بالفتح والكسر قال ابن دريد بالكسر خطأ والميرن

نحمره (يأخبره ل). بالفتح والكسر Al-Gauhāri vero, qui

in v. سَرِبُ hunc versum item citat, pronunciat سَرِبُ, sed

in Cod. Amstel. 71 haec vox in fine versus scribitur سَرِبُ,

addito معا. Ibn-Āllikān prius tantum hemistichium affert,

v. ed. Wüstenf. Vita ٥٣٤ (ubi عينيك pro عينك) et ed. de

Slane I, p. ٥٩٩ (ubi الدمع منسكب pro الماء ينسكب).

(2) Cod. اخلف.

(3) Sic Codex. Alterum hemistichium (Metr. السبيسط) claudicat.

Tertium, *هو* وقل ايضاً هو, 5 versus complectitur, quorum 1us sic audit:

خليلى هذا ربع ليلى بدي الغضا
سقى الله ليلى والغضا وسقاكما

F. Argumenti ad Litteras Humaniores pertinentis.

N. LIII.

(Ex Willm. Cat. n. 158, p. 24. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, in cujus Catal. hic, conjunctus cum aliis, est n. 21, p. 58.)

Liber in 4°, 110 paginarum, ligaturâ chartaceâ compactus orientalem in modum, et nitidissime scriptus. Est apographon a J. J. Reiskeo descriptum e Cod. Lugd. 587 (v. Dozy, *Cat. I*, p. 204), sive e libro *الكامل فى اللغة* auctore *al-Mobarrad* (+ 275). Paginae 59 priores continent omnia, quae in 76 prioribus paginis Codicis Leid. leguntur; tantummodo 4 pagg. ex apographo nostro exciderunt, nempe pag. 9—12, ita ut hîc ea desiderentur, quae in Cod. p. 11—15 inveniuntur. Margini hujus textûs Reiskeus praeterea notas adscripsit. In reliquâ libri parte indices ad apographum suum conficere aggressus est, in quibus *auctores*, *res* et *libri fontes* enumerantur.

Huic libro adjuncta sunt 2 folia separata, itidem, nisi fallor, manu Reiskei scripta, quae gnomas quasdam Arabicas continent, ordine alphabetico digestas. Hae enumerantur inde ab XI—XXIV (litt. د — ث), ita ut initium et finis desiderentur. E libro *الكامل* petitae videntur. Versio Latina et notae hîc illic additae sunt.

N. LIV.

(Ex Willm. Cat. n. 171, p. 25 seq. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii, cujus vide Cat. p. 94 n. 43.)

Liber in 4° maj., 24 paginarum (quarum 16 priores impressae, 8 vero manuscriptae), involucre chartaceo tectus.

In pag. 1 hic titulus impressus legitur: مقامات
المبديع الهمداني، *Consessus Hamadanensis, vulgo dicti Bedi al Zamaan, e Codice MS. bibliothecae fratris sui ejusdemque typis Arabicis, edidit Jacobus Scheidius.* Scimus e Catal. E Scheidii p. 94 n. 41, eum hujus operis Codicem possedisse, quem postea nactus est de Sacy; v. *Magasin Encycl.* 1814 Tom. I, p. 195, et ejus *Chrest. Ar.* Tom. III, p. 261 (ed. 2^{ae}). Ex hoc igitur Codice J. Scheidius *Consessus 'al-Hamadānī* (+ 398) editurus erat.

Nihil tamen amplius prodiit quam 16 illae paginae, quae Cons. 1—4um medium exhibent. Praeterea margini paginarum 8 priorum hujus textus E. Scheidius adscripsit varietatem lectionis e Cod. MS. Parisiensi, nempe n. 1591, cujus apographon frater J. Scheidius sibi fecerat (v. Cat. E. Scheidii p. 94 n. 42). Paginae denique 8 reliquae, manu J. Scheidii scriptae et prelo, ut videntur, paratae, finem Cons. 4ⁱ et sequentes ad Concessum 7um usque continent.

Septem horum Consessuum quatuor post J. Scheidium ab aliis editi sunt, n. 3us et 7us a de Sacyo, *Chrest. Ar.* Tom. III, p. ٧٨-٨٣, atque 4us et 5us a Grangeret de Lagrange, *Anthol. Ar.*, p. 153—160. Conf. versionem Ed. Amthori in libro c. t. *Klänge aus Osten*, 1841.

Praeter Codices dictos alius mihi non innotuit.

N. LV.

(Ex Willm. Cat. n. 167, p. 25. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii, cujus vide Catal. p. 92 n. 33.)

Codex in 4° maj., foliorum 110, nitide et per-

spicue scriptus, caractere نستخى, et bene compactus. E clausulâ apparet, absolutum eum fuisse die Mercurii, 7° mensis Gomâdæ prioris a. 1099.

Continet مقدمات al-Harîrî (+ 516). Ad consessus 19 priores E. Scheidius adscripsit variantes lectiones. Hae, a cons. I—VI rarissimae (1), a cons. VII—XIX ubiores, petitae sunt e Codd. hujus operis, quos ipse possidebat (2), praesertim e n. 35 et 36 (Catal. p. 92 et 93). Codex 35 ob formam *Cod. minor* vocatur, Codex 36, qui Commentarium 'as-Sarîrî exhibet, *Cod. Scher.* vel *S.*

N. LVI.

(Ex Willm. Cat. n. 168, p. 25. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii, ejus vide Catal. p. 92 n. 35.)

Codex in 4° min., 156 paginarum, caract. نستخى manu crassiore scriptus et bene compactus. Exaratus est, ut subscriptio docet, mense Ramaçano a. Ar. 1052. In margine pauca scholia reperiuntur.

Continet idem al-Harîrî opus. In hoc exemplari vero duo folia inter pagg. 130 et 131 exciderunt, ita ut particula cons. 47, cons. 48 totus, et fere dimidia pars cons. 49 interierint.

(1) A° 1768, in libro: المقصورة الدرديّة p. 17—20, E. Scheidius edidit *Specimen variantium lectionum in Harîrî Cons. I—VI*. Literâ M. (i. e. Major) ibi Codex noster 167 ex Willm. Cat., literâ vero m. (i. e. minor) Codex 168 ex Willm. Cat. (= n. 35 e Cat. Scheidii) designatur. Codicem in Cat. Scheidii 34 ille anno demum sequenti 1769 nactus est.

(2) Hi erant numero 5 (n. 33—37, Cat. p. 92 et 93). N. 33 et 35 in collectione nostrâ (n. 167 et 168) servantur. N. 34 hodie reperitur in Bibl. Lugd. Bat. n. 1505. Nos 36 et 37 emit de Sacy, vide Praefationem ad editionem al-Harîrî.

N. LVII.

(Ex Willm. Cat. n. 166, p. 25. Huic a° 1769 dono datus erat ab auctore E. Scheidio.)

Liber in 4° maj., 82 paginarum, consutus et chartaceo involucro tectus. Ut titulus docet, hic habentur al-Harīrī Consessus 13 priores et pars 14ⁱ, quos e Codice MS. Bibl. Lugd. Bat., nisi fallor Cod. 56 (1) Gol. (Dozy, *Cat.* I, p. 263), descripsit E. Scheidius. Accedunt praeterea manu Willmeti p. 73—82 pars altera cons. 14ⁱ et major pars 15ⁱ ex apographo Codicis MS. Scheidiano (1).

Ad cons. 7 et 9 addidit Willmetus varias lectiones ex de Sacyi *Chrest. Arab.*, Tom. I, p. 384 sqq. ed. prioris; ad cons. 14 item variantes, quas exhibent Rink et Vater, *Arab. Syr. und Chald. Le-sebuch*, p. 128—140. Alia pauca Willmetus in margine notavit.

N. LVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 164, p. 24. Incertum, quomodo ad hunc venerit.)

Liber in 4°, 99 paginarum, compactus ligaturâ chartaceâ orientalem in modum. In initio libri Willmetus hunc titulum scripsit: *Harirī Consessus XI—XXII, Arabice; e Cod. Leid. descripsit et notas quasdam addidit E. Scheidius, V. Cl.* Codex ille Leid. est 56 (1) Gol.; in fine Cons. 22ⁱ pauca quaedam desiderantur.

---

(1) Sic nempe lego pro *Scheidiani*, quod ipse Willmetus in libri titulo exaravit. Spectatur enim apographon mox sequens, n. 164 ex Willm. Cat., quod Scheidius descripsit, et quidem e Cod. Lugd. Bat. 56 (1) Gol.

N. LIX.

(Ex Willm. Cat. n. 165, p. 24. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, in cujus Catal. est n. 19 in p. 58.)

Liber in 4°, 21 paginarum, ligaturâ chartaceâ compactus orientalem in modum et bene servatus. Sine dubio eâdem manu ignotâ exaratus est, quae jam saepius nobis occurrebat, v. N. XLVIII (ex Willm. Cat. n. 157) cet., medioque igitur seculo praecedenti absolutus. Nihil in libelli initio annotavit Willmetus, nec ab ipso descriptore titulus est praefixus. Continet al-Hariri Consessûs 11—14, ex eodem Cod. Lugd. B. 56 (1) petitos. In margine Codex saepius emendatur (1).

N. LX.

(Ex Willm. Cat. n. 133, p. 21. Ab hoc emtus est e bibl. J. P. Bergii, cujus vide Catal. p. 440 n. 6857 b.)

Liber in 8°, 6 paginarum, ligatus orientalem in modum, optime servatus et elegantissime scriptus. Omnes vocales textui additae sunt. Continet al-Hariri *Epistolam Sinicam et Sinicam* cum glossis, quas J. P. Berg descripsit e Cod. Lugd. Bat. 56 (2); v. Dozy, *Catal. I*, p. 267, et Arnold, *Chrest. Arab.*, 1853, p. 202—209, coll. p. xxvi.

N. LXI.

(Ex Willm. Cat. n. 175, p. 26. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 57 n. 3.)

Liber in fol. max., 56 paginarum, ligaturâ chartaceâ compactus, orientalem in modum. Manus

---

(1) Quae in margine reperiuntur, emendationes sunt, non vero *Scholia*, et *variantes lectiones ex aliis Codd.*, quemadmodum in Willmeti Cat.° exstat.

sordida Pauli Gyongyossii (v. supra p. 8 ad N. VI) anno 1740 hunc descripsit e Cod. Lugd. Bat. 456 (v. Dozy *Catal. I*, p. 507), sed male et vitiose hoc suum opus peregit. Continet hoc apographon partem libri: « مناقبة الخلفاء ، ومناقبة الظرفاء ، » auctore Ibn-Arab-šāh (+ 854). Procedit nempe inde a Cap.º 1º ad initium Cap.º 4ⁱ, sive a pag. ٥-٩١ med. ex editione Cl. Freytagii.

Pag. 38 Gyongyossius quaedam notavit de arbore شَوْحَطْ.

N. LXII.

(Ex Willm. Cat. n. 126, p. 20. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii, cujus vide Catal. p. 92 n. 29. Hic anno 1767 ex Oriente Codicem accepit.)

Codex in 4º, paginarum 55, caractere نسخى satis bene scriptus et involucro chartaceo tectus orientalium more. Paginae 20—41 in Codice ordine inverso compactae sunt; Codex tamen integer est. In fine haec exstat subscriptio: تم الكتاب بعون الملك الوهاب فى اواسط شهر ذى الحجة سنة ١٠٣٥ والحمد لله وحده.

Continet librum c. t. ابيو طيف الكبرى auctore ابيو الحسن على بن ابي الحسن الاربلى, ut titulus docet, litteris majoribus praefixus. In 1ª paginā sic incipit:

بسم الله الرحمن الرحيم
 من انشاء المولى صاحب الصدر الكبير العالم المويد
 المظفر ملك مملوك الابداء سلطان المترسلين وانفصحاء
 فريد عصية ووحيد دهره بهاء الدولة والدين ابي
 الحسن على بن المرحوم الامير فخر الدين عيسى

ابن ابي الفتح الاربلى اعز الله تعالى انصاره
يا خليلي من دوابة قيس فى التصايبى رياضة الاخلاق
مما اعرف به اخوانى جادتهم الأنواء، وصابتهم
السماء، وحلت السحاب باندينتهم أنواء عزالسيها،
وأفراقت ماء مدامعها بعقوتهم من مآقيها، وروض القطر
دارهم ونمقها، وأجد رسومهم ولا اخلقها، واصفى
مشارعهم ولا ريقها، وسأ حياضهم بتمير الماء وأنافها،
فمسقى ديارك غير مفسدها

صوب (1) السحاب وديمة تهى الخ

Haec praefatio, floridâ et resonanti prosâ (ut to-
tus libellus) et insertis multis poëtarum versibus
scripta, pergit ad pag. 3 in f., et ibi scriptor nar-
rare incipit, quid sibi acciderit, quodque in hoc li-
bello describere sibi proposuerit: nempe pulchro die
verno se exiisse ut in hortis obambulet, subito
vero se vidisse agmen pulcherrimarum mulierum, in
quibus una erat elegantia et formositate reliquas su-
perans; statim amore captum se has mulieres adisse
omnesque quidem allocutum esse, sed cum illâ lon-
giorem sermonem instituisse; hanc ipsi tunc respon-
disse, elegantissimâ et facetissimâ oratione utentem,
eique imprudentiam, quod amori indulgeret, expro-
brasse: sic tamen amorem suum magis inflammatum
esse, et majorem in modum identidem increvisse,
quo diutius cum eâ puellâ colloqueretur eamque ve-
nuste respondentem audiret: tandem vero eam ab-
isse et se quoque domum rediisse, sed amore deper-
ditum et fracto animo. Deinde puellam (i. e. imagi-

(1) Al-Maqq. II, p. 590 الربيع.

nem ejus, (الطيف) noctu ei apparuisse et dormientem beatum, sed expergefatum miserum reddidisse. — Haec res est quam auctor fuse exposuit in hoc libello, prosâ elegantiore scripto, insertis saepissime versibus poëtarum, in eodem argumento describendo versantium (1).

Aliud exemplar mihi non innotuit.

N. LXIII.

(Ex Willm. Cat. n. 172, p. 26. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinzi (n. 73), qui eum comparaverat e bibl. Willemseni, in cujus Catal., conjunctus cum aliis, est n. 1824, p. 167.)

Liber in 4°, 8 paginarum, involucro chartaceo tectus, et compactus orientalem in modum. G. J. Lette a° 1746 Lugduni Batav. eum descripsit.

Continet خطبة المتزوجين لبعض الظرفاء, *oratio jocosa, quâ aliquis suo exemplo miseriam matrimonii ostendit et vitam caelibem commendat* (2). Haec oratio reperitur in Codice Bibl. Senat. Lipsiensis (Fleischer, *Cat.* n. CCXCVI, fol. 68 r. — 71 r., p. 534), qui varia complectitur a يوسف

ابن نعمان الحموي (e Sec. 11° H.) collecta. Ex hoc Codice suum olim descripserat Reiskeus, atque e hujus apographo denuo illum descripsit Lettius. Margini additae sunt ejus et Reiskei notae.

---

(1) Pag. 38 Auctor laudibus effert poëtam, e suâ urbe natali oriundum, nempe: مسجد الدين ابي الطهيمير, pag. 6 item alium, quem الكاجري الاربلي vocat. Conf. praeterea Tydeman, *Specimen, exhibens conspectum operis Ibn Chalikani*, p. 58 n. 4).

(2) Sunt verba Fleischeri.

N. LXIV.

(Ex Willm. Cat. n. 198, p. 29. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinii (n. 73), qui eum comparaverat e bibl. Willemseni, in cujus Cat. est idem numerus atque preced. 1824, p. 167.)

Liber in 4°, 24 paginarum, involucre chartaceo tectus orientalem in modum et bene conservatus. Anno 1746 exaratus est a G. J. Lette.

Liber exhibet narratiunculas, e. g. de Hārūn ar-Rašīdo et Abū-Nowāso, quas, a Reiskeo ex eodem Cod. Lipsiensi (Fleischer, *Catal.* n. CCXCVI, pag. 554) descriptas, ex hujus apographo denuo descripsit Letteus. Notae paucissimae cum Reiskei tum Lettei in margine reperiuntur.

N. LXV.

(Ex Willm. Cat. n. 203, p. 30. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinii (n. 67), qui eum comparaverat e bibl. Willemseni, cujus vide *Catal.* p. 166 n. 1815.)

Codex in 4°, foliorum 177, quorum tamen major pars alba est, ceterum Mauritano caractere negligenter exaratus, et bene compactus. Anni nota nulli exstat; quantum vero ex habitu et historiâ Codicis patet, certe duobus fere seculis ante scriptus est. Ad libros pertinet, qui nobis *adversaria* dicuntur, et fragmenta continet brevissima, hîc illic inserta, quae magiam, theologiam aut poësin spectant. Codicem vero ad Litteras Humaniores retuli ob fragmentum, quod ceteris longe eminent tam ambitu quam argumento. Legitur hoc fol. 18—28, complectens fere totam historiam الورود في الاسكمام وائس الوجود, e MI Noctibus petita, cujus tamen initium et finis in Codice nostro desiderantur. Hîc nempe ea pars reperitur, quae in ed. Habichtianâ exstat Tom. V, p. ٣٩-٨٨.

Reliqua, quae in hoc Codice occurrunt (ut fol. 1—8,

praecepta magica praesertim e Qorāno, fol. 9—10 historia Salomonis, filii Davidis, obviam euntis feminae ام الصبيان, e Diabolo oriundae, preces porro fol. 71, 78 r., 123 v. sq., 137 v. sqq. cet.), singula enumerare molestius sane quam utilius foret. Placet potius memorare, *complura* carmina varii argumenti (1) passim occurrere, quae semper fere ét brevissima sunt ét nomine auctoris carent. Poëtae autem, qui afferuntur, omnes fere Hispani sunt, sec.° H. 6 et 7 florentes, iique hoc nomine non indigni. Sic fol. 53 r. versus leguntur, quibus haec inscribuntur: هذه الابيات منسوبة لابي الحسن بن عبد الله بن هارون السعدي في (2) القاضي ابي الفضل عياض رحمه الله, quorumque hic primus est:

(الكامل) ظلموا عياضا وهو يحلم عنهم
والظلم بين (3) العالمين قديم

Fol. 56 r. alii versus exstant لسلايب السباع المنكوبير (sic) القاضي فخر الدين ابن مكناس رحمه الله, sic incipientes:

يا من يطوف بكاس
بالله كن لسي مؤاس

Fol. 65 v.—66 r. legitur carmen, cui inscribitur:

(1) V. c. mystici, erotici cet.

(2) + 544 (v. Ibn Call. Vit. 542). Occurrit ap. 'al-Maqqarī I, p. 341, 358 et II, p. 49.

(3) Cod. العالمين.

قال الفقيه (1) أبو بكر كتب إلى الأديب (2) أبو
الكسمن بن حزمون من حضرة مراکش إلى مرسية
[i. e. ٥٧٩] عام ٧٩، *cujusque initium est* :

(الكامل) سكتت نيول الوشى من صنعاء
أثنان روح الروضنة الغيناء

Post responsum Abū Bahrī, *cujus verba initialia tantum adducuntur* (مالت بعطف البانة الغيناء الخ)، statim sequitur : وكتب من شاطبة إلى الأديب (3) أبي :
Sunt 2
versus, qui ut 4 illi, quibus (sic) ككحل ei
respondit, in يس cadunt.

Fol. 159 v.—158 r. (4) carmen exstat, cui in-
scriptum est : قال الأديب الشعاع الكاتب (5) أبو
أسكف أبراهيم بن أبي العيش بن سهل الأشبيلي
الاسرائلي وقد مدح النبي صلعم باماديح تدل على
مفارقة لدين اسلافه. Cadit in با et sic incipit :

(1) Est + 598 (v. Hammer *Lit.-gesch. der Ar.* VII S. 862). Saepius memoratur ap. 'al-Maqqari.

(2) Occurrit item ap. 'al-Maqq. II, p. ٣١٤ .

(3) Vixit Sec. 6 exeunte (v. Hammer *Lit.-gesch. d. Arab.* VII S. 858, Ibn Call. Vit. ٣٩٧, p. ٨٣ (ed. Wüst.), 'al-Maqqari II, p. ٤٠٣ et ٥٣٩).

(4) Sic, quia folia 158 - 177 inverso ordine in Codice exstant.

(5) + 649 (v. inpr. 'al-Maqq. II, p. ٣٥٤).

(الكامل) طرقت منقبة تروم تحاجبا
هيهات يابى البدر ان يتحاجبا

Ejusdem poëtae, *ابن سهل* dicti, etiam alibi nonnulla carmina reperiuntur, sic f. 158 r. 5 versus in *ب* cadentes, f. 160 v.—159 r. carmen in *ر* cadens et f. 56 v. aliud in *يد* desinens.

Fol. 159 r. denique carmen exstat *Abbāsi ibn Mirdās*, quod in *س* cadit, et sic incipit (1):

(الكامل) يايها الرجل الذى تهوى به
وجناء منجمة المناسم عرمس

Ad historiam Codicis illustrandam conducit, nisi fallor, nota, quae fol. 156 r. legitur et sic se habet: *Aktum in 't* (2) *lantsschip het wapen van medenblick ghekommandeert door den EE here vjjs-admerael flugh van enckhuysen kruysende op de oostinne vaerders*. Hinc enim patere videtur, Codicem esse praedam ante a. Chr. 1673 (3) mari hostibus ereptam.

N. LXVI.

(Ex Willm. Cat. n. 200, p. 30. Ab hoc emtus est e bibl. G. Colonii.)

Liber in 8° maj., 46 paginarum, involucre chartaceo compactus orientalem in modum. Descriptus

(1) Est idem carmen, quod reperitur ap. *Ibn Hišām* p. ٨٦٣, l. 8 — p. ٨٦٤, l. 3.

(2) Duo vocabula priora paullo obscurius scripta sunt.

(3) *Flughium* illum eundem habeo ac *Davidem Vlugh*, de quo v. *Mr. J. C. de Jonge, Geschied. van het Nederl. Zee-ezen*, Tom. III, p. 243 et 417, et *Brandt en Centen, Historie van Enckhuysen* locis in Indice laudatis. Vir hicce fortissimus a° 1673 in proelio cecidit.

est a Georg. Colonio, discipulo J. J. Schultensii, e Codice tunc temporis magistri, nunc vero Bibl.^{ac} Lugd. Bat. 1292 c (Schult.) p. 1—55, v. Dozy, *Catal.* I, p. 351.

Continet حكاية الساجس والجنى, historiam e MI Noctibus petitam; nempe Noctem 1^{am} et sqq. (ed. Habicht. I, p. ٣٣ sqq.).

N. LXVII.

(Ex Willm. Cat. n. 201, p. 30. Incertum, quomodo ad hunc venerit.)

Liber in 8° min., 22 paginarum, ligaturâ chartaceâ ligatus orientalem in modum. Scriptus esse mihi videtur ab A. F. Woltersdorfio, quod tum annus 1773 a Willmeto in Codice notatus, tum etiam forma libri externa comprobant. Continet duas narratiunculas, *alteram* cui finis deest (complectitur tantum 1^{1/2} pag.): حكاية صارت فسى بغداد بين رجل وطباخ *alteram* integram (20 pagg.): خبر القهرمانة والترجمانة والشباب ابن الملك وما جرى بينهم من المشاجرة وما صار بينهم (1).

N. LXVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 202, p. 30.)

Liber in 4°, 8 paginarum, involuero chartaceo tectus orientalem in modum. Ipsius Willmeti manu descriptus est ex apographo Scheidiano Codicis Ms. Ar. J. J. Schultensii, qui Codex nunc in Bibl. Lugd. Bat. est 1292 b, v. Dozy, *Catal.* I, p. 351.

Continet initium historiae decem wezirorum (Cod. 1292 b, pag. 1—7), cf. MI Noct. ed. Habicht. VI, p. ١٩١ sqq.

---

(1) Hic inscriptio abrupte desinit.

G. Poëtici argumenti.

N. LXIX.

(Ex Willm. Cat. n. 106, p. 18. Ab hoc emtus est e
bibl. E. Scheidii, cujus vide Cat. p. 89 sq., n. 16.
Hic a° 1769 ex Oriente eum accepit.)

Codex in 4°, paginarum 257, totus, solâ paginâ
1^a exceptâ, unâ eâdemque manu charact. نسخى
perspicue scriptus et bene compactus. Paginam 1^{am},
manu item antiquâ exaratam, sed quodammodo lae-
sam, recentior Codicis possessor fortasse repetivit,
ne damnum ei illatum cresceret, laesaeque integram
praefixit. Vocales ubique tam in carminibus quam
in Commentario appictae sunt, et margo complura
scholia offert, quae tamen passim temporis injuriam
gravem in modum passa sunt. Ceteroquin Codex
hicce est pretiosissimus. Textum exhibet valde emen-
datum, et, ut clausula docet, mense Šawwālīs a
Ar. 545 exeunte scriptus est ab علي بن الحسن
(sic!) الوليد.

Continet: 1° a pag. 1—246, septem Mo:allaqāt
cum Commentario Ābū-Ābdi'Zlāh al-Ḥosain 'ibn-Āḥ-
med 'az-Zauzānī (+ 486). Hocce exemplar, quod
Arnoldius editioni suae non adhibuit, seculo 6to ex-
eunte coram praeceptore quodam lectum et cum al-
tero exemplari collatum esse dicitur (1).

---

(1) En ipsa verba (p. 246): بلغمت المقرأة عالى
الشيخ الامام دام فضله (margo x abstulit) فى منتصف ربيع
الآخر سنة ٥٩٣. Ad opus nostrum, nisi fallor, item perti-
nent verba, quae paullo inferius leguntur: تمت المعارضة:
بنسخة مقروءة على الامام الاجل نجيم الدين شرف

2° a pag. 247—257, poëma *an-Nābigae* cum Commentario *Alīi al-Wāhidīi* (+ 468). Hoc poëma editurus de Sacy apographo e Codice nostro desumpto usus est (*Chr. Arab.* II, p. 143—149, coll. p. 423, ed. 2°). Quanti pretii hocce etiam exemplar sit, apparet e sequenti notâ, ei (p. 246) praefixâ: عارض

القصيدۃ النابغیة بشرحها صاحبها الحسن بن محمد
ابن الحسن المهدی البیهقی بنسخة مقروءة علی
الشیخ الامام الاجل الزاهد سید القراء فخر العلماء
(1) ابی جعفر احمد بن علی المقرئ البیهقی رحمه
الله وهذه حکایة خطه (حَظُّهُ 1) الشریف علی ظهرها: قرأ
علی هذه القصیدة بشرحها صاحبها الشیخ الامام
التجلیل جمال العلماء أبو جعفر محمد بن ابی الفضل
(2) الصائغی البیهقی اعتره الله (3) وكتبه أبو جعفر
احمد بن علی المقرئ البیهقی بخطه.

Ceterum, si modo supra dicta observes, de nostro Codice conferri meretur Menil *Antarae Moallakah*, Lugd. Bat., 1816, p. 30—32.

الاسلام بدیع الزمان نور العرراقیین یوسف بن محمد
الخوی رحمه الله فی رجب سنة ٥٩٢

(1) Vir notissimus, + 544 (v. *Sojutii liber de interpr. Korani* ed. Meursinge p. 4 n. ٥).

(2) Cod. الصائغی.

(3) Cod. وكتبه.

N. LXX.

(Ex Willm. Cat. n. 105, p. 17.)

Liber in 4°, 57 paginarum, ipsius Willmetz manu scriptus a. 1774, et ligaturâ chartaceâ bene compactus. Continet 1° p. 1—42 e septem Mo'allaqât 5 sequentes: Antarae, Zohairi, Labîdi, Hârîzi et Amri ben Koltûm; duas enim reliquas quippe editas omisit. Textum, additis variantibus lectionibus, constituit e Codd. Lugd. Bat. 628, 292, 68 (v. Dozy *Cat.* II, p. 1—5) et Amstel. 106 (v. N. praec.); notas praeterea frequentes adjecit (1). — 2° p. 45—47 octo versus priores carminis 'as-Sanfarâzi, Commentario adjecto, descriptos e Cod. Lugd. Bat. 68; hi versus collati sunt cum Cod. Amstel. 110 (v. mox N.LXXXI). — 3° p. 49—54 carmen 'an-Nâbigae, sine scholiis, petitum e Cod. Amstel. 106 (v. N. praec.), et collatum cum editione Sacyanâ (in *Chr. Ar.*) priore. — 4° p. 56 et 57 pericopen 'al-Meidânîzi, ad Labîdum spectantem, quae exstat Cap. 21 n. 49 ad prov. *قد قيل ذلك ان حقا وان كذبا*. Fontem citat »Codicem Reiskei" (2).

N. LXXI.

(Ex Willm. Cat. n. 104, p. 17. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, in cujus vero Catal. seorsim non memoratur.)

Liber in 4°, 8 paginarum, manu Schroederi scri-

(1) Hoc apographon inter alia inservivit editioni operis, jam supra laudati, c. t. *Antarae Moallakah*.

(2) Codicem intelligit, nisi fallor, qui paullo ante Reiskei mortem in potestatem venit Clar. Scheidii. — De hac 'al-Meidânîzi pericope disseruit Willmetus in suâ *Commentatione de vitâ Labîdi*, 1814, p. 258 seqq. (insertâ in *Comment. Latin. 3^{ae} classis Instit. Reg. Belg.* Vol. I).

ptus et involucri chartaceo tectus orientalem in modum. Est apographon e Cod. Lugd. Bat. 292 (v. Dozy *Cat.* II, p. 5) desumptum et non nisi 4 pagg. priores (praefationem et 4 versus) continet commentarii *al-Tibrizî* (+ 502) in septem Mo'allaqât.

N. LXXII.

(Ex Willm. *Cat.* n. 108, p. 18.)

Liber in 4°, 17 paginarum, quarum tamen una, nempe 6^a, vacua relicta est. Ligaturâ chartaceâ ligatus est orientalem in modum, et ipsius Willmeti manu scriptus est a. 1802.

Codice Warn. 1103(1) continetur textus Arabicus Mo'allaqae *Imro'l-Qaisi* cum versione Latinâ nonnullisque notis. Est L. Warneri autographon. *Notas* vero hic obvias a. 1747 descripsit G. J. Lette, iisque addidit variantes lectiones, quas Codd. Lugd. Bat. 628, 292 (v. Dozy, *Cat.* II, p. 1 et 3) et 901 (1) (v. ibid. p. 53 sq.) ad hoc carmen exhibent. Ex hoc igitur Lettezi autographo Willmetus librum nostrum descripsit.

N. LXXIII.

(Ex Willm. *Cat.* n. 107, p. 18.)

Liber in 4°, 8 foliorum, quorum alternae tantum paginae, nempe rectae, conscriptae sunt. Ligatura est ut Num. i praecedentis eodemque modo a Willmeto scriptus est a. 1802. Continet annotationes L. Warneri ad 40 versus priores Mo'allaqae *Imro'l-Qaisi*, quas ex apographo Codicis Lugd. Bat. 1105 (2) Warn., quod fecerat G. J. Lette, itidem descripsit Willmetus. Warneri autem autographon annotationes complectitur ad totam Mo'allaqam; apographon igitur nostrum est imperfectum.

N. LXXIV.

(Ex Willm. *Cat.* n. 109, p. 18. Ab hoc emtus est e

bibl. Bruinzi (n. 71), qui eum sibi comparaverat e
bibl. Willemseni, cujus vide Catal. p. 166 n. 1822.)

Liber in 4°, 60 paginarum, involucri chartaceo
tectus orientalem in modum, et a. 1746 manu G. J.
Lettei scriptus. Continet Lettei notas in totam 'Im-
ro'î-Qaisi Mo'allaqam.

Observare juvat, tres libros postremos multa exhi-
bere, quae non edita sunt a Letteo in libro c. t.
Caab ben Zohair, item Amralkeisi Moallakah,
Lugd. Bat., 1748. Praesertim hoc valet de nostro
Num., in quo Willmetus omnia inedita plumbo in
margine notavit. De causâ, quare haec suppressa
sint, auctor ipse exposuit in Praef. libri dicti, tra-
dens hoc factum esse, »tum ob temporis penuriam,
»tum quod breves esse debuimus, ne nimium cresce-
»ret opusculum.”

N. LXXV.

(Ex Willm. Cat. n. 115, p. 19. Ab hoc emtus est e
bibl. Bruinzi (n. 73), qui eum sibi comparaverat e
bibl. Willemseni, in cujus Catal. hic, conjunctus cum
aliis, est n. 1824, p. 167.)

Liber in 4°, 52 paginarum, involucri chartaceo
tectus orientalem in modum, et manu G. J. Lettei
a. 1745 perspicue scriptus. Continet Ca'bi 'ibn-
Zohair carmen panegyricum in Mohammedem cum
Commentario, quod Letteus testatur se descripsisse
ex apographo J. J. Reiskei (v. in Notis ad *Thara-
phae Moall.* p. 66 in f.); hic illud desumserat e
Cod. Bibl. Sen. Lips. (n. CCXCVI in *Cat. Flei-
scheri* p. 535). Hoc suum Manuscriptum Letteus
contulit cum Cod. Lugd. Bat. 68 Gol. (v. *Dozy Cat.*
II, p. 5) et annotationibus instruxit; passim praeterea
additae sunt notae autographae A. Schultensii. Teste
Catal.° Willemseni (p. 166 n. 1821), apographum

nostrum aliud est quam id, e quo *Letteus* suam carminis *Ca'bi* editionem paravit (1).

N. LXXVI.

(Ex *Willm. Cat.* n. 116, p. 19.)

Liber in 4°, 12 paginarum, ligatus more *Orientalium*, et a. 1802 a *Willmeto* scriptus. Continet variantes lectiones et scholia fere integra, quae *Cod. Lugd. Bat.* 68 exhibet ad carmen *Ca'bi 'ibn-Zohair*. Ex apographo *Lettei* (2) hoc descripsit *Willmetus*.

N. LXXVII.

(Ex *Willm. Cat.* n. 117, p. 19. Ab hoc emtus est e *bibl. Bruinzi* (n. 71), qui eum sibi comparaverat e *bibl. Willemseni* (n. 1822. p. 166), in cuius, ut et *Bruinzi*, *Catal.* hic junctus erat cum N. LXXIV (n. 109 ex *Willm. Cat.*.)

Liber in 4°, 76 paginarum, chartaceo involuero compactus, et a. 1746 a *Letteo* perspicue scriptus. Continet notas *G. J. Lettei* in carmen *Ca'bi 'ibn-Zohair*. Multa hic reperiuntur, quae non occurrunt in editione; inedita *Willmetus* plumbo in margine notavit.

N. LXXVIII.

(Ex *Willm. Cat.* n. 102, p. 17. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Liber in 4°, 28 paginarum, bene compactus orien-

---

(1) *Weyersius* possidebat apographon *Schroederi* fere prorsus conveniens cum *Lettei* apographo.

(2) Videtur hoc *Lettei* apographon idem esse (v. ad N.^{um} praeced.) atque apographon, e quo is carmen edidit, nempe n. 1821 ex *Cat. Willemseni*, et n. 70 ex *Cat. Bruinzi*. Postea emtionis jure in potestatem venit *J. J. Beusekampii*.

talem in modum. Scriptus est manu ignotâ, eadem, quae N.ºs XXXI, XXXIV, LIX et fortasse N.^{um} XLVIII (ex Willm. Cat. n. 70, 69, 163 et 157) exaravit. Continet apographum exiguae partis *Diwāni Hodailitarum* cum Commentario 'as-Sokkari', nempe pagg. ٣٩-٤١ ex edit. Kosegartenii, desumptum e Codd. Lugd. Bat. 549 et 1501 (v. Dozy *Cat.* II, p. 6—19).

N. LXXIX.

(Ex Willm. Cat. n. 103, p. 17. Incertum, quomodo ad hunc venerit.)

Liber in 4°, 5 paginarum, involucri chartaceo tectus orientalem in modum, et scriptus manu, ut videtur, N. G. Schroederi. Continet partem perexiguam ejusdem operis, nempe pagg. ٩-١١ ex ed. Kosegartenii, e solo Cod.^{is} Lugd. Bat.ⁱ 1501 apographo Alberti Schultensii, descriptam. Scholia etiam hinc adjecta sunt.

N. LXXX.

(Ex Willm. Cat. n. 114, p. 18 sq. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 58 n. 25.)

Liber in 4°, 11 paginarum, ligaturâ chartaceâ compactus, et manu N. G. Schroederi bene scriptus. Continet initium tantum collectionis elegiarum factae ab 'Ibno'l-A'râbî (+ circ. 250), ea nempe, quae in ed. Cl.ⁱ Wright *Opuscula Arabica*, Lugd. Bat., 1859, a pag. ٩٧ usque ad ١٠٣ med. leguntur. In hoc apographo, desumpto e Cod. Lugd. Bat. 901 (2) Warn. (v. Dozy *Cat.* II, p. 19 sqq.), Schroederus nomina poetarum vulgo omisit eorumque loco posuit: [وقال آخر].

N. LXXXI.

(Ex Willm. Cat. n. 110, p. 18. Ab hoc emtus est e

bibl. J. P. Bergii, cujus vide Catal. p. 438 n. 6837.)

Liber in 4° min., 6 paginarum, recenti ligaturâ compactus orientalem in modum, et nitidissime ac valde perspicue a Bergio, ut solet, descriptus. Continet carmen *as-Sanfarāi*, لامية العرب dictum, cum paucis scholiis, petitum e Cod. Lugd. Bat. 527 (2) Warn. (v. Dozy *Cat.* II, p. 35). De alio Willmeti apographo, 8 versus priores hujus carminis exhibente, supra jam vidimus (N. LXX, 2°, ex Willm. *Cat.* n. 105.)

N. LXXXII.

(Ex Willm. *Cat.* n. 111, p. 18. Ab hoc emtus est e bibl. J. P. Bergii, cujus vide Catal. p. 438 n. 6838.)

Liber in 4° min., 12 paginarum, cujus habitus externus idem est qui Numeri praecedentis, ac nitide item scriptus a Bergio, vocalibus e Cod. additis. Continet *Diwānum al-Hādirae*, a G. H. Engelmann a° 1858 editum, totum cum scholiis descriptum e Cod. Lugd. Bat. 115 Gol. (v. Dozy *Cat.* II, p. 35 sqq.). Paucissima in margine annotavit Willmetus.

N. LXXXIII.

(Ex Willm. *Cat.* n. 112, p. 18. Ab hoc emtus est e bibl. J. P. Bergii, cujus vide Catal. p. 438 sq. n. 6839.)

Liber in 4° min., 12 paginarum, comparatus ut duo N^{ri} praecedentes, itemque a Bergio scriptus, additis vocalibus. Continet *Diwānum Tahmāni* cum Commentario *as-Sokkarī* (+ 275), petitum e Cod. Lugd. Bat. 657 (4) Warn. (v. Dozy *Cat.* II, p. 38 seqq.). E Cod. nostro Warn. nuper hic *Diwān* editus est a Cl.^o Wright in libro jam laud. *Opuscula Arabica*, p. ٨٩-٧٥ .

N. LXXXIV.

(Ex Willm. Cat. n. 113, p. 18. Ab hoc emtus est e
bibl. J. P. Bergii, cujus vide Catal. p. 439 n. 6841.)

Liber in 4° min., 3 paginarum, comparatus ut
N.^{ri} proxime praecedentes, et a Bergio etiam nitide
scriptus. Continet e Diwāno Ġariri (+ 110) carmen
satyricum, quo hic poëta *al-Baṛitum* (الْبَعِيثُ) per-
strinxit, addito Commentario. Descriptum est ex
apographo Reiskeano Codicis Lugd. Bat. 633 Warn.
(v. Dozy *Cat. II*, p. 41 sqq.), in quo Codice illud
legitur a fol. 79 r.—82 r. Apographum autem no-
strum vitiis minime caret.

N. LXXXV.

(Ex Willm. Cat. n. 131, p. 21. Ab hoc emtus est e
bibl. Walraveni, in cujus Catal. hic, conjunctus
cum aliis, est n. 21, p. 58.)

Liber in 4°, 26 paginarum, involuero chartaceo
tectus orientalem in morem, et bene conservatus.
Scriptus est manu J. J. Reiskei fere sine vocalibus.
Continet initium Diwāni poëtae *Abū-Tammām* Ḥa-
bib ibn-Aus (+ 251), desumptum e 2 Codd. Lugd.
Bat. 899 et 403 Warn. (v. Dozy *Cat. II*, p. 45—47).
E libro *primo* hujus operis paginae 17 priores Co-
dicis 899 hīc reperiuntur usque ad carmen, quod
compositum est in laudem *al-Ḥasani* ibn-Wahb (v.
Dozy l. l. p. 46). Usque ad pag. 6^{am} apographi no-
stri omnia petita sunt e Cod. 899, quem Reiskeus
minorem vocavit; quae deinde sequuntur ex utroque
Codice sunt desumpta, ita ut variantes lectiones et
nonnunquam scholia, e Cod. 403, sive *major*, ex-
cerpta, adjiciantur.

N. LXXXVI.

(Ex Willm. Cat. n. 118, p. 19. Ab hoc emtus est e

bibl. E. Scheidii, cujus vide Catal. p. 90 n. 20 (1).
Hic a° 1767 ex Oriente eum accepit.)

Codex in 4° maj., paginarum 273, charact. نسخى
perspicue scriptus et bene compactus. Vocales tam
Commentario quam textui additae sunt. E clausulâ
patet, scribam الحسن بن أبى الفتح بن أبى الناجم
ابن وزير Bagdâde eum absolvisse die Sabbathi 6°
mensis Çomādâe prioris a. 587 (2). Continet carmen
·*al-Maqçûra* dictum ·ibn-Doraidi (+ 321) cum Com-
mentario Abū-Abdi'llâhi ·al-Hosain ·*ibn-Çalawâihi*
(+ 370). Codex est optimae notae, qui ét praefatio-
nem ét passim Commentarium offert breviorum quam
Cod. Warn. 475 (3) (v. Dozy *Cat. II*, p. 47), qui
idem opus exhibet. Vitam ·ibn-Doraidi, ex ·ibn-Çall.
descriptam, Scheidius huic Codici praemisit.

N. LXXXVII.

(Ex Willm. *Cat. n. 119*, p. 19. Ab hoc emtus est e
bibl. Bruinzi (n. 73), qui eum sibi comparaverat e
bibl. Willemseni, in cujus Catal. hic, conjunctus cum
aliis (ex Willm. *Cat. n. 122, 172, 198 et 115*),
est n. 1824, p. 167.)

Liber in 4°, 45 paginarum, involucro chartaceo
tectus orientalem in modum, et a° 1746 bene scri-
ptus manu G. J. Lettezi. Notae, quas in Willmetzi
Cat.° A. Schultensius adscripsisse dicitur, nihil sunt
nisi exilia excerpta in pagg. 1 et 2, e Catalogo Hey-

(1) Hinc levis error tollendus e *Cat. Dozyi II*, p. 48.
N. 118 *Bibl. Instit. Reg. Neerl.* non est apographum, sed
ipse ille Scheidii Codex (n. 20).

(2) Inde igitur patet, exemplar nostrum antiquitate supe-
rare Berol. (MS. Wetzstein n. 54 in *Z. d. D. M. G.* V, p. 283.)

(3) In Cod. Warn. 475 post fol. 50 parva est lacuna.
Korrâsa 6^a loco 10 tantum 7 folia complectitur.

manniano desumta (v. Dozy *Cat.* I, p. 17 n. XXVI), ubi nempe hic Cod.^{em} Gol. 121 describit. Continet hic liber idem carmen 'ibn-Doraidi, descriptum, ut certo mihi apparuit, e Codd. Lugd. Bat. 121 (1) et 1072, a Letteo *majore* et *minore* dictis. E Cod. 121 tam n. (1) quam n. (2) (v. Dozy *Cat.* II, p. 47 et 51) in usum suum adhibuit, ac variantes lectiones et scholia, e Cod. 121 maxime excerpta, passim adjecit. E Catal. igitur Dozyi l. l. ea emendentur, quae Letteus, eumque secutus Willmetus, de Commentariis in Codd. obviis protulerunt.

N. LXXXVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 120, p. 19. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 58 n. 20.)

Duo libri in 4°, ambo ligaturâ chartaceâ compacti orientalem in modum, et manu Schroederi (2) non quidem eleganter, sed perspicue scripti. Ex his 120 idem carmen exhibet cum iisdem scholiis. Apographum esse videtur Num.ⁱ praecedentis; cum eo saltem prorsus congruit; solummodo hic illic pauca Schroederus addidit. Sunt 42 pag. — 120^b continet versionem Latinam carminis cum annotationibus. His Schroederi laboribus Scheidius usus est ad suam poëmatici versionem concinnandam, quod ipse testatur in *Praefatione*. Sunt pagg. 95, quarum nonnullae tamen bis occurrunt; pagg. nempe 74—80 idem offerunt quod pagg. 81—86.

---

(1) Ordinem foliorum in hoc Cod. Goliano turbatum, numeris adscriptis, restitui.

(2) Diversitatem, quae in n. 120^b observatur inter manus, quae pagg. 1—80, et quae p. 81—95 exararunt, non eam esse censeo, quae nos cogat paginas 80 priores Schroedero abnegare.

N. LXXXIX.

(Ex Willm. Cat. n. 121, p. 19. Incertum, quomodo ad hunc venerit.)

Libellus in 4°, 6 paginarum, involucro chartaceo tectus orientalem in modum, et bene conservatus. Scriptus est manu N. G. Schroederi, qui ipse hunc titulum praefixit: »*Collatio poëmatis ibn Doreidis cum Codice Cel. Schultensi*». Varias lectiones et scholia exhibet ad 25 versus priores carminis nostri. De variis lectionibus ex hoc A. Schultensi Codice jam egit Ven. A. Haitsma in editione hujus carminis a. 1773 p. 154 sqq.; scholia vero ab iis non differunt, quae ibidem inde a pag. 2 ad calcem paginarum typis expressa sunt.

N. XC.

(Ex Willm. Cat. n. 135, p. 21. Ab hoc erutus est e bibl. E. Scheidii, cujus vide Catal. n. 21, p. 90. Hic a° 1767 eum accepit.)

Codex in 4°, paginarum 272, caract. نسخ مستخدم distincte scriptus et bene conservatus. Vocales et scholia nonnumquam addita sunt. Neque nomen librarii neque annus, quo opus absolutum sit, memorantur, sed e Codicis habitu efficeret eum recentioris esse aetatis. Continet *Diwānum al-Motānabbī* (+ 354), ordine chronologico. Pars Codicis prior (p. 1—120) continet carmina dicta الصبوييات, pars altera السيفيات (p. 121—207), مسدات شيخ أبي المسك (p. 208—227) et sic porro. Variantes lectiones passim huic exemplari adscripsit et alia nonnulla praeterea notavit N. G. Schroederus. De Codd. Lugd. Bat. v. Dozy *Cat. II*, p. 52 sq.

N. XCI.

(Ex Willm. Cat. n. 129, p. 20. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 58 n. 22.)

Liber in 4°, paginarum 226, eâdem manu ignotâ scriptus, quae nobis jam saepius obvia fuit, v. ad N. LXXVIII (ex Willm. Cat. n. 102). Bis (p. 45 et p. 158) auctor notavit, se hujus libri partes a. 1752 Oxoniae descripsisse, cf. ad N. XXXI (n. 70 ex Willm.

Cat.). Continet carmina XIII priora operis ل. ع. م.
أ. ن. أ., auctore poëtâ Abū-'l-'Alā. 'al-Ma'arrī (+ 449),

cum scholiis et variantibus lectionibus. Apographum hocce, quod, quia cum iudicio factum est, pretio minime caret, desumptum est tum e Codd. Lugd. Bat. 112 et 472 (v. Dozy *Cat.* II, p. 54 et 55), tum e Codd. Bibl. Bodl. (ut videtur n. 1211 et 1256). Praemittitur praefatio 'aḡ-Ṭibrīzī e Cod. L. Bat. 472.

N. XCII.

(Ex Willm. Cat. n. 130, p. 21.)

Liber in 4°, 112 paginarum, involucro chartaceo tectus orientalem in modum, et a. 1774 ipsius Willmeti manu scriptus. Continet carmina XXIV priora ejusdem operis cum scholiis, nitide descripta e Cod. Lugd. Bat. 472 (p. 1—173). Carmen tertium praeterea Willmetus contulit cum apographo (1) J. P. Bergii (Cat. n. 6840, p. 459).

N. XCIII.

(Ex Willm. Cat. n. 128, p. 20. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, in cujus Catalogo hic, conjunctus

---

(1) Etiam hoc apographum postea venit in potestatem Beussekampi, v. supra p. 123 n. (2).

cum N. LIII et LXXXV (ex Willm. Cat. n. 158 et 131), est n. 21, p. 58.)

Liber in 4°, 42 paginarum, manu J. J. Reiskei scriptus et bene compactus. Continet carmina nonnulla ex opere ما لا يلزم ejusdem poëtae, desumpta e Cod. Lugd. Bat. 100 (v. Dozy *Cat. II*, p. 55 sq.), ea nempe, quae in eo Cod. leguntur a p. 33—49 (1).

N. XCIV.

(Ex Willm. Cat. n. 127, p. 20. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Liber in 4°, 2 tantum paginarum, librorum quos manus ignota, jam saepius nobis obvia, exaravit ultimus (2). Continet carmina nonnulla ex eodem opere ejusdem poëtae, item descripta e Cod. Lugd. Bat. 100. Exhibet ea, quae in eo Cod. p. 234, 232 et 174 leguntur.

N. XCV.

(Ex Willm. Cat. n. 132, p. 21. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. n. 23, p. 58. Hic eum emerat e bibl. Vener. A. Buurt.)

Codex in 4° min., 305 paginarum, charact. نسخى scriptus et optime conservatus. E clausulâ apparet librarium 'Ibrâhim 'ibn-Fa'ro'd-dîn 'ibn Abî 'al-Fa'çl die Veneris 29° mensis Du'l-Higga a. Ar. 826 eum absolvisse. Continet volumen 2um Commentarii غيث

(1) Alterum Codicem L. B. 906 (*Cat. II*, l. l. p. 57) huic apographo a Reiskeo non adhibitum fuisse, jam statim confirmat magna lacuna, in eo f. 36 v. obvia. Ibi enim librarius fraude utens paginas 7 Cod.^{is} 100, nempe 35—42 transiit.

(2) Hi libri sunt Num.ⁱ XXXI, XXXIV, XLVIII, LIX, LXXVIII, XCI (ex Willm. Cat. n. 70, 69, 157, 165, 102, 129) et Num. noster.

، اللادب الذى انساخجم ، فى شرح لامية الععجم ،، quem Çalāho'd-din Çalīl 'aḥ-Çafādī (+ 764) composuit (ut titulus jam indicat) in 'al-Togrāyīz (+ 515 (1)) لامية الععجم. In hoc volumine explicantur 17 versus, in ultimo Codicis folio notati, nempe vs. 9—25 ex edit.^o infra laudatā. Alia exemplaria hujus Commentarii, cujus Bibl. Lugd. Bat. non nisi epitomen (Cod. 1036 et 147) possidet, enumerantur a Cl.^o Dozy *Cat. II*, p. 62 (Hafn. est n. 263, et Caes. Petr. n. 136).

N. XCVI.

(Ex Willm. Cat. n. 134, p. 21.)

Liber in 4° maj., 141 paginarum, ligaturā caracteā compactus orientalem in modum, et ipsius Willmeti manu a. 1768 scriptus. Continet apographum totius *Dīwānī* poëtae Abū-'l-Ḥasan 'aḥ-Šoṣṣeri (2)

(1) Hic annus in 1° Codicis folio sub titulo traditur, quocum consentit 'Imādo'd-dīn in 'al-Çarīdā (Cod. Lugd. Bat. 1036 f. 10 v.) et L. G. Pareau in ejus *Comment. de Tograjī Carmine*, Traj. ad Rhenum, 1824. Ḥāgī Çal. V, p. 292 tradit a. 514.

(2) ششتر, quod hic spectatur, non est urbs Çuzistānis, quemadmodum in Catal. Bibl. Lugd. Bat. (II, p. 99 n. 1)

et Petrop. p. 125 legitur, sed قريية من عمل وادى آش. Hinc non Persa, sed Hispanus erat poëta noster, cujus plenum nomen fuit Abū-'l-Ḥasan 'Alī 'ibn-'Abdi'llāh; obiit *Dimjātae* 17° mensis Çafar a. 668; v. 'al-Maqqarī I, p. 583 sq. In Catal. Bibl. Escur. II, p. 112 perperam dicitur a. 708 obiisse, nam eādem 'ibno'l-Çatibī auctoritate fretus, 'al-Maqqarī ejus mortem a^o 668 statuit. Praeterea aliunde etiam constat (*W. Jahrb. d. Lit.* Vol. 73 *Anz. Bl.* p. 11 n. 458) poëtam nostrum sec.^o H. 7mo annumerandum esse.

Haec Cl.^o Dozy significans, comperi eum jam antea 'ibno-'l-Çatibī *Iḥāṭem* consulentem, istum errorem animadvertisse, idque in Addendis et Emendandis ad Catal. suum tradere seum constituisse.

·an-Namīrī 'al-Fāsī (+ 668), desumptum e Cod. Lugd. Bat. 1273 (v. Dozy *Cat. II*, p. 99 sq.). Exemplaribus, a Cl. Dozyo memoratis, addatur Caes. Petrop. n. 157, et aliud in bibl. Quatremèrei, nunc Monach. (v. Rödiger in *Z. d. D. M. G. XIII*, p. 235).

N. XCVII.

(Ex Willm. Cat. n. 124, p. 20. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinzi (n. 72), qui eum sibi comparaverat e bibl. Willemseni, cujus vide Catal. p. 167 n. 1823.)

Liber in 4°, 54 paginarum, involucri chartaceo tectus Orientalium more, et anno 1748 scriptus a G. J. Letteo. Continet carmen *al-Bordā* auctore Šarifo'd-dīno Abū-Abdi'llāh Moḥammed 'al-Būçiri (+ 694) cum Commentario viri docti Ālid 'ibn-'Abdi'llāh 'al-Azharī (+ 905). Letteus hoc carmen descripsit ex apographo Reiskei, quod hic fecerat e Cod. Bibl. Reg. Dresd. Est sine dubio Cod. n. 219 in Catal. Fleischeri, qui duplicem Commentarium ad carmen nostrum exhibet; prioris auctor est 'al-Bistāmi (+ 875), posterioris 'al-Azharī (+ 905) (1). Apographum vero nostrum e priore (qui designatur litt. A) particulam tantum praefationis exhibet, cetera omnia e posteriore (litt. B designato), A hīc illic collato. V. infra ad N. CXXXI, 5° (ex Willm. Cat. n. 32) de alio hujus carminis exemplari.

N. XCVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 136, p. 21. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii, cujus vide Catal. p. 92 n. 30. Hic a. 1767 ex Oriente Codicem accepit.)

Codex in 4° min., 54 paginarum, in chartā gossypinā charact. نَسْمِي سَحِي سَاطِي satis perspicue, sed sine vocalibus, scriptus, et Scheidii curā involucri char-

---

(1) Prior etiam Leidae servatur; v. Dozy *Cat. II*, p. 82, posterior non item.

taceo orientalem in modum tectus. Nomen librarii et annus quo is opus suum absolverit, non memorantur. Libri titulus item deest. Statim post *bismillam* Codex sic incipit: الحمد لله الذي نظم بدائع غرر المبادئ في سلك الانتقان، الخ. Absolutâ doxologiâ, auctor exordium ducit a laudandâ poësi, et ostendit quomodo Arabes ante et post Mohammedem enixe eam coluerint. Refert etiam se a pueritiâ inde ei operam dedisse, sed illam poëseos partem, quae in laudandis Principibus et viris magnis versatur, intactam reliquisse (solâ exceptâ laudatione Prophetæ ejusque Sociorum), donec habitatum venisset in urbem regiam Širâz. Ibi enim a Sultâno et Veziro magnis beneficiis affectum, se ad gratias his agendas eorumque laudes celebrandas fuisse impulsam. Postea vero accidisse ut, aliquot menses urbe regiâ relictâ, Iq̄pahâne commoraretur, ubi disciplinâ utebatur viri alicujus docti. Magno favore hîc fruebatur Veziri (quem hac occasione summis laudibus effert, sed cujus nomen hîc non nuncupat), cui eximio viro, quo grati animi sensus significaret, consilium se cepisse ait munus offerendi. Quod propositum ut exsequeretur, se bidui spatium, quae jam in hoc libello sequuntur, 29 carmina in ejus laudem confecisse, quorum singula ex ordine unam e litteris Alphabeti exhiberent, ita ut singuli rursus uniuscujusque carminis versus ab hac litterâ ét inciperent, ét in eandem caderent. — Post hanc praefationem (pagg. 1—5), in quâ ergo poëta nec suum ipse nomen, nec nomen Veziri, quem laudavit, tradidit, neque etiam huic poëmatum corpusculo peculiarem titulum assignavit, statim ea carmina incipiunt.

Primi carminis versus in initio et fine ا habent; in carmine *secundo* ibi exstat ب, et sic porro (1); in *penultimo* denique لا, et in *ultimo* ي.

---

(1) Deest in hoc Codice unum folium inter p. 15 et 16,

Ut vero carmina numero sunt 29, ita singula fere 29 versibus etiam constant. In fine ultimi carminis liber simul desinit, nec quidquam subscriptum est nisi *والله سبحانه وتعالى أعلم*, quae aut ipsi auctori, aut, quod verisimilius est (1), librario tribuantur. Ex his carminibus manifesto apparet nomen Vezīri, qui Ṭepahāne sedem habebat, fuisse *Ḡetālo 'd-dīn Ṭūransāh*; in primis hoc docet vs. 18 carmi^s 1ⁱ:

(الكامل) اعنى جلال الدين تورثشاه ذا الـ
سكرم الذى اربى على الكرمما

et sic *Ḡetālo'd-dīni* sive *Ṭūransāhi* nomen in quovis fere carmine redit. Poëta suum ipse nomen professus est in fine totius libelli, ubi in exitu carminis ultimi haec leguntur:

(الخفيف) يا جلال العلى استمع حسن نظمى
ناه من مدحك على الطاهى
يَسمت نأحوكم قلائده الغ
ر هواز بالكوكب الدرى
يعجز اللسن نظم وتسع (تسع. 1) وعشريد
ن بيوميين مدعنين بعى
ينحكى بها الذى يدعى النظم
م من الناس أحمد بن على

in quo finis carminis 6ⁱ (ج) et major pars carminis 7ⁱ (خ) scripta fuerunt.

(1) Non tantum enim in carm. 22° (ك) posterior pars versus 3ⁱ, spatio vacuo relicto, deest, sed etiam in carmine ultimo (ى), vs. 5 a f., ex alio exemplari varians lectio notatur eadem manu, quae Codicem exaravit.

Hinc ergo certum quoque est, nomen poëtae fuisse *Ahmedem ibn-Abi*. Quando hic vixerit, statuere nequeo, sed recentioris mihi videtur esse aetatis.

In ultimo folio recentior manus adscripsit شرح المعلقة السبعة القصائد, fortasse ad emtorem decipiendum; eodem consilio in primo folio hoc adscriptum est :

شرح سبعة معلقة مشهورة (sic)
قصيده شرحى جزء
٢

quibus, nisi fallor, significatur hunc Codicem complecti *secundum* tomum *Commentarii* in septem Mo-allaqāt, ac nullus dubito quin haec 1^{mi} folii inscriptio causa fuerit, cur hic Codex in Catal. Scheidii l. l. continere dicatur قصيدة شرمى, qui titulus in Willmeti Catalogo repetitus est.

H. Geographici argumenti.

N. XCIX.

(Ex Willm. Cat. n. 190, p. 28.)

Liber in 4°, 21 paginarum, quarum tamen alternae tantum conscriptae sunt, ligaturâ chartaceâ ligatus orientalem in modum, et manu Willmeti perspicue exaratus. Continet notas et emendationes, quas J. Scaliger adscripserat exemplari suo libri Geographici, Romae editi, c. t. كتاب فزهة المشتاق , فى ذكر الامصار والاقطار والبلدان والسجنز والمدائن والافاق, sive Compendii Geographiae 'al-Idrisi. Hoc exemplar servatur inter libros impressos Bibliothecae nostrae, ibique numerum gerit X. Q. 27. Ex eo igitur illa descripsit Willmetus, sed non sine vitiis, neque omnia, quae in exemplari Scaligeri exstant, recepit. Apographum enim desinit in pag. 179 textus editi.

I. Historici argumenti.

N. C.

(Ex Willm. Cat. n. 177, p. 27. Incertum, unde ad hunc venerit).

Codex in 4°, 79 paginarum, charact. نسخى corrente calamo sed satis perspicue scriptus et bene compactus. Sub finem mutilus est et anni notâ caret; antiquitate tamen se non commendat, neque textus a vitiis immunis est. Exhibet exiguam partem operis مروج الذهب auctore 'al-Masûdio (+ 346), nempe Cap. 25—35 ex indice Sprengerî (in versione hujus Operis p. 31—33). In ipso initio Cap.^{is} 35ⁱ abrupte desinit. De Codicibus Lugd. Bat., e quibus Cod. 282 (p. 155—218) totam hanc partem item offert, v. Dozy *Cat.* II, p. 145 sq.

N. C I.

(Ex Willm. Cat. n. 173, p. 26. Ab hoc emtus est e bibl. Walravenî, ejus vide Catal. p. 58 n. 17; hic eum emerat e bibl. Venerandi A. Buurt).

Codex in 4° maj., paginarum 216, charact. نسخى perspicue scriptus et bene compactus. Anni nota et nomen librarii desiderantur, sed ét aetate ét bonitate internâ se commendat. Codex hicce duram sortem passus est. Ab initio mutilus, statim (fol. 2) incipit ab his verbis: امر العُمرة بامتحان تراس من الموارى الخ, cui incommodo ut subveniret, fraudator (fol. 1 v.) exordium lepide praefixit, historiam anni 208 et 209 describens, quae jam totidem verbis in Codice ipso (p. 24 et 25) legitur. Pagina 216 (finis Codicis), cujus textum folium sequens iterum exhibet, nihil docet, nisi *sextam* nos hic habere operis partem, quam *septima* exciperet. Plura autem

discimus e margine exteriori (la tranche), ubi hoc volumen dicitur انسادس من تجارب الامم, itemque e notâ in folio 1 r. obviâ: هذا الجزء من تاريخ تجارب الامم لابن مسكويه. Dubium igitur non superest, quin hic liber nobis exhibeat partem *sextam* operis historici, cui, teste H. Califâ (II, p. 191), titulus: «تجارب الامم» (1) وتعاقب الهمم, Ahmed 'ibn Mohammed 'ibn Ja'qub 'ibn Maskowaih (+ 421) auctorem habet. Hoc opus, quod in notâ fol. 1 r. dicitur decurrere inde a diluvio usque ad a. H. 369 (2), 8 s. 9 voluminibus constat, et ob argumentum magni sane est momenti (3). Hodie tamen valde rarum est, nam praeter Codicem nostrum duo alii tantum, quantum novi, in Europâ reperiuntur, partes itidem totius operis exhibentes, nempe Escur. n. 1704 et Bodl. n. 804 (4). Eo magis dolendum, ne *sextam* quidem operis partem integram in Codice nostro exstare. Quot folia perierint statuere nequeo, quia manus malevola *korräsarum* numerum diligenter aut erasit aut a foliis abscidit. Eadem malitia effecit ut in ordine chronologico, quem Auctor passim indicat formulâ: ودخلت سنه....., anni genuini fere ubique erasi, eorumque loco falsi scripti sint, ita tamen ut historia feliciter non magnum inde detrimentum ceperit. *Sexta* autem pars, quatenus in Codice nostro legitur, incipit ab a. H. 196 s. 197. Fol. 2 r. enim in medium inci-

---

(1) Cod. Bodl. 804 وعواقب.

(2) v. Hammer (*Lit. d. Arab.* V, p. 530) ad a. H. 372, annum mortis ejus Fautoris, 'Açado'd-daulae, et sic item Wüstenf. *Arab. Aerzte* n. 126.

(3) Abulfeda, *Annales*, in praefatione id inter fontes suos enumerat.

(4) Escur.^{is} volumen 2um, Bodl.^{us} vol. 8um (a. H. 345—360) exhibet. — Video nunc e *Journal Asiat.*, 5e sér., t. XVII, p. 136, alium etiam Codicem Quatremèreo in manu fuisse.

dit tempus, quo Califa 'al-Amīn Bagdāde a Tāhiro et Hortomā includebatur. (Inter fol. 2 et 3 observatur lacuna; 'al-Amīn f. 3 r., cujus rei f. 2 mentio facta non est, Tigridem jam transiit, eumque pectori Ahmedis 'ibn Salam incumbentem, querentem audimus de miserā suā conditione). Hinc pergit ad res Califarum sequentium describendas, donec a° 251 (252) in Califis Al-Mostā'in et Al-Mo'tazz de imperio dimicantibus subsistit.

N. CII.

(Ex Willm. Cat. n. 174, p. 26. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 58 n. 18).

Codex in 4° min., foliorum 155, charact. نستحى perspicue scriptus. Scholia marginalia praesertim in initio obvia, ceterum rarissima sunt. E subscriptione apparet, librarium, qui nomen suum non memorat, seculo H. 7° (nisi fallor, a. H. 650) Codicem exarasse. Continet, ut in f. 1 r. notatur, كتاب التاريخ تأليف الشيخ الامام جمال الدين أبو الفرج عبد الرحمن ابن الجوزي (+ 597), sed quod opus historicum intelligendum? Plura enim composuit vir hicce celebris. Si Cat.° Willmetz fidem habes, liber esset المنتظم (1) dictus (v. H. Cal. VI, p. 166), idemque igitur hic nobis offerretur opus, quod sec. Dozyum (Cat. II, p. 146) Codex Warn. 1008 exhibet. Et reverā hic Codex, qui tam in initio quam in margine exteriori (la tranche) المنتظم vocatur, verbotenus cum nostro convenit; res solummodo, praesertim ubi de Prophetis agitur, Cod. Leid. paullo uberius tractat. Haec vero licet hanc sententiam confirmare videntur, argumenta tamen gravissima me impediunt quominus eam amplectar. Jam primum mirandum

(1) Sic etiam lege Abū-l-Mah, I. p. 4 v. l. 5 pro المنتظم.

est, si nostrum Codicem integrum (1) putas, 'Ibn-Callikānum (*Vitae* N. 578) et H. Cal.^{am} l. 1. opus illud *magnum* vocasse. Sed omne dubium tollunt verba, Cl. Dozyo praeter morem elapsa, quae ex-

stant in praefatione: وَاثَى لِمَا جَمَعْتُ كِتَابِي الْجَامِعَ :

لُنَكْتُ التَّوَارِيخَ الْمُسَمَّى بِالْمُنْتَضِمِ ، فِي (2) تَوَارِيخِ الْأُمَمِ ،

رَأَيْتُهُ قَدْ طَالَ مَسَعُ اجْتِهَادِي فِي اخْتِصَارِهِ ، فَتَأَثَّرْتُ أَنْ

اجْتَمَنِي فِي هَذَا الْكِتَابِ مِنْ (3) أَعْيَانِ عِيُونِهِ وَاجْتَمَنِي

بِكَيْفِ التَّنْقِي مِنْ أَفْئَانِ فُنُونِهِ (4) مَا يَكُونُ فِي الْمَثَلِ

كَوَاسِطَةَ الْعَقْدِ وَبَيْتِ الْقَصِيدِ . Hinc igitur mani-

festo apparet non ipsum majus opus المنتظم , sed ejus *Compendium* tantum his Codicibus contineri, et fraudem sive ignorantiam titulum peperisse, qui in Codice Warn. legitur. Quaestio itaque oboritur qui sit hujus Compendii titulus. Ad hanc dirimendam Codex noster insigne fert auxilium. In hoc enim non solum in margine exteriori (la tranche) legitur : انشُدور لابس الحوزى , sed etiam in f. 1mo haec verba titulo (v. supra) adscripta sunt : شُدور ، quibus epitomes nostrae titulum designari omni dubio vacat. Nam 1° H. Cal. (IV, p. 19) auctori librum hujus nominis assignat, sed 2°, quod rem dirimit, contuli Codicem nostrum cum textu 'Ibn-Callikānis, inter cujus fontes Com-

(1) Codex Warn. (32 foll.) exiguum tantum partem (Codicis nostri folia 23 priora) complectitur.

(2) Sic Cod. 1008. Cod. noster تَارِيخُ الْمُلُوكِ .

(3) Cod. 1008 عِيُونِ .

(4) Sequentia usque ad الْقَصِيدِ in solo Codice nostro adduntur.

pendium nostrum hoc titulo enumeratur (v. ed. Wüst. p. ۷۱ in Indice), et ecce in omnibus locis (1) mirus consensus! Hic ergo habemus exemplar hujus operis, quod praeter fragmentum Leidense in Europâ, quantum scio, unicum est, idque integrum et antiquitate insignem. Quod jam ad librum ipsum attinet, Chronicon est secundum seriem annorum dispositum, eodem modo comparatum atque Abū'l-Mahāsini (2) Annales et Moslimorum Chronica univēse. Incipit a creatione mundi et, Prophetarum mentione factâ, historiam Arabum aggreditur eamque persequitur usque ad a. H. 578. Ut quisque, ratione habitâ libri ambitûs et magni temporis spatii quod describit, intelligit, res in hoc exili Compendio obiter tantum tanguntur.

Operis majoris المنتظم partes reperiuntur in bibl. Bodl. (Uri) 779, et Berolin. (Ms. Wetzstein n. 8 in *Z. d. D. M. G.* V, p. 279.)

N. CIII.

(Ex Willm. Cat. n. 176, p. 26 sq. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 58 n. 24).

Liber in 4°, 16 paginarum, ligaturâ chartaceâ compactus orientalem in modum, et manu J. J. Reiskei bene scriptus. Continet excerpta ex opere امرأة الرومان, auctore Abū'l-Motaffar Jūsuf, vulgo Sibt 'ibni'l-Gauzi dicto (+ 654), quae Reiskeus desumpsit e

---

(1) Prae ceteris evidens est locus in Vit. N. 398 (ex ed. Wüst. p. ۱۰۱), ubi 11 lineae deinceps e Compendio nostro desumptae sunt. Quae ibi citantur, leguntur in Codice nostro f. 55 r. — 56 r. Inter alia pro mendoso يتغير (in ed. Wüst.) Codex, ut de Slane, يتغير exhibet.

(2) Hunc etiam Compendio nostro usum fuisse, docet v. c. I, p. ۳۴۹ (ex ed. Juynb.).

Cod. Lugd. Bat. 975 (v. Dozy *Cat. II*, p. 147.) Apographum nostrum incipit a Cap. 3° (ذِي ذَكْرٍ مَلُوكٍ) (الْيَمِينِ) in Cod. fol. 15 v., et, omisso Cap. 4°, pergitt usque ad fol. 28 r.)

N. CIV.

(Ex Willm. Cat. n. 191, p. 28.)

Liber in 4°, 17 paginarum, quarum alternae tantum conscriptae sunt, ligatus ligaturâ chartaceâ orientalem in modum, et a. 1780 manu perspicuâ exaratus ab ipso Willmeto. Continet notas et emendationes J. Golii, quibus paucissimae A. et J. J. Schultensii sunt additae, ad Elmacini (+ 672) historiam Saracenicam, a. 1625 ab Erpenio editam. Has integras Willmetus descripsit ex exemplari J. J. Schultensii (in ejus *Catal. n. 692*, p. 557), quod nunc servat Bibl. Lugd. Bat., inter cujus libros impressos signatur: XI A. F. 587 B.

N. CV.

(Ex Willm. Cat. n. 192, p. 29.)

Liber in 4°, 2 tantum paginarum, ligaturâ chartaceâ ligatus orientalem in modum, et a. 1770 perspicue scriptus ab ipso Willmeto. Continet variantes lectiones N. G. Schroederi in idem opus, quas *ex annotationibus Schroederi ad exemplar ipsius excerptas a Viro Clar. E. Scheidio descripsit J. Willmetus* (1).

---

(1) Sunt verba ipsius Willmeti in initio libri. In versâ paginâ idem scripsit: *ex annotationibus Cl. Scheidii Historiae Tamerlanis Golii subjunctis.*

N. CVI.

(Ex Willm. Cat. n. 193, p. 29. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii, cujus vide Catal. p. 89 n. 15, quique eum a° 1769 ex Oriente acceperat.)

Tres Codices in 4° maj., charact. نسخى perspicue scripti et bene compacti. Haec tria volumina, quae neque eâdem manu, neque eodem tempore exarata sunt, continent notissimum *Ibn-Callikānis* (+ 681) Lexicon biographicum, sed non integrum. Plerisque tamen hujus operis exemplaribus hoc nostrum praecellit tam antiquitate insigni quam *Vitis* in eo solo obviis.

Vol. I continet partem 1^{am} et 2^{am} totius operis, utramque eâdem manu a. 760 scriptam.

Pars 1^a, quae paginas 271 continet, a *Vitâ* 1^a pergīt usque ad *Vitam* 190 (1), in cujus fine tamen abrupte desinit in verbis: *يقول فيها*: (cf. edit.^{is} Wüstenf. *Addit. et Var. Lect.* Coll. 2^a p. 41 l. 12). Ad calcem hujus partis folium unum, in medio vero folia complura exciderunt, ita ut desiderentur *Vitae* 8—53, 58—72 et 191.

Pars 2^a, quae 352 paginas continet, incipit a *Vitâ* 192 et pergīt usque ad *Vitam* 564.

In hoc Volumine I^o reperiuntur 40 *Vitae*, quas aut Codices rarissimi offerunt, aut nullus prorsus exhibet. Ex his Wüstenfeldio Codex Berolinensis D sedecim suppeditavit, nempe: *Vit.* 133, 149, 199, 201, 202, 213, 214, 217, 221, 227, 235, 252, 259, 277, 278 et 293, tredecim editae sunt a J. Pynappel (2), nempe:

-
- (1) V. Spec. TYDEMANI, exhibens *Conspectum operis Ibn-Chal.*, Lugd. Bat., 1809.
 (2) *Spec. continens Vitae ex Lex. Biogr. Ibn-Call.*, Amstel., 1845.

Vit. 78, 147, 150, 154, 288, 291, 292, 294, 302, 303, 317, 318 et 337, undecim denique edendae restant, nempe: Vit. 338—347 et 364 (Cod. Vol. I^b p. 256—320 et p. 350—351) (1). In editione de Slanez' cum aliae tum etiam hae 40 Vitae non inveniuntur.

Inter hoc et sequens Volumen desiderantur Vitae 365—600.

Vol. II, quod partem 3^{am} exhibet (ut subscriptio testatur) et paginas 390 continet, abrupte incipit a verbis *على السدة انتهى جرت*, in fine Vitae 600 obviis, et pergit usque ad finem Vitae 743. Codex, aliâ manu quam praecedens scriptus, anni notâ caret, sed sine dubio perantiquus est, ut puto, Sec.^o 8° ineunti tribuendus. —

Inter hoc et sequens

Vol. III desiderantur Vitae 55. Incipit nempe a Vit. 797, et pergit usque ad totius operis finem. Haec pars, quae in margine exteriori quarta dicitur, paginas 546 complectitur et anno 708 aliâ etiam manu exarata est.

Ceterum de praestantissimis his Codicibus conferri merentur, quae pristinus ejus possessor, Cl.^{us} Willmet, notavit in Spec. laud. Tydemanz' p. 39—46.

---

(1) Quicumque curam has Vitas in lucem edendi in se suscipiat, hunc monere juvat, Vitas 380 et 381, quae in Tydem. Spec. p. 180 dicuntur in solo exstare Codice L. (i. e. 16 Gol.), easdem esse ac Vitas 340 et 341, quas idem p. 174 in solo Cod. nostro exhiberi dixit. Cum textu igitur Codicis nostri Vol. I^b p. 268—296 conferri possunt folia 7 priora Cod.^{is} Gol. 16^b. Ex eodem hoc Cod. Gol. 16^b p. 213 Vitam 568 superioribus futurus ille Editor adjungat.

N. CVII.

(Ex Willm. Cat. n. 194, p. 29).

Liber in 4°, 41 paginarum, ipsius Willmeti manu scriptus a. 1769, et ligaturâ chartaceâ orientalem in modum compactus. Continet excerpta e Lexico Biogr. Ibn-Callikânis, quae e Cod. suo Arabico *Ms. excerpit ac Latine vertit E. Scheidius V. Cl. et descripsit J. W.* (1). Excerpta se extendunt ab initio inde usque ad Vit. 75; observationes tam a Scheidio in textu, quam a Willmeto in margine sunt additae. Haec excerpta quum e Num.° praeced. (q. v.) desumpta esse nequeant, sequitur alterum Scheidii Codicem (ex ejus Cat. n. 14, p. 89) in usum fuisse adhibitum. Codex vero hicce postea, a. 1807, periit in calamitate funestâ, quae huic urbi accidit; v. Tydeman l. l. p. 29 sq.

N. CVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 181, p. 27. Incertum, unde ad huuc venerit.)

Codex in 4°, 307 paginarum, charact. نسخى sordide et incomte exaratus sed bene compactus. E subscriptione, p. 301 obviâ, patet يوسف بن الشيبخ (sic enim verba in Cod. obscuriora lego) a. Ar. 1141 cum absolvisse. Continet 1° p. 1—301, ut titulus قصة البهنسا وفتحها docet, *expugnationem Bahnesæ*; de hoc nostro Codice jam egit Hamaker *Incerti auctoris liber de expugn. Memph. cet.*, Praef. p. x sq., et de aliis ejusdem operis exemplaribus v. Dozy *Cat. II* p. 160 (Havn.^{is} ibi memoratus, est n. 138). Codici praeterea inserta sunt collectanea Willmeti de urbe Bahnesâ;

(1) Sic in initio libri.

فتاوى الشيخ الامام والكبير الهمام , 2° p. 302—307 , ابن حاجر رحمه تعالى . Spectatur (cf. p. 303 .med.) Abū'l-Abbās Šihābo'd-dīn Alimed 'ibn-Hogr 'al- 'As-qalānī as-Šāfiī (+ 852). Responso hic reperiuntur ad 26 quaestiones.

N. CIX.

(Ex Willm. Cat. n. 180, p. 27. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii, cujus vide Catal. p. 96 n. 51. Hic a° 1767 ex Oriente eum acceperat.)

Codex in 4° min., paginarum 705, charact. نسخى nitide scriptus et optime conservatus. Anni notā caret, sed tam in fine Codicis quam in ejus involucro legitur, librarium, qui se ipsum vocat حبيب الله بن نور الله خادم العلماء والعلم الشريف القدسى المقيم بجوار المسجد الأقصى, hoc exemplar exarasse jussu Emīri'l-Hāg Arslān-Pāšā. Hic idem mihi videtur, qui ap. v. Hammer *Gesch. d. Osm. R.* IX S. 508 et 519 (n. 2147 et 2263) memoratur, quum Codex eandem fere aetatem postulet. A.° igitur Chr. 1700 circiter hunc scriptum esse puto. Continet opus notissimum 'الانس الجليل', بتاريخ القدس , والخليل, auctore Mogīro'd-dīn 'al-'Olaimī (+ 927), de quo cff. Dozy *Cat.* II p. 175 sq, (1), locique ibi laudati.

---

(1) Cod. 82 Gol., qui l. l. anni notā carere dicitur, a° 936 exaratus est. Quod eum Cl. Dozyum fugit, inter hoc opus nostrum et opusculum c. t. كتاب بياعته النفوس, السى , زيارة القدس المحروس, , l. l. memoratum, aliud in Codice intercedit opusculum (11 paginarum) c. t. باب استخلاف داود سليمان ونكر بدو الخاتم.

J. Astronomici argumenti.

N. CX.

(Ex Willm. Cat. n. 47, p. 10. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinzi (n. 85), qui eum comparaverat e bibl. Willemsen², cujus vide Cat. p. 168 n. 1778. In utriusque horum bibl.^a conjunctus erat cum eo Codice, qui in Cat. Willm. est n. 44.)

Codex in 8° maj., 152 paginarum, in chartâ gossyp. scriptus charact. *نسخى* majore et valde perspicuo, additis omnibus vocalibus. Ligaturâ recenti compactus est orientalem in modum et bene conservatus. Nihil notatum reperitur, unde aetatem aut nomen scribae discamus, attamen Codex mihi videtur esse ex antiquioribus. Continet كتاب

فى الحركات السماوية وجوامع علم النجوم
محمّد بن كَثِير الفَرغَانِيّ الحاسب, qui sec. H. 3°

fere medio floruit (1). Golius hujus libri editionem (quae a° 1669 prodiit) ex *ipso* nostro Codice paravit, ut collatio me docuit et Codicis margo confirmat, quippe in quo passim ejus manus comparet. Ceterum exemplaria hujus operis Mssta valde rara sunt: praeter nostrum enim et Bodl. (Uri) n. 879(1)

---

(1) Vid. Abū-'l-Mahās. I, p. ٧٤٢ in f., ubi nomen effertur, quemadmodum supra id e Codice exhibui. Consentiant porro Cod. Bodl., Cod. 14(15) Gol. (v. *Cat.* III p. 96) et H. Cal. (v. Ind.). Hoc monere juvat, quia alibi vocatur, aut Ahmed ibn Kaṭir (ap. Abū-'l-Farag, *مختصر الدول*, ed. Pocock. p. 248 l. 2, quam lectionem nostri hujus operis Codices 533 et 985 tuentur), aut Ahmed ibn Mohammed ibn Kaṭir (in *Cat. Bibl. Escur.* I p. 409, quem secutus est Hammerus, *Liter. der Arab.*, III, p. 260 sq.).

aliud mihi non innotuit; inter Codd. Hebraeos bibl.^a Lugd. Bat. servat Commentarium Isaaci Abū'l-Cair, n. 68 (v. Steinschneider *Cat.* p. 284 sq.).

N. CXI.

(Ex Willm. *Cat.* n. 50, p. 10 sq. Ab hoc emtus est e bibl. Walravenz, cujus vide *Cat.* p. 57 n. 15. — Hic Codex, qui Letteiz fuit, oriundus est e bibl. Golii, in cujus *Cat.* fortasse est n. 6 libr. Mss. incomp. in 4° inter Addenda.)

Codex in 4°, 71 paginarum, charact. نسطعلی niti-
dissime scriptus et bene conservatus. De ejus libra-
rio atque aetate nihil monetur, sed aliunde mihi
patuit, virum doctum Armenium »Sjahin Candi»
dictum, sec.^o 17mo eum exarasse (1). Continet 1°

---

(1) Manus, in hoc Codice obvia, mihi cognita erat e Codd. Lugd. Bat. 1183, 1184, 1185, quibuscum convenit manus, quae Cod.^{um} 1186 scripsit. Hi autem Codices omnes in Catal. Bibl. Lugd. Bat. aⁱ 1674 p. 290 sq. exarati dicuntur *Lugd. Batav. a Sjahin Candi natione Armeno, patria Haleppensi*, unde explicatur, quod *Cat.* III, p. 8 de Cod. 1185, et ibid. p. 28 de Cod. 1183 legitur. Eadem porro manus se offert in initio et fine Cod.^{is} 1228 (*Cat.* I, p. 161 sq.), et in collectione nostrâ praeter nostrum Codicem in Num.^{is} (ex Willm. *Cat.*) n. 29, 145 et 182. Moneo tamen, Num.^{um} (ex Willm. *Cat.*) n. 182 propius accedere ad Cod. 1186, quamquam diversitatem manuum non eam esse existimo, quae nos cogat hos ambos alteri tribuere librario. — Ceterum de »Sjahin Candi» v. Dozy in *Praef. Cat.* p. xxiii sq. In dicto Cod. 1228, quem, ut epistolam invenirem ejus manu scriptam, adii, nihil reperi quod huc spectet nisi *epistolium quod* (ut Golius huic inscripsit) *exarabat mercator Halepensis, Armenius gente, spectatissimi viri Chozja Kandi filius, cum Leidam me visurus venisset nec repperisset domi, anno 1653, 34 Apr.* Ex ipsâ vero epistolâ Arabicâ, manu scripta aliâ, quam quae Codd. nostros exaravit, nihil discimus, quod affinitatem magis definiat, quae certe inter utrumque virum intercessit.

p. 1—57 tractatum de *tabulâ Zargālitiçâ* auctore *Ibno'z-Zarqāl* (e sec. H. 5°), et 2° p. 58—71 alium tractatum anonymi auctoris, qui inscribitur: «*هدى رسالة الصفيحة الجامعة للعروض كلها*». Uterque tractatus bene (1) descriptus est e Cod. Warn. 993(1) (v. *Cat.* III, p. 96 sq.) et 993(2) (v. *ibid.* p. 139).

N. CXII.

(Ex Willm. *Cat.* n. 48, p. 10. Ab hoc emtus est e bibl. J. J. Schultensii, cujus vide *Catal.* p. 603, n. 3853.)

Codex in 4° min., 216 paginarum, in chartâ gossypinâ et charact. *نسخى* perspicue scriptus manu non pulchrâ quidem et eleganti, sed firmâ et sibi constanti. Ligaturâ Europaeâ bene compactus est Orientalium more. De subscriptione vide mox. — Continet 1° (p. 1—214): *كتاب النجوم المفيد، فى : بيان اصول التقويم والموايد،* «*شهاب الدين أبو الفيد،* اuctore *أبو الفيد،* «*العباس أحمد بن رجب بن طيغنا المجدى الشافعى*» († 850) (2). Hoc opus quum aliunde mihi ignotum sit, in lectoris gratiam brevem ejus conspectum dabō. Doxologiâ itaque absolutâ, auctor hominis praestantiam laudat, quippe qui ratione praeditus scientiis operam dare potest. Ex his post theologiam (uti fas erat), primum locum assignat iis, quae nobis *sciences exactes* dicuntur; quae enim hae docent certa sunt, et nulli dubitationi obnoxia. Ex harum rursus numero astronomia prae ceteris eminet, et cognitio praesertim earum rerum, quas vulgo *tabulae astronomicae* (*ازياج*) complectuntur. Postquam hoc modo auctor ad rem, quam sibi tractandam propo-

(1) Librarius oculorum errore aliquoties lineam omisit, sed alibi contra vitia Codicis emendavit.

(2) Abū'l-Mahāsīn in epitome hunc annum item tradit. Cf. *poiro Cat.* III, p. 125.

suit, devenit, et tabulas recentiores antiquioribus accuratiores esse dixit, p. 3 med. sic pergit (1): ولما كان في زماننا وجد مشايخ هذه الصناعة بمصر المأهولة ان مكان الشمس والقمر يوخدان من (2) الزيج الحاكمي صحيبًا مطابقًا لما يجدوه برأى العين وحصل في بقيتها اختلاف كثير فعدلوا عنه واعتمدوا عليها من (3) الزيج الشاهي فحصل من ذلك زيغ ما تائف من زييجين وسموه (4) بالزيج المصطلح واعتبروه بقرانات الكواكب بعضها ببعض وكذا قراناتها للثوابت ووجد ذلك ايضا مطابقا لما قد حرره (5) خواجا نصير الدين الطوسي الا في شيء يسير فكان اعتماد المصريين على هذا الزيج دون غيره من الازياج واما اهل الشام وجماعة من المحققين فانهم يعتمدون على (6) زيغ الشيخ علاء الدين الشهير بابن الشاطر فانه سلك فيه طرفا غريبة في غاية التدكير ولانه اقرب الجماعة رصداً فلذلك اعتمدت على هذين الزيجين ولما كان

(1) Vitia, quae aevum recentius aut (ut saepius) astronomorum linguae Arab. imperitiam redolent, non emendavi.

(2) Hoc opus continet Cod. Lugd. Bat. 143 (Cat. III, p. 88).

(3) Vid. H. Cal. III, p. 565.

(4) Male igitur vertit Flügel, H. Cal. III, p. 568. — Cf. *Not. et Extr.* VII, p. 23 in n.

(5) + 672.

(6) Has 'ibno's-Šätirî (+ 781) tabulas servat Bibl. Lugd. Bat.; v. Codd. 65 et 530 (Cat. III, p. 120).

الغرض من التزييح من حيث العمل المأجور عن البرهان معلومًا من الرسائل والجداول الموضوعية فيه الا انى لم ارى احدًا ممن وقف على كلامه ذكر تلك الرسائل معللة ولا اقسام البرهان على صحتها ولا كيفية استخراجها وكذا حساب الجداول وتركيبها فاحببت ان اصع كتابا مستوفيا لذلك جميعه وما كان منها مما يتعلق بمسائل الوقت كالميل وانصاف قسى النهك وتعديلها والدائر وفضله ونحو ذلك فاننى لم انعرض لذكره اصلا فانه قد تقدم القول عليه فى كتابى (1) البيواقيت وشرح الماقيب فيعلم من هناك وقصدت بذلك عدم الكشو والتكرار وقد جرت العادة فى غالب الازياج ان يذكر بعد تقويم الكواكب الطرق الحسابية المتعلقة بالمواليد كالتساير ومطرح الاشعة ونحوهما فالحقت ذلك ايضا بهذا الكتاب

مقدمة , Hisce praemonitis ipsum opus incipit, in مقدمات 3 et خاتمة divisum. *Introductio* (مقدمة) agit فى ذكر ما يجب تقديمه قبل الشروع فى المقاصد من تقرير اصول حسابيات وقواعد كلييات ; sex capitibus constat et se extendit a p. 4 in f. ad p. 65 med. Tum sequitur *Pars* 1ma (مقالة) فى النواريج والمستعملة وما يتعلق بهما من الاعيان والمواسم وغير

(1) Hoc et sequens nostri Auctoris opus ambo mihi ignota sunt.

ذلك quae decem capitibus constat: 1mo (p. 65—69),
 فى حد التاريخ وذكر اليوم واللييلة والشهر والسنة
 فى تاريخ الهجرة المظهرة, (p. 69—86) 2°; ومبديها
 ; فى ذكر التاريخ السريانى, (p. 86—93) 3°; وهو العربى
 (p. 94—96) 4°; فى ذكر التاريخ القبطى, (p. 96
 —101) 5°; فى ذكر التاريخ الفارسى, (p. 101—113) 6°;
 فى استخراج التواريخ الذى تقدمت بعضها من بعض
 فى ذكر مسألة من نواذر ابواب, (p. 114—115) 7°;
 فى ذكر التاريخ العبرى, (p. 115—167) 8°; التواريخ
 فى ذكر اعيان الامم ومواسمهم, (p. 167—214) 9°
 واياهم المشهورة. Caput hocce nonum tres sectiones
 continet, de festis Moslimorum, Judaeorum et Chri-
 stianorum agentes. Ultimâ autem sectione, ut vide-
 tur, nondum absolutâ (1), subito opus ipsum abrupte
 desinit; quo casu, latet. Post ultima operis verba
 (in p. 214) statim haec sequitur librarii subscriptio:
 هذا آخر ما وجد من نسخة المصنف بخطه رحمه
 الله تعالى (2) علف هذا الكتاب المبارك لنفسه ولمن
 شاء الله من بعده العبد الفقير الى الله تعالى (3) ابو

(1) In Codice enim de *sozo* festo Paschatis agitur.

(2) Idem ei nostri Auctoris operi accidit, quod exhibet
 Cod. Lugd. Bat. 187 b (1) (Cat. III, p. 126 seq.). Eum
 morte impeditum fuisse, quominus laborem inchoatum per-
 ficeret, de nostro saltem libro non valet, quum aliunde
 constet, eum, postquam hunc absolvisset, alium etiam librum
 composuisse. En, quid Auctor ipse testatur in Cod. 139(2)
 (Cat. III, p. 125) fol. 25 r.: ومن اراد الوقوف على حقيقة
 ما ذكرناه من مسائل القمر وكذا غيره من الكواكب
 فعليه بكتابتنا المسمى بالاجماع المفيد، فى الكشف
 عن اصول مسائل التقويم والمواليد،

(3) In summo fol. 1mo r. hoc nomen item legitur.

الظاهر محمد بن محمد بن محمد بن بهادر المومني
 الشافعي غفر الله له ولوالديه ولمشايخه ولجميع
 المسلمين امين بتاريخ يوم ١٥ شهر ذي القعدة الحرام
 سنة ٨٨٠. بالقاهرة المحروسة والحمد لله الخ
 2° Sequitur (p. 215 et 216) breve excerptum, eâdem manu
 scriptum, quod ad idem argumentum pertinet et
 post bismillam sic incipit: من كتاب رصد الفوائسي
معرفة ابقطى القمر لاي سنة شئت الخ. Opus autem
 رصد الفوائسي, ex quo excerptum illud de *epactâ*
Lunae petitus est, mihi non innotuit.

K. Philosophici argumenti.

N. CXIII.

(Ex Willm. Cat. n. 44, p. 10. De eo, olim juncto
 cum n. 47 (ex Willm. Cat.), vide supra p. 147.)

Codex in 8° maj., 277 paginarum, eodem modo
 comparatus atque N. CX (ex Willm. Cat. n. 47);
 vocales itidem hîc sunt additae, sed anni nota simi-
 liter desideratur. Causa, cur cum Codice sequenti
 etiam hunc ad Caput de Philosophiâ retulerim, ex
 ejus argumento quodammodo vago repetatur, quod
 titulo generaliore tantum indicari posse mihi videba-
 tur. Auctor etiam (in Parte 1ma) tam Graecorum, ut
 notum est, quam Arabum more totum ejus argu-
 mentum ad Philosophiam reduxit, ita ut non dubi-
 taverim ejus vestigiis insistere. Continet nempe hic
 Codex 4 opera philosophica, latissimo sensu sumta (1),

(1) 5um, *Elem. Astron. al-Fargânî*, olim Codici junctum,
 nunc separatim exstat sub N. CX (ex Willm. Cat. n. 47).

quae omnes medicum Abū Sahl 'Isā 'ibn Jahjā 'al-Masīhī (+ circ. 390) auctorem habent (cf. Wüstenfeld, *Ar. Aerzte*, n. 118, p. 59). Iis autem praemittitur (p. 1—20) brevis tractatus فى أصناف العلوم

الحكيميّة; litteris nempe rogaverat auctorem vir quidam doctus, Abū-l-Ḥasan Sahl 'ibn Moḥammed 'as-Sahlī dictus, ut ipsi quaedam traderet de divisione disciplinarum philosophicarum, de singularum utilitate et proposito, et de earum libris elementariis. Ut igitur hujus desiderio satisfaceret, tractatum nostrum conscripsit. Sequitur jam (p. 21—84) opus 1um, كتاب أركان العالم dictum; 2um (p. 85—136)

كتاب مبادئ الموجودات الطبيعية inscribitur; amborum tituli argumentum satis indicant. 3um (p. 157—242) est كتاب السّمَاءِ وَالْعَالَمِ وَالتَّخْيِيمِ وَالتَّسْوِيطِ، et Maqālāt 4 absolvitur, cf. Wenrich, *de Auctorum Graecorum vers.* p. 147 sq. In hoc Graeci philosophi libro tradendo quamquam Abū-Sahl 'al-Masīhī libere versatus est, systema tamen Aristotelis accurate observare studuit, ne (ut in praefatione testatur) confusio oriretur inter systema quod Aristoteli et quod sibi proprium erat, quodque in libro كتاب أركان العالم exposuerat. 4um denique

opus (p. 243—277) كتاب أصول علم النبص inscribitur, et, teste Wüstenf. l. l. sub n. 9, etiam in Bibl. Reg. Götting. n. 100 servatur; cf. etiam Cat. bibl. J. P. Bergii n. 6832, 1), p. 438.

N. CXIV.

(Ex Willm. Cat. n. 43, p. 9. Ab hoc emtus est e bibl. J. P. Bergii, cujus vide Catal. p. 437, n. 6828.)

Codex chartaceus in 4°, 54 paginarum, cujus prior pars scripta est charact. نسخى eoque satis

perspicuo, altera vero charact. تعلیف ad نسخی vergente. Ligaturâ recenti compactus est orientalem in modum; de subscriptionibus vide mox. Continet 1° (p. 1—7) ايساغوجی, sive tractatum de Logicâ, auctore Aṭīro-d-dīn 'al-Abahrī (+ 663) (1). Opus est notissimum et in Oriente valde celebratum. Exemplar nostrum, cui multa scholia adjecta sunt, die Lunae, 14° mensis Dū'l-higgae, a. 1096 absolutum est ab 'Alī 'ibn-'Hosain 'al-Karbalāi. Sequitur 2° (p. 9—54) Commentarius ad hanc Isagogen, cujus Auctor in Codice non memoratur, sed, ut e verbis initialibus الحمد لله الواجب وجوده, coll. H. Cal. I, p. 503, apparet, non alius est nisi حسام الدين حسين (2) الكاتبي شيوخ محمود بن شيخ محمد, qui die 18° mensis Cafar a. 1081 in urbe Qazwīn opus suum absolvit. Etiam huic parti multa scholia tam inter lineas quam in margine adscripta sunt, praesertim in initio, quae, uti facile apparet, librarius partis prioris exaravit. Confirmat hoc nota, ejus manu scripta, quaeque in p. 54 sub notâ librarii partis 2^{ae} exstat: قابلت هذه النسخة وحدي مع نسخة اخرى من اولها الى آخرها ونقلت

(1) Hic annus traditur in Bibl. Escur. I, p. 188. H. Cal. sibi non constat: I, p. 502 ejus mortem in annum circiter 700, verum III, p. 538 et VI, p. 473 (cf. II, p. 440 sq.) in annum circiter 660 incidisse tradit; annus igitur 700 falsus esse videtur. — Pronunciatio الأبهري in Cod. p. 1 et 9 disertis verbis praecipitur et unica probatur; ea vero locum cecisse dicitur formae vulgari, quae usu invaluit: الأبهري; (pag. 9 eadem verba exstant, quae tradit Fleischer, *Cat. Bibl. Dresd.*, p. 90 in n., coll. *Cat. Bibl. Lips.*, p. 349 in n.)

(2) Sic lege, coll. VII, p. 633 et *Cat. Bibl. Caes. Petrop.* p. 70.

منها الكواشى وكان الفراغ منهما يوم التاسع عشر فى شهر عاشوراء سنة ١٠٩٧ على يد الفقير - - على بن شيخ حسين (1) الكيمائى الكربلائى والحمد للبخ Isagoge haecce cum variis Commentariis in quâvis fere bibliothecâ reperitur et Constantinopoli jam edita est. Hosâmo-d-dini Commentarius servatur ex. gr. in Acad. Or. Vind. n. 394, Bibl. Caes. Petr. n. 95(1), Bibl. Lips. n. 33(5) et in multis aliis.

L. Theologici argumenti.

α. Religio Moslimica.

N. CXV.

(Ex Willm. Cat. n. 12, p. 6. Ab hoc a. 1769 emtus est ex auctione erud.ⁱ J. van de Poll Eccles. — Ut e notâ, in involucre obviâ, apparet, hic Codex ante fuit » *Joannis Slicheri Th. F.*. Ex auctione » *Celeberrimi Salomonis van Til.*”)

Codex in fol., 427 paginarum, in chartâ Indicâ nitide scriptus charact. نسخى valde perspicuo. Ligaturâ corneâ optime est compactus et bene conservatus. Exhibet *Qorânum*, totum chartâ intermediâ instructum, in quâ versio exstat titulorum singularum *Sûrarum Qorâni*, manu Slicheri, et praeterea (sed in initio tantum) nonnullorum etiam locorum versio; annotationes Willmeti paucissimae sunt, unde charta illa in plerisque paginis plane alba mansit. Ad finem ultimae *Sûrae* haec subscripsit librarius et تمت القرآن أع ولن رمضان اغدن .سبت بعد العصر اغ مالم سلوى

(1) Erat الكربلائى مسكننا et الكيمائى اصلا (1) in p. 8 docet.

N. CXVI.

(Ex Willm. Cat. n. 13, p. 6. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Codex in fol., 600 paginarum, in chartâ lineatâ scriptus charact. نسخی majori et valde perspicuo. Compactus est ligaturâ orientali et bene conservatus; omni subscriptione caret. Etiam est Qorāni exemplar, idque nitidum.

N. CXVII.

(Ex Willm. Cat. n. 14, p. 6. Ab hoc a. 1806 emtus est ex bibl. Tullingi v. Oldenbern.)

Codex in fol. min., 712 paginarum, scriptus charact. نسخی majori, manu admodum perspicuâ. Ligaturâ orientali elegantissime compactus est. Anni nota et nomen scribae non memorantur. Est *tertium* Qorāni exemplar idque nitidissimum et auro ornatum. In medio sectionum numero, nempe ad Sur. 18 vs. 74, ubi sectio 16^a incipit, duae paginae auro variisque coloribus eodem splendido modo sunt insignitae, quo in Codicis initio ac fine hoc factum est.

N. CXVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 15, p. 6. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 57, n. 1.)

Codex in fol. min., 338 paginarum, charact. Mauritano non eleganter scriptus et tegumento squallido, ex corio nigro facto, tectus; universus Codicis habitus sordidus est. De anno sive librario nihil notatur. Est *quartum* Qorāni exemplar. In initio folium unum excidit, folium nimirum, quod ordine erat tertium; in fine 6 Sūrae desunt.

N. CXIX.

(Ex Willm. Cat. n. 16, p. 6. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 57, n. 13.)

Codex in 4° min., 825 paginarum, charact. نسخی in chartâ gossyp. optime scriptus manu valde eleganti et perspicuâ. Continetur involucro sordidiore; de aetate et scribâ nulla mentio fit. Est *quintum* Qorâni exemplar.

N. CXX.

(Ex Willm. Cat. n. 20, p. 7. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Codex in 4° min., 692 paginarum, in chartâ lineatâ perspicue scriptus charact. نسخی majori et bene compactus ligaturâ orientali. De aetate et scribâ nihil constat. Est *sextum* Qorâni exemplar, in cujus medio, nempe ad Sūr. 18, ut et in ejus initio et fine, duae paginae eodem splendido modo deauratae sunt, quo in N° CXVII (ex Willm. Cat. n. 14) hoc factum esse vidimus. Praeterea ad singularum Sūrarum initium numerus additus est earum آیات, کلمات, حروف et تنزیل; sic v. c. ad Sūr. 3 *versus* esse dicuntur ٢٠, *vocabula* ٣٤٨, *litterae* ١٤٥٢٥ et *tanzil* ٨٧.

N. CXXI.

(Hic Codex jam dudum in Bibliothecâ Instituti exstitit, vide ejus Catal. anni 1821, ubi in sectione *Liter. et Antiq. Orient.* memoratur p. 7 l. 4; postea Codd.^{us} MSS. adjunctus est. — E notâ: » *Dithmaro* » *Hackmanno*'' (1), in Codicis initio obviâ, novimus quis pristinus ejus possessor fuerit; v. ad N. sq.)

Codex in 8° maj., 680 paginarum, charact. نسخی

---

(1) Quae plura olim ibi scripta erant, nunc deleta sunt.

perspicue scriptus et ligaturâ orientali bene compactus. Singulae paginae lineis diversi coloris sunt inclusae. De aetate et librario nihil constat. Est *septimum* Qorâni exemplar.

N. CXXII.

(Ex Willm. Cat. n. 17, p. 6. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinî (n. 83), qui eum comparaverat e bibl. Willemseni, cujus vide Catal. p. 167, n. 1771. — Willemsenius eum emisse videtur e bibl. Lettei, nam hujus manus est, quae in Codicis initio notavit: »*Hoc MSS. mihi dono dedit Doctiss. D. Hackman, pastor Wassenaar.*» (1).)

Codex in 8° min., 575 paginarum, charact. نسخى minuto non quidem eleganter, sed tamen perspicue scriptus. Bene compactus est ligaturâ orientali. Ut e subscriptione patet, librarius الحاجى مصطفى بن حسين mense Moharramo anni 1060 eum absolvit. Est *octavum* Qorâni exemplar.

Octo haec exemplaria, quorum nullum antiquitate eminet, vocales, ut vulgo, additas habent. Hae vero desiderantur ob spatium prorsus deficiens in seq.

N. CXXIII.

(Ex Willm. Cat. n. 18, p. 6. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Codex formae octogonae, 385 paginarum, spissitudinem habens unius tantum pollicis et latitudinem $1\frac{3}{4}$ pollicis. Tectus est involucro serico cum auro intertexto et servatur in capsulâ rotundâ, ex aere confectâ. Scriptus est charact. نسخى minutissimo,

---

(1) Dithmarus Hackman (+ 1778) verbi divini Minister fuit in pago Wassenaar ab a. 1736 usque ad 1770, quo rude donatus fuit. Vid. *Boekzaal* anni 1778, p. 175 sq.

qui, licet pro parvâ libri mole satis distinctus, lectu tamen valde difficilis est. Librarius in fine notavit, die 4° mensis Dū'l-qa:dae se opus absolvisse, sed annum non addidit; haud dubie tamen recentioris est aetatis. Est *nonum* Qorāni exemplar.

N. CXXIV.

(Ex Willm. Cat. n. 19, p. 7. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Cat. p. 57, n. 14.)

Codex in 4° min., 62 paginarum, in chartâ Indicâ scriptus charact. نسخى, additis vocalibus. Tegumenti expers est et male conservatus. Anni nota deest. Continet Sūras quasdam Qorāni, de industriâ selectas, nempe Sūr. 1, 32, 36, 44, 55, 56, 76 (post hujus finem p. 32 sequuntur nonnullae preces; tum iterum inde a pag. 39) Sūr. 78 vs. 11 — 84 vs. 10 (particula haecce ab initio et fine est mutila; pag. 49 iterum abrupte incipit a) Sūr. 87 vs. 13—88 vs. 13 (ubi rursus abruptum, paginâ 50 incipiente a) Sūr. 89 vs. 7 — 109 fin. Exordium Sūrae 110 in p. 62 exstat, sed deest pagina, quae cetera continuit.

N. CXXV.

(Ex Willm. Cat. n. 23, p. 7. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii, cujus vide Catal. p. 87, n. 3.)

Codex in 8° maj., 566 paginarum, charact. نستعليق nitide et perspicue scriptus et ligaturâ orientali bene compactus. E subscriptione apparet, Codicem a. H. 1054 exaratum esse. Continet Partem *priorem* (1) glossarum, quas سعدى ائندى (+ 945) scripsit ad Commentarium 'al-Baiçāwiz' (+ 685) in Qorānum, cf. H. Çal. I, p. 477. Haec pars percurrit inde a

---

(1) In subscriptione hoc volumen dicitur النصف الأول من حاشية سعدى ائندى المرحوم على القاضى البيضاوى.

Sūr. 11 usque ad Sūr. 28 (a Sūrâ enim 11ma Auctor initium fecit) et a. 941 composita est. Hoc enim effici potest e verbis (1), quae statim in Codice post ultima 'al-Baiḡāwiz verba: عن النبي صلعم من قرأ: تم ما يتعلق بسورة القصص بعون الله كماشف القصص يوم الخميس ١٨ جمادى الآخرة لسنة ٩٤١ وقد جاء الخبر قبله بيوم بانضمام العدو وصول (ووصول ل.) السلطان أيده الله وقهر عداه الى حوالى بغداد بالخبر والسلامة — In margine passim scholia adscripta sunt.

Aliud hujus operis exemplar mihi non innotuit.

N. CXXVI.

(Bibliothecae Instituti dono datus a Viro Cl. Nic. Guil. van Kampen, cui item 18 Nov. 1834 dono missus erat Bataviâ ab H. J. Meyndertsio.)

Codex in fol., 576 paginarum, perspicue scriptus charact. نسخى sine anni aut scribae indicio. Ser- vatur in involuero ex rubro corio facto; quocum tamen non colligatus est. Continet تفسير الجلالين, s. Commentarium in Qorānum a duobus viris doctis, جلال الدين dictis, factum. Prior جلال الدين محمد (+ 864) initium fecerat a Sūr. 18 et, Commentario ad finem Qorāni abso- luto, manus operi admovit ut Sūras 1—17 etiam

(1) Haec verba, quae librarius sine dubio in exemplari, unde suum descripsit, invenit, fortasse ipsius Auctoris sunt. De iis quae ibi traduntur cf. v. Hammer, *Gesch. d. Osm. R.* III, p. 149.

Commentario illustraret. Sed Sūrā 1ma et paucis verbis Sūrae 2^{ae} vix absolutis, morte impeditus fuit, quominus opus perficeret. Hoc itaque a. 871 fecit alter ille جلال الدين, nimirum 'as-Sojūtī (+ 911), Commentario conscribendo ad Sūr. 2—17 (1). — Ut

(1) Vides me prorsus dissentire ab Hāgī Āl., qui (II, p. 358) Commentarium in Sūr. 2—17 'al-Mahallīo, reliqua omnia 'as-Sojūtīo tribuit. Eum vero, haec scribentem, errasse patet ex ipsius 'as-Sojūtīi testimonio, inserto libro «حسن المحاضرة، في أخبار مصر والقاهرة»، Codd. Lugd. Bat. 113 f. ١٩٣ v. et 376 p. 204. Ibi in vitā 'al-Mahallīi de libris disserens, quos hic non absolvit, de libro nostro haec tradit: واجل كتبه التي لم تكمل تفسير القرآن وكتب منه من أول الكهف إلى آخر القرآن في أربعة عشر كراسا في قطع نصف البلدي وهو ممزوج مكرر في غاية الحسن وكتب على الفاتحة وآيات يسيرة من البقرة وقد كملته بتكملة على نمطه من أول البقرة إلى آخر الأسرى. Verum non tantum hinc, sed jam ex ipsa praefatione, quam 'as-Sojūtī Commentario nostro praefixit, luculenter patet Hāgī Ālifam errasse; haec enim ibi leguntur: هذا ما اشتدت إليه حاجة الراغبين في تكملة تفسير القرآن الكريم العظيم الذي ألفه الامام العلامة جلال الدين محمد بن احمد المصلي الشافعي رحمه الله تعالى وتتميم ما فاتته وهو من أول سورة البقرة إلى آخر سورة الاسرى unde mirari subit, Catalogorum auctores et praesertim Tornbergium, p. 251 ipsam illam praefationem edentem, in eundem Hāgī Ālifae incidisse errorem. — Eandem sententiam porro confirmat subscriptio 'as-Sojūtīi, quae in Codd. nostris et sine dubio etiam in aliis exemplaribus operi absoluto i. e. Sūrae الاسرى

quisque ex dictis intelligit, Sūra 1^a, si operi 'al-Mahalliz' jungitur, ultimum in Codicibus locum occupare debet, et hoc revera factum esse probat Cod. Lugd. Bat. 761. In aliis vero exemplaribus, ut ordo recte procedat, operi 'as-Sojūtiz' praemittitur et hoc in Cod. nostro et seq. locum habuit. Glossae nonnullae marginales in hoc nostro exemplo sunt additae.

N. CXXVII.

(Bibliothecae Instituti dono datus a Viro Cl. Nic. Guil. van Kampen, cui, uti Num. praec., dono missus erat Bataviâ ab H. J. Meynderlsio.)

Codex in fol., 249 foliorum, bene scriptus charact. نسخى, sed minus bene conservatus nec decorâ ligaturâ compactus. Anni notâ caret. Continet idem opus, de quo sub N. praeced. dictum est, itidem glossis instructum. Ipsum opus incipit a fol. 11 v.

s. 17^{mæ} subjungitur; haec tamen Hāgi Ālifam aliosque fugisse videtur, licet nihil magis in promptu erat post ea, quae Auctor in praefatione monuerat, quam hunc locum evolere. — Cum dictis denique prorsus conveniunt, quae librarius in Cod. nostro praefatur: هذا الكتاب تفسير العظيم للشيوخين الامامين الجلالين جلالى الدين محمد بن احمد المحلى وعبد الرحمان بن ابي بكر الاسيوطى نفع الله بهما كان الشيخ جلال الدين المحلى قد بدأ فيه من سورة الكهف الى اخر القرآن الكريم وقد بدأ بفتحة الكتاب بعد ذلك فاحترمته المنية قبل تكميل فكملة الشيخ جلال الدين عبد الرحمان الاسيوطى تكميلا مناسباً وقد كان تفسير الفتحة فى اخر قناعة الشيخ جلال الدين المحلى فقدمتها هنا لانها ام القرآن

et absolutum est in fol. 240 v. ; folia illa prima et ultima varia offerunt , in his initium Qor'āni (Sūr. 1 et 2 init.), preces cet.

Alia Commentarii nostri exemplaria : Upsal. 387 ; Mus. Brit. 78(1), 79 et 80 ; Escur. 1293 , 1306 , 1360 , 1417 et 1418 ; Bodl. (Uri) 47 , 51 , (Nic.) 9 et 18 ; Napol. (ap. Hammer , *Lettere* , II , p. 8) ; Lugd. Bat. 761.

N. CXXVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 21 , p. 7. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni , cujus vide Cat. p. 53 n. 28.)

Codex in 4° , 317 paginarum , in chartâ gossyp. scriptus charact. نسخى perspicuo , additis vocalibus. Bene conservatus est , sed sordide compactus. Anni notâ scribaeque nomine caret. Continet 1° (p. 1—256) كتاب تراجم الاعاجم ، cujus Auctor (in Codice non memoratur) ab H. Cal. II , p. 273 vocatur زین المشایخ محمد بن ابی انقاسم البقالی الخوارزمی (+ 562). Initium bene in Cod. nostro H. Califae (male in ed. Flügelii) traditur: الحمد لله مانح

الأعلانى وفاتح الاعلانى الخ. Exhibet hic liber interpretationem Persicam omnium vocabulorum Qor'āni , sed , ut brevitati studeatur , haec semel tantum explicantur , ibi nempe , ubi primo loco exstant. Omnes Sūrae ab initio usque ad finem sic percurruntur , sed alio plane ordine quam editae sunt , nimirum exordium quidem ducitur a سورة الفاتحة , sed tum sequitur سورة الاخلاص , tum سورة القلق , tum سورة الناس et sic porro , atque ultimae sunt سورة النساء , سورة

سورة البقرة et آل عمران. Auctor ergo a Sūris minoribus ad majores progressus est. Inter lineas ejusdem librarii manu litteris minoribus sive grammatica explicatio , sive Turcica interpretatio nonnullarum vo-

cum et dictionum passim adscripta est. — Alterum hujus operis exemplar servat Bibl. Lugd. Bat. n. 577; hoc vero, a° H. 700 exaratum, textum exhibet non raro a nostro diversum. Sequitur 2° (p. 258—307)

vocabularium, الفاظ فُطْبِيّی inscriptum, quo alphabetico ordine voces eae Arabicae, quarum frequentissimus usus est in sermone et epistolis, Persice explicantur (1). Incipit hoc modo: بعد از ستایش و سپاس و درود بی حد و قیاس این کتاب مختصر در بیان معانی الفاظ تازی که در الخ Tractatus Arabicus, ne spatium in fine Codicis vacuum relinqueretur, alienâ manu ultimis foliis inscriptus, sed mutilus. Vocabula opusculi cujusdam theologi fuse explicantur. Quod vero opusculum hîc illustretur, e Codice non apparet.

N. CXXIX.

(Ex Willm. Cat. n. 24, p. 7. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii, cujus vide Catal. p. 87 n. 4.)

Codex in 4° maj., 521 paginarum, scriptus characterه نستعلیق, ad نستعلیق vergente, plerumque additis vocalibus. Ligaturâ orientali, ex corio confectâ, compactus est. A fine mutilus anni notâ quoque caret, sed ad antiquiores mihi videtur esse referendus. Continet partem operis notissimi جامع الصغیر auctore 'al-Boçârî (+ 256), v. II. Cat. II, p. 512 sqq. Ab initio inde usque ad finem circiter libri 15ⁱ Partis 1^{mae} (ex indice clar.ⁱ Krehl in *Z. d. D. M. G.* IV, p. 1—32) procurrat. In medio enim Capite باب كلام الامام والناس في خطبة العيد in-

---

(1) Male in Cat. Willmeti p. 14 n. 76 in f. hic liber »Grammatica Persica» vocatur.

scripto, desinit verbis *وَعَرَفْتُ أَنَّ الْيَوْمَ يَوْمُ أَكْلِي وَشَرِبِي*

In Codicis margine complura exstant scholia, quae vero an ex *al-Kirmānīz* (+ 786) Commentario, *الدرارى* dicto (v. *H. Cal.* l. 1. p. 525), cujus in pag. 1^a mentio fit, petita sint, definire nequeo, quia hujus Commentarii exemplar in Bibl. nostrâ non servatur. Exstat vero in Bibl. Goth. n. 69, 28, Bodl. (Uri) n. 90, 91, (Nic.) n. 40, 41. Ipsius *al-Bočārīz* operis, cujus editionem parat cl. Krehl, exemplaria, fere ubique obvia, enumerare supervacaneum videtur.

N. CXXX.

(Ex Willm. Cat. n. 29, p. 8. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinzi, qui eum sibi comparaverat e bibl. Willemseni, cujus vide Catal. p. 166 n. 1808. — Willemsenus autem eum emisse videtur e bibl. Adr. Reland; hujus enim manus in fol. 1 r. comparret, ubi titulum praefixit; memoratur hic Codex in Catal. Librorum ejus Mss., p. 5 n. 9 (cf. Index Mss. ejus libro *de Relig. Mohammed.* subjunctus, n. VII). Relandus denique eum emit e bibl. J. Gollii; v. Cat. Mss. ejus, ubi inter Miscellan. in folio p. 15 n. 82 noster exhibetur liber (1).)

Codex in 4° maj., 205 paginarum, charact. نسخى nitidissime scriptus et bene compactus. De librario et aetate, quamquam nihil in Codice monetur, vide supra ad N. CXI (ex Willm. Cat. n. 50) ibique not. 1 (2). Continet 1° (p. 1—195) *تسهيل المقاصد*

(1) Alterum enim exemplar, quod inter Incomp. in 4° p. 24 n. 4 memoratur, est, nisi fallor, Cod. Lugd. Bat. 1284 (in 4° min.), de quo vide mox.

(2) Hinc apparet, quo jure in Cat. Willemseni l. 1. dicatur: »videtur scriptus esse manu J. J. Reiskii" (!), conjectura, quam series possessorum jam refutat.

شهاب الدين أبو العباس أحمد لزوار المساجد، (808 +) ابن عماد بين يوسف الأقفهسي الشافعي، v. H. Cal. II, p. 295. De Auctore, vulgo العماد ابن العماد dicto, v. 'as-Sojūti in المحاضرة (Cod. Lugd. Bat. 113 f. 191 r. et v.). Hoc opus, anno H. 786 compositum, et in أبواب et فصول divisum, agit de iis, quae observanda sunt Moslimis templum visitantibus. Post doxologiam sic incipit: **وبعد فحَقَّ على** كلِّ مسلم ان يتعلَّم آداب زيارة المساجد، وما يتعلَّق بها من الاحكام والمقاصد، فليس الخ In margine Relandus sectionum titulos passim vertit latine. 2° (p. 196—203) ejusdem Auctoris. **لانينّ** الكلمات الطيبات illae, sic dictae **اللهم**, **سبحان الله**, **يُطَيَّبَن قائلينّ**, **لا حول ولا قوة الا بالله** et **الله اكبر**, لا اله الا الله, de quarum vi et efficaciam igitur in hoc libro disseritur. Opus vero hocce, H. Califae, ut videtur, ignotum, in Codice nostro mutilum est. Utriusque operis Auctoris nostri nullum aliud exemplar mihi innotuit nisi quod exhibet Codex, olim Schultensii, nunc Lugd. Bat. 1284(5) et (6) (1). In hoc inde a fol. 22 usque ad f. 114 r. opus *prius* reperitur, a° H. 874 ab ابو الخير بن محمد الدّمّهوري, qui Meccae degerebat, scriptum, quod fol. 115 v. — 118 v. statim *alterum* excipit, eadem manu scriptum, sed, ut exemplar nostrum, abrupte desinens. Codex noster Amstel. sine dubio ex hoc Codice Lugd. Bat. de-

(1) In Bibl. enim Bodl. (Nic.) n. 19 in f. nihil nisi titulus operis *prioris* exstare videtur.

scriptus est. Non solum enim textus, quem multis in locis contuli, in utroque Codice prorsus convenit, sed eadem quoque vocabula omittuntur, imo *alterum* illud opus in utroque exemplari eodem loco desinit. Tantummodo scriba Codicis nostri satius duxit ultimum articulum (5 lin. postrem.) omittere, quam illum imperfectum, ut in Cod. Lugd. Bat. exstat, lectoribus communicare.

Quid ex hac disputatione, quod attinet ad Cod. illum Schultens. 1284, sequatur, quisque jam videt. Sec.^o 17 in patriâ nostrâ jam adfuit et probabiliter pertinuit ad ipsam Goliî bibliothecam.

N. CXXXI.

(Ex Willm. Cat. n. 32, p. 8. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinî (n. 64), qui eum sibi comparaverat e bibl. Willemsenî, cujus vide Catal. n. 1777, p. 167.)

Codex in 4° min., sed latior quam longior, 532 paginarum, scriptus charact. Mauritano majore et perspicuo, additis vocalibus. In singulis paginis 7 tantum lineae exstant. Bene conservatus est et compactus ligaturâ orientali, e corio nigro factâ. Anni notâ caret. Continet 1° (p. 1—262) دلائل الخبيرات

وشوارق الأنوار في ذكر الصلاة على النبي المختار،
 اؤبو عبد الله مكحمد بن سليمان بن اؤبي بكر
 (+ 870), v. II. Cal. III, p. 255 sq. De hocce opere, in Oriente valde celebrato, v. Fleischer, *Cat. Dresd.*, p. 45. Alia exemplaria praeter N. seq. non solum in Bibl. Lugd. Bat. 1220 (v. Weijers in *Orient.* I, p. 527 sq.), 1335(1), sed in quavis fere Bibliothecâ exstant. — 2° (p. 263—271) preces peccatori afflicto fundendae; post bismillam introductio incipit: روى ان من كثر ذنوبه

N. CXXXIII.

(Ex Willm. Cat. n. 25, p. 7. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Cat. p. 57, n. 2.)

Codex in fol., 505 paginarum, in chartâ lineatâ charact. نسخى perspicue et eleganter scriptus, additis vocalibus. Bene conservatus est, sed nunc dissolutus a ligaturâ coriaceâ orientali, qua continetur. E subscriptione (p. 296) apparet, librarium عثمان بن عبد الرحمن eum absolvisse die Solis, 13° mensis Sabānîs a. 1088. Exhibet acrem disputationem contra Christianos. Auctor, أبو الفضل المالکی السُّعُودِي، qui a^o 942 hanc composuit, in praefatione narrat, opus e. t. نسخ انجيل، من حريف الانجيل، auctore أبو البقاء صالح بن الكسين الجعفرى (v. II. Cal. II, p. 249) ipsi ansam simulque materiem praeuisse ad eam conficiendam. Ut Lector de hoc libro, qui ingenii acumen et doctrinam minime vulgarem Auctoris prodit, melius judicare possit, argumentum ejus totum tradam. Divisus est in *introductionem*, 10 *capita* et *conclusionem*. *Introductio* (p. 4—23):

« في تاويل، ما ورد موعماً من الفاظ الانجيل، agitur de notione verborum: Pater, Filius, Deus, Dominus, adoratio et peccatorum condonatio, et probatur ex ipsis Literis Sacris hanc non eam esse, quae Deitatem Christi postulet. *Caput* 1um (p. 23—46): فيما

« من انفاظ الانجيل، verba Euan-geliorum authentica affert, e quibus patet, Jesum Deo esse subordinandum. *Caput* 2um (p. 46—78): في تعريف، مواطن التعريف،

في ابطال: *Caput* 3um (p. 78—94): في الاتحاد، وذكر ما فيه من الاتحاد،

turae divinae et humanae in Christo conjunctione e sententiis Jacobitarum, Melchitarum s. Catholicorum et Nestorianorum. Dogma item de Trinitate impugnatur. *Caput 4um* (p. 94—110): « في إبطال أمانتهم، « اثبات خيانتهم، confessionem fidei, quae dicitur Nicaena, vehementer perstringit. *Caput 5um* (p. 110—138): « في اثبات نبوته ورسالته، بما أظهره من: « enervare studet argumenta pro summâ Christi dignitate ex ejus miraculis petita. *Caput 6um* (p. 138—165): « في أنه ما أتى بعجيب منها إلا: « سبقه بمثله (بمثلهها Cod.) المرسلون، « واتى به من أمة docet Christum nullum miraculum edidisse, quod cujusve simile alius non item patraverit. *Caput 7um* (p. 165—199): « في أن المسيح: « mortem crucis وان قصد وطُلب، « ما قُتل ولا صُلب، « negat deque ejus necessitate dubia profert. *Caput 8um* (p. 199—212): « في الأدلة على أن المصلوب الشَّبه، « وأذنه على قتليته عند قتله اشتبه، « والدلالة على رفعه argumentis probare sibi proponit non Christum, sed alium ei similem cruci esse affixum. *Caput 9um* (p. 212—256): « في فضائح النصارى واليهود وحصيل الرهبان، « وما رَوَّه complura dogmata et diversas opiniones memorat, quae inter Judaeos et Christianos reperiuntur, horumque dogmatum turpitudinem indicare conatur. *Caput 10um* (p. 256—278): « في المشتهر:

، بالنسمة المحمديّة، (1) agit de *Mohammedis* adventu tam in Veteri quam in Novo Foedere annunciato. *Conclusio* (p. 278—304): في ذكر

معجزات منه عليه الصلاة والسلام لم يسبق مثلها لنبي ولا لرسول بل هي اعجاب واغرب، شاهدت بآثاره الاعتراف de miraculis disserit, a *Mohammede* editis. — In fine libri, ubi librarius pauca adjecit, inter alia decalogus Arabice vertitur.

Hujus Operis, quod Theologis pretio minime caret, alia exemplaria tantummodo exstant in Bibl. Bodl. (Uri) n. 131 (cf. A. et E. II, p. 569) et 167.

N. CXXXIV.

(Ex Willm. Cat. n. 7, p. 6. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 57, n. 12.)

Codex in 4°, 101 paginarum, in chartâ orientali charact. نستحي negligentissime at satis perspicue exaratus, manu sibi minime constanti. In subscriptione librarius testatur se Codicem absolvisse *tempore occasûs Solis die Martis 5° mensis Gomâ-dâe* 1^{oris} a. 987. Exhibet النصيحة الایمانیة، في

نصر بن يحيى بن اuctore، فضيحة الملة النصرانية،

(2), v. Hāgī-Cal. Tom. VI, p. 351 sq. Liber hicce, praecedenti similis, eodem quoque modo etiamsi multo brevius idem argumentum tractat, sed longe abest ut tanti pretii sit. Necessitudinem inter utrumque opus comperi

(1) Sic in Codicis initio, ubi capita enumerantur; mox in ipsius hujus Capitis inscriptione pro بالنسمة legitur والعز.

(2) Codicem frustra perlustravi ad aetatem Auctoris magis definiendam.

nullam. Auctor, qui ipse antea religionem Christianam professus erat, sed deinde Islamum amplectebatur, mox acerrimus novae religionis propugnator evasit. Deo, tanti beneficii auctori, gratias agit quam maximas, atque e tenebris ereptus et in clarâ luce obambulans, ipse nunc quoque e re suâ esse judicavit aliis item errores detegere, in quibus eheu! ipse tam diu versatus erat. Tractatum itaque sive *compendium* nostrum conscripsit, idque divisit in 4 sectiones, quarum 1^a (p. 9—24) agit مذاعب قسى فى دعاويهم وتناقضن (p. 24—52), 2^a (p. 24—52) انصارى واعتقادهم فيما ذكره (p. 52—92), 3^a (p. 52—92) كلامهم واختلف اقوالهم من معجزات المسيح عليه السلام وادعائهم فيه الالهية et وذكر ما كان لغيره من الانبياء من المعجزات فى الدلائل على نبوة سيد المرسلين (p. 92—101), 4^a (p. 92—101) من التوراة والانجيل. Aliud hujus operis exemplar mihi non innotuit.

N. CXXXV.

(Ex Willm. Cat. n. 30, p. 8. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinzi (n. 62), qui eum sibi comparaverat e bibl. Willemseni, cujus vide Catal. p. 166, n. 1807. — Historiam porro Codicis illustrant verba, in ejus initio obvia: »Κεῖμα Jacobi Meieri Anno 1705 die 6 Aprilis." cet.)

Codex in 4°, 626 paginarum, charact. نسخى bene scriptus et compactus ligaturâ orientali, e corio nigro factâ. De scribâ aut aetate nihil notatur. Continet غنية المتملى، فى شرح منية المصلى، auctore 'Ibrâhîm 'ibn Mohammed 'al-Halabî (+ 956), v. II. Cal. VI, p. 227 sq. Auctor ex hoc majore Commentario deinde etiam minorem (1) excerpsit, qua-

(1) Epitome illa, quam exhibet Cod. Lugd. Bat. 1512, edita est Constantinopoli a. H. 1239 (1824), cf. *Orient.* I, p. 317 in n. Illam item exhibent Codd. Bibl. Dresd. 185 et 225.

propter major Commentarius, qui hoc exemplari continetur, in exteriore margine tam superiore quam inferiore الكيمى الحليمى dicitur. Opere absoluto (p. 1—505), sequuntur (p. 506—626) *Supplementa*, eâdem manu scripta, et sic incipientia: تَتَمَات فِيمَا يِكْرَه مَسْن الْقِرَاءَة فِى الصَّلَاة وَمَا لَا يِكْرَه فِى الْقِرَاءَة يِكْرَه مَسْن الْقِرَاءَة فِى الصَّلَاة وَمَا لَا يِكْرَه فِى الْقِرَاءَة وَفِى الْخ. Haec tamen Supplementa, in quibus nonnullae quaestiones fusius tractantur, non integra sunt; in fine enim aliquot (sed paucae, ut videtur) paginae exciderunt. — Commentarii majoris aliud exemplar exstat in Bibl. Upsal. 442(2). An idem statuendum sit de Codd. Bodl. (Uri) 137, Cacs. Vindob. (Hammeri) 264 et 270, Paris. (apud Flügel, *W. Jahrb. d. Lit.* Vol. 92, *Anz. Bl.* p. 55, n. 14) et Goth. 99 (epitome?) alii videant.

N. CXXXVI.

(Ex Willm. Cat. n. 26, p. 7. Ab hoc emtus est e bibl. J. J. Schultensii, cujus vide Catal. p. 603, n. 6980.)

Codex in 8°, 268 paginarum, scriptus caractere نسخى, sed Persarum more ad تعديل vergente. Quamquam a pag. 2—67 duodecim, a pag. 68 usque ad finem viginti et plures lineae in singulis pagg. reperiuntur, neque scriptura ubique prorsus eadem est, nihilominus eadem manus omnia mihi videtur exarasse, eaque non obscura quidem, haud tamen ubique lectu facillima. Codex ceterum ligaturâ, e corio factâ, compactus est et bene conservatus; de scribâ vero et aetate ejus nihil constat. — Si fidem habes iis, quae Willmetus in fol. 1° (cf. Cat. edit.) notavit, Codex offert » *Commentarium in Osoul*, « sive fundamenta religionis et juris Muhammedici, » auctore Ali ibn Muhammed ibn Ibrahim ibn Aban » *Razi alkelani*.» Haec Willmetus scripsit, quoniam in ipso illo folio 1° r. (aliâ quam librarii ma-

nu) haec leguntur : شرح اصول كلنى (1), et in p. 9 ipsius libri haec occurrunt : قوله على بن محمد هو : على بن محمد بن ابراهيم بن ابان انراى (الكلنى) المعروف بعلان (ubi istud الكلنى eadem manu alienâ tanquam emendatio supra lineam scriptum est). Gravis autem me tenet suspicio, omnia, quae hîc de argumento et auctore libri traduntur, commentitia esse. Jam primum mihi plane ignotum est nomen relativum كلنى ; deinde apud H. Califam neque in Articulo اصول, nec quantum scio alibi, ulla de hujusmodi libro aut de ejus nominis scriptore mentio fit, ac denique locus e pag. 9 descriptus non auctorem libri, Commentario hîc illustrati, indicare videtur, sed pertinere ad alium virum, a libri auctore citatum : ibi nimirum in ejus libro mentio fiebat de على بن محمد, et jam Commentarii auctor addidit هو على الخ. Sententiam igitur Willmeti has ob causas reprobanti, mihi tamen non contigit certius quid deprehendere. Nihil enim ex initio libri, sic (sine inscriptione) incipientis : الحمد لله رب العالمين والصلوة على سيد المرسلين وخاتم النبيين محمد وآله الطيبين الطاهرين قوله المحمود لنعمة المعبود , effici potest, nisi huic libro inesse Commentarium in alium librum, inter cujus prima verba fuerint المحمود الخ (2), quae Commentarii auctor explicat

(1) Eadem in tergo Codicis exstant et in summo margine exteriori foliorum (اصول كلنى); in inferiore foliorum margine : ..... حاشية (2) اصول فى ..... cetera autem obscuriora sunt, quam quae, a me certe, legi possint.

(2) Verba, quae post haec explicantur, sunt : المطاع شى : المهروب لجلاله et سلطاناه.

illis كان الحج. Et sic in seqq. identidem citat per قوله verba auctoris sui, quae ille nunc fusius nunc brevius illustrat. Quod vero ad argumentum et divisionem libri attinet, memorabilis est locus, qui p. 263 in f. exstat: كتاب على ما علقناه على كتاب العقل والعلم والتوحيد من كتاب الكافي ويتلوه كتاب الحاجة ان شاء الله تعالى. Hinc enim, coll. inprimis p. 5, 48 sq. et 120, apparet priorem libri partem agere de scientiâ in universum, de erudito, ejusque laude et requisitis cet., alteram de Dei unitate. كتاب الحاجة, qui hanc postremam partem excipere debuisset, fere prorsus desideratur; statim enim in ipsius initio Codex noster abrumpitur. Jam porro e loco, e p. 263 citato, coll. rursus p. 49 et 120, paene certo efficeret, librum, de cujus partibus modo vidimus, ipsum الكافي appellatum fuisse, at inter libros hoc nomine insignitos nullum novi, qui noster sit. Suum ergo locum nostro libro assignare e solo Codice nostro mihi non contigit. Aliis, pluribus subsidiis instructis, ut res melius cedat lubenter opto. Hoc tantum addo, Commentatorem vixisse post Sec. H. 6um, quippe qui p. 2 al-Motarizî citat, a° 610 mortuum (1).

---

(1) Alii, quos vidi citatos, sunt: p. 12 على بن محمد, p. 49 محمد, ابن عبد الله بن اذنيه من مشايخ الكليلين على بن عقبة بن قيس بن سميان p. 142, ابن يعقوب طاهر بن حاتم بن ماهويه p. 145, ابن ابي زنجيه (?), v. H. Cal. IV, 110 et 270), cui hîc et p. 155 adscribitur كتاب التوحيد, p. 155 سليمان (سليم) مولى طربال p. 204, محمد بن يحيى

N. CXXXVII.

(Ex Willm. Cat. n. 31, p. 8. Ab hoc emtus est e bibl. J. J. Schultensii, cujus vide Catal. p. 603, n. 6979.)

Codex in 8° maj., 67 paginarum, charact. نسخى perspicue scriptus, additis vocalibus, et bene conservatus. De scribâ et aetate nihil notatur. Continet brevem tractatum de iis, quae inter precandum observanda sunt, divisum in *introductionem*, 3 *sectiones* et *conclusionem*. Post *bismillam* sic incipit: الحمد لله رب العالمين — أما بعد فهذه رسالة: وجيزة في فرض الصلوة اجابةً للتماس من طاعته حتم^س واسعائه غنم الخ^س. Auctor vero nullibi memoratur. In Codice adjicitur explicatio vocum Persica interlinearis. Sine dubio est idem libellus, quem exhibet Cod. Bodl. (Uri) 145(1), coll. II, p. 570.

N. CXXXVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 28, p. 7. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinii (continebatur fasciculo 81*), qui eum sibi comparaverat e bibl. Willemseni, cujus vide Catal. p. 167, n. 1773. — Historiam Codicis porro illustrant verba, in fine obvia: »dit boeckjen is gecomen uyt een Turckse prijs bij het fregat den Arent A°. 1694 in de middellantse zee verovert.»)

Codex in 8° min., 216 paginarum, iis nempe exceptis quae, ut praesertim in fine libri, vacuae relictæ sunt. Manu rudiore valde negligenter scriptus est in chartâ Europaeâ caractere Mauritano. Occidentali more ac bene compactus est ligaturâ pergamenâ. Neque anni nota neque scribae nomen memoratur. Codex adversaria exhibet, in quibus quis varia theologica et magica notavit in proprios

usus. Incipit p. 1 a فائدة لجميع الامراض والاسقام ; similia sequuntur usque ad p. 10. — Inde a p. 11 exstat proluxa narratio, quae percurrit ad p. 114 et tota ficta est in laudem Mohammedis, ut nempe significetur, secula ante ejus missionem praeterlapsa ejus gloriam jam praedicasse. Vir enim ابو لوقيه dictus, Israëlita, et patris in regno successor, a patre moribundo admonitus erat, ne e 7 aedificiis aperiret quod ordine erat ultimum. Filius non obediit, aedificium aperuit, et ecce tabernaculum, quod arcam complectebatur, in qua latebat liber. Hoc lecto protinus summam Mohammedis dignitatem cognovit, regnum vicario tradidit et Prophetam quaerendi causam iter suscepit. Multa jam mirabilia et inaudita experitur, donec tandem dorso avis insidens ex itinere redit et cuncta quae vidisset cum suis communicat. — P. 115—133 nonnulla ex traditione referuntur de precum praestantia. — Inde a p. 133 usque ad finem non nisi magica occurrunt, arcte, ut solent, cum theologicis cohaerentia. Sunt preces, quibus fuis omnia mala avertas et bona quaevis accipias. Istiusmodi amuleta, sive praecepta magica (حجاب (1)) exstant p. 133: حجاب للبيع والشراء وعقد p. 137, للقبول الخ, الحديد وعقد السنة وللدخول على السلاطين الخ, حزر الناقة للمحسن p. 147, حجاب للقبول الخ p. 143, عقد الحديد p. 151, ابن علي بن ابي طائب رضى p. 155, قبول عظيم p. 159, حجاب النبي صلعم p. 164 ابو عميد الله ex traditione viri docti حجاب انوار محمد بن محمد بن عميد الحنف الصنهاجى, amuletum gravissimum summaeque utilitatis, p. 178—196 تهلبيلى

---

(1) Notum est, hanc significationem voci حجاب inesse, quamquam haec in Lex. Freytagii desideratur.

القران العظيم , de formulae لا اله الا الله 37^{ies} in 'al-Qorāno obviae, vi atque efficaciâ, p. 197 حجاب

دنيال عس, quod Daniël's amuletum inde a p. 201 usque ad Codicis finem alia magica excipiunt, in quibus denuo (p. 202 sqq.) قبول عظيم apparet.

CXXXIX.

(Ex Willm. Cat. n. 37, p. 9. Huic dono datus est a. 1797 ab Ant. de Rooy, Rect. Gymn. Hard.)

Codex in formâ minimâ, 63 paginarum, non male scriptus in chartâ gossypinâ caractere Africano, et bene compactus ligaturâ recenti orientalem in morem. De aetate scripti Codicis nihil relatam est. Continet p. 1—17 تهليل القران العظيم, vide Num. praeced. p. 178—196. — Inde a p. 17—21 mentio fit de 99 nominibus Dei, sed item in usum magicum, nam احصاها دخل الجنة بغير حساب. Haec deinceps enumerantur. — P. 22—49 visio nocturna viri docti عبد الرحمان التعلبي, quae, ut ea quae a p. 49—57 et a p. 58 usque ad finem leguntur, usui magico inserviunt.

N. CXL.

(Ex Willm. Cat. n. 36, p. 9. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinîi, in cujus Catal. hic eodem fasciculo continebatur ac n. 27, 28, 33, 34 et 87.)

Codex in 4° min., 15 paginarum, scriptus in chartâ Indicâ charact. نسخى majore, manu perspicuâ. Ligatus est ligaturâ recenti orientalem in morem. Anni notâ scribaeque nomine caret. Liber preces continet Malaïcis destinatas. Sic incipit:

اللهم صل على محمد وعلى آل محمد اعون بالله

من الشيطان الرجيم الخ

N. CXXI.

(Ex Willm. Cat. n. 137, p. 21. Incertum, quomodo ad hunc venerit.)

Codex in 8° min., 22 paginarum, charact. نسخی bene scriptus et tegumento serico tectus. De aetate ac scribâ quamquam in Codice nihil notatur, aliunde tamen mihi innotuit, Stephanum *Schultzius* a° 1755 Qahiræ eum exarasse. Hic enim in suo diario (Num.°, qui ex Willm. Cat. est n. 196, p. 889 sq.) narrat, doctissimum *Hockerum* die 30mo mensis Augusti ipsum hoc opus describendum ei tradidisse, quem laborem, statim inchoatum, mox die 1° mensis Septembris (l. l. p. 897) absolvit. Liber inscribitur قصة المهلول et continet, versibus interpositis, meditationes religiosas poëtae Moslimici, *Bahlul* dicti (1). — *Willmetus* versionem Latinam hujus opusculi inchoaverat, cujus particula exstat in chartulâ separatâ 2 paginarum et dimidiâ, quae Codici inserta est. In hac versione, ut ipse adscripsit, multa adhuc emendanda sunt.

β. Religio Christiana.

N. CXXII.

(Ex Willm. Cat. n. 2, p. 5. Ab hoc emtus est e bibl. *Walraveni*, cujus vide Catal. p. 57, n. 11. — In folio 1° r. legitur: »Liber Joannis Boreel middelburgensis 1597.» (2))

Codex in 4°, 360 paginarum, charact. نسخی

(1) *Schultzius* (l. l. p. 897) haec de eo tradit: »er ist einer von den besten Poëten hier in Egypten, vom Evangelio weisz er nichts, indessen ist seine Moral nicht zu verwerffen.»

(2) *Joannes Boreei*, a° 1577 *Medioburgi* natus, vir magnâ

in chartâ gossyp. perspicue scriptus et pergameno involuero tenui compactus occidentalem in modum. Librarius nihil aut libro praefixit aut medio libro inseruit, ex quo nomen suum aut tempus scripti Codicis appareat, nec quidquam effici potest e subscriptione (p. 360), quae fere tota detrita et obscurata est. Omnia tamen referunt aetatem remotiorem. Prior Codicis pars optime se habet et facillime legi potest, sed pars posterior magnam jacturam passa est per humorem, quo effectum est ut atramenti color in multis paginis, praesertim versus finem, magis minusve obscuratus sit. Continet versionem Arabicam Epistolarum N. T. ut et Actuum Apostolicorum. Incipit (p. 1):

بِسْمِ اَبِ وَالْاَبْنِ وَالرُّوحِ الْقُدُسِ اِلٰهٍ وَّاحِدٍ
 نَبِدا بِرَحْمَةِ اَللّٰهِ سَيِّدِ كَانِهٖ وَتَعَالٰى بِتَرْجُمَةِ مَقْدَمَةِ
 رَسَائِلِ بُولُسِ الرَّسُوْلِ الْمَغْبُوْطِ صَلَاتِهٖ نَحْفَظُنَا
 اٰمِيْنَ وَالسَّبِيْحُ لِلّٰهِ دَائِمًا اَبَدًا
 هُوَ اِلٰهِي الَّذِي فِيْهِنَّ حِكْمَةٌ وَّاسْرَارٌ اَلْحَمْدُ

a quibus verbis initium ducit laudatio epistolarum Pauli. In fine pag. 1^{ae} pergitur ad expositionem vitae Pauli, quae ad finem p. 5 procurrit. Tum in p. 6 sequitur enumeratio testimoniorum e V. T. a Paulo adductorum (تَفْصِيْلُ الشَّهَادَاتِ), quorum

---

in republicâ dignitate conspicuus. In provinciâ Zeelandiae splendidum magistratum gessit ejus quem nostro sermone nuncupant *raadpensionaris*. Insignis etiam erat literarum orientalium patronus. Multa Mss^a in itineribus, quae fecit, sibi acquisivit, eaque cum Erpenio communicavit. Cf. *Cat. Codd. Bibl. Lugd. Batav.* I, p. 58 ad n. CVIII. A^o. 1629 mortem obiit. Vid. van der Aa, *Biogr. Woordenboek der Nederl.* in v.

numerus esse dicitur 127, et simul ex ordine diversi libri V. T. recensentur, ex quibus ii loci adducuntur, dum insuper additur, quot loci e singulis libris citati sint. Ea testimonia, in singulis scriptis obvia, mox verbotenus exhibentur; sic mediâ p^a. 6^a in ep. ad Rom. adduci leguntur e V. T. 48 loci; p. 10 in priore ad Cor. 17 loci; p. 11 in posteriore ad Cor. 11 loci; p. 12 in ep. ad Gal. 11 loci; p. 12 fin. in ep. ad Ephes. 6 loci; p. 15 in priore ad Tim. 2 loci; p. eâdem in posteriore ad Tim. 1 locus; p. eâdem in ep. ad Tit. 1 locus; p. eâdem in ep. ad Hebr. 30 loci; horum testimoniorum enumeratio desinit in fine p. 15; p. 16 a librario vacua relicta est, et in p. 17 incipit ipsa versio primae ep.^{ae} Pauli, ut dicitur, ad Romanos (الرسالة الأولى إلى أهل رومية). Ordo sequentium ep.^{arum} est hic: Cor., Gal., Ephes., Phil., Col., Thess., Tim., Tit., Hebr., Jac., Petr., Joh., Jud., quibus subjungitur liber Actuum Apostolorum.

Haec versio Arabica eadem est atque versio, ex quâ Nisselius et Petraeus a^o 1654 ediderunt tres Epistolas Johannis et Epistolam Judae, Arabice. Hoc apparet ex collatione ejus textûs cum hoc Codice et praesertim ex annotatione, ab illis ei editioni subjunctâ, in quâ locos indicant, in quibus textus a se editus discrepet ab editione Erpenianâ (Leidae 1616, 4°), factâ e Cod. Bibl. Lugd.-Bat. n. 217. Hanc lectionis varietatem ex mendis derivant, quae, ut ajunt, emendarunt e Ms. exemplari, quod ex bibl. Borelianâ Academia Leidensis sibi comparavit. Omnes vero loci ibi indicati iisdem verbis in hoc Codice leguntur. Apparet ergo, ét hunc Codicem versionem continere eandem illam (exceptis paucis variantibus) quam Erpenius e dicto Cod. edidit, factam ex versione Peschito Syriacâ (exceptis epistolis 2^a Petri, 2^a et 3^a Johannis et Judae, quae in Peschito non occurrunt) ét, quod memoratu dignum videtur, hunc nostrum olim fuisse

Codicem Bibliothecae Lugd.-Batavae, quamvis nunquam in Catalogis notatus fuerit.

N. CXLIII.

(Ex Willm. Cat. n. 4, p. 5. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Codex in 4° min., 174 paginarum, charact. نسخى grossiore ductu exaratus in chartâ gossyp., et recenti ligaturâ compactus orientalem in modum. Vetustate tritus est et a fine mutilus. De aetate nihil traditur, quamquam ex omnibus patet hanc esse valde remotam. Continet *excerpta ex epistolis, sed praesertim e sermonibus Sancti Ephraëmi Syri* (+ 378). Incipit hoc modo: بِسْمِ الْاَبِ وَالابْنِ وَالرُّوحِ الْقُدُسِ الْاِلَهِ الْوَّاحِدِ وَبِعَوْنَتِهِ اِبْتَدَى فِى تَعْلِيْقِ مَا اخْتَصَرَ مِنْ كِتَابِ الْقُدَيْسِ مَارِ اِفْرَامِ السَّرْيَانِي مِنْ رِسَالَتِهِ اِلَى يُوْحَنَّا الرَّاهِبِ فِى اَنْ لَا (1) نَتَخَذَ لِفِكَارِ فِى طَلَبِ السِّيَاحَةِ. Primum igitur excerptum est ex epistolâ ejus ad Johannem Monachum; tum sequitur (p. 6) excerptum مِنْ اَخْبَارِ الرَّهْبَانِ (2) et deinde (a p. 25—160) excerpta e majori parte sermonum 52, quorum catalogus exhibetur in Catal. Bibl. Vatic. p. 129 sqq. (coll. Assemani *Bibl. Or.* I, p. 150 sqq.), et in Cat. Mus. Brit. II, p. 26 sqq. Nullus autem ordo ab epitomatore observatus est: sermones enim 2 (p. 25), 8 (p. 30), 9 (p. 47), 11 (p. 50), 15 (p. 53), 17 (p. 54), 19 (p. 55), 25 (p. 56), 22 (p. 57), 6 (p. 60), 42 (p. 83), 3 (p. 90) cet. in

(1) Cod. Vatic. 67 (v. Assemani, *Biblioth. Or.*, I p. 150) et Cod. Mus. Brit. 23 (Cat. II p. 26) legunt: يَتَخَذَ بِاَلْفِكَارِ; Cod. Bodl. (Nic.) 37 (Cat. p. 38) يَتَخَذَ بِاَلْفِكَارِ.

(2) Ex hoc excerpto duo folia exciderunt, ut notae Copticae (in Num. praec. et CXLV, ex Willm. Cat. n. 2 et 5, item obviae) comprobant.

Codice se invicem excipiunt, dum inscriptiones decent, ordinem eundem, qui in Codd. Vatic. et Mus. Brit. tenetur, epitomatori bene notum fuisse. Post excerptum e serm. 52 (p. 159) sequitur (p. 160) aliud من قول في التحريض على التكبير ما دام تمكنا (p. 161) excipit رسالة تهذيب. Tandem in fine vol.^{is} (p. 166) occurrit epistola Sancti Basili, quam scripsit ut responderet epistolae acceptae a Sancto Gregorio (رسالة للقدیس باسیلوس (باسیلیوس) ل. كتبها جوابا (عن القديس اغريغوريوس (اغريغوريوس) ل.), cujus hic novem tantum paginae supersunt; reliquae interierunt.

Codd. (Arab.) Vatic. 67, 68, Mus. Brit. 23, Bodl. (Uri) 60 (inter Codd. Christ.) et (Nic.) 37 ac Paris. 55, 56, 57 similes versiones exhibent.

N. CXLIV.

(Ex Willm. Cat. n. 3, p. 5. Ab hoc emtus est e bibl. Eruinzi (n. 66), qui eum sibi comparaverat e bibl. Willemseni, ejus vide Catal. p. 166 n. 1813.)

Liber in 4° maj., 186 paginarum, perspicue scriptus, et in modum orientalem bene compactus. Est apographum, quod mense Augusti a. 1738 J. J. Reiskeus confecit e Cod. nunc Lugd.-Bat. 1223b (1).

Continet Codex Lugd.-Bat. اندر المنتخب ليوحنا فم i. e. *Eclogam* (s. Anthologiam) *Joannis Chrysostomi* (+ 404). Ecloga illa constat homiliis, a posteris ex homiliis Chrysostomi excerptis, quarum ordo et numerus in variis editionibus differunt. Montfauconius in ed. suâ Oper. Chrys. Tom. XII, p. 428 sqq., Savilius secutus, 48 homilias edidit, Morellus tantum 31. In versione

---

(1) Codex olim Schult., v. Cat. J. J. Schultensii p. 601 n. 1124.

nostrâ Arabicâ , ab Athanasio , Patriarchâ Antiocheno , factâ , habentur 34 , quarum 1^a ex. gr. , *de liberorum educatione* , ap. Montfauc. est 27^a , 2^a , *de mulieribus et pulchritudine* , 14^a ; 3^a , *de non contemnendâ Ecclesiâ Dei et sanctis mysteriis* , 9^a est ap. eundem , et sic porro. E *Bibl. Arab. Schnurreri* p. 272 , n. 267 patet , hanc versionem Arabicam a^o 1707 Halebi prodiisse. E dicto Codice Lugd.-Bat. Reiskeus Homilias 1—13 et 15 descripsit et notas latinas , passim in margine exaratas , addidit , ut nonnulla verba et dictiones explicaret. Certis quibusdam de caussis , ut Reiskeus ipse ait , Homiliam 14^{am} in aliud tempus aliasque rejecit sedes. Post Hom. 15^{am} nihil amplius in apographo exstat : substitit ergo in medio labore , nec deinde eum ad finem perduxisse videtur.

N. CXLV.

(Ex Willm. Cat. n. 5 , p. 5. Incertum , unde ad hunc venerit.)

Codex in 8° min. , 599 paginarum , charact. نسخى perspicue in chart. gossyp. scriptus , et ligaturâ recenti compactus orientalem in morem. Anni notâ caret , sed sine dubio antiquus est. Codex in fine integer videtur , sed in initio vetustate tritus est et lacer , ita ut plura folia aut exciderint aut , ut tota fere prima , interierint. Recens manus folio primo vacuo inscripsit كتاب مسائل في (1) المديانة المسيحية , quibus verbis non nisi conjectura inesse videtur. Continet enim hic Codex scripta Sancti Isaaci Syri , sermones praesertim , quorum jam statim 40 numerantur , ac praeterea perpaucas epistolas. E 4 lineis , quae in fol. 1 v. inscriptionem exhibuerunt , haec verba finalia tantum supersunt :

(1) Male in Willm. Cat. : المديانة.

العالم وجهاد — مقديس مارى — الاله الواحد (?)
 — يا رب ارحم — dum in fine lineae 1^{ae} seq. verba
 adhuc supersunt : تولد من . Ex his titulus sermonis
 1ⁱ effici nequit, sed mihi hunc percurrenti apparuit,
 eum agere de vitâ monasticâ, quod argumentum in
 plerisque sermonibus, hîc obviis, tractatur. Quis
 sit Isaacus ille ubique *Syrus* dictus, liquet e *Bibl.*
Or. Assemanz. Inter sermones enim in Codice no-
 stro eosdem deprehendi, qui in libro dicto reperiun-
 tur. Sic v. c. is, qui in Cod. p. 379 exstat, idem
 est qui l. l. Tom. I, p. 450 sub n. 11 memoratur;
 epistola (رسالة الى اخ كار, يحب السكوت) in Cod.
 p. 350 obvia, l. l. p. 458 sub n. 40 legitur, et sic
 sine dubio longe plura, omnia fortasse scripta, quae
 Codex complectitur, ab Assemanzîo l. l. recensentur.
 Hinc ergo certo apparet, Isaacum illum Syrum non
 alium esse ac Isaacum Ninivitam, qui, Assemanzîo
 teste, seculo sexto ad exitum vergente floruit. Co-
 dices qui versiones operum ejus Arabicas exhibent,
 rari videntur; praeter Codicem enim ab Assem. lau-
 datum et huncce nostrum, alius mihi non innotuit,
 qui eodem modo collectionem scriptorum hujus viri
 Sancti complectitur.

N. CXLVI.

(Ex Willm. Cat. n. 162, p. 24. Ab hoc emtus est e
 bibl. Walravenz, cujus vide Catal. p. 59 n. 38.)

Codex in 8° min., 57 paginarum, charact. نسخى
 perspicue scriptus et occidentali more bene compac-
 tus. De scribâ et anni notâ nihil traditur. Post
 bismillam statim sic incipit: نبتدى بعون الله تعالى
 وحسن توثيقه نكتب امثال بمعانى ملخصه تاليف ابينا
 العظيم ذى القديسين غريغوريوس الثاولووغس صلواته
 معنا امين. Sunt itaque *parabola*e, fere omnes,

paucis tantum exceptis, ab animalibus desumptae, in quibus omnia ad Christum aut Christianos referuntur. Consilium earum dogmaticum est et praesertim morale. Libri auctor, quamquam Gregorius Theologus vocatur, re verâ tamen celebrer ille Gregorius Nazianzenus non est; nisi fallor, liber est supposititius, qui recentiori aetate sub ejus nomine prodiit. Cod. Lugd.-Bat. 66(2) simile opus, linguâ Syriacâ scriptum, exhibet, quod item injuriâ Basilio (Magno) tribuitur.

N. CXLVII.

(Ex Willm. Cat. n. 161, p. 24. Incertum, quomodo ad hunc venerit.)

Codex in 8° min., 75 paginarum, in chartâ varii coloris charact. نستخى bene scriptus et ligaturâ recenti orientalem in modum compactus. Librarius et anni nota in Codice non memorantur, sed aliunde indicari possunt. Manum enim Schultzzi hîc apprehendere mihi videor, quam sententiam nota simul confirmat, unde videmus, hunc Num.^{um} cum ceteris, qui ex officinâ Schultzzi et Woltersdorffii prodierunt, a^o 1773 in potestatem venisse Willmeti. Probabile igitur est, Num.^{um} praecedentem, artissimo vinculo cum nostro conjunctum, (ex eo enim hic noster Codex descriptus videtur), ejusdem esse originis. — Alterum est ejusdem operis exemplar, sed minus emendatum.

N. CXLVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 199, p. 30. Incertum, quomodo ad hunc venerit.)

Codex in 4°, 132 paginarum, charact. نستخى nitide exaratus et bene compactus orientalem in modum. Librarius neque nomen suum neque anni no-

tam memoravit, sed aliunde novimus (1), *Schultzium* a° 1753 'al-Qāhiræ Codicem descripsisse ex exemplari Doct.^{mi} Hockerz. Continet historiam sine dubio recentioris ætatis (2), nempe سيرة القس نصير مع ابنه مرقس. In fol. seq., postquam Auctor libri argumentum paullo accuratius his verbis indicavit: نبتدى

بعون الله تعالى وحسن توثيقه بنص سيرة القس نصير الاسكندراني وابنه مرقس حين عصى وخرج من يد ابيه ورجوعه اليه ثانيا وعلى الله التوثيق (3) الحمد لله فاحص الامور، الذي نقلنا من الظلمة الى النور، وعثقتنا من العمى والغور، فلنسبحه على ممر الزمان والدهور، ونتشقق بصلاة مريم ام النور، ونسأله يزيكى ائها منا، وينبسر (4) اذهاننا، اميين (5) كيريا ليمصون قبال كان بمدينة الاسكندرية كاهنا يدعى القس (6) نصير وله زوجة قديسة تسمى

(1) V. Diarium *Schultzii* Ms. (Num., qui ex Willm. Cat. est n. 196) p. 846, 877 et 908. *Schultzius* et *Woltersdorffius* ambo hunc librum sibi descriperunt, ut eum, duce magistro Gabriele *Gābūr* (جبور), perlegerent. Exemplar *Woltersdorffii* in collectione nostrā desideratur. Ex eodem hoc libro *Schultzius*, mox 'al-Qāhirā profectus, Turcis, ipsius in itinere maritimo comitibus, particulam praelegit, v. opus editum, *Der Leitungen* cet., Tom. IV, p. 359.

(2) In pag. 117 homines dicuntur ante 5500 annos et quod excurrit e Paradiso fuisse expulsi.

(3) In marg. ائها منا.

(4) Cod. اذهاننا.

(5) I. e. *Kyrie eleyson*.

(6) Cod. hinc نصير, et sic item *Schultzius* in Diario Ms., modo laudato, p. 846.

طابببنا انتى تاوبلها غزال السخ. Historia huc redit: parentes dicti prole orbatu erant et nihil magis exoptabant quam filium habere cui magnas suas divitias relinquerent. Deus eorum preces exaudivit. Filius ex voto matris in ecclesiâ Marci Evangelistae cultui Dei dedicatus, mirificâ rerum divinarum scientiâ adolescens jam excellebat et dies noctesque templo adhaerens cultui sacro summo cum ardore deditus erat. Viginti vero annos nato ei altercatio oboriabatur cum patre de conjugio, quo facto juvenis ille, qui antea assidue preces fuderat, et religiosissime jejunia observaverat, mox Baccho ventrique se tradere coepit. Pater vehementi dolore afflictus Marcum nostrum monet, ut viam istam pravam derelinqueret. Longa disputatio jam instituitur, cui mater, 12 sacerdotes alique immiscuntur. Tandem res bene cedit. Ad pristinam vivendi rationem filius redit, atque in locum patris suffectus, sacerdotio fungebatur ad aetatem usque valde provectam.

N. CXLIX.

(Ex Willm. Cat. n. 10, p. 6. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinî (n. 58), qui eum nactus erat e bibl. Willemsenî, cuius vide Catal. p. 165 n. 736. — Willemsenus eum emisse videtur e bibl. Hadr. Relandî (v. Cat. Mss. p. 2 n. 16), hic vero e bibl. J. Golii, in cujus Cat. Mss. tamen non comparet.)

Liber in fol., 87 paginarum, a Jac. Golio a. 1647 negligenter admodum scriptus. Est rude autographum, cum passim contineat lituras, additiones cet. ab auctore ipso factas. Accedit huic incommodo, quod opusculorum, quae complectitur, primum imperfectum et ordinem foliorum, bibliopegae incuriâ, perturbatum exhibet. Lacer igitur hic liber, ut nunc est comparatus, offert Golii versionem Arabicam statutorum, post Synodum Dordracenam in ecclesiis Belgicis vigentium, nempe: *Confessionis Belgicae*,

cujus tamen non nisi Artt. 5us, 4us (fol. 47 r.) et 22us — 37um s. ultimum (fol. 4 r. — 11 r.) hîc reperiuntur, *Liturgiae* s. formularum in parvulis baptizandis, cet. adhibendarum (fol. 11 v. — 36 v.), quibus denique accedit versio Arabica *Legum Ecclesiasticarum*, quarum 1^a — 60^{am} in fine libri (fol. 57 r. — 43 v.), 61^a — 86^{am} s. ultimam in ejus initio (fol. 1 r. — 3 v.) leguntur.

N. CL.

(Ex Willm. Cat. n. 9, p. 6. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Codex in 8° min., 106 paginarum, charact. نسخى, manu perspicuâ sed incomtâ, in chartâ lineatâ exaratus, et corio rubro bene compactus. In fine sequens legitur subscriptio : قد (1) ثم الكتاب المبارك على يد احقير العبدان الديو من عظم كترة خطاياها ودنوبه ليس يدكر له اسم بيمن الانام فلاكن من اجل انه نسخته لداته ملكيه يوسف ولد عبد المسيح فى سنة ١٧١٣ مسيحية فى شهر اذار تانى يوم وايضا نطلب من كل اخ ينظر فيه غلط يصلحه الله يصلح حاله دنيا واخره والسبح لله دائما In singulari hoc libro ab initio (statim sic incipit : انا شجرة الحياه الخ) usque ad finem introducitur persona, aenigmaticè de se ipso loquens, sed tam magnifica tamque mirabilia (2) de se praedicans, ut vix putares te mor-

(1) Sic Codex, quem presse secutus sum.

(2) Speciminis causâ sequentia trado : انى الله ولكنى خليفته ايها الانسان ان اردت معرفتى ارفع راسك الى

talem audire, hîc verba facientem. Nihilominus nullus dubito, quin hîc loquatur monachus Christianus, de suâ sorte et dignitate eximiâ glorians. Hoc jure efficere mihi videor e sermonibus, hîc habitis, atque etiam confirmare videtur nota in Codicis initio obvia: هذا الكتاب كتاب شماس حمنا ابن مقرسى: فرج الله من بيت الموصليه.

N. CLI.

(Ex Willm. Cat. n. 11, p. 6. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 59, n. 44.)

Codex in 12mo, 74 paginarum, nitidissime scriptus in chartâ Europaeâ caract. نسخى perspicuo, additis vocalibus. Paginae inclusae sunt lineis rubris geminatis. Ligaturâ, corio rubro constanti, eleganter compactus est. In initio legitur: »dono dedit »idem qui scripsit — Salomon Damascenus, ὁ καλλι- »γράφος.» Hîc tamen vix idem videtur atque is, qui textum Arabicum scripsit: huic enim sequens clausula subjuncta est: تمت الصلوات المسيحية في نيسار الاحد سنة 1797 (sic) وهو اخر يوم من السنة المذكورة في مدينة بيزيس (Paris) في ثلاثون (sic) كانون الاول وذلك برسم العالم فريد عصره وقدره اهل زمانه فخير خالانه نجيم اهل بلاده مالك اللغات السيد بوڤين (Bauvin?) حافظ مكتبة السلطان Vir ille

---

أنا فقير في: Alibi. السما ناظرًا الى عجايبها ترانى
 داني مغنى غبرى أنا عارى واموت من البرد ومع ذلك
 أنا مستوطن في: Alibi denique. أنا اكسى الاغنيا الخ
 بيتى. واظن انى غريب أنا انيس الخلوه وجليس
 الواحد ولا اخلو وحدى ابدا الخ

بوتين , in cuius gratiam liber est conscriptus , mihi ignotus est. Continet, uti in titulo (cf. clausula) legitur , بعض الصلوات المسيحية , quibus verbis argumentum fusius tantum indicatur. A pag. 1^a enim usque ad 7^{am} exstant variae preces , in quibus oratio Dominica et ave Maria , a p. 7—11 *Canon major fidei*, s. symbolum Nicaenum , a p. 11—13 oratio Sancti Ephraim Syri , a p. 15—16 oratio ex S. Joanne Chrysostomo , a p. 16—17 oratiuncula ad Virginem ex S. Joanne Damasceno , a p. 17—18 oratio ad Virginem , a p. 19—30 litania Virginis e sermone Latino , a p. 31—33 Canticum Mariae , a p. 34—37 Canticum Zachariae , a p. 38—74 septem Psalmi poenitentiales Ps. 6 , 31 , 37 , 50 , 101 , 129 et 142. — Praeter 74 paginas textus Arab. in opposita libri parte 6 aliae offeruntur , Latine scriptae , quae continent *Interpretationem orationum , quae Latine non inveniuntur*. In fine (p. 6) haec adduntur : *Nota quod haec duo cantica et hi septem psalmi poenitentiales sint descripti ex exemplari quodam , quod nunquam fuit typis excusum , videtur vero esse translatum ex versione Septuaginta interpretum et illo utuntur Ecclesiae orientis quae Graeci sunt ritus*. 2° versionem orationum , quam hinc apposuimus , esse ad verbum factam.

M. Juridici argumenti.

N. CLII.

(Ex Willm. Cat. n. 40 , p. 9. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii , cuius vide Catal. p. 95 , n. 47. Hic a. 1767 ex Oriente eum accepit.)

Codex in fol. min. , 296 paginarum , charact. نستحيي obscurius et negligentius scriptus , quum omnia fere puncta diacritica desint. Ligatus est ligaturâ orien-

tali modo sordidiori. Codex, nisi autographon sit, certe non diu post mortem Auctoris exaratus videtur. Quid contineat, non statim apparet: folia enim priora, quot nescio, interierunt. Abrupte incipit a verbis: ما تقولون ولا جنباً إلا عابري سبيل حتى تغتسلوا. (1). In marg. vero exteriore (*la tranche*) legitur مقنع, et in subscriptione: تمّ الجزء الأول من شرح كتاب المقنع بحمد لله الخ. Hinc igitur apparet, nos hinc habere *Partem primam Commentarii in librum, dictum*. Plures autem libri sunt, hoc titulo insigniti, ita ut quaestio oboriatur, quis hinc designetur. Jam e Commentario mihi apparuit, Auctorem libri explicati praeter مقنع etiam composuisse libros الكافي et المعنى (v. p. 56, 62, 70 cet.), unde, coll. Hāgī-Cal. V p. 22, 652 et 654, certum fit spectari مقنع في فروع الكنبلي, auctore موفق الدين أبو محمد عبد الله بن أحمد بن محمد بن موفق القدامة المقدسي (2), v. Hāgī-Cal. VI, p. 96 et Hammerus *Liter.-Gesch. der Ar.* VII, p. 366. Prima haec pars, in *libros* (كتاب) et *capita* (باب) divisa, agit de purificatione, precibus, elemosynis, jejuniis, peregrinatione cet.; pars secun-

(1) V. Sūr. 4, vs. 46.

(2) Scheidius possidebat aliud opus hujus viri (v. Cat. p. 95, n. 50) n. انساب القرشيين في تبيين شي انساب القرشيين, v. Hāgī-Cal. II, p. 188; Codex ille nunc Monachii servatur, v. *Z. d. D. M. G.* XIII, p. 229 (locus Hāgī-Califae Rödigerum fugit). Aliud opus ejusdem Auctoris, n. كتاب التوابين, exstat in Cod. Lugd.-Bat. 807, v. Dozy *Cat.* II, p. 189 sq.

da, quae eam excipiet, inchoabit a *libro de bello sacro* (كتاب الجهاد). Quis vero ille sit, qui in hunc librum Commentarium scripsit, affirmare non possum. Notavit quidem manus recentior ad verba شرح كتاب المقنع (e subscriptione): لا بن المنى, e quo Scheidius لا بن المنى effecit, sed num fides his vocabulis haberi possit, me prorsus ignorare fateor. Hāgī-Cal. inter Commentatores nullum virum hujus nominis memorat. Ex 'ad-Dahabīo (المشتبه), Cod.

325, in v. المنى) patet, nomen المنى s. المنى mul-
tis Hanbalitis proprium fuisse, sed nullum inter vi-
ros, quos nominat, reperio qui noster esse possit.
Num ad hanc quaestionem dirimendam aliquid con-
ferre possunt verba, quae admodum negligenter et
obscure manus illa recentior subscriptioni adjecit:
هذا خط محمد بن محمد بن صالح (?) . . . . هـ
(?) الحنبلي في سنة ١٩٣٣ هـ —
Codex Paris. n. 529 (ap. Flügel. in *Jahrb. d. Lit.*
Vol. 92, *Anz. Bl.* p. 48) itidem Commentarium in
nostrum opus continet, quemnam, non traditur.
Praeter hunc Codicem non alia exemplaria sive ope-
ris explicati sive ejus Commentariorum mihi inno-
tuerunt.

N. CLIII.

(Bibliothecae Institutii dono datus a Viro Cl. Nic. Guil.
van Kampen, cui etiam ipsi dono missus erat Bata-
viā ab H. J. Meyndertsio.)

Codex in fol., 726 paginarum. Litterae sunt ma-
jores et lineae late a se invicem distant. Perspicue
scriptus est in chartā gossypinā sine anni indicio,
characterē نستحي. Tectus est involucro ex corio
nigro facto. Continet opus celebratum an-Nawawīz
(+ 676), inscriptum منهاج الطالبين, v. Hāgī-Cal.,
VI, p. 204 sqq., et Wüstenfeld, *Ueber das Leben*

u. die Schriften des Sch. el-Nawawi, p. 49 sqq.

Compendium est operis المشتمل على فروع الشافعية ،
 auctore أبو القاسم عبد الكريم الراغبى (+ 623). Co-
 dex noster multas glossas marginales offert. Alia
 exemplaria : Cod. Lugd.-Bat. , n. 1600 , qui mirum
 in modum cum nostro convenit tam manu quam
 glossis , ita ut sine dubio ejusdem sit originis ; prae-
 terea Goth. n. 20 et 104 , Bodl. (Uri) n. 284 , Paris.
 n. 531 et 521 (apud Flügel. in *Jahrb. d. Lit.*
 Vol. 92 , *Anz. Bl.* p. 47) , Berol. n. 640 (e Cat.
 Sprenger) et Hamburg. n. 69 et 70 (v. Wüstenf.
 l. l.). Commentarii in hoc opus , quorum magnus
 exstat numerus , in multis bibliothecis reperiuntur.

N. CLIV.

(Ex Willm. Cat. n. 41 , p. 9. Ab hoc dono acceptus
 est a. 1814 ab ampliss. Valckenaerio.)

Codex in fol. , 220 paginarum , charac. نسخى
 perspicue scriptus , ubique fere vocalibus , sed non
 raro perperam additis , instructus. Anni notâ caret.
 Continet الإيضاح فى الفقه ، incerto auctore , qui de
 ansâ libri scribendi in praefatione sequentia monet :

أما بعد فإنى لما رأيتُ نقصاً فى العلم وعدول طالب العلم
 عن المختصرات المرجحة الى كتاب (1) التبصرة فى
 الفقه جمعتُ مسائلها فى هذا الكتاب مع بيان مطلقها
 وتدارك مهممها وزدتُ عليها فى أكثر الابواب ورجحتُ
 ما رجحه معظم الاصحاب ليسهل تناوله على الطلاب

(1) Diversus est , ut videtur , hic liber a libro , quem Hāgī-
 Cal. II , p. 181 memorat.

ويستغنون به عن طلب الترجيح من غيره من كتاب
وسميته الايضاح في الفقه راجياً بذلك جزيل الثواب الخ

In hoc libro jus Sāfiiticum esse tractatum, quamquam disertis verbis id non traditur, nullus dubito. Codex enim ex Indiā orientali oriundus est et versionem insuper continet majoris libri partis Malai-
cam, inter lineas appositam. Codex vero non est integer. Statim enim post verba modo laudata a كتاب الطهارة incipiens, *libros*, qui in hujusmodi operibus vulgo primi sunt (de *precibus*, *elemosynis* cet.), percurrit, et mox desinit in fine libri de jure *criminali* (كتاب الجنائيات). Folium, in Codice ultimum, iterum, ut primum, initium operis exhibet. — Alia exemplaria habentur in Cod. Bodl. (Uri) n. 253, coll. *A. et E.* p. 574, et Ms. Bibl. Societ. Zeelandicae, quae Medioburgi servatur.

N. Politici argumenti.

N. CLV.

(Ex Willm. Cat. n. 184, p. 28. Ab hoc emtus est e
bibl. E. Scheidii, ejus vide Catal. p. 96 sq. n. 55.
Scheidius a. 1767 eum ex Oriente acceperat.)

Codex in 4° min., 112 foliorum, charact. نسخى nitide scriptus et ligaturā orientali bene compactus. Tam e fol. primo, quam ex ultimo apparet, scribam, Abdo'laziz 'ibn Mohammed — — 'al-Qorašī dictum, eum absolvisse die Lunae, initio mensis Ramaçān anni Ar., ut Scheidio videbatur, 709, quod tamen ob scriptionem Codicis valde obscuram affirmare non ausim. Continet منختار سراج الملوك. Anno H. enim 516 Abū-Beer Mohammed 'ibno'l-Walidz 'at-Tortūšī, vulgo 'ibn-'abī-Randaqa dictus

(+ 520) (1) opus composuit c. t. سراج الملوک , v. Hāgī-Āl. III, p. 589. Hoc opus, e quo Cl. Dozy, *Recherches*, ed. 2^a, II, p. 254 et seqq. nonnullas partes edidit, post mortem Auctoris in compendium redegit vir, in fol. 1° r. dictus الفقيه الامام العالم الورع الاديب النحوى الفاضل عفيف الدين ابو القاسم عبد الصمد بن الشيخ ابي محمد عبد السلام بن هارون المقرئ ثم اللخمي, qui, quando vixerit, mihi non innotuit. Ut majus opus, ita hoc in 64 capita divisit, quorum in Codicis initio Index exhibetur. Codex noster, qui cum alio collatus est, in fine lacunis laborat: desideratur enim folium inter fol. 102 et 103, aliud inter fol. 108 et 109 et plura inter fol. 111 et 112. Primis foliis quaedam adscriptit Scheidius. Hujus compendii, quod incipit: الحمد

لله المتفرد بالملك الذى لا يزول الخ
 plar mihi non innotuit; opus enim, quod exstat in Cod. Lugd.-Bat. 1526(17), aliud est. Majus opus servatur in Codd. Lugd.-Bat. n. 70, 354a et b, Bodl. (Uri) n. 293, 305, 308, (Nic.) 105, Ms. Hammeri n. 281 (*Jahrb. d. Liter.* Vol. 81, *Anz. Bl.* p. 53 et 54), Paris. n. 892 et n. 49 ap. Flügel. (*Jahrb. d. Lit.* Vol. 90, *Anz. Bl.* p. 10), Havn. n. 173, Cid-Hammouda (p. 15) et Petrop. (vers. Pers.) ap. Frähn. in *Bullet. scientif.* III, p. 63. Cf. Cat. Bibl. Ambros. p. 52.

N. CLVI.

(Ex Willm. Cat. n. 185, p. 28. Hic a. 1799 eum acquisivit. De origine, vid. mox.)

Liber in 4°, 8 paginarum, ligaturâ chartaceâ orien-

(1) Vid. de eo Ibn-Āl. (ed. Slane) p. ٩٧١ et seq., al-Maqqarī I, p. ٥١٧ et seqq., Hammerus, *Liter. der Ar.*, VI, p. 352 sqq et Quatremèreus in *Journ. Asiat.*, 1861, p. 147 sqq.

talem in modum compactus. Continet particulam operis praecedentis. Est apographon a Cl. E. Scheidto ex antecod. Codice desumptum, quod exhibet, quae ibi leguntur a p. 1 ad p. 5, l. 2 a f. Videtur tamen plura descripsisse, quae perierunt; nam paginae 8^{ae}, ad finem usque plenae, custos etiam additus est paginae seq.

O. Mixti argumenti.

N. CLVII.

(Ex Willm. Cat. n. 208, p. 30. Ab hoc emtus est e bibl. J. J. Schultensii, cujus vide Catal. p. 603, n. 6978.)

Codex in 8° min., 243 foliorum (1), charact. نسخی ad تعلیمت vergente bene scriptus et nitide compactus ligaturâ recenti orientalem in modum. Annus non indicatur; tantummodo e possessoris notâ constat, ante a. H. 1061 Codicem exaratum esse. Codex ab initio mutilus est: c folio primo, n. 11 notato, apparet decem folia deesse, quae tamen non perierunt. Codices enim Bibl.^{ae} Lugd. Bat.^{ae} evolvens, opera ibn-Kemâl Pašâe (qui librum nostrum conscripsit) etiam complectentes, incidi in N. 1575, et ecce! decem folia nostra, hoc N°. seorsim compacta. Res omni dubio vacat, manus librarii, custos, brevi, omnia congruunt, index quoque, Codici 1575 praemissus, ex ordine tractatus ad unum omnes exhibet,

---

(1) Proprie 230, quia foll. ١, ٢, perversâ dexteritate a Codice divulsa (v. mox), et foll. ٨٨, ٩٩ et ١٠٩ errore scribae, hos numeros in computando omittentis, hîc desiderantur. Numeros tamen, a scribâ orientali in singulis foliis notatos, servandos esse putavi.

qui re verâ in Codice nostro leguntur (1). De integro igitur opere disseram. Varios, ut jam monui, tractatus continet varii argumenti, qui omnes, duobus ultimis tantum exceptis, notissimum *ibn-Kemâl Pâšâm* (+ 940) auctorem habent. Hos ex ordine tradens, ad singulos simul notabo, quotquot apud *Hāgī-Ālifam* memoratos atque in aliis bibliothecis obvios vidī. Sine dubio alibi plures latent mihi ignoti. Sunt sequentes :

- 1°. (fol. 1—14 r.) رسالة في شرح الحديث الاربعين.
Vid. *Hāgī-Āl.* IV, p. 30. Incipit post doxologiam: وبعد فقد روى عن علي بن أبي طالب
السلام قبيل الكلام.
رضه et 1^a traditio sic audit :
Magna merces, quam ex hujusmodi opere apud Deum sibi expectant, Auctorem forte incitavit ad componendum
- 2°. (f. 15—29 v.) alium tractatum ejusdem argumenti eodemque titulo insignitum, qui statim sic incipit: الحديث الاول يسروا ولا تعسروا وينسروا
ولا تنفروا.
- 3°. (f. 31 v. — 34 v.) رسالة في تحقيف معنى الأيس واللميس. Vid. *Hāgī-Āl.* III, p. 372. Agitur de notione vocabulorum *يس* et *لميس*, quae

---

(1) Cujus incuriâ integrum opus in duas partes separatum sit, tradere nequeo. Hoc tantum constat, illud ante a. 1780, nisi fallor, in patriâ nostrâ locum habuisse. Pars major in potestatem venit *J. J. Schultensii* (v. supra), et hinc collectioni nostrae accessit; pars minor (*Cod.* 1575) in potestatem venit *H. A. Schultensii* (v. *Cat.* ejus p. 185 sq., n. 8, coll. *Cat. Bibl. Palm.* p. 186, n. 7), et deinde in *bibl.^m Lugd.-Bat.* transiit.

- multis ambigua multos item peperit errores. Aliud exemplar est in Ms. Hammeri 378(17) (in *Jahrb. d. Lit.* Vol. 85, *Anz. Bl.* p. 56 seqq.).
- 4°. (f. 34 v. — 52 v.) رسالة في تحقيق القضاء والقدر. Vid. Hāgī-Cal. III, p. 428. Gravissimam quaestionem tractat de decreto absoluto. Alia exemplaria exhibent Cod. Lugd.-Bat. 1150, Ms. Hammeri 378(8), Ms. Bibl. Lips. 110(5) (Cat. p. 395; est enim nostri Auctoris) et, nisi fallor, Cod. Bodl. (Uri) 500(16), coll. *A. et B.* p. 584 (ubi de Qāqīz munere?).
- 5°. (f. 53—77 r.) رسالة في تحقيق العلة والمعلول. Post doxologiam argumentum hujus tractatus traditur his verbis : فهذه رسالة رتبتهما في تحقيق مسألة صارت معركة الآراء ودارت على السن القوم وهي مسألة تقدم العلة انتامة على المعلول ولا بد قبل الشروع في المقصود من تقديم مقدمة في تعريف العلة وتقسيمها فنقول وبالله التوفيق. Quid sit العلة Auctor statim his verbis indicat : العلة ما يحتاج اليه سواء كان المحتاج الوجود او العدم او الماهية. Argumentum, ut hinc apparet, est philosophicum.
- 6°. (f. 79 v. — 86 r.) رسالة في بيان الزنديق. Post doxologiam argumentum sic indicatur : وبعد فهذه رسالة معمولة في تصحيح لفظ الزنديق، وتوضيح معناه الدقيق، وترجيح حكمه الحقيقي، بالقبول، المطابق للقواعد والموانع للاصول، فنقول الحق

- 7°. (f. 86 r. — 89 r.) رسالة في بيان استخلاف الجمعة.
 Post bismillam sic incipit : الحمد لوليّه والصلوة والقاضي ان
 على نبيّه قَمَالَ في الهداية وليس للقاضي ان
 يستخلف على القضاء الا ان يفوض اليه ذلك
 بخلاف المأمور باقامة الجمعة حيث يستخلف أقول
- 8°. (f. 89 v. — 93 r.) رسالة في تحقيق مسألة دخول
 De hac quæstione se egisse Auctor dicit jussu أبي الفتوح
 السلطان سليم خان. Aliud exemplar exhibet Cod.
 Lugd.-Bat. 1294(12).
- 9°. (f. 93 v. — 100 r.) رسالة في بيان كَمَاَ. Tracta-
 tus grammatici argumenti de voce كَمَاَ , qui
 sic incipit : الحمد لوليّه والصلوة على نبيّه وبعد
 فهذه رسالة في تحقيق وضع كَمَاَ وتوضيح
 طريق استعماله الخ
- 10°. (f. 100 v. — 104 r.) رسالة في بيان الاسلوب الحكيم. Vid. Hāgi-Cal. III, p. 366, ubi Flü-
 gelius (quod ei sane vitio non vertendum) ti-
 tulum male intellexit. enim الاسلوب الحكيم
 dicitur ea figura rhetorica, quæ e duobus, ver-
 ba facientibus, alter deflectit a notione voca-
 buli, quam alter ei tribuerat, aliamque ei sub-
 stituit. De hac igitur figurâ ejusque a ceteris
 discrimine agit tractatus noster. Aliud exem-
 plum exstat in Ms. Hammeri 378(18).
- 11°. (f. 104 v. — 108 v.) رسالة في تحقيق معننى المنظم والصياغة
 Hic tractatus, de partibus

orationis conjungendis agens, sic incipit: **أَمَّا**
بعد حمد الله والصلوة على نبي الله فاعلم أن
أساس البلاغة

- 12°. (f. 108 v. — 114 r.) رسالة فيما يتعلّق بمسئلة (f. 108 v. — 114 r.)
 اللّحمى لاله القديم. Initium est: **خلف القرآن**
كلامه، العظيم انعامه، Alia exemplaria exhibent
 Cod. Lugd.-Bat. 981(37), Ms. Hammeri 378(9) et Bodl. (Uri) 500(13), coll. *A. et E.*
 p. 584.
- 13°. (f. 114 r. — 118 v.) رسالة فى تحقيف المطفرة (f. 114 r. — 118 v.)
 وحقيقة الجسم. Cf. Hāgī-Cal. III, p. 385.
 Argumentum philosophicum est. Incipit: **الحمى**
- للّه الذى ذاته غير مشبه بالجسم الخ
 14°. (f. 118 v. — 123 r.) رسالة فى تحقيف مقال (f. 118 v. — 123 r.)
 القائلين بالكمال من اصحابنا واصحاب الاعتزال.
 Vid. Hāgī-Cal. III, p. 389. Initium est: **الحمى**
 لله الملك المتعال، ذى الجلال والجمال، الخ
 argumentum item est philosophicum. Alia
 exemplaria exhibent Cod. Lugd.-Bat. 981(11)
 et Bodl. (Uri) 500(14), coll. *A. et E.* p. 584.
- 15°. (f. 123 r. — 132 v.) رسالة فى تحقيف حشر (f. 123 r. — 132 v.)
 الاجساد. Quid hic tractatus continet, accuratius
 denotatur in praefatione: **رسالة وبعد فهذه**
مرتبة فى بيان المعاد الجسمانى وتفصيل ما وقع
فيه من الاختلاف بين السلف
- 16°. (f. 133 r. — 136 v.) رسالة فى مدح السعى وذم (f. 133 r. — 136 v.)
 البطالة. Vid. Hāgī-Cal. III, p. 410. Alia
 exemplaria habentur in Codd. Lugd.-Bat. 813(4), 981(39) et 1526(6), item in Ms. Hammeri 378(14),
 cujus titulus pessime traditur.

- 17°. (f. 136 v. — 137 r.) رسالة فى طبيعة الأفيون ،
tractatus de naturâ opii.
- 18°. (f. 138 v. — 142 v.) رسالة فى الخضاب . *Tractatus, in introductionem et 3 capita divisus, de partibus corporis tingendis. De hoc usu, apud orientales vigente, hîc disseritur sive legis, sive variarum tincturae specierum, sive denique ejus utilitatis ratione habitâ.*
- 19°. (f. 143 v. — 149 r.) رسالة فى بيان التوسّع gram-
matici argumenti. Incipit: أعلم أن فى لسان
العرب توسّعات الخ
- 20°. (f. 150 — 154 v.) رسالة فى تحقيق أن صاحب
علم المعانى يشارك اللغوى فى البحت عن
مفردات الالفاظ المستعملة فى كلام العرب
- 21°. (f. 155 r. — 158 v.) رسالة فى شرح قوله عم
ساخبركم بأول امرى دعوة إبراهيم
quo Mohammed's adventus annunciabatur.
Aliud exemplar est in Cod. Acad. Or. Vindob.
407.
- 22°. (f. 158 v. — 167 r.) رسالة فى دفع ما يتعلّف
بالضمائر. Hic tractatus grammaticus item
exstat in Cod. Lugd.-Bat. 1294(9). Incipit:
الحمد لله الذى تولّى السرائر، ووقف على الضمائر،
- 23°. (f. 168 — 171 v.) رسالة فى تحقيق توقيفية
أسماء الله تعالى. Quaestionem de nominibus
Dei accuratius Auctor indicat his verbis: وبعد

فهذه رسالة مرتّبة فسي ببيان أنّ أسماء تعالى
توقيفية أى يتوقف إطلاقه عليه تعالى على
الأذن من الشاع (? الشارح 1.) فيه أو قياسية لا
يتوقف على الأذن فيه بل اذا دلّ العقل على
اتصافه تعالى بصفة وجودية أو سلبية جاز ان
يطلق عليه اسم يدلّ على اتصافه بها

24°. رسالة فى تحقيق من التبعيضية (175v.—172r. f.).
Vid. Hāgī-Cal. III, p. 446. Tractatus de prae-
positione من partitivâ.

25°. رسالة فى تكثيف الخواصّ (180 r. — f. 176).
Tractatus est rhetoricus. والمزاييا

26°. رسالة فى تحقيق المعجزة (187 v. — f. 180 r.).

وبعد فهذه رسالة معمولّة:
فى تحقيق المعجزة وبيان وجه دلالتها على
صدق من يدعى النبوة. Aliud exemplum ex-
hibet Ms. Hammeri 378(5).

27°. رسالة فى تحقيق ان (194 v. — f. 187 v.).
الحمد لله الذى انزل القرآن معجز
كلاما بلاغته معجزة. Alia exemplaria exhibent
Ms. Hammeri 378(10) et Bodl. (Uri) 500(12),
coll. A. et E. p. 584.

28°. رسالة فى تحقيق التوسّع (200 r. — f. 196).
Tractatus similis argumenti ac n. 19°, cujus
initium est: أعلم أنّ التوسّع شائع فى لغة العرب وهو على انحاء الخ

- 29°. (f. 200 v. — 209 r.) رسالة في تحقيب (1) الكلام
 النفسى. Est potius (ut e praefatione patet)
 commentarius Auctoris nostri in tractatum theo-
 logicum , compositum a viro docto عصد اللمة
 (+756). والدين عبد الرحمن بن احمد الايجي
 Aliud exemplar offert Cod. Bodl. (Uri) 500 (13
 in f.), coll. *A. et E.* p. 584.
- 30°. (f. 209 r. — 221 v.) رسالة في تلويين الخطاب
 Quid الخطاب , de cujus variis speciebus hîc
 agitur , designet , Auctor in praefatione ipse
 refert : والمراد من الخطاب ههنا توجيه الكلام
 نحو السامع. Est igitur tractatus rhetorici ar-
 gumenti. Initium : الحمد لله الذى انزل الكتاب
 قميانا، وجعل الخطاب الوانا، الخ
- 31°. (f. 222 — 227 v.) رسالة في تفصيل ما قيل في
 امر التفصيل. Tractatus agens de quaestione
 uter praestantior sit , angelus an propheta , cet.
 Sic incipit : الحمد لله الذى كرم بنى آدم
 Alia exemplaria offe-
 runt Cod. Lugd.-Bat. 981(45) et Bodl. (Uri)
 500(15), coll. *A. et E.* p. 584.
- 32°. (f. 228 v. — 231 v.) رسالة في تحقيب الهيكل
 الممسوس , ut hîc titulus affertur. Est vero
 idem tractatus , qui vulgo رسالة الروح
 vid. Hāgī-Cal. III , p. 405. Unde noster titu-
 lus fluxerit , in aperto est. In hoc tractatu
 enim , qui disquisitionem in gratiam theologiae
 exhibet de *animā* et *corpore*, corpus dicitur

(1) Opponitur الكلام اللساني s. الكلام اللفظي.

النهيكل المكسوس. Alia exemplaria exstant in Codd. Lugd.-Bat. 981(12), 1294(1) et Ms. Hammeri 378(6).

33°. (f. 232 — 241 v.) رسالة في تحقيق العقل. Agitur de *ingenio*, in cuius naturam inquiritur.

Incipit : الحمد لله الذي خلق الانسان ، وعلمه :

البيان ، وفضلته على سائر الحيوان ، الخ

Hactenus opera 'ibn-Kemāl-Pāsāe. Sequuntur duo brevissimi (4½ pagg.) tractatus aliorum auctorum , a librario collectioni nostrae adjecti , nempe :

34°. (f. 242 r. et v.) primus , cui haec verba superscripta sunt : هذه رسالة في سبب اجابة الدعاء :

لابى على بن سينا. Abū Sa'īd 'ibn Abi'l-Cair (1) litteris Avicennam (+ 428) interrogaverat , ut hic ei exponeret كيفية الزيادة وحقيقة

الدعاء وتأثيرها فى النفوس والابدان. Ad hanc quaestionem hic tractatus responsum exhibet.

35°. (f. 243 r. et v.) alter , inscriptus : هذه رسالة فى

فصل فى بيان ، ايام الهبة للشيوخ الالهى

مقدار السنة السرمديّة وتعيين الايام الالهية منها

يوم القيمة وبعد

(1) Alias epistolas , huic viro ab Avicennâ datas , memorat Wüstenfeldius , *Ges. der Ar. Aerzte* , p. 74 sq. , n. 92 et 104.

N. CLVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 207, p. 30. Ab hoc emtus est e bibl. J. J. Schultensii, cujus vide Catal. p. 603, n. 6977.)

Codex in 8° min., 237 paginarum, charact. نسخى et نستعليق diversis manibus, in universum nitide scriptus, et bene compactus. Continet varios tractatus Arabicos, numero 18, fere omnes theologici aut juridici argumenti, quorum singulorum conspectum exhibebo :

- 1°. p. 1—17. Tractatus juridicus, incipiens : الحكم للملهم الصواب ومسهل الصعاب والصلوة الخ. Continet disputationem de hoc loco : Inājae (كتاب الوكالة, in ed. Calc. Vol. III, p. ٤٥٢ sq.) :
عقب به الشهادات لأن الانسان — فواوثر تاخيرها
Opiniones aliorum virorum doctorum (سعدى)
افندى et قاضى زاده, ut recentior manus adscripsit, v. Hāgī-Cal. VI, p. 484, 487 et 489) adducuntur et refutantur.
- 2°. p. 20—38. Disputatio de particulā ف, auctore طومش (طورمش s. بن سنان) qui eam dedicavit viro principi, quem summis laudibus prae-dicat, et hoc modo designat : القاضى بالعساكر
المنصورة بولاية روم ايللى سمى حبيب الرحمن
محمّد نبى آخر الزمان. Citantur opiniones,
quas كمال پاشا et التفتازانى hac de re protulerunt. Initium est : الحكم لله الذى
خلق الانسان من صلصال الخ
- 3°. p. 40—47. Tractatus, in quo disputatur de

quaestionibus juridicis, e كتاب , باب التبييم et النكاح petitis. Adducuntur glossator anony-
mus cet. Initium est : الحمد لله الذى

In أسس بنميان الصلوة بان امرها لعباده الخ
subscriptioe haec leguntur : سوده اضعف عباد
الله الملك الصمد احمد بن يير محمد المنفصل

عن مدرسة القاضى بمرعش المحكمة

- 4°. p. 50—59. Disputatio de loco Qorānico Sūr.
61, vs. 10—12. Citatur prae ceteris البيضاوى.
Incipit: الحمد لله العلى العليم الخ In clau-
sulâ exstat : حرره انقر الانام وأحقر الخدم ابراهيم
تراب الاقدام المنفصل عن المدرسة الحسامية فى
ادنه المحكمة

- 5°. p. 60—85. Tractatus, qui commentarium ex-
hibet in Sūram 1^{am} et haec prima verba 2^{ae}
قال : آلم ذلك الكتاب لا ريب فيه
الفقيه أبو الليث نصر بن محمد (1) بن ابراهيم
السميرفندى الخ. E subscriptione apparet,
hunc tractatum exarasse. محمد بن عبد الكريم الق. . . صوى

- 6°. p. 86—97. Tractatus de iis, quae interpres
Qorāni [n. صاحب الكشاف (2)] notavit ad ini-
tium Sūrae 2^{ae} (البقرة) : أعلم ان الالفاظ التسى :

(1) Vox بن in Cod. non exstat.

(2) Cf. Cod. Lugd.-Bat. n. 491, p. 11.

يُنْهَاجِي بِهَا أَسْمَاءَ مَسْمِيَّاتِهَا الْحُرُوفِ الْمَبْسُوطَةُ
الَّتِي مِنْهَا رَكِّبَتِ الْكَلِمَ ذَوِي الْأَنْعَانِ بِأَنْوَازِ
التَّنْزِيلِ الْخِ

- 7°. p. 98—107. *Disputatio de locis Qurānicis*
Sūr. 2, vs. 18a, et Sūr. 18, vs. 23a. Citantur
صاحب الكشاف, البيضاوي cet. Incipit hoc mo-

do: الحمد لله المنزه عما افتري به المشركون الخ.
Tractatus hicce, eâdem manu scriptus atque
ille, de quo sub 3°. sermo fuit, documento
esse potest, quâ orationis indigentia laborent
auctores serioris aevi, stylum turgidum adeo
amantes. In praefatione enim utriusque tracta-
tus, de quo 3° et 7° loco diximus, auctor
s. auctores, alicujus laudes celebrantes, per
paginam et quod excedit iisdem prorsus verbis
utuntur.

- 8°. p. 108—121. In hoc tractatu Auctor anonymus
quaedam notavit ad Commentarium 'al-Baiçāwiz
in Sūram 112. Incipit: الحمد لله الذي لم

يَتَّخِذَ وَلَدًا الْخِ (1)

- 9°. p. 122—130. Tractatus qui inscribitur: خدمة
العبد الداعي بالاخلاص الفقير قاسم الدنوشي
الحنفي المدرس بمدرسة الصالحية النجفية مع
ضميمة المدرسة الايتمشية. Tractatus hicce, quem
dictus ille Qāsim dedicavit viro, qui jurispru-
dentiae principatum in Aegypto tenebat, conti-
net duas disquisitiones juridicas. Altera (p. 124),

(1) Ordinem foliorum, in hoc tractatu paullulum turbatum,
ad calcem paginarum in Codice notavi.

النظر في قول العلامة المرغيناني في هدايته في بحث الأوقات التي تكرر فيها الصلاة في بيان

مراد الامام ابي الحسن (sic) القدوري في قوله , لا تجوز الصلاة عند طلوع الشمس الخ agit de loco Hidājae , qui in edit. Calc. exstat p. ٣١ sq.

Altera. (p. 126) , قول العلامة المنسفي ,

رحمه في كتابه المسمى بكنز الدقائق في أول

كتاب الشهادات حيث قال في تعريف الشهادة

هي اخمبار عن مشاهدة وعيان الخ , pertinet ad opus (+ 710) , auctore المنسفي ,

كنز الدقائق , v. Hāgī-Cal. V, p. 249 sqq. , cujus exemplar exhibet Cod. Lugd.-Bat. 1241(1). Locus , qui spectatur , ibi exstat p. 141. Adducuntur

Commentatores (+ 743) , et auctor Commentarii c. t. فخر الدين الزيلعي , quem (v. Hāgī-Cal. l. l. p. 250) a^o. 970 mortuum ,

nostri tractatus Auctor رحمه الله vocat , cujus igitur aetas inde apparet.

p. 131—136. Alius tractatus ejusdem Auctoris , cujus argumentum e titulo : ضوء الشمعة في تفضيل يوم عرفة على يوم الجمعة conspicitur. E clausulâ (p. 136) docemur , ipsum Auctorem utrumque tractatum exarasse.

In p. 137 reperitur annotatio ad ea , quae al-Baiḥāwī in Commentario ad Sūr. 110 vs. 36 observat. Hanc scripsisse dicitur الداعي الفقير

الحقير سليمان البازلي (sic) أصلاً والعماني سكناً

11°. p. 138—159. Commentarius in Sūram 95 , auctore quodam سليمان , qui hunc tractatum dedicavit viro , summopere ab eo laudato , أبو

- بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ . Incipit : التّناء محمد
 وبه تقفّی ولا نعبد ولا الخ
- 12°. p. 160—170. Tractatus est, qui exponit de loco Hidājae e کتاب الطلاق, in ed. Calc. obvio p. ۱۳۳ sq. (inde a verbis : ومن قال لامراته (وهی من ذوات الحیض vide ed. Calc. Vol. II, p. ۱۳۶—۱۳۸. Initium :
 الحمد لله الواحد الفرد علی الاطلاق الخ
- 13°. p. 172—180. Disquisitio de notione vocis كفالة in jurisprudentiâ, cui ansam praebuerunt verba, ni fallor, Auctoris Wiqājae (v. Hāgi-Cal. VI, p. 458) (1). Citantur كمال الوزیر, ابن كمالی المشهیر, المشهیر, المشهیر باخی چلبی, بیبعقوب یاشا (de utroque glossatore v. Hāgi-Cal. VI, p. 460) aliique. Incipit : الحمد
 لولیه والصلوة علی نبیه الخ
- 14°. p. 182—195. In hoc tractatu disseritur de initio libri البیع, ratione habitâ eorum, quae Auctor Wiqājae ejusque Commentatores hac de re in medium protulerunt. Citantur ex his صاحب العناية, صدر الشریعة, المنفصل عن مدرسة سعیدیه بمکه حلب
 حرره العبد الکبیر اسمعیل المعترف بالتقصیر : الخ
- 15°. p. 196—205. Annotatio ad ea, quae Auctor Hidājae in initio السیر (ed. Calc. p. ۴۱۱)

(1) In Cod. tantummodo: قال المتّی رحّه.

- notavit. Adducitur saepius 'Ināja, v. Vol. II, p. ٥٢١ sq. — Sequuntur, eâdem manu scriptae,
- 16°. p. 204—210, variae quaedam observationes juridicae cet., quae Auctori inter legendum in mentem venerant.
- 17°. p. 212—227. Observationes ad initium كتاب الحمد لله ذى المن والعطاء الخ : Inājâ, Vol. IV, p. ٢. sq. In hoc tractatu, qui ita incipit : الحمد لله ذى المن والعطاء الخ , citantur, ut e nominibus margini adscriptis patet, زكرياء, قماضى زاده, ابن كمال پاشا, افندى cet. In fine haec legitur subscriptio :
 حرره العبد الداعى لعصالى جنابته عيلى اذلى
 عباد الله مكتاج بابہ المنفصل عن مدرسة ابن
 ولّى الدين بيروسة المكروسة القرمانى اللارندى .
- 18°. p. 228—237. Observationes, quae Auctori, cum opus التلويح, حاشية المتوضيح ejusque appellatam (v. Hāgī-Cal. II, p. 444) sub auspiciis viri summi زاده بستان legeret, in mentem venerant. Primus locus, ad quem nonnulla observat, est : قال سعد الملة والدين فى :
 فصل كيفية السماع الخ
 محمد بن خداداد الموروى من
 تلاميذ فخر العلماء اخى زاده
- Omnes hi tractatus serioris aevi sunt.

IV. Libri Persice scripti, aut ad linguam et litteras Persicas spectantes.

A. Lexicologici argumenti.

N. CLIX.

(Ex Willm. Cat. n. 83, p. 15. Incertum, quomodo
ad hunc venerit.)

Liber in 8° min., 309 paginarum, manu A. F. Woltersdorffii perspicue scriptus et bene compactus orientalem in morem. Exhibet Lexicon Persico-Germanicum, ordine alphabetico dispositum. Willmetus statuit, illud a Woltersdorffio ipso in Oriente fuisse confectum, cui opinioni sane favet habitus libri, quippe in quo voces sub primâ harum litterâ, nullâ subsequentium litterarum habitâ ratione, sine ordine collocantur. Nihilominus nota, p. 506 seriei nominum (p. 306—309) praemissa: »Verschiedene »Nomina, welche im Manuscript nur mit Lateinischen Lettern geschrieben waren" luculenter docet, eum in hoc libro conficiendo etiam fonte scripto usum fuisse, quoniam, me ignorare fateor. In fine Lexici additur Appendix mensium, dierum et festorum Persicorum.

B. Epistolaris argumenti.

N. CLX.

(Ex Willm. Cat. n. 213, p. 31. Ab hoc emtus est e
bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 58, n. 34.)

Codex in 4°, 70 paginarum, nitidissime exaratus
et bene conservatus. Singulae paginae complectun-

tur 8 lineas, charact. شکسته et نسخی ita scriptas, ut cuique lineae charact. priore eadem charact. posteriore subjungatur. De anno sive librario nihil constat.

کتاب تدریس منمنشات خواجه کتاب تدریس منمنشات خواجه (1). Auctor, Iscandar-bek Monši, memoratur a C. Stewartio, *Original Persian Letters*, London, 1825, Introd. p. I et, nisi fallor, idem

est, qui a. Ar. 1025 opus عالم آرای عباسی composuit (2). Optime enim cum hac sententiâ quadrant epistolae, ab عبد المؤمن خان اوزبک, et praefectibus Šāhī Abbāsī Magni sibi invicem datae, quae p. 36 sqq. et p. 45 sqq. reperiuntur (3). Est liber elementarius, qui varias litteras fictas et authenticas complectitur ad epistolographiam addiscendam. Inter epistolas, quae praeter dictas majoris momenti

sunt, epistola est, quae p. 59 sqq. exstat: نامه نواب اشرف اقدس ارفع اعلیٰ به احمد پاشا حاکم دار السلام بغداد نوشته اند. Hujus operis, post bismillam sic incipientis:

ای کرده بکلک صنع ترکیب بشر
انشا تو نقش بسته اجسام صور

aliud exemplar mihi non innotuit. — In fine (p. 65—70) alienâ manu adduntur figurae in computando usitatae apud eos, qui res pecuniarias tractant. Figurae hae similes sunt iis, quas Stewartius l. l. p. VIII »Rukkum” appellat.

(1) Sic enim titulus in Codice exstat.

(2) V. de hoc opere *Z. d. D. M. G.*, XV, p. 457—501.

(3) Cf. Malcolm, *the History of Persia*, I, p. 525.

C. Argumenti, ad Litteras humaniores pertinentis.

N. CLXI.

(Ex Willm. Cat. n. 139, p. 22. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Codex in 4°, 315 paginarum, charact. نسخی ad تعلیق vergente valde perspicue et eleganter scriptus et bene compactus. Folium primum, quod perierat, aliâ manu restitutum est. Anni notâ caret. Continet opus notissimum گلستان auctore Sadi (+ 691).

N. CLXII.

(Ex Willm. Cat. n. 138, p. 22. Ab hoc emtus est e bibl. J. J. Schultensii, cujus vide Catal. p. 601, n. 1125.)

Codex in folio, ligaturâ corneâ nitide compactus et optime conservatus. Continet idem opus ac Num. praec. Textus persicus (265 pagg.), charact. تعلیق eleganter exaratus, totus chartâ intermediâ instructus est, versionem Latinam Georgii Gentii (1) continente. Textus ille persicus jussu Danielis Havartii Hollandi a. H. 1086 Golcondae scriptus est a librario, qui se ipsum vocat (v. p. 14) العبد اقل العباد شاه قاسم, versio Latina eodem tempore, a Chr. 1676, eodemque loco ab ipso Havartio. Hic, Amstelodamensis, Medicinae Doctor fuit (2), qui Litteris simul ope-

(1) Ea nempe, quae a^o. 1651 Amstelodami prodiiit sub tit. *Musladini Sadi Rosarium Politicum*. Notae, quas Gentius p. 533—629 adjecit, hic desiderantur.

(2) V. de eo *Biogr. Woordenb. der Nederl.* in v. Edidit a^o. 1693 versionem operis, a Joh. Munniksio Latine editi, sub tit. *De practijk der Heel-konst*.

ram dabat (1). Ex Indiâ, ubi ad annum 1686 usque degebat et unâ cum Cornelio Muttero (2) linguam Persicam addiscebat, in patriam redux, Trajecti ad Rhenum sedem fixit. Hinc postea die 25 m. Januarii a. 1701 Codicem nostrum dono dedit Muttero in memoriam priscae amicitiae fraternae (3). De Codd. Lugd.-Bat., qui گلستان exhibent, v. Dozy, *Cat. I*, p. 354 sq.

N. CLXIII.

(Ex Willm. *Cat.* n. 141, p. 22.)

Liber in 4°, 8 paginarum, ipsius Willmeti manu scriptus a. 1780, et ligaturâ chartaceâ orientalem in modum compactus. Continet varias lectiones ad گلستان, quas J. J. Schultensius e Cod. Lugd.-Bat. 1244(1) (v. Dozy l. l.) suo exemplari editionis G. Gen-

---

(1) Minus felici, ut videtur, successu. Versio enim Belgica Sadii Bostâni, quae a. 1688 Amstelodami prodiit, et versio etiam Ovidii *Tristium*, quam in Indiâ confecerat, et a. 1692 Trajecti ad Rhenum edidit, non laudantur.

(2) Est idem vir, cujus opera memorantur in *Cat. Libr. Mss.* Relandi, nempe p. 1, n. 2: »Gulistan sive Rosarium »politicum, auctore *Scheich Sady* lingua Persica conscriptum, cum versione Belgica *Corn. Mutteri*» et plura alia opuscula tam Persica quam Malaica, v. p. 3, n. 30 et 32, p. 4, n. 3, p. 7, n. 36.

(3) Quae hic postremo loco dixi, singulari modo mihi innotuerunt. Folia enim duo priora in Codice conglutinata a se invicem divellens, hanc inveni inscriptionem: »*Dit* »*boek schenkt aan zijnen besten vriend, de h' Cornelis* »*Mutter, die met hem te gelijk, in de stad Golkonda,* »*1675, de perssiaansche tale heeft beginnen te leeren, tot* »*onderhouding van een onverbrekelijke vriendschap*

Utrecht
25 Jan. 1701.

Zijn D. dienaar
en vriend
D. Havart.

vi adscriperat. Ex hoc exemplari, quod in J. J. Schultensii Cat.^o exstat inter Libros omissos in Fol. p. 585 n. 1116*, hoc nostrum apographon confecit Willmetus. Continet non nisi varias lectiones ad pagg. 2—10 et 84—98 ed. Gentii.

De Lāmiī (+ 938) Commentario in Praefationem libri گیلستان vide infra inter Turc. Num. CCIII (ex Willm. Cat. n. 140).

N. CLXIV.

(Ex Willm. Cat. n. 145, p. 22. Ab hoc emtus est (conjunctim cum n. 187 Catalogi Willm.) e bibl. Bruinī (n. 56), qui eum sibi comparaverat e bibl. Willemsenī, cujus vide Catal. p. 165, n. 729. Uterque num. 145 et 187 oriundus est e bibl. J. Goli, cujus vide Cat. p. 22, n. 6 et 2.)

Codex in fol., 98 paginarum, caract. نستخی nitide scriptus et bene conservatus. De ejus librario atque aetate vide supra ad Num. CXI (ex Willm. Cat. n. 50). Continet opus notissimum بهارستان auctore Ğāmī (+ 898), v. Hāgī-Cal. II, p. 70. De Codd. Lugd.-Bat. v. Dozy *Cat.* I, p. 557 (1).

N. CLXV.

(Ex Willm. Cat. n. 143, p. 22. Ab hoc emtus est e bibl. Walravenī, cujus vide Catal. p. 58, n. 30.)

Codex in fol., 176 paginarum, caract. نستعلیق

---

(1) Pro » (+ 891)«, quod hic exstat, l. » (+ 898)«, coll. Tom. II, p. 120. Exemplaribus, a Dozyo memoratis, addi possunt Cod. Petrop. 422(12), Goth. 81 (e Cat.^o Pertschī). Ex hoc Pertschī Catalogo p. 107 item patet, Codicem Lugd.-Bat. 827 exhibere Commentarium Šamī (شمعی, + post a. H. 1000) et Codicem Goth. 82 aliud hujus exemplar offerre.

scriptus et ligaturâ occidentali bene compactus. Anni notâ caret. Continet رساله كنانين رتن, sive historiam viri sapientis, كنانين رتن dicti, auctore urbis Delhi incolâ, qui se ipsum vocat بن جكجيونداس (sic) رايمل, v. p. 19 et 172. Hic a.° H. 1030, regnante ابو المظفر نور الدين محمد جهانگیر (a.° H. 1014—1037), opus Persice concinnavit. Liber, floridâ oratione scriptus et versibus intertextis scatens, sic incipit : بسم الله الرحمن الرحيم هست كليلد در گنج حكيم ابتدا ميكنم من ايسن كتابرا بنام حكيمي كه الخ. Alia exemplaria mihi non innotuerunt.

D. Poëtici argumenti.

N. CLXVI.

(Ex Willm. Cat. n. 150, p. 23. Ab hoc emtus est e bibl. J. J. Schultensii, in ejus Catal.° nescio sub quo num.° (fort. n. 7020 in p. 605) lateat. — Codex hiece oriundus est e bibl. J. Golii, in ejus Cat. exstat sub Misc. in 4° p. 21 n. 77.)

Codex in 8°, 184 paginarum, charact. نستعليق exaratus et ligaturâ orientali bene compactus. Anni notâ caret; e subscriptione apparet, quemdam 'Abdo'l-lâh ibn Çâlih die 5° mensis Çafar eum absolvisse; annus vero non additur. Nota possessoris anni 1.4⁹ et historia Codicis modo tradita aetatem postulant duorum certe seculorum, sed sine dubio Codex antiquior est. Continet res a Rostamo ejusque filio Farâmarzo in Mâzandarâno praesertim atque in Indiâ gestas et unus mihi videtur ex illis libris, qui ad exemplum Operis celebrati Firdûsîz historias ejus selectas modo uberiore tractant (1). Textus enim ab

(1) Conf. Mohl, *le livre des Rois*, Préface, p. 54 sqq.

illo *Šahnāmae* prorsus differt et multas res appingit, quas frustra apud *Firdūsium* quaeras. Si fides subscriptioni haberi potest, Auctor ignotus poëmati suo titulum dedit شبرنگ نامه, quod eo probabilius mihi videtur, quia ipse ille شبرنگ magnas in poëmate partes agit. Post bismillam Codex, eodem metro quo *Šahnāma* conscriptus, statim sic incipit:

الا آی شده غرق دریای آرز تو کوتاه زمان و زمانه دراز
دل اندر سرای سپنجی میند که با تو زمانه کند ریشخند
Primum caput inscribitur: دیو و داستان شبرنگ و دیو
گفتن شبرنگ با مادرش از: *secundum*, سازندگان
شاد و آگاه شدن از کاوروس, et sic porro. Alia hujus operis exempla mihi non innotuerunt.

N. CLXVII.

(Ex Willm. Cat. n. 147, p. 22. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Codex in 4°, 59 paginarum, charact. نستعلیق nitide scriptus et ligaturâ recenti compactus orientalem in modum. De librario atque aetate libri nihil proditur. Continet opus celebratum et Calcuttae editum c. t. عطار پند نامه (1) (+ 627), v. *Hāgī-Cal.* II, p. 68. Multae, sed tantum fere in initio, huic Codici adscriptae sunt glossae, ex gr. etiam e Commentario Turc.° *Šam'ī* (+ post a. H. 1000) petita. De Codd. Lugd.-Bat., qui hoc opus

(1) De anno mortis, v. Sprenger *A Catal. of the Ar., Pers. and Hind. Mss. of the libr. of the king of Oudh*, p. 346 sq. Minus recte in Cat.° Dozyi II, p. 114 legitur, cum incunte Sec, 8° occisum esse.

ejusque Commentarios exhibent, vid. Dozy, *Cat.* II, p. 114 sq.

N. CLXVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 142, p. 22. Ab hoc emtus est e bibl. J. J. Schultensii, in cujus Catal.^o ob malam descriptionem nescio sub quo num.^o lateat (1).)

Codex in 8°, 341 paginarum, charact. نستعلیق perspicue et nitide scriptus et ligaturâ antiquâ, sed deinde redintegratâ, bene compactus. Singulae paginae, in duas columnas divisae, 15 versus exhibent. In subscriptione (p. 341) librarius notavit, se hoc exemplar absolvisse die Lunae, medio m. Šawwāl a. 950 et nomen suum esse Ahmed ibn Moçtafâ ibn Jūsof. Continet بستان auctore Sadī (+ 691), v. Hāgī-Cal. II, p. 52 sq., opus nuper etiam (a. 1858) a Ch. H. Graf editum. De Codd. Lugd.-Bat. v. Dozy *Cat.* II, p. 113 sq.

N. CLXIX.

(Ex Willm. Cat. n. 148, p. 22. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 59, n. 40. — In initio Codicis legitur, librum oriundum esse e bibl. Lette.)

Codex in 8°, paginarum 414, charact. نستعلیق manu impeditâ, sed valde perspicuâ et eleganti scriptus et ligaturâ recenti compactus. Ab initio et fine mutilus est, ita ut de libri aetate aut scribâ nihil constet: quae vero desunt, paucissima videntur, nisi fallor, folium tantum unum tam in initio quam in fine Codicis (2). Continet *Dirwānum* Poëtae cele-

---

(1) Num. enim 6999 in p. 604 servatur in Bibl. Lugd.-Bat. sub n. 1244.

(2) Obiter moneo, sex ultima Codicis folia (p. 403—414) inserenda esse inter pagg. 336 et 337. Pag. 402 ultimam operis paginam exhibet.

berrimi حافظ (+ 791), v. Hāgī-Cal. III, p. 272 sq.,
cujus H. Brockhaus inde ab a. 1854 novam editionem
parat. De Codd. Lugd.-Bat. v. Dozy, *Cat.* II,
p. 118 sq.

N. CLXX.

(Ex Willm. Cat. n. 146, p. 22. Ab hoc emtus 'est
e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 59, n. 41. —
In initio hujus etiam Codicis notatur, librum
oriundum esse e bibl. Lettezi. Praeterea conspi-
citur signum Mss^{orum} Golii, Misc. 4°. 25; ac re
verà sub hoc num.^o (Cat. p. 17) hic liber noster
memoratur.)

Codex in 8°, 245 paginarum, charact. تعليف
nitide scriptus et bene conservatus. Anni notâ scri-
baeque nomine caret. Continet opus notissimum,
jam saepius editum, c. t. يوسف وزليخا auctore Ġāmī
(+ 898), v. Hāgī-Cal. VI, p. 519. De Cod. Lugd.-
Bat. v. Dozy, *Cat.* II, p. 120.

N. CLXXI.

(Ex Willm. Cat. n. 144, p. 22. Ab hoc emtus est e
bibl. J. J. Schultensii, cujus vide Catal. p. 604,
n. 6994.)

Codex in fol. minore, 274 paginarum, quarum
quaeque 16 versus complectitur. Charact. نستعليف
nitide scriptus est, sed nonnihil vermibus arrosus.
Ceteroquin Codex bene est conservatus et ligaturâ
recenti compactus orientalem in modum. In sub-
scriptione legitur, Codicem absolutum fuisse die
10mo mensis Rabīzi posterioris a. Ar. 1097 (1). Con-
tinet ظفر نامه auctore Hāṭifi (+ 927), v. Hāgī-Cal.

---

(1) In Cod. exstat .19v.

IV, p. 176. De Cod. Lugd.-Bat. v. Dozy, *Cat. II*, p. 122; aliis exemplaribus, ibi enumeratis, addi possunt Codd. a Sprengero, l. l. p. 422, *A Catal. of the Bibliotheca Or. Sprengeriana* p. 79 (n. 1412) et a Rödigerro, *Z. d. D. M. G.* XIII, p. 237 (Codd. Quatremèzei, qui hodie Monachii asservantur) memorati.

N. CLXXII.

(Ex Willm. Cat. n. 187, p. 28. De origine hujus Codicis vide supra ad Num. CLXIV (ex Willm. Cat. n. 145).)

Codex in fol., paginarum 101, charact. نسخی satis bene scriptus et optime conservatus. Exaratus est aliâ manu ac N. CLXIV (ex Willm. Cat. n. 145), sed ejusdem aetatis atque originis est. Propterea cum hoc Num. conjunctus fuisse videtur, quia aliud opus ejusdem auctoris Ġāmī exhibere putabatur (1). Continet autem لیلی وماجنون non Ġāmī, sed Hâtifī, modo dicti, v. Hāgī-Cal. V, p. 347. Opus hocce, saepius jam editum, in Codice nostro mutilum tantum exstat: in pag. 95 enim abrupte desinit, dum quinta fere pars operi deest. — Quae in pagg. 6 ultimis leguntur, versus sunt alieni, omni inscriptione carentes, sed e Sadīz Bostāno mihi noti. Exstant in edit. Ch. H. Graf inde a p. 9v usque ad p. 1a (vs. 623—714, Cap. is 1^{mi}).

De Codd. Lugd.-Bat., qui nostrum Hâtifī opus exhibent, v. Dozy, *Cat. II*, p. 121; exemplaribus, ibi enumeratis, addi possunt Cod. Bibl. Reg. Oudh. (Sprenger, *Cat.* p. 421), Cod. Berolin. (olim Sprengerianus, n. 1410, *Cat.* p. 79) et Cod. Gothanus (n. 85 e *Cat. Pertschii*).

---

(1) Sic statuebat adhuc Willmetus, v. *Cat.* l. l.

N. CLXXIII.

(Ex Willm. Cat. n. 151, p. 23. Ab hoc emtus est e bibl. J. J. Schultensii, in cujus Catal.^o ob malam descriptionem nescio sub quo num.^o lateat (1).)

Codex in 8° min., 184 paginarum, charact. نستعلیق nitidissime scriptus in chartâ diversi coloris et optime conservatus. Singulae pagg., lineis aureis inclusae, 15 versus continet. E subscriptione apparet Hāgīum Mohammed Samarqandensem Damasci a. H. 979 eum absolvisse. Continet Dīwānum poëtae سقا (+ 962), de quo v. Sprenger, *A Catal. of the libr. of the king of Oudh*, p. 559 sq. Hujus Dīwāni sic incipientis:

پا زسر کرده براه طلبیش حیرانم
که من قطره کجا وهوس عمانم

non alia exemplaria mihi innotuerunt, nisi quae memorat Sprenger l. l.

N. CLXXIV.

(Ex Willm. Cat. n. 155, p. 23. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 59, n. 37. — Hic Codex, qui etiam Lettei fuit, oriundus est e bibl. Golii, v. ejus Cat. p. 20, ubi est n. 61 inter Misc. in 4°.)

Codex in 8°, 249 paginarum, charact. تعلیق nitidissime scriptus et ligaturâ orientali satis bene compactus. E subscriptione patet, eum absolutum

---

(1) Num.ⁱ 6998 et 7001 in p. 604, qui ambo » Carmina quaedam Persica » exhibere dicuntur, ut probabile est, iidem sunt qui Num. noster et Num. CLXVIII (ex Willm. Cat. n. 142).

fuisse feriâ 2^a, die 15° mensis Rabîi posterioris a. Ar. 1055 a librario, qui se ipsum vocat محمد بن محمد هاشم بن نصير بن محمد. Continet نزل دمن auctore أبو الفيض بن مبارك, vulgo فيضى dicto et a. 1004 mortuo, v. Hāgī-Cal. VI, p. 384. De auctore v. Hammerus, *Gesch. der schönen Redek. Persiens*, p. 400 sqq. Opus nostrum, a. 1003 ab eo compositum, bis jam editum est, v. Sprenger, *A Catal. of the librar. of the king of Oudh*, p. 402. Alia exemplaria servant Codd. Bodl. (Uri) n. 170 in p. 300, (Ouseley) 16, Dresd. n. 321, Havn. n. 128, 129 et 141 a. 1) et Berolin. n. 1593 e Catal. Sprengerii (p. 79). — In Bibl. Lugd.-Bat. aliud opus: مركز ادوار ejusdem auctoris exstat, nempe Cod. 1329(1) v. *Cat. II*, p. 122 sq.

N. CLXXV.

(Ex Willm. Cat. n. 149, p. 22. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Codex in 8°, 326 paginarum, scriptus in chartâ lineatâ charact. نسخى ad تعليف vergente, satis perspicuo. Paginae in duas columnas divisae et lineis rubris inclusae, singulae 19 versus continent. Bene conservatus est et compactus ligaturâ orientali. E subscriptione apparet librarium الحاج مصطفى بن الحجاج مصطفي بن ملا رضوان Bagdādensem, incolam Halebi feriâ tertiâ d. 13° m. Šawwāl a. H. 1070 eum absolvisse.

Continet opera poëtica Tālibi Amolensis (طالب آملی) + 1035 sive 1036, v. Sprenger, *A Catal. of the librar. of the king of Oudh*, p. 575. Inde a p. 1—115 exstant carmina in laudem Sultāni Hindostānici جهانگیر پادشاه (regn. a. H. 1014—1037), ejus Vezīri Abū'l-Qāsim aliorumque. A p. 116—147 reperiuntur مثنویات, a p. 149—304 gazelae, a p.

304—315 مقظعات ac denique a p. 316—326 ejus رباعيات. Non alia hujus operis exemplaria mihi innotuerunt, nisi quae memorat Sprenger l. l.; fragmenta tantum complectuntur Cod. Petrop. n. 528(23) et Cod. Gothanus 9(11, a) (e Cat. Pertschii p. 23).

E. Historici argumenti.

N. CLXXVI.

(Ex Willm. Cat. n. 188, p. 28. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinzi (n. 68), qui eum sibi comparaverat e bibl. Willemseni, cujus vide Catal. p. 166, n. 1819. — Fuit olim Golii, in cujus Catal. exstat in *Addendis* inter *Lib. Mss. Compact. in 4º*, n. 2 (cf. p. 18, n. 39).)

Codex in 4º, 150 paginarum, charact. نستعليق nitidissime scriptus et optime compactus ligaturâ orientali. E subscriptionibus (p. 89 et 150) apparet, librarium Çadro'ddin Mohammed 'ibn-Gafar 'Içfahânensem mense Şabâne anni 1034 utrumque opus, quod Codex complectitur, absolvisse. Continet 1º. (p. 1—89) نظام التواريخ auctore viro celeberrimo *'al-Baiçawio*, qui aº. 674 hunc librum composuit; v. Hāgī-Cal. VI, p. 354, et in primis de Sacy in *Not. et Extr.*, Tom. IV, p. 672—699. Exemplar vero nostrum ad finem tantum dynastiae Selguquidarum decurrit (ap. de Sacy l. l. p. 686 (1)). De Cod. Lugd.-Bat. v. *Cat. III*, p. 1 sq., ubi simul indicatur, ubinam hoc opus alibi servatur. — 2º. (p. 91—150) quaedam ex historia illâ notissimâ Hātimi Tāyitae (2) eo consilio

(1) Cod. noster et Lugd.-Bat. 681 re verâ exhibent, quod de Sacy in n. (r) conjecerat.

(2) Calcuttae et Constantinopoli Persice et Turcice prodit haec historia, in Oriente celebrata. Versio Anglica, a Duncan Forbes procurata, a. 1830 Londini edita est.

hoc opus absolvit. Liber, notissimus e versione Jonesii c. t. *Histoire de Nader Chah*, 1770, editus est Calcuttae a^o. 1846. Alia exemplaria exhibent Codd. Bodl. (Ouseley) 316 et 525, Petrop. 304, Hafn. 62 et 63 et Societ. Reg. Asiat. Brit. et Hibern. 146 et 147 (Morley, *Cat.*, p. 138 sq.).

F. Astronomici argumenti.

N. CLXXVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 51, p. 11. Ab hoc acquisitus est a. 1813 casu fortuito pro levi dono.)

Pagg. 16 in fol. maj., lineis aureis inclusae, diversisque coloribus et auro distinctae. Exhibent Calendarium Persicum, nitidissime exaratum, sed mutilum; desiderantur enim uterque mensis Rabi: et Gomādā, tam prior quam posterior, ita ut 8 menses hîc tantum reperiuntur. Annum, ad quem pertinet in foliis nostris laceris non inveni, sed ad sec. H. 11um pertinere mihi videtur.

G. Medici argumenti.

N. CLXXIX.

(Ex Willm. Cat. n. 52, p. 11. Ab hoc emptus est e bibl. J. J. Schultensii, cujus vide Catal. p. 601, n. 1128.)

Codex in fol., paginarum 584, charact. تعليف bene scriptus et ligaturâ orientali optime compactus. De nomine librarii annique notâ nihil proditur. Continet 1° اخته يمارات بديعبي, auctore عبدی بن حاجی زين العطار, vulgo dicto الحسین الانصاری, qui a. H. 770 (1) hunc librum composuit et in hono-

(1) Hāgī-Cat. I, p. 197 ex praefatione auctoris hunc an-

rem reginae , بديع الجمال nuncupatae , hoc titulo ornavit. Opus est bipartitum : pars *prior* (p.1—504) ordine alphabetico medicamenta *simplicia* recenset , et in Codice nostro praeter scholia Armeniaca notas marginales Persicas adjectas habet , quae pronuntiationem docent vocum ordine alphabetico recensitarum. Hae notae Persicae , ut probabile est , petitae sunt ex opere , quod filius auctoris post patris mortem concinnavit , quodque memorat Seligmann , *Ueber drey höchst selt. Pers. Handschr.* , 1855 , S. 24 sq. Pars *posterior* (p. 505—552) medicamenta *composita* secundum classes exhibens , in variis operis exemplaribus vario modo se offert. Redactio vero antiquissima eaque maxime vulgaris ea est , quae in 16 capita divisa , a medicamentis

المفرجات dictis incipit et desinit in المرادم. Haec prostat in Codice nostro , ut et in Cod. Lugd.-Bat. 558 (1). Scholia Armeniaca ad hanc partem paucissima sunt. — 2° fragmentum operis medici Persici , 16 foliis constans , mutilum tam ab initio quam a fine. Fragmentum hoc dignissimum sane est , cujus ratio habeatur : pertinet enim ad opus ét antiquissimum ét hodie rarissimum , cujus in Europâ nihil , quantum novi , nisi duo alia fragmenta exstant , Cod. Vatic. (Hamm. *Lett.* III , n. 158) et Cod. Acad. Or. Vind. n. 378 , quae *libros* 5um et 9um exhibent. Opus volo ذخيرة خوازمشاهی dictum , auctore Zaino'ddīno Ismā'il al-Gorgānī (+ 535) (2) ,

---

num desumsisse videtur ; in *nonnullis* enim operis exemplaribus tempus , quo compositum est , memoratur. Sic idem annus designatur in Cod. Lugd.-Bat. 1326. In nostro tamen Codice a. 779 exstat.

(1) Eandem sequuntur Codd. Bodl. (Uri) 62 et 63 , item , si bene memini , uterque Codex Paris. 150 et 157 , quos Parisiis a^o. 1858 degens raptim inspexi.

(2) Annus 530 apud Hāgī-Cal. , ed. Flügel , III , 162

10 (1) sive 12 *libros* complectens, quod in gratiam principis خوارزمشاهی composuit, v. Hāgī-Cal. III, p. 330. Fragmentum nostrum exhibere partem operis dicti, docet inscriptio in fol. ejus 1° v. obvia:

باب بیست و پنجم اندر آنکه بیستم از کتاب ششم از ذخیره خوارزمشاهی اندر احوال زنان و بیماریهای

باب بیست و پنجم اندر آنکه ایشان, in quâ verba calamo expunxit librarius, sed گفتار, quod ei addendum esset, addere neglexit. Hoc vocabulum enim desiderari, apparet ex iis, quae statim sequuntur: واین گفتار چهار جزو است: in quibus vox چهار item expuncta est et superscribitur ۳. Hinc ergo apparet in fol. 1 v. incipere *sermonem* 20um e libro 6° operis nostri, qui sermo agit de *vis, quae feminis accidere solent earumque morbis*. Dividitur ille in 3(4) *partes*: pars 1^a agit de *menstruatione ejusque paucitate et abundantia* et distribuitur in 5 *capita*. Capite autem 3° hujus partis 1^{ae} in fol. 5 v. nondum finito, argumento et custode testibus, derepente subsistimus, dum in fol. 6 r. in re plane aliâ versamur. Hinc enim usque ad finem fragmenti (fol. 16 v.) agitur de *coitu, debilitate quae inde nascitur, cibis potibusque corroboran-*

(v. VI, 507) memoratus, dum alibi III, 330 et I, 368 annus 531 et 535 exstat, sine dubio est falsus. En quid 'al-Baihaqī in Cod. Lugd.-Bat. 133 d (*Cat. II*, p. 292 sqq.) narrat: زين الدين اسمعيل بن الحسن (sic) الجرجاني

صاحب الذخيرة الخوارزمشاهية وغيرهما رأيتُهُ بسرخس في سنة ٥٣١هـ وقد بلغ من العمر اَطورية.

(1) V. Ch. Stewart, *A descr. Catal. of the Or. Libr. of the late Tippoo Sultan of Mysore*, p. 106, ubi liber divisus esse traditur in Praefationem et 10 Capita.

tibus aliisque rebus cum his conjunctis. Inscriptiones item docent haec omnia ex alio *sermone* petita esse, fol. 6 r. incipere a fine *Cap. is 6ⁱ partis 3^{ae} sermonis 19ⁱ* et fol. 16 v. desinere in *Cap. 24* ejusdem partis ejusdemque sermonis (1). Quae autem e quo *libro* desumta sint, in nullâ inscriptione indicatur. Sed ecce! custos folii 16ⁱ convenit cum verbis, quae in initio fol. 1ⁱ r. leguntur; argumentum idem confirmat, unde non tantum elucet *partem 3^{am} sermonis 19ⁱ libri 6ⁱ continere 24 (2)* Capita, sed etiam certissimum fit, fragmentum nostrum ex opere dicto exhibere finem *sermonis 19ⁱ* et initium *sermonis 20ⁱ e libro 6°*.

Inter Auctores, quos vidi citatos, sunt Galenus, Tâbit ben Qorra, ar-Râzî et Avicenna (3).

N. CLXXX.

(Ex Willm. Cat. n. 53, p. 11. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 57, n. 6.)

Codex in fol., paginarum 566, charact. نستعلیق bene scriptus et compactus ligaturâ orientali. Aetas et scriba in hoc etiam Codice non memorantur. Continet idem opus, de quo ad Cod. praeced. sub num. 1° sermo fuit. Pars *prior* (p. 1—474) significationem vocum, ordine alphabetico recensitarum, linguâ Latinâ in margine adscriptam habet. Pars *posterior* (p. 477—551) prorsus differt ab hac parte,

(1) Ne in his quidem foliis omnia recto ordine procedunt. Custos enim fol. 12 cum verbis initialibus fol. 13 non congruit.

(2) Quisque nunc facile intelligit, unde verba *ncaput 25um* erronea in inscriptione fol. 1ⁱ v. (v. supra) ortum duxerint.

(3) Fol. 2 r. citatur etiam *كتاب حفظ الصحة* i. e. (v. Stewart l. l.) *liber* operis nostri 3us.

in Codice praeced. obviâ itemque ab eâdem parte, quae in Codice Lugd.-Bat. 1326 exstat, quamquam, si argumentum spectas, cum utrâque multa communia habet. Divisa est in unam مقالة et duas حملة (1); *maqāla* agit de arte remedia componendi, حملة *prior* de medicamentis compositis, quae inter فرابادينات locum tenent, et *posterior* de iis, quae in quovis morbo sunt probata. Quum his tribus rebus finem imposuerit, aggressurus est Auctor, Deo volente, tertium opus: کتاب سیوم از معالجات. در امراض مختصه. Haec sunt, quae in praefatione promittit. In ipso libro vero exstat *maqāla* (p. 477—479), حملة *prior* (quae inde a p. 479 ad p. 547 usque percurrrens et in 10(11) maqālāt distributa, mixto ordine fere omnes 16 illas classes recenset, de quibus ad Cod.^{em} praec. mentio facta est) et fortasse etiam (p. 547—551) *posterior*. Tunc autem verbis: واین کتاب را باینقدر ختم کردیم از

جهت آنکه درین کتاب تکرار بسیار واقع شده subito liber desinit, Auctore non opus esse ducente ulterius hac in re progredi. — Inde a p. 553—566 adjicitur index ad partem priorem operis اختبارات بدیعی. In hac enim nomina medicamentorum cet. linguâ Arabicum scripta exstant, et sic, quamvis ad ordinem Alphabeti disposita, in quaerendo molestias creant hominibus earum regionum, in quibus lingua Persarum viget. Huic incommodo subvenire voluit Auctor indicem nostrum componendo, in quo nomina Persica, ordine Alphabetico exhibita, nomina Arabica sibi habent subjuncta.

---

(1) Cf. Freytag, *Lex.* in v. ثن. Saepius in Codice scribitur حملة.

Opus اختيارات بديعي offerunt Codd. Lugd.-Bat. 558, 1326 et 1450, Bodl. (Uri) 62 et 63, Paris. 150 et 157, Havn. 29 (pars 1^{or}) et Nan. 113. Cf. item Stewart l. l. n. 14 (in p. 109).

N. CLXXXI.

(Ex Willm. Cat. n. 54, p. 11. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 58, n. 29.)

Codex in 4°, 284 paginarum, in chartâ gossyp. perspicue scriptus charact. نسخى, et bene ligatus ligaturâ antiquâ. Anni nota deest. Continet librum

مظفر بن محمد فى القراباذينات االكسنى الشفائى Persicum alphabetico ordine digestum, quem auctor in initio dicit se compilasse ex multis aliis de hoc argumento operibus. Totum volumen chartâ Europaeâ geminatum est, in quâ Latina versio exstat integri operis, confecta, ut in primâ paginâ dicitur, a R. P. Angelo a S^{to} Joseph, Carmelitâ discalceato Tholosano, missionario Apostolico. Versio haecce, diversa a versione, quam a^o. 1681 Parisiis idem edidit sub tit. *Pharmacopaea Persica*, ipsius autographon esse videtur. Primum folium, in quo pagg. 1 et 2 erant conversae, nunc deest; apparet tamen hoc adfuisse olim et deinde exsecatum esse: ejus loco nunc aliud folium reperitur, in quo annotatio latina ejusdem manus ad primam pag. exstat. Notae, adscriptae ad marginem versionis Lat., paucissimae sunt, et saepe ab editis diversae.

Alia exemplaria hujus operis exstant in Cod. Paris. 155, quem, a^o. 1030 exaratum, ipse raptim inspexi, et in Cod. Havn. 34 (anni 1177, v. *Cat.* III, p. 15). Cf. etiam Stewart l. l. p. 110.

II. Theologici argumenti.

a. Religio Moslimica.

N. CLXXXII.

(Ex Willm. Cat. n. 206, p. 30. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Codex in 8°, 561 paginarum, charact. نستعلیق nitide scriptus et ligaturâ orientali bene compactus. In initio folia nonnulla perierunt, quot, definire nequeo. Totus exaratus est ab uno eodemque librario, qui, quando scripserit, in fine tractatûs 3ⁱ

(p. 79) indicat, ubi legimus: تَمَّتْ هَذِهِ الرَّسَالَةُ بِسْمِ اللَّهِ الشَّرِيفِ (sic) بِعَوْنِ اللَّهِ وَحَسَنِ تَوْفِيقِهِ فِي تَارِيخِ سَنَةِ ٨٦٠. Continet hic Codex 18 tractatus Persicos anonymos. Omnes theologiam spectant, latissimo sensu sumtam et auctorem produnt sectae Alidarum addictum; plerique pertinent ad artem cabbalisticam. Hic nempe habemus:

- 1°. (p. 1—57) tractatum, abrupte sic incipientem:
بِسْمِ اللَّهِ خُذَا جَنَانًا مَعْتَبِرَةً كَمَا أَكْثَرُ كَسْبِي
فَمَا زِلْنَا بِأَمْدَانِ كَمَا دُوْرُكَعَتِ أَسْتِ سَهِّ كُنْزَارِ بِأَ
وَجُودِ أَنْكَ دَرِ صَوْرَتِ طَاعَتِ أَفْزُودَةِ أَسْتِ صَاحِبِ
Hic tractatus exponit de arte, quae علم الحروف dicitur, atque inter alia in hunc usum explicat 50 versus, qui in initio libri عرش نامه occurrunt (1).
- 2°. (p. 58—69) tractatum, cujus titulus erasus est,

(1) De عرش نامه conf. H. C. IV, p. 196; Pag. 4 citatur عرش نامه, cf. H. C. II, p. 581.

hanc fortasse ob causam, quia hic agitur de praestantiâ Aliî prae ceteris profetis. Post bis-millam sic incipit : بدان كه هر سخنى كه

شاخصى آنرا بظهور مى آوود در باب معتقدات مى بايد

3°. (p. 70—79) رساله ان قال يوسف لابيہ sive tractatum de somnio Josefi (Sür. 12, vs. 4—6).

4°. (p. 80—90) ترجمه آية الكسى sive explicationem Sür. 2, vs. 256. Praemittuntur quaedam de hujus versûs vi atque virtute.

5°. (p. 90—103) رساله روح sive tractatum de Sür. 17, vs. 87.

6°. (p. 104—129) introductionem in (1) خطبة البيان. De خطبة البيان s. dictis, quae Alio adscribuntur, v. H. C. III, p. 160 et Ms. Vatic. (Ar.) 580(3). Initium est : سياس نامحصور وستايش : مؤثر الخ

7°. (p. 130—154) عجزيات. Tractatus, qui docet, omne conamen ad ipsam rerum naturam et veritates sublimiores cognoscendas esse irritum nisi quod instituat viâ cabbalisticâ, ab Auctore indicatâ. Philosophus et theologus impares sunt huic rei perficiendae. In hoc tractatu, qui sic

خمدًا لمن جعل امير المؤمنين وامام

المسلمين من كان عارفًا بذاته وصفاته الخ
تانتur dicta virorum celeberrimorum, ut امام

شبيخ عطار, جلال الدين رومى, فخر الدين رازى,
نصير الدين طوسى, aliorumque.

(1) Titulus manu recentiore inscriptus شرح خطبة البيان minus recte se habet. Singula enim dicta non explicantur.

- 8°. (p. 156—162) tractatum, qui inscribitur: شرح
عجزيات, sed qui initium (1 pag.) tantum ex-
plicat tractatûs praecedentis.
- 9°. (p. 164—184) بحث اسم مسمّيا. Tractatus
cabbalisticus, qui sic incipit: ستايش بر كمال
نثار ذاتى است كه اسماء الخ
Adjicitur (p. 185) dictum *Mohammedis* Ara-
bice et Persice, auctoritate *ibn-Mas'ûdi* relatum.
- 10°. (p. 188—211) tractatum, qui (ut patet ex
praefatione) agit de sensu hujus versus:
جيز حروف اندر نهان و آشكار
نيمست چيزى نر تو مى يابى بيار
Hic tractatus, cui recentior manus titulum
شکر و ستايش: حقائق اشيا
ذاتى را كه از لبت حروف كلام او بدلائل الخ
11°. (p. 212—222) رساله آنم غلبت الروم, sive tra-
ctatum de Sur. 30, vs. 1—5.
- 12°. (p. 222—225) tractatum de hoc dicto *Moham-*
medis: ان قلوب العباد بين اصبعين من اصابع
الرحمن كقلب واحد يصرفه كيف يشاء
- 13°. (p. 226—266) فضيلت قران. Continet hic tra-
ctatus (ut in praefatione legitur) traditiones
nonnullas در باب فضائل قران et in fine (inde
a p. 246) مسئله چند كه در ميان علماء اسلام
داورست در حدود و قدم كلام الله
est: شكراً على دين الاسلام حمد الخ

- 14°. (p. 268—299) نفاذس الحقائق s. tractatum de
وصف جميل . Incipit hoc modo : علم الحروف
يسر وجه تعظيم الحنج
- 15°. (p. 300—333) ما حصل . Est alius tractatus de
ستنايش ما لا يحصى : sic incipiens : علم الحروف
وسپاس در غايت اقصى السخ . E fine hujus li-
belli patet, auctorem anonymum aequalem
fuisse viri docti شرف الدين اليزدى (+ 850).
- 16°. (p. 334—338) tractatum, qui hunc versum
explicat :
بچشم خدا بين خود ديده ام
صفاتي كه ذات خدا را نبود
- 17°. (p. 339—344) tractatum, agentem de explica-
tione verborum : انا النقطة تحت الباء .
- 18°. (p. 344—361) tractatum cabbalisticum, cui in
margine : ختام (?) منحوسون : sic in-
cipientem : قسمت الصلوة بينى وبين عبدى :
نصفين الحنج

β. Religio Christiana.

N. CLXXXIII.

(Ex Willm. Cat. n. 6, p. 5. Ab hoc emtus est e
bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 57, n. 5
et 7.)

Codices 4 in fol. min., 1us 217, 2us 299, 3us 453
et 4us 313 paginarum, charact. نستعليق manu sa-
tis perspicua in charta gossypina scripti et bene con-
servati. Recenti ligatura compacti sunt orientalem
in modum. Anni nota carent. Tomus 1us (et reli-
qui eodem plane modo) sic inscriptus est : به نام
حضرت عيسى المسيح خداوند ما وشفاغت قدوس طوما

کتاب اول در باب حقیقت قسطلیکیه ضدّ اضلال
 امتنان در ضلالت آبادنشینان از تصانیف قدوس طومو
 حکیم در علوی مراتب علوم و اقصای درجات فضیلت
 رسیده و ماجتهد سر آمده ترجمه اش از زبان فرنکی
 به زبان پارسی بدست پادری پدرو عبد والدت عیسی
 از جماعت پادریان پایرفنه مشهور به عنوان جماعت
 راعیان کوه کرم. *Quatuor his voluminibus con-*
tinetur Persica versio celebrati operis Thomae Aquina-
natis (vixit sec. 15°), inscripti de veritate Catho-
licae fidei contra errores gentilium, et quatuor
Libris constantis, quorum singuli hic separato volu-
mine continentur. Editum est ex. g. Venet. a^o 1480
et Antverp. 1612. Versio haec, quam Codd. nostri
omnibus numeris absolutam exhibent, facta est, ut
inscriptio docet, a Patre Pedro, servo Matris
Jesu, ex ordine Patrum nudipedum (1) (s. di-
scalceatorum), noto epitheto ordinis monachorum
montis Carmeli. De his Carmelitis discalceatis vid.
Helyot, Histoire des ordres religieux, Tom. I,
Chap. XLVIII. — Aliud exemplar hujus versionis
Persicae servat Cod. Bibl.^{ae} Vatic. n. 59.

I. Juridici argumenti.

N. CLXXXIV.

(Ex Willm. Cat. n 39, p. 9. Ab hoc emtus est
 a. 1805, a quo, non patet.)

Codex in 8°, 182 paginarum, in chartâ gossyp.
 charact. نستعلیق nitide et perspicue scriptus, sed

(1) Sic enim illud پیابرفنه intelligendum.

ligaturâ destitutus. Satis bene conservatus est; posterior tamen ejus pars per humorem nonnihil passus est. In fine exaratus esse dicitur a میرزا محمد مشہدی die Veneris mensē Rabīo priorī anni H. 1092. Continet partem *priorem* operis, juridici dicam, an theologici, جامع عباسی, quod بیہاء الدین محمد عاملی (+ 1031), jussu Šāhi Abbāsī Magni aḡ-Cafawī (+ 1037), composuit, sed non absolvit. Operis enim, quod ex proposito scriptoris 20 capita complecteretur, capite 5° tantuminodo finito, Auctor morte abripiebatur. Post ejus vero obitum discipulus ipsius نظام بن حسین ساری reliquam partem supplevit. Hunc librum, in Oriente celebratissimum, in usum suum adhibuerunt, ex eoque nonnulla ediderunt Relandus, *de Rel. Moh.* passim et Chardinus, *Voyages en Perse* (cf. ed. Langlesii VI, p. 326 sqq., VIII, p. 64 et alibi). E Cat. Bibl. Sprengerianae p. 43, n. 654 patet, eum in urbe Lucknow ope lithographiae jam prodiisse. Exemplar nostrum praesertim versus finem quodammodo abbreviatum est, uti apparet, collatis Codd. Lugd.-Bat. n. 1202 et 1283, qui ambo partem item *priorem* exhibent. Partem *posteriorem* servant Codd. Lugd.-Bat. n. 1327 et 1607. Praeterea opus nostrum exstat in Codd. Dresd. n. 558 (pars I), Havn. n. 6 (pars II), cf. etiam n. 4 e Codd. mixtis (*Cat.*, p. 65), Radcl. (Fraser, p. 52) et Vatic. n. 15 (1); cf. item Stewart, *a Cat. of the libr. of Tippoo Sultan*, p. 156, n. 89.

---

(1) Codex hicce Relandi fuit, qui duo exemplaria nostri operis possidebat, v. Ind. post lib. *de Rel. Moh.* n. III, coll. Catal. Mss. ejus p. 10, n. 1 et 2. Alterum exemplar servat Bibl. Lugd.-Bat. sub n. 1283.

V. Libri Turcice scripti, aut ad linguam et litteras Turcicas spectantes.

A. Vocabularia; colloquia.

N. CLXXXV.

(Ex Willm. Cat. n. 78, p. 14. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Codex in 8°, 39 paginarum, charact. نستعلیق perspicue et nitide scriptus cum omnibus vocalibus et satis bene conservatus. Ligaturâ compactus est antiquâ, quae deinde redintegrata est. Paginae inclusae sunt lineis rubris et in margine plurima addita scholia Turcica, ejusdem scribae manu sed minoribus litteris. In fine haec exstat subscriptio:

حرره الحقیق مصطفی کاتب زاده فی شهر محرم
الحرام سنة ۱۱۱۱. Continet librum notissimum et quam
maxime vulgatum تحفة شاهی. Šahidî, ejus
auctor, a. 957 mortuus est.

N. CLXXXVI.

(Ex Willm. Cat. n. 77, p. 14. Incertum, quomodo ad hunc venerit.)

Codex in 4°, 93 paginarum, charact. نسخی scriptus fere sine vocalibus et involucro chartaceo recenti ligatus orientalem in modum. Exaratus est manu Steph. Schultzii, et subscriptio: سوده حسین
بن عبد الکریم اسکلبی — سنة ۱۱۰۳ videtur ad exemplar, unde hoc nostrum petatum sit. Continet idem opus, ac Num. praecedens. De Codd. Lugd.-Bat., qui hunc librum offerunt, v. Dozy, *Cat. I*, p. 102.

N. CLXXXVII.

(Ex Willm. Cat. n. 153, p. 23. Incertum, unde ad hunc venerit)

Codex in 4°, paginarum 37, bene compactus. Charactere نسخی distincte scriptus est anno H. 1044 ab *ipso* auctore. Exhibet vocabularium Arabico-Turcicum, انبىائى فدائى dictum, quod, versibus conscriptum, Mohammed quidam, cujus nomen poëticum erat فدائى (floruit sec. H. 11mo), in usum puerorum praesertim composuit. Post Codicis initium:

حمد اول الله كم يرتدى جهان
 آدمى قلدى اكرمى اعيمان
 انبىائى كتوردى آدمدن
 انلىرى اكرم ايتدى عالمدن
 انبىاي ايچيره اول شه اعظم
 ايلدى هم محمدى خاتم
 ويردى اغز اغزده قويدى لسان
 هم لسان ايچيره قلدى نطق عيان
 cet.

inde a versu:

بعده بن فقير ويبچاره مبتلا غريب وآواره .

Mohammed noster narrat, se, miseriâ atque inopiâ coactum, patriam عنتاب (1) reliquisse, et aliquam-

(1) I. e. عین تاب (v. Tuch in *Z. d. D. m. G.* IV, p. 513).
 Ad hanc nominis compositionem auctor ipse alludit in versu:

diu urbes regionesque peragrassè , donec tandem in urbe طرٲه بلوس sedem denuo fixit. Hic pueris docendis victum sibi quaesivit, et vocabularium conscripsit Arabico-Turcicum ad normam vocabularii Persico-Turcici Šahidīāni, quod non solum, hujus instar, versibus constat, varias metrorum species referentibus, sed nomen etiam simile gerit.

Vocabularium ipsum, in 15 sectiones (بٲاع) divisum, sic incipit (pag. 6):

تنکری الله رسول پیغمبر هم خیرجی نبی اولو اکبر
قلاوز در دلیل خور دلیل هم کثیر اولدی چوق واز قلیل

Vocabula Arabica litterâ ع, Turcica vero litterâ ت, infra lineam scriptâ, notata sunt, quod signum autem in posteriore libri parte disparet. Sectionem 15^{am}, s. ultimam excipiunt خاتمة الكتاب, et حساب; huic capitulo sequens exemplum subjungitur, anni notam prodens quo liber scriptus sit:

حساب ابجدی بلدک ای جان

کتابیک تاریخینی ایلمه انعان

بو مصراعک حرفک صای سراپا

قودک دهسه فدائی تحفه اعلا

فی سنة 1۰۴۴ کان اختتامها علی ید الفدائی

Opus hocce, quod auctor 12 dies se absolvisse dicit, aliunde mihi non innotuit.

لیک اولمشدی مولدم عنتاب

اولمشیدم او شهرده بی تناب

N. CLXXXVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 76, p. 14. Ab hoc emtus est e bibl. J. J. Schultensii, cujus vide Catal. p. 605, n. 7015.)

Codex in 16°, 152 paginarum, in chartâ lineatâ diversi coloris nitide scriptus charact. نستعلیق, multis additis vocalibus. Libellus quamquam consutus, non ligatus, optime tamen conservatus est. E clausulâ patet eum die 1° mensis Moharrami a. 1104 in urbe Smyrnâ fuisse absolutum. Continet vocabularium, ut e praefatione patet, itidem, ut Num. praec., ad normam libri Šahidiani compositum, et Arabico-turcicum. Distributum est in 52 sectiones pro numero metrorum et sic incipit:

اله الخلق علام الخفايا مفیض الخیر قسام العنایا

N. CLXXXIX.

(Ex Willm. Cat. n. 80, p. 15. Ab hoc emtus est e bibl. J. J. Schultensii, cujus vide Catal. p. 605, n. 7013.)

Codex in 16°, 207 paginarum, perspicue scriptus in chartâ diversi coloris et punctis vocalibus instructus. Optime conservatus est. De ejus aetate vide infra ad Num. CXCI (ex Willm. Cat. n. 96). Continet, ut in titulo dicitur, كلمات ترکیبیة sive vocabularium Turcicum, ordine alphabetico dispositum. Incipit a voce ابتدا ایلمک. In margine adscribitur non tantum vocabulorum Turcicorum pronuntiatio, sed et interpretatio Italica; verum inde ab initio litterae بی haec desiderantur. Vocabulario p. 192 absoluto adjicitur باب المصاحبة, dicta quaedam vulgaris exhibens. — Bibl. Lugd.-Bat. nuperrime a°. 1860 Codicem acquisivit, n°. 1686 notatum, qui non so-

lum argumento prorsus cum nostro conspirat, sed etiam ab eodem scribâ mihi exaratus videtur. Forma itidem est in 16°, paginae num.° 207, charta diversi coloris. Pronuntiatio et interpretatio Italica, quae ab alio viro atque in Codice nostro hîc vocibus Turcicis superscribuntur, in hoc exemplari ad finem usque perductae sunt.

N. CXC.

(Ex Willm. Cat. n. 82, p. 15. Incertum, quomodo ad hunc venerit.)

Liber in 4°, 146 paginarum, ligaturâ chartaceâ recentî compactus orientalem in modum et bene conservatus. Hic Num., ut et Num. CXCI (ex Willm. Cat. n. 92), cum quo olim conjunctus erat, manu *Schultzi* perspicue scriptus est. In utroque Numero singulae paginae in duas columnas divisae sunt, quarum altera Turcica, altera versionem Gallicam continent. Numerus noster voces et phrases Turcicas, alter ille dialogos, ut videbimus, exhibet. *Willmetus* utrumque opus separavit, nesciens fortasse (quod etiam in neutro horum indicatur) ea ambo descripta fuisse e libro *Grammaire Turque*, a° 1730 Constantinopoli edito, cujus auctor fertur *Holderman e Soc. Jesu* (1). In nostro Numero exstant, quae ibi p. 68—143, et in Num. CXCI, quae ibidem p. 144—194 leguntur. Pronuntiatio tantum vocum Turcicarum, litteris Latinis in libro laudato adscripta, in apographis nostris desideratur.

---

(1) Obiter moneo, quod *Catal.º Dozy* I, p. 104 addatur, Codicem *Lugd.-Eat.* 1362(2) ex eodem libro fuisse descriptum. Exhibet enim, quod in lib. I. exstat p. 68—126.

N. CXCI.

(Ex Willm. Cat. n. 96, p. 16. Ab hoc emtus est e bibl. J. J. Schultensii, cujus vide Catal. p. 605, n. 7014.)

Codex in 16°, 125 paginarum, in chartâ diversi coloris nitidissime scriptus, additis vocalibus, et bene conservatus. Anni nota deest, sed aliunde innouit: collatis enim Num.° CLXXXIX (ex Willm. Cat. n. 80) et Codd.^{us} Lugd.-Bat. 1591 et 1686, patet, eundem librarium, qui nostrum Codicem scripsit, hos etiam Codices exarasse. Unus ex his, Cod. 1591, anni notam gerit, nempe a. Ar. 1113 (1), unde reliquorum aetas sequitur. Omnes hi dicti Codices, qui formâ quoque inter se prorsus conveniunt, opuscula elementaria diversi generis exhibent. Noster continet *تَرْكِيحِ تَكَلِّمَاتِ*, ut in titulo legitur, sive *Dialogos Turcicos*, num.° tres, quorum geminum exemplar hic Codex complectitur, hoc tantum discrimine, quod prius (p. 1—64) charact. *نَسْخِي*, alterum (p. 68—125) charact. *Diwāni* exaratum est. Inter utrumque (p. 65—67) exstat alphabetum charact. *Diwāni* scriptum. Hinc igitur abunde patet, hos dialogos imprimis inserviisse characteri implicato *Diwānico* addiscendo. Primis 6 paginis adscripta est pronuntiatio et versio Italica.

N. CXCII.

(Ex Willm. Cat. n. 95, p. 16. Incertum, quomodo ad hunc venerit.)

Liber in 4°, 73 paginarum, ligaturâ chartaceâ compactus orientalem in modum. Scriptus est a°

---

(1) Sic enim lege in *Cat. Dozyi* I, p. 181. Annus Ar. 1113 = a. Chr. 1701—2.

1755 manu St. *Schultzi* (1). Exhibet colloquia 4 Turcica, a J. C. Clodio (*Grammatica Turcica*, 1729, p. 107—179) litteris Latinis edita, quae (v. Praefatio ad Coll.) Jacobum Nagy de Harsani, Nob. Hung., serenissimi Electoris Brandenburgici olim Consiliarium, Auctorem habent. Haec colloquia, omissâ versione Latinâ, turcicis characteribus usus descripsit *Schultzius*.

N. CXCIH.

(Ex Willm. Cat. n. 92, p. 16. Incertum, quomodo ad hunc venerit.)

Liber in 4°, paginarum 78, eodem modo ligaturâ chartaceâ compactus et manu *Schultzi* perspicue scriptus. Exhibet colloquia 20 Turcica cum versione Gallicâ; sed quia hic Numerus proprie partem format posteriorem Num.ⁱ CXC (ex Willm. Cat. n. 82), a quo *Willmetus* eum separaverat, Lectorem ad illum Num.^{um} relego.

B. Metrici argumenti.

N. CXCIV.

(Ex Willm. Cat. n. 152, p. 23. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinzi (n. 69), qui eum sibi comparaverat

---

(1) In Diario Ms. (n. 196 ex Willm. Cat.) p. 692 ad diem 4um m. Julii, dum Alexandriae versabatur, inter alia haec *Schultzius* annotat: »Vormittage schrieb ich an den »Türkischen Gesprächen, welche der H. Clodius zu Leipzig »mit Lateinischen Buchstaben hat abdrucken lassen, diese »schrieb ich mit Arabischen." Cf. etiam p. 837, ubi die 3 m. Augusti 'al-Qāhirae haec colloquia se absolvisse dicit. Hinc patet, quo jure hunc librum, in quo nihil hac de re notatur, a *Schultzio* exaratum dixi. *Willmetus* tamen (v. ea, quae in libri initio scripsit) idem jam conjecerat.

e bibl. Willemseni, cujus vide Catal. p. 166, n. 1820. — Willemsenus hunc Codicem emit e bibl. Adriani Relandi (v. Cat. Mss. in 4°, n. 42 in p. 8), qui a^o. 1696 eum nactus erat e bibl. Golii, in cujus Cat. exstat inter Misc. in 4°, p. 19, n. 54.)

Codex in 4°, 287 paginarum, charact. نستعلیق perspicue scriptus et ligaturâ antiquâ bene compactus. Ut e subscriptione apparet, librarius, qui se ipsum vocat عبد الكريم بن نعمان, initio mensis Çafar a. Ar. 1053 eum absolvit. Continet بحر المعارف auctore Sorürîo (+ 969), qui, uti in fine Codicis traditur, mense Çafar a. Ar. 956 hoc opus composuit. Vid. de eo Hâgî-Cal. II, p. 21 sq. et Hammerus in *Jahrb. d. Liter.*, Vol. 62, *Anz. Bl.* p. 12. De Cod. Lugd.-Bat. 451(1) v. Dozy *Cat.* I, p. 119.

C. Epistolaris argumenti.

N. CXCIV.

(Ex Willm. Cat. n. 197, p. 29. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Cat. p. 57, n. 9. — Walravenus eum emit e bibl. Willemseni (v. Cat. p. 165, n. 731), qui eum sibi comparaverat e bibl. Relandi, v. Cat. librorum ejus Mss. p. 2, n. 18.)

Magna charta convoluta, charact. نسخی perspicue et emendate scripta, quae pactum commerciale exhibet a^o. H. 1043 (= a. Chr. 1633) inter Sultânum Moradem IV et Ordines Belgii Foederati initum. Insignia privilegia nostratibus in eo concessa sunt. Consul noster, qui tunc Constantinopoli erat, et cujus in hoc pacto item mentio fit, Cornelis Haga erat. — In Catal. Relandi haec epistola perperam *authentica* dicitur; non est nisi *apographon*. Autographon ipsum servatur Hagae Comitum in *archivis*, ut ajunt, patriae nostrae, quod comperi ex versione

Belgicâ , autographo adjectâ , quae benevolentîâ viri Doctissimi R. C. Bakhuizen van den Brink mihi commodata fuit.

N. CXCVI.

(Ex Willm. Cat. n. 87, p. 15. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinzi, in cuius Catal. eodem fasciculo continetur ac num.ⁱ 27, 28, 33, 34 et 36.)

Codex in 4°, 280 paginarum, charact. *Diwânî* perspicuo exaratus et corio tectus. Si quid ex exemplis diplomatatum, hîc allatis, efficere licet, Codex scriptus est circa a. H. 1100, fortasse (cf. p. 132) in urbe Smyrnâ. Est unus e multis illis libris, qui formulas epistolarum cet. exhibent, ex quibus alii edocerentur, quomodo epistolas ad diversos viros mitterent. Inscribitur: *فسى زماننا مستعمل انشا مفيد* , *باعث تسطير كتاب انشا الخ* , et incipit: *وماختصر در*. Auctor, cujus nomen nusquam memoratum vidi, in praefatione narrat, se ex aliis similibus libris opus suum concinnasse. Ad hoc argumentum igitur pertinent omnes 3 partes, quae in Codice nostro observantur, 1^a p. 1—74, 2^a p. 78—132, quae *انشاء* inscribitur, et *پير بلاغت و فصاحت* conscripta est, et 3^a p. 141—261, quae diplomata complectitur. — Arcissime cum his tribus cohaeret 4^a pars, p. 262—280 in Codice obvia et *هذا لغات* inscripta. Est simile glossarium atque illud, quod in Num. XXXV (ex Willm. Cat. n. 74) sub n°. 4 exstat, quodque vocabula difficilia, Arabica et Persica, in epistolis occurrentia, Turcice explicat. Hoc nostrum ordine alphabetico dispositum est et incipit a voce *اخلاص*.

N. CXC VII.

(Ex Willm. Cat. n. 86, p. 15. Ab hoc emtus est e bibl. J. J. Schultensii, cujus vide Catal. p. 602, n. 3841. — E fol. 1° apparet, hunc Codicem olim fuisse Hermanzi van der Horst (1).)

Codex in 4°, 72 paginarum, charact. نسخى nitide scriptus, additis vocalibus, et ligaturâ recenti bene compactus orientalem in modum. De aetate aut scribâ nihil constat. Inscribitur در قاعدہ انشا بودر, et complures formulas epistolarum, syngrapharum, cet. complectitur. Est idem opus quod exhibet Codex Lugd.-Bat. 1268 (vid. Dozy *Cat. I*, p. 181), qui charact. *Diwânî* scriptus est. In ultimâ pag. exstant numerorum notae Arabicae ab ١-٩ et mox per numerum denarium usque ad multa millia.

N. CXC VIII.

(Ex Willm. Cat. n. 84, p. 15. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Codex in fol., 52 paginarum, charact. *Diwânî* bene scriptus et ligaturâ recenti compactus. In initio Codex non tam vetustate, quam usu tritus mihi videtur; Codex enim recentior est (2). Continet كتاب انشا, librum praecedentibus similem, qui sic incipit: الحمد لله الملك الجبار الواحد القهار الخ. In fine exhibentur ارقام سياتت, numerorum figurae, e nominibus Arabicis decurtatae; cf. supra Num. CLX (ex Willm. Cat. n. 213).

(1) Hujus item fuit Cod. Lugd.-Bat. (olim Schult.) 1267 (Dozy *Cat. I*, p. 183).

(2) Hoc confirmari videtur ex anno ١٣٣٢, qui memoratur in formulâ p. 51 obviâ.

N. CXCIX.

(Ex Willm. Cat. n. 85, p. 15. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Codex in 4° maj., 53 paginarum, charact. *Diwānī* nitide scriptus et bene compactus orientalem in modum. De aetate aut scribā nihil refertur. Continet opus, praecedentibus simile, cujus vero neque peculiaris titulus neque auctor memoratur. Statim enim sine ullā inscriptione, vel sine *bismillā* incipit ab hac epistolae formulā: اقرا ندين اقرا نه يا زلمه شدر, cujus hoc est initium: الوف تكيمات صافيات الخ. Varia hujus generis exempla magno numero usque ad finem Codicis se excipiunt.

N. CC.

(Ex Willm. Cat. n. 210, p. 31. Incertum, quomodo ad hunc venerit.)

Codex in 4° maj., 40 paginarum, charact. *Diwānī* et نسخی perspicue scriptus et optime conservatus. Olim junctus erat cum Numeris CCXXII, CCI et CCII (ex Willm. Cat. n. 204, 205 et 209), qui omnes, ejusdem originis, unum fasciculum videntur formasse. Willmetus eos separavit, et, quatenus licitum erat, singulos (nempe n. 205, 209 et nostrum) singulari ligaturā compingendos curavit. Hos quatuor ejusdem originis dixi: prodierunt enim, quamquam in Codd. 209 et nostro nulla hac de re mentio fit, ex officinā *Schultzii* et *Woltersdorffii*, quorum *hic* Codicem nostrum scripsit (1). Continet, ut Num.ⁱ

---

(1) Ex iis, quae in Praefatione hac de re dixi, sequitur, Codices etiam ambos praecedentes (ex Willm. Cat. n. 84 et 85), ut equidem puto, e collectione *Schultzii* et *Woltersdorffii* in nostram transiisse. Quo jure autem statuam Codi-

praecedentes, varias formulas epistolarum, syngrapharum, cet., omnes duplici charact., *Diwāni* et نسخی, exaratas.

N. CCI.

(Ex Willm. Cat. n. 205, p. 30. Incertum, quomodo ad hunc venerit.)

Codex in 4°, 48 paginarum, charact. نسخی, partim charact.^o *Diwāni* illi adjecto, perspicue exaratus et bene compactus; vid. ad Num. praec. Continet » *Turcica varia sive Miscellanea collecta ab A. F. Woltersdorffio*, استنابول، ۱۷۶۳, ” ut hic ipse suâ manu in pag. 1^a notavit. Sunt diversa exempla epistolarum, diplomatum cet., quae ille descripsit et partim Latine vertit. Cf. infra Num., qui ex Willm. Cat. est n. 97, sub n. 1° et 2°.

N. CCII.

(Ex Willm. Cat. n. 209, p. 30. Incertum, quomodo ad hunc venerit.)

Codex in 4°, 25 paginarum, charact. *Diwāni* scriptus et bene compactus; vid. ad Num. CC (ex Willm. Cat. n. 210). Utrum manus *Schultzi*, an *Woltersdorffii* Codicem nostrum exaraverit, dijudicare non ausim, licet *hujus* manum hic deprehendere equidem mihi videar. In hoc libro *Woltersdorffius* (sive *Schultzius*) se exercuit in charactere *Diwāni* scribendo. Linea, quae in paginâ supremâ exstat, in quâvis paginâ bis, ter aut saepius scribendo repetitur. In initio reperitur praeceptum,

---

ces hujus argumenti ab his duumviris non tantum descriptos sed et acquisitos esse, apparet e libro *der Leitungen des Höchsten V*, p. 17 et 480 sq.

Arabice, quomodo atramentum nigerrimum, idque splendens componatur.

D. Argumenti ad Litteras Humaniores pertinentis.

N. CCIII.

(Ex Willm. Cat. n. 140, p. 22. Ab hoc emtus est e bibl. J. J. Schultensii, cujus vide Catal. p. 602, n. 3849.)

Codex in 4°, 141 paginarum, charact. نسخی nitide scriptus et bene conservatus. Nomen scribae et anni nota non memorantur. Continet 1°. p. 1—126

شرح دیباجه کتاب گلستان, s. *Commentarium in Praefationem libri گلستان* (de quo libro. v. supra N. CLXI et sqq.) auctore Mahmūd 'ibn 'Otmān 'ibn 'Alī, vulgo *Lāmī* dicto (+ 938), v. Hāgī-Cal. V, p. 231. De *Lāmī*, poētā 'Otmānico celeberrimo, v. von Hammer, *Gesch. der Osman. Dichtkunst*, Tom. II, p. 20 et sqq. Auctor in longā praefatione narrat se a° H. 910 hunc librum composuisse. Initium est : *یسا من تعالی عن ثناء الخلائف جناب قدسک*. Alterum exemplar exhibet Cod. Caes. Vind. n. 305 (apud Flügel. in *Jahrb. d. Lit.* Vol. 100, *Anz. Bl.* p. 12) (1). — 2°. p. 126—141 libellum de Grammaticā Persicā agentem. Commentario praecedenti finito, statim sine ullā inscriptione hic libellus sic incipit : *ایسا (2) ماکبوب القلوب یسر الله لک*

(1) Cod. Gothan. n. 65 (e Cat. Pertschii p. 94 sq.), qui itidem commentarium turcicum in Praefationem libri گلستان exhibet, sed incerti auctoris, a nostro quoque diversus est.

(2) Hinc error ille in Cat. Willm.

المطلوب الحجج , post quae verba illico traditur divisio in Praefationem et 2 Capita. *Praefatio* exponit *de modo quo vocabula in linguâ Persicâ derivata , derivantur deque conjugationibus regularibus et irregularibus*. Haec pars tantummodo in Codice nostro exstat. *Caput 1um*, quod مصادر ومضارع , et *Cap. 2um*, quod لغات أسماء , وذوات بيان ايدر , hîc desiderantur.

N. CCIV.

(Ex Willm. Cat. n. 183, p. 28. Ab hoc emtus est e bibl. J. J. Schultensii, cujus vide Catal. p. 602, n. 385 l. — Exstitit hoc exemplar in Bibl. Golii (vid. Catal. Mss. ejus n. 64 misc. in fol.), qui nomen suum paginae 1^{ae} adscripsit.)

Codex in fol. min., paginarum 466, charact. نسخى nitidissime scriptus additis vocalibus. Paginae 8 priorës a recentiore manu, tomi supplendi causâ, sunt additae; hîc illic praeterea conspicitur manus ab utrâque dictâ diversa. Anni nota deest: in fine enim paucissima videntur desiderari. Continet, uti in titulo legitur, المجلد الثمانى من كتاب الموسوم (sic)

قران الحيمشى , sive *Tomum 2um libri قران الحيمشى dicti*. Est historia fabulosa, ab Abū Tāhir Mūsā Tartūsī enarrata, et ex linguâ Persicâ in Turcicam conversa. Argumentum hujus Tomi 2ⁱ accuratius tradit Cl. Tornberg in Cat. Bibl. Upsal. p. 67—69. Alia hujus operis exemplaria exhibent Codd. Paris. n. 335—337, Havn. n. 16 (*Cat.* p. 57) et Upsal. n. 117.

E. Poëtici argumenti.

N. CCV.

(Ex Willm. Cat. n. 156, p. 23. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 59, n. 42. — In fine Codicis notatur, eum esse e Bibl. Letzei; in ejus initio videtur esse signum Mss.^{torum} Golii.)

Codex in 8° min., 120 paginarum, charact. نستعلیق nitide scriptus et ligaturâ antiquâ bene compactus. Anni nota deest. Continet شاه وکدا auctore poëtâ Turcico Jahjâ as-Sibtawîo, qui sec.^o H. 10mo exeunte mortuus est. Carmen est ultimum ejus خمسة, v. Hâgî-Cal. III, p. 176 et IV, p. 12. De poëtâ conf. Hammerus, *Gesch. d. Osm. Dichtk.* III, p. 32 sqq.; opus ejus, e quo M. Wickerhauser (*Chrestomathie*, Wien, 1853, p. 29^v sq.) particulam edidit, frequens est: exstat enim in Bibl. Bodl. (Uri) n. 931(3), p. 202 et n. 29, p. 507 sq., Upsal. n. 208, 209 et 210(1), Dresd. n. 76, Monac. n. 62 (ap. Flügelium in *Jahrb. der Liter.* Vol. 47, *Anz. Bl.*, p. 23), Acad. Or. Vind. n. 219 (2 exempl.), Caes. Vind. n. 214—216 et 521 (ap. Hammerum, p. 27 et 57) et Ducis Parmae (ap. Hammerum in *Bibl. Ital.* 59, p. 189).

N. CCVI.

(Ex Willm. Cat. n. 154, p. 23. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Codex in 4°, 119 paginarum, in chartâ lineatâ scriptus charact. نسخی majore et perspicuo, ad نسخی vergente. Bene conservatus est et compactus ligaturâ orientali. E subscriptione apparet, eum fuisse absolutum في سنة الكرام ٢٨.

Continet carmen, خيرية dictum, poëtae Nâbî

(+ 1124), de quo, ut de opere nostro, multis exposuit Hammerus, *Gesch. d. Osm. Dichtk.* IV, p. 49 et sqq. Aliud hujus operis exemplar servat Bibl. Caes. Vind. n. 410 (ap. Flügelium in *Jahrb. d. Liter.* Vol. 100, *Anz. Bl.*, p. 20).

F. Historici argumenti.

N. CCVII.

(Ex Willm. Cat. n. 179, p. 27. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Codex in 4°, 159 paginarum, charact. نسخى incomte exaratus, additis vocalibus, ceteroquin bene conservatus. In fine tantummodo legitur *تكملة* *الفقير على*; ejus aetas recentior est. Continet *تكملة العاشقين*, librum, in 13 capita divisum, qui tractat *فضائل مكة والمدينة والقدس والخليل*. Auctor شيخ محمد e 120 libris arabicis se illum concinasse in praefatione dicit. Cap. 1um (p. 5—50) de Meccâ, 2um (p. 51—71) de al-Medinâ, 3um—14um (p. 71—144) de Hiërosolymis, et 15um (p. 144—159) de Hebrone exponit. Opus hocce, cujus Auctor magis Theologum, quam Historicum agit, non magni sane est momenti. Alia exemplaria exhibent Codd. Paris. n. 133 et 134, Dresd. n. 64 et Upsal. n. 257.

N. CCVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 182, p. 27. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinzi (n. 81°), qui eum sibi comparaverat e bibl. Willemseni, cujus vide Catal. p. 166, n. 1818. — Willemseni cessit ex bibl. Relandi, cujus vide Catal. p. 6, n. 17, coll. Indice Mss. post librum ejus de *Rel. Moh.* n. XI. Relandus

denique eum emit e bibl. J. Golii, in ejus Cat. exstat p. 24 inter misc. incomp. in 4° sub n. 8 (vid. ibi etiam n. 9.)

Codex in 4°, 70 paginarum, charact. نستخى nitidissime scriptus et ligaturâ corneâ bene compactus. De ejus librario atque aetate vide supra ad Num. CXI (ex Willm. Cat. n. 50) ibique not. (1). Continet سبحة الاخبار, genealogiam prophetarum, regum et magnatum inde ab Adamo usque ad Sultânum Solaimân filium Selîmî (qui regnavit ab a. Ar. 926—974, sive 1520—1566), quam Jūsuf 'ibn-'Abdi'l-latif e linguâ Persicâ Turcice vertit. Nominibus propriis, quae circellis, variis pro prophetis aliisque, includuntur, notae passim adjectae sunt. Haec genealogia, e quâ Wilh. Schickardus exiguam partem edidit Tubingae, 1628, sub tit. *Tarich h. e. Series Regum Persiae*, deinde continuata est ad Morâdum filium Selîmî (qui regnavit ab a. Ar. 982—1003, sive 1574—1595) a viro, qui hujus Sultâni tempore vixit (1), tandem ad Ahmedum III (qui a. Ar. 1115, sive 1703 regnum occupavit) a Relando, pristino exemplaris nostri possessore (v. supra) (2). Ipsum illum Codicem, e quo Schickardus librum suum edidit, possidet Bibl. Guelferbytana sub n. 31 (in Cat. Fleischeri p. 78 sq.). Duo alia exemplaria, n. 522 et 523, servat Bibl. Petropol., in ejus Cat. p. 468 sq. titulus male traditur سبحة الاخبار, unde Dorn minus feliciter statuit, opus nostrum versionem esse operis Persici c. t. سبحة الاخبار auctore Derwîšo Mohammed, vid. Hammeri *Gesch. d. Osm. R.* I, p. xxix. Praeterea liber noster exstat in Bibl.

---

(1) Nomini Principis verba: خلد ملكه subjunxit.

(2) Relandus possidebat versionem Latinam hujus operis, a Golio factam et hujus manu scriptam, v. Index Mss. ejus post librum *de Rel. Moh.* n. XI et ejus Cat. p. 3, n. 29.

Caes. Vind. n. 143 et Paris. n. 46 (Cat. p. 509 , ubi is, qui opus Turcice vertit, perperam Jusof'ibn-Abdi'Ulâhî vocatur).

G. Astronomici argumenti.

N. CCIX.

(Ex Willm. Cat. n. 49, p. 10. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Codex in formâ min., 97 paginarum, charact. نسخی nitide scriptus et ligaturâ chartaceâ compactus orientalem in modum. E subscriptionibus utriusque tractatûs, quos Codex continet, patet, librarium, qui se ipsum vocat عبد الاتيم انى عبدالهى بنى (sic) حسين, medio mense Šabâne anni 1157 eum ad finem perduxisse. Continet 1° (p. 1—50) رسالۀ بو رسالۀ anonymi auctoris. Post doxologiam sequitur haec brevis praefatio: بو رسالۀ مقنطرات ديمكله متعارف اولدى آلت ربع دائره اقسامى ندر علمارينى بيان ايدر نيجه مثالر ايله بر مقدمه اوزرينه ودخى يكرمى باب اوزرينه تركيبجه ترتيب ايلدم تا كه طالباره آسان اوله. Pro 20 capitibus, praeter *introductionem*, in quae Auctor in hac praefatione opus suum divisisse testatur, in ipso libello 21 offeruntur. *Introductio* در رسملرتكن بيانده در 1um فى (1) فى معرفۀ وضع 2um, معرفۀ الاخذ (sic) الارتفاع

---

(1) Inscriptiones *capitum* Arabice exhibentur, sed statim Turcice vertuntur.

شمس ,المهرى على درجة الشمس (1) ,
 51—97) كفايت الوقت لمعرفة الدائر وفضلها والسمت
 auctore مصطفى بن على , qui Constantinopoli in
 templo Sultāni Selimī munere *roṣ* الموقت fungebatur,
 regnante Sultāno Solaimāno I (a. H. 926—974).
 Hoc opus, in *introductionem* et 12 *capita* divisum,
 item exstat in Codd. Bodl. (Uri) Turc. n. 52(1) et
 Acad. Or. Vind. n. 350; conf. Petrop. n. 547(1),
 Upsal. n. 330(1) et Lips. n. 10(5), qui alia similia
 opuscula Auctoris nostri offerunt.

N. CCX.

(Ex Willm. Cat. n. 46, p. 10. Numerus hic et sequens (ex Willm. Cat. n. 45) unā procurati sunt per Abbatem Ghesquièreum (2), qui de utriusque historiā tradit: » *il est trouvé dans la cassette d'un des grands Vizirs.*”)

Codex in 8° maj., 48 paginarum, charact. نسخى nitidissime scriptus et bene compactus. Librarius nullam adjecit notam. Continet: 1°. (p. 1—34) calendarium ad annos H. 1061 sqq., statim incipiens a tabulā, quae exhibet غرة عربية نك نك نجوميسين
 2°. (p. 35—46) روزنامه نو , ut titulus in Codice traditur, sive روزنامه استخراج شمسيه quemadmodum aliud exemplar, in Cod. Lugd.-Bat. 1259(7)

(1) Sic titulus traditur in nostri Codicis praefatione; alibi aliter, cf. v. c. Krafft ad Cod. Acad. Or. Vind. n. 350 (*Cat.*, p. 140).

(2) De hoc viro docto, a^o 1802 aut 1804 mortuo, v. *Nouvelle Biographie générale*, publiée par M. M. Firmin Didot Frères, et *Encyklopädie* von Ersch und Gruber in v.

s. fol. 65—80 obvium, inscribitur. Hic libellus, in gratiam navigatorum compositus, tabulis mensuris singulos anni dies recenset, quibus tuto iter suscipiatur aut tempestas vitanda sit. Auctor e multis aliis libris, in praefatione enumeratis, opus suum

concinnavit, ex. gr. e كتاب محمدية auctore محمد احمد بييجان ائندى انوار العاشقين, افندى (v. Hāgī-Cal. V, p. 645 sub مغارب الزمان cet.; 3°. (p. 47 et 48) epistolam Morādī I (regn. a. H. 761—791) ineunte mense Sawwāle a. 780 ex urbe Brūsa scriptam ad Hāgīum (1) Ewrenūs-Bei (اورنوس بيك), ut huic praefecturam provinciae committeret. Eadem epistola videtur exstare in Cod. Dresd. n. 70 (fol. 45—48).

H. Mantici argumenti.

N. CCXI.

(Ex Willm. Cat. n. 45, p. 10. De ejus historiā vide ad Num.^{um} praeced. (ex Willm. Cat. n. 46).)

Codex in 8°, paginarum 66, charact. نسخى bene scriptus, additis vocalibus, et nitide compactus. E clausulā, (p. 51) priori e duobus opusculis, quae Codex complectitur, subjunctā, patet librarium بىرام المرمى mense Çafar a. H. 995 Codicem exarasse.

Continet 1°. (p. 1—51) رسالة قال جعفر صادق رضي الله عنه. Divinatio hīc locum habet ope *quatuor* litterarum: ا ب ج د. Hujus libelli pervulgati alia exemplaria reperiuntur in Codd. Lugd.-Bat. 1205(5), coll.

---

(1) Cf. von Hammer, *Gesch. d. Osm. R.*, I, S. 603 (ann. ad p. 206).

Oriental. I, p. 315, et 1259(2). — 2°. (p. 52—66)
 دائرة رجال الغيب et calendarium, 12 tabulis mensium constans.

I. Theologici argumenti.

α. Religio Moslimica.

N. CCXII.

(Ex Willm. Cat. n. 22, p. 7. Ab hoc emtus est e
 bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 58, n. 33. —
 Ut nota in involucri docet, oriundus est hic liber ex
 auctione Cl. Bernardi, Prof. Acad. Lugd.-Bat. (1).)

Codex in 4°, 59 paginarum, caract. نسخى perspicue scriptus, additis ubique vocalibus, et involucri chartaceo tectus. Anni notâ caret. Exhibet Commentarium ad *Sūram* 36^{am} (سورة يس). Auctor, qui nusquam commemoratur, in praefatione (p. 1—5) traditionem Arabicam Turcice vertens, quaedam tradit de praestantiâ hujus *Surae*, et de commodis, quae assidua ejus lectio praebet; mox (p. 5—4) ejus versus, vocabula et litteras enumerat et de oportunitate disserit, quâ ea *Mohammedi* erat revelata. A pag. 5 usque ad finem sequitur ipse Commentarius. — Codex sic incipit: الحمد لله الذي
 أنزل على عبده الكتاب الكريم الحكيم، وشرفه باعطاء
 الرسالة والفضل العظيم،

---

(1) Est J. Bernard, Philos. Prof., qui a^o 1718 obiit. Vid. M. Siegenbeek, *Gesch. der Leids. Hoogeschool*, II, T. en Bijl., p. 171 sq.

N. CCXIII.

(Ex Willm. Cat. n. 27, p. 7. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinzi (continebatur nempe eo fasciculo, qui signatus erat 81*), qui eum sibi comparaverat e bibl. Willemseni, cujus vide Catal. p. 167, n. 1774.)

Codex in 8° min., 118 paginarum, in chartâ gossyp. scriptus charact. نسخی, manu perspicuâ, additis vocalibus. Nitide compactus est ligaturâ recenti. De anno et scribâ nihil constat. Continet, ut e titulo patet, کتاب برکلی, sive Catechismum Turcarum, a Mohammed ibn Pir Ali Birgeli (s. Birgewi), + 981, anno 970 compositum, v. H. C. III, p. 373. Libellus est notissimus et sub tit. رسالہ برکوی saepius jam editus, ex. g. in edit. a. H. 1261 (1845), p. 156 (1).

N. CCXIV.

(Ex Willm. Cat. n. 8, p. 6. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Codex in 4° min., 341 paginarum, charact. نسخی bene scriptus, additis vocalibus, et ligaturâ recenti compactus orientalem in modum. Ut e subscriptione

---

(1) Quod in Cat. Willmeti hic liber dicitur »ex Keschâf » translatus” inde derivandum, quod librarius post opus absolutum (in p. 118) phrasi: امنت ببالله العلي العظيم haec verba subscripsit: وتوكلت على السحبي القيوم نقل من الكشاف. Manifestum autem est, haec scribae oblectamenta nequaquam ad opus nostrum pertinere.

1^{mae} partis (p. 282) apparet, librarius محمد امير بن (1) exeunte mense Dū'1-Qaḍā a. H. 1002 eum absolvit. Continet 1°. (p. 1—282) كتاب راحت القلوب, *librum quietis animorum*, incerto Auctore. Hoc opus, consilio, jam in titulo indicato, scriptum, divisum est in *duas* partes. Pars *prior* (p. 1—175), quae dogmata religionis fundamentalia tractat (اصول), complectitur capita 4 seqq.: 1um (p. 6—19) الله در 2um (p. 19—46), الله تعالىنک برلکن بلمکده در رسول اللهک (p. 46—129), 3um (p. 129—175) الله تعالىنک et 4um (p. 129—175) نبوتن بلمکده در قرآنده حکمین وخبیرن ورسول اللهک آخرته متعلق Pars *posterior* (p. 175—282), quae علم مشایخده در 8 capitula, quorum hae sunt inscriptiones: 1um (p. 175—191) توبه در 2um (p. 191—205) علم اوکرمکده در 3um (p. 205—231) عملک موانعن بلمکده در 4um (p. 231—238) عملک عوارضین بلمکده در 5um (p. 238—248) عملک آفتلرن بلمکده در 6um (p. 248—265) عملک بواعتن بلمکده در 7um (p. 265—272) مشایخ طونن کیمکده در 8um (p. 272—282) کتاب در 2°. (p. 282—329) tractatum, qui inscribitur *نامه وصییت نامه رسول الله* (2). Ejus argumentum statim in initio his traditur verbis: *اما بعد بلکه بو رساله*

(1) Libri auctor non est, ut ex Willm. Cat.^o l. l. efficias.

(2) Sub diversis formis hic tractatus in multis Codd. existat. Vid. ex. gr. Cod. Dresd. 21(2) et 264(10), Lips. 218(3), Acad. Or. Vind. 172 et Upsal. 127.

حضرت رسوله شیطان لعین حقت تعالینک امریله کلب
 نصیحت اتدکن بیان ادر 3°. (p. 329—341) bre-
 vissimas precum formulas Arabicas, cum praemoni-
 to Turcico de earum virtute atque vi.

N. CCXV.

(Ex Willm. Cat. n. 178, p. 27. Ab hoc emtus est
 e bibl. J. J. Schultensii, cujus vide Catal. p. 601,
 n. 3825.)

Codex in 4°, 370 (1) paginarum, charact.
 manu perspicuâ, sed incomtâ, exaratus, ad-
 ditis vocalibus, et ligaturâ recenti compactus orien-
 talem in modum. E subscriptione 1^{mi} operis, p. 266
 obviâ, patet, librarium یاس بن حسین die 10° men-
 sis Gomādâe posterioris a. H. 1017 hoc absolvisse in
 urbe Algeriâ (فی دار الجهاد مکروسه جزائر). Con-
 tinet 1°. (p. 1—266) کتاب دقائق الاخبار فی الحدیث.
 i. e., ut Fleischerus (*Cat. Lips.* p. 552) tradit, کتاب
 turcice redditum. Capita, quae magno
 numero hic liber complectitur, maximam partem
 enumerata sunt in *Cat. Havn.* III, p. 62; ultimum,
 ibi memoratum, (باب فی ذکر النار), in Cod. nostro
 exstat p. 196. Sequuntur p. 208 باب فی ذکر
 النار p. 215, --- السزبانية p. 215, جهنم
 --- الوان عذاب p. 222, وطعما (و طعام l.) وشرابهم
 --- ابواب الجنان p. 244, اهل النار على قدر اعمالهم
 --- اهل الجنة p. 260 et --- الحوری p. 255
 Alia hujus operis exemplaria exhibent *Codd. Lips.* n. 351

(1) Pagg. enim 7 priores quaedam continent, ab ipso ope-
 re aliena.

et Havn. n. 1, 6) (*Cat. l. l.*), qui mutilus est. — 2°. (p. 267—540), sine inscriptione, expositionem de precibus praesertim earumque vi. — 3°. (p. 541—559) dicta Prophetæ, quadraginta numero et quod excedit. Statim post bismillam sic incipiunt: قال النبي

عم أربعة جواهر في آدم الخ; in p. 559 abrupte desinunt. Similis collectio exstat in Cod. Lugd.-Bat. 1556(5), qui incipit ab eâdem traditione. Haec Codicis pars tantummodo Arabice scripta est. — Denique 4°. (p. 360—370) quaedam de precibus ex traditione.

N. CCXVI.

(Ex Willm. Cat. n. 42, p. 9. Ab hoc a. 1821 emtus est a viduâ defuncti V. D. M. Timmermans Hubert.)

Codex in 4°, 314 paginarum, charact. نستخى manu perspicuâ scriptus, additis fere ubique vocalibus, et orientali more bene compactus. E subscriptione apparet, exeunte mense Šabâne anni H. 1062 eum fuisse absolutum a librario, qui Adriano-poli natus erat. Titulus et nomen Auctoris in Codice non memorantur. Statim post bismillam sic incipit: باب فضل العلم قال النبي صلعم طلب العلم فريضة على كل مسلم ومسلمة، معنسى بو در كم پيغمبر حضرت عم بيورر كسيم علم طلب ايلكم فريضة الخ. Caput hocce, in quo *de scientiæ præstantiâ* ex traditione (1) praesertim agitur,

1) Per نقلد plurimorum virorum celeberrimorum dicta aut historiae per totum caput referuntur.

pertinet ad p. 222 ; hoc excipit *بِسَابِ مُنْضَلِ الْعُلَمَاءِ* و *بَابِ زَهْدِ الْعُلَمَاءِ وَبَعْدَهُمْ* usque ad p. 227, hoc *وَصِيَلَتَهُ* عن السلطان usque ad p. 234, hoc denique *بِسَابِ مَنْ عِلْمِهِ وَأَمْدُهُ الْقُرْآنُ وَالْعِلْمُ* usque ad p. 262. Sequuntur duo loci laudati e *مُسْنَدِ السَّبْخَارِيِّ* et *أَحْيَاءِ عُلُومِ الدِّينِ* لامام الغزالي — Inde a p. 263 med. sine ullâ inscriptione incipit novum opus, quod video esse *كِتَابَ دَفَائِقِ الْأَخْبَارِ فِي الْحَدِيثِ*, v. Num. praec. CCXV (ex Willm. Cat. n. 178) sub n. 1°. Percurrit in Codice nostro inde ab init. usque ad finem Cap. 1^{is} *فِي ذِكْرِ كَرَامَاتِ كَتِّيبِينَ* et continet quae in altero illo Codice leguntur a p. 1—100. Tandem a p. 308, ubi opus illud desinit, (sed tam occulte ut vix animadvertas ad alia esse transitum), usque ad Codicis finem dicta nonnulla Prophetæ adducuntur.

N. CCXVII.

(Ex Willm. Cat. n. 211, p. 31. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinzi (n. 81), qui eum sibi comparaverat e bibl. Willemseni, cujus vide Catal. p. 167, n. 1838. — Fuit antea Adr. Relandz, qui illum acquisivit Hagae Comitum a. 1700.)

Codex in 4°, foliorum 142, charact. نسخی perspicue scriptus, additis vocalibus, et ligaturâ recenti compactus orientalem in modum. Anni notâ scribaeque nomine caret. Hic Codex, cujus initium et finis desiderantur, plura opera continet, omnia theologica. *Primum*, fol. 1—88 v., in octo consesus (مجلس) divisum est, quorum hic adsunt 2us (fol.

---

(1) Vid. Sūr. 82, vs. 11.

17 r. — 34 v.), qui توبه فضیلتین بیان ادر 5us (fol. 34 v. — 40 r.), قضا و قدر سوزلرین بیان ادر 4us (fol. 40 r. — 44 v.), رجب آینهک مؤذن بیان ادر 5us (fol. 44 v. — 50 r.), شعبان آینهوگ مؤذن بیان ایدر 6us (fol. 50 r. — 59 r.), رمضان آینهوگ ثوابین بیان ادر 7us (fol. 59 r. — 67 r.) قدر کجسنک فضیلتین بیان ایدر 8us (fol. 67 r. — 88 v.) ادر صدقسن بیان ادر *Pauca igitur huic operi, de cujus titulo et Auctore nihil inveni, in Codice nostro desunt. — A fol. 88 v. — 92 r. sequitur secundum opus, historiam Idrisi prophetae exhibens. Statim post opus 1um absolutum incipit ab his verbis: اندن صکره سی ادریس پیغامبر علیه السلام قصه سن بیان ادر 92 v. — 100 v. tertium excipit, historiam prophetae Ğirġisi complectens et similiter incipiens: جزجیس پیغامبر علیه السلام قضیدسن بیان ادر 101 r. — 124 v., continet, ut e titulo patet, حکایات سن عجائب المخلوقات, sive narrationes e libro عجائب المخلوقات petitas. — Quintum, fol. 124 v. — 141 r., nonnullas, e libro سمعیات desumtas. — Sextum, s. ultimum, fol. 141 r. — 142 v., jam in ipso initio abrupte desinens, de iis agit, quae traditio in historiâ Salomonis de cantu avium refert.*

N. CCXVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 212, p. 31. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Catal. p. 58, n. 32.)

Codex in 4°, 121 paginarum, charact. نسخی bene scriptus et ligaturâ recenti compactus orientalem in modum. Librarius nullam adjecit notam, ex quâ aut ipsius nomen aut Codicis aetas cognosceretur. Neque titulum, neque Auctorem libri ullibi memoratum vidi. Post bismillam incipit a Qorânî Sūrâ 1^a et quatuor versibus prioribus 2^{ae}, post quae statim sequuntur verba : حامل الرقيم متوكلا على : الله الملك المعين الخ Auctor, vir qui, ex intimo pectore Islâmo addictus, nihil tanti faciebat quam Deum religiosissime colere, in hoc libro viam monstrat quâ cultus ille rite exerceatur et hunc in finem inter alia de decem fundamentis exponit, quibus vera religio superstructa sit; sunt : زهد , توبه : مراقبه , صبر , توجه , ذكر , عزلة , قناعت , توكل , رضا . Opus versibus scatet.

N. CCXIX.

(Ex Willm. Cat. n. 38, p. 9. Ab hoc emtus est e bibl. Walraveni, cujus vide Cat. p. 59, n. 45. — In initio Codicis haec verba leguntur: A. 1680 emptus Leydae 8 Aprilis.)

Codex in formâ minimâ, 257 paginarum, charact. نسخی negligentius sed satis perspicue scriptus, passim additis vocalibus, et ligaturâ pergamenâ bene compactus. De Codicis aetate et scribâ nihil traditur. Est unus e multis illis libris, qui precesiones Arabicas continent cum institutione Turcicâ de earum origine sive vi. Incipit pag. 1 a دعای میتر سلیمان , sequitur p. 21 دعای نور , tum p. 77 praecepta ma-

gica , p. 104—135 دعاء حَبْرَ البَحْر , دعاء عُنْكَاشَة , دعاء جميل
 دعاء et دعاء قَبْر , دعاء اِيْمَان المَبَارِك , دعاء جَمِيْل
 كَفْر , quae sex preces omnes institutione tamen
 Turcicâ carent et postea Codici aliunde insertae
 sunt , deinde p. 103 , 136—179 دعای عهدنامه , p.
 179—204 شرح اسماء الحسنی , p. 204 praecepta
 magica , p. 208 دعاء عرش عظیم , p. 228 دعاء اِيْمَان ,
 p. 235 دعاء فضائل , quas preces denique inde a
 p. 244 usque ad finem denuo praecepta magica exci-
 piunt. Nota res est, quantopere hujusmodi prae-
 cepta cum precationibus cohaereant.

N. CCXX.

(Ex Willm. Cat. n. 34 , p. 8. Ab hoc emtus est e
 bibl. Bruinîz , in ejus Catal. eodem fasciculo con-
 tinetur ac n. 27 , 28 , 33 , 36 et 87. Nisi fallor ,
 est idem liber qui in Catal. Willemsenî notatur
 n. 1775 , p. 167.)

Codex in 8° min. , 124 paginarum , charact. نسخی
 satis perspicue scriptus in chartâ gossypinâ et liga-
 turâ recentî bene compactus orientalem in modum.
 Multas maculas ex aquâ contraxit et in universum
 minus bene conservatus est. De aetate et scribâ ni-
 hil relatum est. Est liber similis atque praecedens.
 Praecedit tractatus Turcicus , sine inscriptione et
 nomine auctoris , de ratione quâ diversae preces per-
 agendae sint. Sic incipit: الحمد لله الذى جعل
 الصلوة عماد الدين وبصاعة اهل اليقين انسخ
 Paginas tantum complet 16. Post hunc tractatum (in pag.
 21 et sqq.) ad finem usque Codicis sequuntur preces
 Arabicae , quibus praemittitur institutio Turcica ,
 nempe: دعاء اسم اعظم , دعاء صلوات , دعاء قدح ,
 دعاء , دعاء تاج نامة , دعاء خضر الياس , دعاء نور

دعاء هلاك et دعاء مصطفي , دعاء شريف , حروف
دشمان. Magica neque in hoc Codice desiderantur.

β. Religio Christiana.

N. CCXXI.

(Ex Willm. Cat. n. 1, p. 5. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Codex in 4°, 453 paginarum, charact. نسخی nitide et perspicue scriptus, additis vocalibus, et ligaturâ recenti compactus orientalem in modum. Anni notâ caret. Continet *versionem Turcicam quatuor Euangeliorum*, quae ubi et a quonam facta sit, non memoratur. Non tamen dubito, quin in ipso Oriente conscripta sit a Christiano quodam, ut Codex ipse arguit et inscriptio docet, singulis Euangeliis praemissa: پندر واغسل وروح القدس اديله: .بر تنكري در. Differt haec versio tum a versione, quae Oxoniae a. 1666 prodiit, tum ab aliâ, quae Parisiis edita est.

VI. Libri partim Arabice, partim Persice, partim Turcice scripti.

A. Lexicologici argumenti.

N. CCXXII.

(Ex Willm. Cat. n. 204, p. 30. Incertum, quomodo ad hunc venerit.)

Fasciculus in 4°, vix dignus, qui pluribus verbis describatur quam » *Variae schedulae Arab. et » Turc.* » quibus in Willm. Cat.° de hoc Num. mentio fit, Continet enim multas chartulas fere ad

unam omnes manu Woltersdorffii scriptas, quae huic inserviisse mihi videntur in linguis Arabicâ et Turcicâ addiscendis. Maximam partem spectant Lexicologiam.

B. Argumenti ad religionem Moslimicam pertinentis.

N. CCXXIII.

(Ex Willm. Cat. n. 35, p. 8. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinzi, in cujus Catal. est n. 82; fortasse est idem liber qui in Catal. Willemseni notatur n. 1772, p. 167.)

Codex in 8° min., 67 paginarum, diversis manibus, sed maximam partem eleganter scriptus et ligaturâ Europaeâ, corio Maroccoano constanti, nitidissime compactus. Continet 1°. a p. 1—6 دائرة رجال غيب , دعاء حاجاب المقوّة , دعاء رجال غيب et غيب فى , ويمكن صكّوره ارقناجف دعا , فى مقابلة اعدا , دائرة ناچم سّكس et معرفة ناچم السّكس 5 versus Avicennae ((sic) ابو على سينا), mundi plagam indicantes, quae quovis hebdomadis die vitanda sit. Haec omnia praeter preces, quae Arabice leguntur, turcice scripta sunt. — 2°. Inde a p. 10—35 reperiuntur preces, Arab., quibus initium deest. Sunt fere non nisi obtestationes Dei per ejus attributa et facta. — 3°. Sequuntur p. 36—52 چهل حديث , s. 40 traditiones Prophetæ cum paraphrasi, versibus Persicis constanti, Gāmī, qui a° 886 hoc opus absolvit. Cf. Hāgī-Cal. IV, p. 31. Alia hujus libelli exemplaria exstant e. gr. in Bibl. Bodl. (Uri) 336 (p. 94), 26(3) (p. 274), (Nic.) 100(2) et Petrop. 436 et 437, coll. 422(24). — 4°. p. 55—67 Calendarium Turcicum a. H. 1054.

VII. Libri Sinici. (1)

A. Libri impressi.

N. CCXXIV.

(Ex Willm. Cat. n. 226, p. 34. Ab hoc a^o 1802 Ha-
gae Comitum emtus est e bibl. B. de Moor van
Immerzeel.)

Continet hic Num. opera 2 :

Prius c. t. 學海羣玉, *hiö-hài k'üan yö*,
sive res pretiosae apte collocatae, quae sunt in ocea-
no doctrinarum. Opus est encyclopaedicum, auctore
武緯子, *Wü wei tsè*, 1575. Liber hic
voluminibus constat 40, quorum 51 tantum (in 6
involl.) integra hîc adsunt. Desiderantur enim vol.
10—14 et 37—40. Singula folia, ut in huiusmodi
libris fieri solet, lineâ transversâ divisa sunt in duas
partes, quibus nomen est contignationis superioris
et inferioris (*scháng ts'êng* et *hiá ts'êng*).

Volumen 1um agit de astronomiâ (天文, *t'ien
wên*), de coelis et omnibus quae in his apparent.

Volumen 2, inscriptum 地輿, *tí yü* (currus
terrae), descriptionem orbis Sinensis historicam, geo-
graphicam ac politicam exhibet.

Vol. 3, inscriptum 人紀, *jín kì*, i. e. anna-
les hominum, divisum est in duas partes, quarum

---

(1) Horum descriptionem debeo Viro Clar.^o J. Hoffmann.

prior successionem tradit principum et imperatorum inde a *P'anku*, quem rerum auctorem, hominumque primum fingunt, usque ad annum *Wan t'i* dictum (1575). In alterâ parte notati sunt clarissimi regum ministri, ut cognosci queat, qui et quo ordine successerint.

Vol. 4, inscriptum 時令, *schê ling*, de officiis agit certis quibusdam temporibus accommodandis.

Vol. 5 inscr. 婚禮, *hoên lí*, sive ritus nuptiarum.

Vol. 6 inscr. 喪祭, *sâng tsí*, de exsequiis parentibus ac cognatis agendis et de officiis erga defunctos.

Vol. 7 inscr. 官品, *kuân pìn*, i. e. praefectorum ordines.

Vol. 8 inscr. 律法, *lǐ fǎ*, i. e. regulae. Est codex legum imperii Sinensis et index poenarum.

Vol. 9. inscr. 壯式, *tschoáng-schǐ*, i. e. actionum apud judicem exempla.

In volumine 15 et 16 traduntur praecepta et exempla artis scriptoriae, latruncolorum lusus aliusque huic similis.

In vol. 17, 畫譜, *hoá pù* inscripto, de arte delineandi et pingendi disputatum est.

Vol. 18 agit de armis tractandis et de disciplinâ militari.

Vol. 19, 涓吉, *kiuên kǐ*, sive de eligendis

diebus faustis inscriptum, explicat ea, quae spectant ad divinationem, astrologiam ac chiromantiam.

Vol. 20, 農桑, *nong sang*, de culturâ agrorum et bombycum.

Vol. 21, 22, 23. De vaticinatione, interpretatione somniorum et astrologiâ.

Vol. 24 artem physiognomicam (相法, *siang-fü*) explicat et figuris illustrat.

Vol. 25 ad artem medicam et therapiam spectat.

Vol. 26 agit de arte obstetriciâ (保嬰, *paò yīng*).

Vol. 27, 脩直, *sicū tschī*, de instituendâ juventutis vitâ moribusque formandis.

Vol. 28. De curâ valetudinis.

In ceteris voluminibus de primis litterarum notitiis, quibus pueros imbuī oportet, de ethicâ, arithmeticâ, versuum scribendorum ratione, lepide dictis et arte magicâ exposuit scriptor.

Alterum c. t. 地理圖, *ti-lì-t'ū*, geologia figuris illustrata, quod scripsit 卜則巍, *Pö tsě wei* et recensuit vir doctus 徐, *Sü*, 1615, 55 voll. (in 12 involl.). — Quae de montibus eorumque figuris fatue excogitavit scriptor, nihil pertinent ad nostratium geologiae scientiam.

N. CCXXV.

(Ex Willm. Cat. n. 230, p. 34. Ab hoc a^o 1806
Hagae Comitum editus est ex auctione librorum
apud Bakhuisen, ubi erat n. 484 in 4°.)

Continentur hoc num.^o 6 libelli :

1us : 歷朝綱鑑全史, *lĭ-tschao kǎng-kién tsiuĕn schì*, annales imperii Sinensis, quos edidit: 湯睡菴先生, *T'āng schui-ngān siĕn sĕng*, disciplinae magister. Adsunt hic 3 tantum operis volumina (in uno involucri), volumen nempe 33, 34 et 35um.

Nonnulla quoque ejusdem operis volumina in Bibl. Lugd.-Bat. servantur, volumen nempe 36um, 39, 43, 44 et 45um.

Libelli 4 sequentes ad propagandam fidem Christianam a missionariis editi sunt :

2us : 初會問答, *ts'ū hoi wĕn tǎ*, i. e. quaestiones et responsiones ad erudiendos catechumenes. 1 vol., foliorum 37, in 8°, quod a^o 1740 edidit *Schĭtolō Tschinto*, collegii St. Francisci prior, qui libri praefationem scripsit. Communi consilio in hanc formam librum redegerunt societatis ejusdem Patres *Ling Yang-mĕ* atque *Li Ngai-ting*. Opusculi hujus, quod caractere quodam pulcherrimo impressum est, nonnulla exempla jam a^o 1742 ad Bibl. Reg. Lutet. Par. allata sunt.

3us : 天主聖教要理問答, *tiĕn-tschù sching-kiáo-yáo-lì wĕn-tǎ*, catechismus, in

quo initia doctrinae Christianae per quaestiones et responsiones illustrantur. 1 vol., foliorum 12, in 8°, nitidissime impressum. Accedunt preces nonnullae, oratio dominica, confessio fidei, decem praecepta cet.

4us: 要經畧解, *yáo kīng liō - kiaí*, catechismi explicatio brevis. 1 vol., foliorum 22, in 8°, quod edidit P. Thomas, collegii soc. J. praeceptor. Opusculum in urbe *Tschao king fu* regionis Canton tabulis ligneis incisum a^o 1704.

5us: 聖若瑟大主保經, *sching I'ōsě tá tschü-pào kīng*, i. e. panegyricus St. Josephi patroni magni. Opusculum 15 foliorum, in 8°, a. 1659.

6us: Liber Japonicus inscriptus 艶^エン語^ヲ秘^ヒ決^ツ
yen-go fi kets, sive de arte amandi. Constat voll. 3 in 8°, quorum secundum tantum hic adest, quod tres narrationes amatorias continet.

B. Libri manuscripti.

N. CCXXVI.

(Ex Willm. Cat. n. 224, p. 33. Ab hoc a^o 1802 Hagae Comitum emtus est e bibl. B. de Moor van Immerzeel.)

Lexicon Belgico-Sinicum Ms., foliorum circiter 133 in folio, nec titulo nec auctoris nomine ornatum.

Nihil de hoc libro innotuit praeter ea, quae Willmetus de eo notavit: »Nederduitsch en Chi-neesch woordenboek in groot formaat, met 9 ko-

» lommen op elke bladzijde, waarin bij elk der Chinesche teekenen, de uitspraak en vertaling door » een Hollander, wiens naam niet gemeld wordt, is » bijgevoegd. »

Habitâ ratione indolis libri, nobis persuasum est, illum conscriptum esse prioribus Europaeorum cum Sinis commercii temporibus, seculo 17mo. Vocabulorum enim Belgicorum orthographia ea est, quae in libris seculi illius in usu fuit: versionis etiam Sinicae ratio indicio esse potest, auctorem ejusmodi praesidiis esse usum, quibus missionarii, aditu ad litteras Sinicas vix parato, muniti fuerint.

Vocabula Belgica Auctor primum secundum litterarum ordinem inseruit, *characteres* deinde Sinicos manu Sinensi adjiciendos curavit, qui characteres, nonnunquam per compendia scripti, licet penicillo obtuso delineati esse videantur, veram scripturae Sinensis vulgaris speciem prae se ferunt. Pronuntiationem denique vocabulorum Sinicorum peculiarem addidit Auctor Belgicus, qui scripturam Sinicam perceptam se habuisse et mendis sublatis et novis vocabulis calamo suo adjectis probavit. Magnum suo tempore fuit pretium hujus libri manuscripti, cui nunc etiam honos durat, ubi de historiâ studii litterarum Sin. in Europâ agitur.

Sequuntur nonnulla vocabula, ut casus ea obtulit, excerpta:

Cracht, geweld	力, <i>lyé.</i>	
Cranck maken, crencken	能, <i>neng-</i>	
		虛, <i>chūu.</i>
Creupel dien een liedtmaedt ontbreect	拐, <i>köay-</i>	
		脚, <i>këo-</i>
		的, <i>ti.</i>

Crijch , oorloch	戰 , tsjéén-
	血 , ssjuěi-
	戰 , tsjéén.
	十 , ssjé-
Cruijs oft lijden	字 , tsú-
	架 , keá.
Cruijt dat wasct	草 , tshaaii.

N. CCXXVII.

(Ex Willm. Cat. n. 225, p. 34. Ab hoc a^o 1802
Hagae Comitum emtus est e bibl. B. de Moor van
Immerzeel.)

Exemplum enchiridii, quocum nuntii doctrinae Christianae seculo 16 et 17mo gentem Sinarum adiere. Est unum vol., 106 paginarum, in folio, sine titulo. Liber scriptus est litteris Sinicis, quibus pronuntiatio accedit Lusitanorum more atque interpretatio Latina. Res, in hoc libro tractatas, propositis capitum titulis, indicasse sufficiat:

Formulae loquendi ad emendum et vendendum. — *Colloquium Confucii cum puero.* — *Confucii doctrina moralis* [Caput primum libri colloquiorum imperfectum]. — *Prologus in capita doctrinae Christianae.* — *Symbolum Apostolicum, praefatione praemissa.* — *Decalogus cum praefatione.* — *Oratio dominica cum praef.* — *Quaestiones discendae iis, qui S. Baptism. petunt.* — *Praecatio matutina et vespertina.* — *Praec. ante et post prandium.* — *Cantilena pro operariis.* — *Praecatio pro morientibus.* — *Praec.*

cationes in morbo. — Quaerenda in ecclesia ab iis qui S. Bapt. petunt. — Compendium doctrinae Christianae.

N. CCXXVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 229, p. 34. Ab hoc a^o 1806 Hagae Comitum emtus est ex auctione librorum apud Bakhuisen, ubi erat n. 483 in 4°.)

Lexicon Ms. Sinico-Hispanicum alphabetice secundum pronuntiationem ordinatum, paginarum 407 in 4°. Accedit *Index per claves*, paginarum 64.

Volumen incompactum, titulo foliisque prioribus privatum. A Patre *Appiano* in urbe Canton anno 1712 confectum esse *Willmetus* coniecit ex particulâ epistolae, Codici insertae. Exemplum esse censemus alicujus litterarum Sin. studiosi, qui multa ei adjecit. Characteribus Sinicis, magnâ sane cum diligentia a Sinâ quodam scriptis, pronuntiatio accedit Hispanorum more, nisi quod litterae *g* et *j* in initio verborum pro *ng* et *g* positae sunt, in fine autem *ng* pro *m*. Vocabulis Sinicis *compositis*, pronuntiatione significatis, characteres nulli additi sunt; ii autem, quos manu insertos Europaeâ videmus, synonymi tantum sunt e lexicis Sinicis deprompti. Ut vero hoc lexicon, quod *Appianium* dicunt, conferri possit cum *Vocabulario de Letra China por el Padre F. Francisco Diaz*, cujus *exempla manuscripta* in bibliothecis Parisiis et Berolini servantur, eadem vocabula, quae ex hoc attulit *Julius Klaproth* (1), ex illo protulisse sufficiat:

---

(1) Verzeichniss der Chinesischen und Mandshuischen Bücher und Handschriften der Königlichen Bibliothek zu Berlin, verfasst von Julius Klaproth. Herausgegeben auf Befehl Seiner Majestät des Königs von Preussen. Paris, 1822. 1 Vol. in fol. p. 190.

- 通**, *t'ūng*, conuersar. $\wedge$ *ky'*, participar, co'nicar, penetrarse.
siang $\wedge$, idem ad invicem, passar penetrando sin dificultad. cam^o.
 $\wedge$ *cung*, hablar comun, tratar in doct^a.
 $\wedge$ *m'ing*, $\wedge$ *tū*, alcançarlo, sacarlo.
 $\wedge$ *koué*, tout le monde, dans le royaume.
- 鑑**, *kién*, atender, mirar, evidentemente, historia, monarchia.
- 本**, *puèn*, natiuo, natural, deuido. proprio, origin. num^{al} de tom. libros.
kēn $\wedge$, originario.
 $\wedge$ *fuén*, loque à cada uno pertence y es sa obligacion.
 $\wedge$ *xīn*, la propria persona, ó miapersona.
 $\wedge$ *çieū*, el caudal principal.
 $\wedge$ *ssú*, habilidad na'al.
paó $\wedge$, corresponder à lo que deue.
poey' $\wedge$, no corresponder à lo que deue.
- 得**, *tě*, poder fisico o moral, alcançar, obtener.
 $\wedge$ *i*, conseguir su intento.
 $\wedge$ *çuy'*, pecar.
 $\wedge$ *jin gay'*, obtener la benevolencia de hombres.
seng $\wedge$, fisionomia, semblante.

N. CCXXIX.

(Ex Willm. Cat. n. 223, p. 33. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinzi, ubi cum aliis uno fasciculo, n. 81° signato, comprehendebatur. — Fuit antea H. Re-landi, in cujus Cat. Librorum Mss. est n. 4 in fol., p. 1.)

Libellus, foliorum 4, inscriptus: »Pars operum
 » Confucii, sive sententiae ex operibus Confucii se-

» lectae, — chartâ et litteris Sinicis, — nonnullis senti-
 » tentiis pronuntiationem litteris Latinis et versionem
 » Lat. addidit H. Relandus.”

N. CCXXX.

(Ex Willm. Cat. n. 228, p. 34. Incertum, unde ad
 hunc venerit.)

Hic num. continet :

1°. Epistolam Sinicam autographam, a filio regis
 regni *Annam* ad Batavorum Indiae Orientalis Prae-
 fectum missam, 8vo annorum 永祚, *yong-tso*
 (1670 ?) die 21° mensis 1^{mi}.

Litterarum scriptor, cupidissime appetens Batavo-
 rum amicitiam, pactum commerciale inire gestit.

2°. Epistolam Belgicam originalem, cui adjunctae
 sunt tres aliae epistolae, quarum una versionem Si-
 nicam probatam, duae reliquae pericula tantum hu-
 jus versionis exhibent. Haec epistola mense Majo
 a. 1670 a Ioanne Maatzuiker, qui tum Indiae
 Orientalis praefectus erat, regi *Annamensi* obla-
 ta est.

Epistolae scriptor, sibi regique gratulatus de con-
 cordiâ, quae inter ipsos existit, ex intimo animo
 optat, ut commercium ad utriusque terrae prosperi-
 tatem magis magisque floreat.

3°. Epistolam Sinicam autographam, a Praeside
 regionis Fokiën (sive Hokiën) Praetori navali Bata-
 vorum oblatam anno 1661, die 8vo mensis 12^{mi}.

Praeses regionis queritur de injuriâ, incolis insu-
 larum *Ponghu* (Pescadores) a Batavis illatâ, et po-
 scit ut captivi reddantur, quo facto pacem Sinen-
 ses inter et Batavos servatum iri pollicetur.

4°. Epistolam Sinicam a 季, *Li*, Praefecto re-
 gionis *Hokiën*, regi Belgico datam.

Oratione quam maxime floridâ scriptor nomine

ipsius principis observantiam suam significat regi Batavorum, nuntiat, se munera oblata ad aulam mississe et petit, ut legatus, qui ad Belgiam revertebatur (Mr. I. Titsingh?) regi honorato de hac observantiâ persuaderet. De rebus in hisce litteris nulla mentio fit. — Haec epistola videtur responsum ad epistolam sequentem.

N. CCXXXI.

(Ex Willm. Cat. n. 227, p. 34. Incertum, unde ad hunc venerit.)

» Origineele Nederduitsche en translaat Chineesche
 » Missive van Hunne Hoog Edelheeden, de Hoog Edele
 » Gestrenge Heeren Commissarissen Generaal over ge-
 » heel Nederlandsch Indie en Cabo de Goede Hoop,
 » aan de *Tjon tock* van China." Batavia 26 Julij
 1794.

Plura de hisce litteris reperiuntur in opere: Voyage de l'Ambassade de la Compagnie des Indes Orientales Hollandaises, vers l'empereur de la Chine, en 1794 et 1795, tiré du Journal d'André Everard van Braam Houckgeest, chef de la Direction de cette Compagnie et second dans l'Ambassade. Paris 1798. 2 voll. 8°. Vol. I, pag. 8:

» Ensuite le Mandarin *Houpou* demanda à voir la
 » dépêche adressée à Sa Majesté Impériale. Son ex-
 » cellence (l'Ambassadeur Mr. *Isaak Titsingh*) lui
 » en présenta une copie que le Mandarin ne jugea
 » pas telle, qu'elle devait être et qu'il trouva d'un
 » extérieur beaucoup trop simple. Informé d'ailleurs
 » que l'original renfermait de plus une *traduction*
 » en Chinois, il desira qu'on lui en laissât décacher
 » l'enveloppe, pour qu'il pût connaître le contenu
 » de la lettre et indiquer les changements qu'y étaient
 » nécessaires." . . . . » Le *Houpou* ouvrit la lettre;
 » en examina la forme et en promit une autre tra-
 » duction que cette qu'il lut." Verum neque haec

versio Sinica rata habebatur in aulâ Pekingensi, sed poscebatur a legato Belgico versio Gallica, ut ope missionarii Gallici, tunc temporis in urbe Peking sedem habentis, argumentum epistolae Belgicae melius etiam intelligi posset (1). — Epistola Belgica cum versione Sinieâ, Bataviae factâ, nunc hic servantur: prior est »*een vriendelijke brief*,» posterior »*een ootmoedig smeekschrift*.»

VIII. Libri Indici. (2)

N. CCXXXII.

(Ex Willm. Cat. n. 248, p. 37. Hic num. et 4 sequentes emti sunt conjunctim cum aliis e bibl. Bruinzi.)

Codex in fol., 196 paginarum, qui continet *Kāvja Madhumâlati* s. carmina in honorem Madhumâlâtiae, mulieris inter Deos receptae. Codex, in fine mutilus, scriptus est linguâ Bhâkhâ, litteris Kâjtinagaricis.

N. CCXXXIII.

(Ex Willm. Cat. n. 249, p. 37. De ejus historiâ vide ad num. praec.)

Codex in fol. min., 544 paginarum. Continet duo carmina, quorum prius *Lankâkânda*, posterius *Bâlakânda* inscriptum est. Utrumque e Ramajana versum est in linguam Bhâkham a Tulasidâsa. Litterae sunt Kâjtinagaricae.

(1) l. l. pag. 182.

(2) Horum descriptionem debeo Viro Clar.^o A. Rutgers.

N. CCXXXIV—CCXXXVI.

(Ex Willm. Cat. n. 250—252, p. 37. De eorum historiâ vide ad num. CCXXXII.)

Tres Codices in fol. min., 570, 536° et 595 paginarum, qui omnes eadem carmina continent. Titulus operis est *Padmâwatipadjollikhâs* s. libri in honorem Padmâwatiae.

Codex 250 non est absolutus. Fortasse descriptus est ex Cod. 251, quocum accurate convenit inde a carminum initio pag. 5 usque ad ejus pag. 409, vs. 12.

Etiam Codex 251 non absolutus est, licet ejus pag. 401—447 ab aliâ manu sint additae. Desinit autem in Codicis 252 pag. 578, versu 6. Huic Codici addita sunt (a p. 447—536) carmina pessime scripta sub titulo *Padja Madowala* s. laus Madowali.

Codex 252 solus absolutus est. Praecedentes ex hoc Codice non esse descriptos, plurimae lectiones variae ostendunt. Uti illorum, ita hujus scriptura est Kâjtinagarica linguaque Bhâkha.

IX. Libri Malabarici.

N. CCXXXVII.

(Ex Willm. Cat. n. 243, p. 36. Ab hoc emtus est e bibl. Bruinîi, ubi cum aliis numeris uno fasciculo continebatur.)

Codex in 4°, 15 paginarum, ligaturâ chartaceâ recenti compactus orientalem in modum. Scriptus est a^o 1707 a nostrate quodam et continet schema conjugationis verbi Malabarici, tum activi, tum passivi, pro exemplo sumto verbo *docere*. Ad singulas hujus verbi formas, litteris Malabaricis scriptas, tam

pronuntiatio litteris Latinis quam versio Belgica additae sunt.

N. CCXXXVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 246, p. 37. Ab hoc dono acceptus est a. 1821 a librario Groebe.)

Codex in 4°, 130 paginarum, in chartâ Europaeâ nitide et perspicue scriptus et non ligatus. Posterior libri pars bene conservata est, prior aquâ laesa. In fine desunt sex paginae, in quibus scripti erant ultimi versus Cap.^{is} 27 et totum Caput 28. Continet Acta Apostolorum Malabarice, ut titulus docet praefixus ab ipso illo, qui librum scripsit: »*De Handelingen der Apostelen, in de Malabaar- se taale overgeset in 't jaar 1692, welke over- settinge door d'Eerw. Adrianus de Mey zal.^r, in sijn leven Predikant en Rector van 't mala- baarse Seminarium tot Jaffanap., is naegesien, al dat gedaene werck in den jaere 1697 op »nieuws naeuwkeuriger alhier is gerevideert, alles door hulpe van twee inlantse geletterde »tolcken, onder de voorsorge en onder 't opsicht »en hulpe van Simon Cat, bedienaer des H. »Euangelijs tot Colombo op het eyland Cey- lon.*»

X. Liber Singalicus (1).

N. CCXXXIX.

(Ex Willm. Cat. n. 242, p. 36. Ab hoc una cum n. CCXXXVII emtus est e bibl. Bruinzi, ubi cum aliis numeris uno fasciculo continebatur.)

Codex in 4°, 71 paginarum, nitidissime et admo-

---

(1) De hoc et 2 seqq. libris breves notitias debeo Viro

dum perspicue scriptus et involuero chartaceo tectus orientalem in modum. Continet catechismum Singalicum, qui per quaestiones et responsiones capita praecipua tractat doctrinae Christianae. Inscribitur characteribus Singalicis; »*Kristiyāni ādihilikawē* »*mūlādārawū wagen surukkamawū āhimawalut* »*utrawalutya.*”

XI. Liber caractere Telugu scriptus.

N. CCXL.

(Ex Willm. Cat. n. 244, p. 36. Ab hoc dono acceptus est a. 1805 a Moderatoribus Societatis Indiae Orientalis.)

Codex in duobus foliis arboris, *lontarum* dicti, nitide exaratus. Continet; ut manus antiqua involuero inscripsit: »*Claghte van de Palicolse en* »*Conterase landbouwers,*” quocum bene consentiunt quae Doct. Rost mihi communicavit de titulo, char. Telugu exarato: »*Der Titel soll wahrscheinlich heissen 'arzdāsht (عرضداشت), das persische Wort für Bittschrift, welches auch im Telegu gäng und gäbe ist.*”

XII. Liber char. Malayālim scriptus.

N. CCXLI.

(Ex Willm. Cat. n. 245, p. 36. Ab hoc dono acceptus est, sed incertum a quo.)

Codex in foliis *lontari*, itidem duobus tantum numero, bene exaratus. Chartula ei appensa est, in qua, sigillo adjecto, haec verba reperiuntur:

Doct.^o R. Rost ex urbe Canterbury, quem amicus Doct. Land, facsimilibus e Codd. desumtis, in meam gratiam hac de re interrogavit.

»1739, H. E. S. Bonsach, Secret.” Scriptus est char. Malayâlim, ut Doct. Rost mihi significavit, qui autem ex particulâ Codicis ei delineatâ nihil de ejus argumento, nisi ipso Codice inspecto, proferre audet.

XIII. Libri Malaïci.

N. CCXLII.

(Ex Willm. Cat. n. 237, p. 35. Ab hoc emtus est una cum numeris 236, 238 et 239 (ex Willm. Cat.) e bibl. E Scheidii, in cujus Catal. hi omnes conjunctim memorantur sub n. 65, p. 98.)

Codex in fol., 68 paginarum, ligaturâ chartaceâ compactus. Continet (a p. 1—60) exiguam partem Lexici Malaïco-Belgici, vocabula nempe a litterâ س incipientia, et quidem a س usque ad سو. De Auctore hujus Lexici in Codice nostro mutilo nihil refertur. Accedit (p. 61—68) aliâ manu scriptum, Glossarium Lusitano-Belgicum, secundum classes ordinatum. E clausulâ, (p. 68) huic opusculo subjunctâ, patet id die 17 m. Augusti a. 1715 descriptum fuisse ex excerptis V. D. M. op den Acker.

N. CCXLIII.

(Ex Willm. Cat. n. 236, p. 35. Ab hoc conjunctim cum num. praeced. emtus est.)

Codex in fol., 84 paginarum, ligaturâ chartaceâ compactus, et, ut videtur, eâdem manu, quae paginas 1—60 numeri praec. scripsit, exaratus. Continet Glossarium Malaïco-Belgicum, praesertim Botanicum. Percurrit a litt. س usque ad litt. ع.

N. CCXLIV.

(Ex Willm. Cat. n. 239, p. 35. Ab hoc conjunctim cum num. praeced. emtus est.)

Codex in 8° min., 60 paginarum, perspicue scriptus et ligaturâ destitutus. Continet fragmenta carminis Malaïci, cujus titulus desideratur. Codex hic, cui plurimae paginae desunt, textum exhibet satis emendatum; glossae autem, margini adscriptae, Lectorem produnt linguae Malaïcae non valde peritum.

N. CCXLV.

(Ex Willm. Cat. n. 232, p. 34. Ab hoc emtus est e bibl. Cl. P. Boudam.)

Codex in 4° maj., nitide scriptus et ligaturâ recenti bene compactus. Continet versionem Malaïcam libri Psalmorum, adjectâ litteris Latinis pronuntiatione vocabulorum Malaïcorum. Desunt in Codice nostro Ps. 102, vs. 16 — Ps. 119, vs. 35. Psalmi 49, vs. 13 — Ps. 102, vs. 15, qui in fine Codicis exstant, dictâ pronuntiatione vocum Malaïcarum carent.

N. CCXLVI.

(Ex Willm. Cat. n. 233, p. 35. Huic dono datus erat ab A. J. Beusekampio, discipulo Willmetz.)

Codex in fol. maj., 399 paginarum, nitidissime scriptus et ligaturâ corneâ bene compactus. Continet Novum Testamentum, Malaïce versum a Melchiore Leydekker et Petro van der Vorm. Leydekkerus, Verbi Divini Magister Bataviae, a. 1691 a magistratu Batav. rogatus ut biblia verteret, multâ curâ id perfecit usque ad Eph. 6: 6, quum a. 1701 morte impediatur quominus opus suum perficeret. P. van der Vorm (+ 1728), Verbi Div. Mag. ibidem, mox rogatus ut id continuaret, illud absolvit. Hoc

exemplar deinde in archivis consistorii Batavici depositum est (1).

N. CCXLVII.

(Ex Willm. Cat. n. 238, p. 35. De ejus historiâ vide ad num. CCXLII.)

Codex in fol., 22 paginarum, bene scriptus et ligaturâ chartaceâ compactus. Continet 1°. (p. 1—16) versionem Malaïcam epistolarum Joannis et Judae, litteris Latinis scriptam. Accedit 2°. (p. 17—22) initium carminis Ambonici, litteris Latinis scripti, cum versione Malaïcâ, itidem litteris Latinis scriptâ, de loco Hitoe, terrae motu vastato, agentis; sequuntur nonnullae tabellae, quae interpretationem vocabulorum exhibent.

N. CCXLVIII.

(Ex Willm. Cat. n. 234, p. 35. Ab hoc cum n. CCXLV emtus est e bibl. Cl. P. Bondam.)

Codex in 4°, nitide scriptus et ligaturâ chartaceâ compactus. Continet Indicem alphabeticum nominum propriorum, in V. et N. Testamento obviatorum, cum pronuntiatione eorum Malaïcâ. Loci, ubi haec nomina pr. occurrunt, simul indicantur.

N. CCXLIX.

(Ex Willm. Cat. n. 235, p. 35. Ab hoc conjunctim cum n. praec. emtus est.)

Codex in 4°, 143 paginarum, nitide scriptus et involucri chartaceo tectus. Continet brevem expositionem doctrinae Christianae per quaestiones et

---

(1) Vid. inpr. F. Valentijn, *Oud en nieuw Oost-Indie*, III D. 1^e st., bl. 106 sqq.

responsiones, Malaice, sed litteris Latinis exaratam. Est liber Catechumenis destinatus, de cujus Auctore nihil traditur.

XIV. Liber Javanicus (1).

N. CCL.

(Ex Willm. Cat. n. 240, p. 35. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Codex scriptus in foliis palmeis, quae, 110 numero et unum alteri superimposita, duobus tegumentis ligneis continentur. Character Javanicus, quo exaratus est, fere convenit cum caractere hodierno. Continet carmen Javanicum, agens de historiâ Surapâtiî belloque ab eo contra Batavos gesto (v. Rafles, *the history of Java*, Vol. II, p. 173 sqq.). Codex non absolutus est.

XV. Liber Batakîus.

N. CCLI.

(Ex Willm. Cat. n. 247, p. 37. Ab hoc erutus est e bibl. Bruinî, cujus vide Catal. p. 151, n. 57. — E notâ, in involucro obviâ, patet eum fuisse Danielis Tulleken van Melis- en Mariekerke, qui eum eruit Lugduni Bat. a. 1781 e bibl. Willemsenî; vide ejus Catal. p. 165, n. 735.)

Codex in fol., in cortice arboris, *alim* dicti, scriptus, qui evolutus longitudinem habet 42 pedum, sed foliis complicatis servatur inter duas tabulas ligneas. Cortex ab utraque parte conscriptus est. *Alter*a pars continet praeceptum de praeparando

---

(1) Hujus, uti et sequentis, libri descriptionem debeo Viro Doct.^o Neuhronner van der Tuuk.

remedio magico *pangulubalang* (v. *Lexicon Batakium* in v. *ulubalang*). *Altera* continet praeceptum de funi bellico, noto nomine *Rambusiporhas* (v. de usu hujus funis bellici *Lexicon Batakium* in v. *porhas* et *Transactions of the Royal Asiatic Society*, Vol. I, p. 503).

Huic Codici inserta est dissertatio Clar.ⁱ Willmeti, a^o 1813 membris Instituti praelecta, in qua de Codice nostro exponit et incertus, quâ linguâ scriptus sit, a membris petit, ut unâ cum ipso socios doctos extraneos, Londini, Parisiis et Romae praesertim degentes, adeant et periculum faciant an hi fortasse aliquid lucis afferre possint in re, ei tantopere obscurâ. Teste Codicis descriptione, modo datâ, non alia gens, sed aliud aevum requirebatur ad quaestionem dirimendam.

XVI. Libri Bugici (1).

N. CCLII.

(Ex Willm. Cat. n. 241, p. 36. Incertum, unde ad hunc venerit.)

Duo libelli linguâ et litteris Bugicis scripti, formâ minori, quorum auctores ignoti sunt.

Alter nullius pretii est, et non nisi varia fragmenta, praesertim preces Arabicas litteris Bugicis exaratas, sicuti etiam عَزِيمَةٌ quasdam continet.

Alter etiam non magni ducendus est. Maxima ejus pars deprompta est ex libro, qui dicitur مَوْتُ الْأَنْبِيَاءِ de *coitu*, cujus exstat exemplar sermone Macassarico conscriptum, in collectione Mss. Macassaricorum et Bugicorum, quam Vir Doct. B. F. Matthes So-

(1) Horum descriptionem debeo Viro Doct.^o B. F. Matthes.

cietati Biblicae Neerlandicae ex Insulâ Celebesianâ attulit (1).

Caput I agit de actione, nec non de motibus viri mulierisque in coeundo, et tradit etiam preces Arabicas, quas Mohammedanos, rem cum muliere habentes, observare decet.

Caput II agit de semine genitili, ejusque variis migrationibus, et docet, quam corporis partem quoque die occupet.

Caput III multa tradit indicia externa, quibus de muliere quâdam cognoscamus, utrum voluptatem praebeat necne, cum eâ coitum habere.

Cap. IV docet remedia quaedam, quibus se corroborare possint homines, quando non sufficiant vires ad coitum.

Caput V monet nonnulla, ex quibus voluptatem magnam in coeundo mulier percipiat.

XVII. Libri mixti argumenti, et variis linguis scripti.

N. CCLIII.

(Ex Willm. Cat. n. 253, p. 38. Ab hoc emtus est e bibl. E. Scheidii, cujus vide Catal. p. 99, n. 76.)

Liber in 8° min., 180 foliorum, linguâ Batavâ scriptus, sed caractere cryptographico. Spectat praecipue Chemiam et Pharmaciam et vix ullius est pretii. Ut Lector facile clavem reperiat, quâ aditus ad librum patet, descriptio hîc sequitur 6 priorum linearum praefationis, quae caractere item cryptographico, sed linguâ Latinâ exarata est: » *Jehova* » *omnipotens, pater noster in Christo Jesu, te* » *supplices quesumus (sic) ut per spiritum tuum*

---

(1) Vid. ejus *Makassarisch - Hollandsch Woordenboek*, p. IV.

»sanctum ea fide imbuas ac sanctifices corda
»nostra, qua cet.

N. CCLIV.

(Ex Willm. Cat. n. 98, p. 17. Ab hoc emtus est e
bibl. Vosmaari.)

Fasciculus epistolarum, variis linguis scriptarum,
quae vero omnes ad illud tempus pertinent, quo
Joannes Maetsuyker Indiae Gubernator generalis erat
(a. 1653—1678) (1), et commercium illustrant, quod
nostratibus ibi cum diversis gentibus fuit. Conti-
nentur hoc fasciculo:

1°. Rude autographon epistolae Belgicae, a° 1666
Bataviâ a Joanne Maetsuyker missae ad regem Hin-
dostaniae اوردنک زيب. Rogat scriptor, ut damna et
expensa, e bello contra Lusitanos Batavis exorta,
his restituantur (cf. opus infra laud. p. 231).

2°. Epistola Belgica mense Junio a. 1670 ab eo-
dem scripta »aan den Oya Berckelagh tot Siam.”
Gratum se praebet pro benevolentia, erga Batavos
praestita, ejusque patrociniû in posterum invocat.
Munera hisce litteris comitabantur.

3°. Versio Belgica epistolae Malaïcae, a Sultano
Indrapoerae, »Maghometsa,” a° 1671 scriptae ad
Gubernatorem generalem J. Maetsuyker. Sultanus
propositum propediem Gubernatorem visendi his lit-
teris enuntiat.

4°. Epistola Malaïca (2) praetoris navalis Boeto-
nensis, Laut, mense Oct. a. 1669 ad eundem

---

(1) Vid. *Historische beschrijving der Reizen*, Tom. XX
(qui vitas complectitur Gubernatorum Indiae nostrae Ori-
entalis), p. 169—245. — De aliis epistolis, a Joanne Maet-
suyker datis aut acceptis, jam supra vidimus sub n. CCXXX.

(2) Epistolarum Malaïcarum, quae in hoc fasciculo inve-
niuntur, descriptionem debeo Viro Clar.^o J. Pijnappel.

missa. Excusat se, quod, bello finito, Bataviae non comparuit, quippe morte Radjae Boetonis impeditus.

5°. Versio Belgica epistolae Malaïcae a Sultano Boetonis a^o 1670 scriptae ad eundem. Sultanus queritur de tumultu, in urbe Boeton exorto, et a Gubernatore auxilium petit.

6°. Epistola Malaïca a Soesoehoenano Matarami missa ad eundem. Est responsum ad epistolam Gubernatoris Generalis, quo se excusat de legatis non jam prius a se missis. Finis hujus epistolae desideratur.

7°. Epistola Javanica ejusdem Soesoehoenani Matarami ad eundem. Argumentum est simile atque epistolae praeced.

8°. Epistola Javanica praefecti Japarae ad eundem. Petit scriptor a Gubernatore, ut desiderio Soesoehoenani Matarami satisficiat ac legatos ad eum mittat. Haec epistola mense Julio a. 1669 accepta esse dicitur.

9°. Epistola Belgica Joannis Maetsuyker ad Soesoehoenanum Matarami. Has litteras Soesoehoenano tradere debuit »Zagharias Wagenaer'', qui mitteretur ut Principem illum salutaret et munera ei offerret.

10°. Epistola Belgica Joannis Maetsuyker itidem ad Soesoehoenanum Matarami. Est epistola praecedenti similis. Legatus, qui cum eâ et muneribus ad Soesoehoenanum mitteretur, vocatur »Maximiliaen de Jongh.'' Anno praecedenti legatus »Abraham Verspreet'' reversus esse legitur ex aulâ Mataramensi (cf. opus laud. p. 201).

11°. Epistola Malaïca regis Bimaë, a^o 1670 accepta. Scriptor sciscitatur, an fide dignus sit quidam Chodja Isa, qui ex Macassarò in regnum Bimaë transierat.

12°. Epistola Malaïca Radjae Tarili Kampoe Bimaë ad Gubernatorem Generalem dictum, scripta

ut certior fieret de aere alieno, quod unus ex legatis ejus contraxerat.

13°. Epistola Malaïca (1) Pangerani Ratoe Djambizi ad Gubern. Gen. Maetsuyker, qui die 5o m. Aprilis a. 1669 eam accepit. Commendat scriptor quemdam Wangsa-ita et petit ut arma quaedam bellica (*kanonnen*) ei venundentur.

14°. Epistola Malaïca Mandarsjahi Sultani Ternatensis a. 1669 ad eundem. Excusat se, quod Bataviam non venit et principem Kalimatam gratiae Gubernatoris commendat.

15°. Epistola Malaïca ejusdem ad eundem. Gratulatur Gubernatori de urbe Samboepo captâ. Haec epistola data est die 9 m. Julii a. 1669 (2), et accepta die 21 m. Julii.

16°. Varia, ut epistolium Arabicum aⁱ 1669, quo merces 12 annorum petitur ab Hollandis, qui aedificium quoddam occupaverant; tabellae, characteres Javanicos typis expressos exhibentes, cet.

N. CCLV.

(Ex Willm. Cat. n. 97, p. 16. Incertum, quomodo ad hunc venerit.)

Fasciculus, qui maximam partem epistolas, e scrinio Woltersdorffii oriundas, complectitur. Variis linguis scriptae sunt et spectant omnes iter ejus per Orientem. Hae epistolae, quae inservire possunt ad ea, quae in libro ed. *der Leitungen des Hôchsten* narrantur, illustranda, mirifice confirmant, quod aliunde mihi jam innotuerat, Woltersdorffium nempe

---

(1) Nisi fallor, haec eadem illa epistola est, quae in Willm. Catal. memoratur p. 34 sub n. 228 (coll. p. 35, n. 235).

(2) Perperam in subscriptione a. 1097 legitur pro a. 1080. De anno enim 1097 (= 1685—1686) cogitari non posse, inde jam patet, quod Mandarsjah a. 1675 et Maetsuyker a. 1678 diem obierunt. Urbs Samboepo die 24 m. Junii a. 1669 capta est.

multo magis versatum fuisse in linguis addiscendis quam comitem ejus *Schultziū*. *Farraginem*, in fasciculo obviam, quantum licitum erat, in ordinem redegi et jam, temporis ratione habitā, paullo uberius descripturus sum. Continet igitur 1°. diploma Turcicum a. H. 1115, char. *Diwāni* et نسخی a *Schultzio* descriptum. Est idem quod, manu *Woltersdorffii* exaratum, exstat in num. CCI (ex Willm. Cat. n. 205), p. 2—5. — 2°. Epistolam Turcicam autographam a. H. 1165, a patre *Alio* missam ad filium *Mohammedem*, tunc temporis servitio praefecti *Magnesiae* (مغنية) addictum. Hanc epistolam descripsit et Latine vertit *Woltersdorffius* in num. modo dicto p. 47 et 48. — 3°. Duo apographa firmāni (*passport*), a. H. 1166 (i. e. 1753) *Schultzio* et *Woltersdorffio* Constantinopoli dati, alterum manu prioris, alterum, adjectā versione Latinā, manu posterioris scriptum. De hoc firmāno, qui Turcice et Latine etiam reperitur in num. CCLVI (ex Willm. Cat. n. 196) p. 665—674, vid. *der Leit. d. H.*, IV, p. 152 et seqq. — 4°. Rude *Woltersdorffii* autographon epistolae Turcicae, in quo, cuinam data sit, notare neglexit. Argumentum rem quodammodo illustrat. Constantinopoli relictā, duumviri nostri *Smyrnam* petierunt, ad quam urbem post iter 8 dierum pervenerunt. Hinc *Woltersdorffius* epistolam illam scripsit amico, Constantinopoli degenti, adyentum suum nuntians et simul referens, se litteras commendaticias *Rydelio*, Consuli Sueco, tradidisse; cf. *der Leit. d. H.*, IV, p. 229 sq. — 5°. Epistolam Turcicam, *Smyrnam* ad *Woltersdorffium* missam ab amico, qui Constantinopoli habitabat. — 6°. Duas epistolas ad *Woltersdorffium* missas, alteram Germanicam *Petri Nensenii*, Verbi Divini Ministri legationis Suecae Constantinopoli, v. *der Leit. d. H.*, IV, p. 105 et seqq., alteram Gallicam *Silleenii*, scribae legationis dictae, cui *P. Nensenius* postscriptum adjecit. Quod attinet ad argumentum *Silleenii*

epistolae, in primis conferendus est num. CCLVI (ex Willm. Cat. n. 196) p. 585. — 7°. Epistolam Latinam T. H. Callenbergii, filii viri, qui Halae Instituto Judaico praeerat, Woltersdorffio datam. *Hujus* item additum est rude autographon responsi, eâdem linguâ scripti in urbe Syriae, Aleppo dictâ, ubi tunc temporis morabatur. Smyrnâ enim relictâ, duumviri nostri Alexandriam petierunt, hinc, per urbem Rosetto, Qahiram, ubi diutius morabantur; e Qahirâ deinde per Damiatam, Cyprum, Scanderonam ad urbem dictam Aleppo tendebant. Hoc etiam ob sequentia monuisse juvat. — 8°. Epistolam Germanicam Procuratoris Sueci Alexandriae, Gröning, v. *der Leit. d. H.*, IV, p. 279 sqq. et 9°. aliam Italicam Consulis Vicarii Anglici in eâdem urbe, Brown, v. *ibid.*, utramque Qahiram ad Woltersdorffium missam. — 10°. Rude Woltersdorffii autographon epistolae Gallicae, rursus sine inscriptione. Patuit autem mihi, eum hanc epistolam die 3 m. Aug. a. 1753 Qahirâ misisse ad Eraudum, mercatorem in urbe Rosetto, vid. l. l. p. 301. Responsum Eraudi d. 7 m. Sept., adjunctâ ratiunculâ, et novî responsi Woltersdorffii rude autographon etiam in fasciculo nostro servantur. — 11°. Autographa 8 rudia epistolarum a Woltersdorffio datarum, sed quibusnam, notare neglexit. 4 Italicæ sunt. De Italo, Coccolini, portitore in urbe Damiatâ, de quo in una harum sermo est, vid. *d. Leit. d. H.*, IV, p. 346. 2 Gallicæ sunt. De harum argumento vid. l. l. pag. 278 et seqq. 2 Germanicæ sunt. Ex unâ harum apparet, eam Qahirâ missam esse ad amicum, qui in urbe Trieste habitabat. — 12°. Rude Woltersdorffii autographon epistolae Gallicae, d. 6 m. Dec. 1755 ex urbe Aleppo datae. De hac epistolâ tradere possum, eam Scanderonam sive Alexandrettam missam esse ad Consulem Gallicum, Louis Longy, vid. *d. Leit. d. H.*, l. l. p. 363 et seqq. Responsum hujus viri, d. 4 m. Jan. 1754 dati, etiam in fasci-

culo nostro exstat. — Denique 15°. epistolas 9, a dicto Consule, Louis Longy, datas aut ab eo acceptas. Ex his 2 Graecae sunt, 2 Arabicae et 5 Turcicae.

Ñ. CCLVI.

(Ex Willm. Cat. n. 196, p. 29. Incertum, quomodo ad hunc venerit.)

Liber in 8°, 463 paginarum, involucro chartaceo tectus et non ligatus. Bene scriptus est Germanice, caractere Germanico; ab ipso auctore Stephano Schultziö. Continet partem ejus diarii et quidem illam, quae ejus iter ab urbe Smyrnâ ad Qahiram describit, inde ab initio mensis Maii usque ad finem mensis Septembris anni 1753. Haec pars, sed valde abbreviata, legitur in Schultziï libro *Der Leitungen des Höchsten nach seinem Rath auf den Reisen durch Europa, Asia und Africa*, ab a. 1771—1775 edito, Tom. IV, S. 246—340. Quod enim Willmetus (*Catal.*, p. 29) eumque secutus Weyersius (*het Instituut*, 1844, p. 76) affirmant, hanc partem in editione ejus itinerum deesse, non verum est, nisi quatenus non ipse liber noster, sed memoria atque aliud diarium sive ipsius sive Woltersdorffii auctori in hac parte elaborandâ inservierint. Nam librum nostrum auctori defuisse, inde patet, quod Willmetus jam anno 1773 hunc nactus erat, quum anno sequenti 1774 Tomus 4us a Schultziö erat edendus. Accedit, quod magna me tenet suspicio, eum brevi post annum 1753 manuscriptum suum non amplius possedisse (1).

Huic libro adjuncta est charta, in quâ Willmetus nonnulla, quae ipsi inter legendum animadvertenda visa erant, paginis adscriptis indicavit.

Pagina in Ms.º prima gerit numerum 479, ulti-

---

(1) Vide porro Praefationem.

ma 942; *Schultzius* enim studuit, ut numeri paginarum in diario suo, ab initio anni incipientes, ordine non interrupto ad hujus finem decurrerent.

Roget quis, quomodo haec tantum diarii particula ad nos pervenerit, hunc monere juvat morem fuisse *Schultzi*, ut opportunitate datâ diarium per fasciculos ex Oriente ad Institutum Judaicum Callenbergii mitteret.

Ceterum liber hicce Ms^{us} ad fata paucorum Codicum collectionis nostrae illustranda insigne fert auxilium, quod frustra petas e libro edito. In hoc, admodum quippe decurtato, haec similiave fere prorsus desiderantur.

N. CCLVII.

(Ex Willm. Cat. n. 195, p. 29.)

Liber in 4°, 26 paginarum, consutus et chartaeo involucro tectus. Willmetus eum a° 1769 descripsit ex autographo E. Scheidii, quod (uti inscriptio docet) continere debuisse *Notitiam auctorum Arabicorum (ex Ibn Challikano aliisque depromptam), quos ad dialectorum Orientalium promovenda studia s. manuscriptos s. impressos Scheidius sibi comparaverat.* A proposito autem aberrasse videtur. Apographon saltem nostrum nihil complectitur nisi breves notitias de 51 libris Mss., eorumque Auctoribus, quorum in Cat. Bibl. Scheid. inde a p. 87 et sqq. item mentio fit. De libris impressis sermo non est. Parum lucri ex hoc libello peti potest.

N. CCLVIII.

Fasciculus complectens Catalogum Codicum Mss. Orientalium Willmeti, hujus ipsius manu scriptum. De hoc Catalogo, quodammodo chronologica ordi-

nato, et uberiore quam alter ille, qui mox sequitur et ex hoc excerptus videtur, vid. Clar. Weijers, *het Instituut*, 1844, p. 80 et 81.

N. CCLIX.

Liber in 8°, manu Willmeti scriptus et bene compactus. Continet alterum Catalogum Codicum Mss. Orientalium Willmeti. Catalogus hicce, secundum classes dispositus, Codices recenset *eodem prorsus modo*, quo hoc fit in Catalogo, a° 1837 typis impresso.

N. CCLX.

Fasciculus complectens apparatus, quem novo Catalogo conscribendo congesserat Clar. Weijersius.

INDEX AUCTORUM (1).

- إبراهيم شمس الحكماء (ابو اسحاق إبراهيم بن فرج (v.
 n. 135. إبراهيم بن محمد الكلبي
 n. 11(2). ابن اجروم
 cf. n. 80. ابن الاعرابي
 n. 102. ابن الجوزي
 n. 14. ابن الكاجب
 n. 108(2). ابن حاجر
 n. 86. ابن خالويه
 n. 106 et 107. ابن خلكان
 n. 28, 29, 86—89. ابن دريد
 n. 111(1). ابن الزرقال
 n. 157(34). ابن سينا
 n. 61. ابن عربشاه
 n. 130(1) et (2). ابن العماد
 n. 157(1—33). ابن كمال پاشا
 n. 101. ابن مسكويه
 n. 11(9), 19(1) et 20. ابن هشام
 n. 27(2). ابو اسحاق إبراهيم بن فرج بن ماروث
 ابو بكر عبد القاهر بن عبد الرحمان
 n. 10(1), 11(1). الجرجاني

---

(1) Hic et seq. index spectat Codices Arab., Pers. et Turcicos. Ad reliquos Codd. indices conficere necesse non habui.

- n. 85. أبو تمام حبيب بن أوس
 n. 96. أبو الحسن الششتري النهميري القاسي
 n. 27(10). أبو الحسن ابن غنائم بن كثار
 n. 62. أبو الحسن علي بن أبي الحسن الأربلي
 n. 27(5) et (7). أبو سعيد السامري
 n. 113. أبو سهل عيسى بن يحيى المسيحي
 n. 204. أبو طاهر موسى طرطوسي
 n. 69(1). أبو عبد الله الحسين بن أحمد الزوزني
 أبو عبد الله محمد بن عبد القادر بن علي
 n. 18. ابن يوسف بن محمد القاسي
 n. 91—94. أبو علاء المعري
 n. 135. أبو الفضل المالكي السعودي
 أبو الفيض بن مبارك (فيضي ٧).
 n. 114(1). أثير الدين الأبهري
 أحمد بن رجب بن طيبغا الماجدي
 (شهاب الدين أبو العباس ٧).
 n. 98. أحمد بن علي
 n. 16(1). أحمد بن علي بن مسعود
 أحمد بن عماد الأقفهسي (ابن العماد ٧).
 cf. n. 99. الأدريسي
 الأردبيلي (محمد بن عبد الغني ٧).
 الأزهري (خالد بن عبد الله ٧).
 n. 145. إسحاق السرياني
 n. 160. أسكندر بيك منشي
 n. 145. أقدام السرياني
 n. 27(1). أنزر بن فيناكس بن يوسف
 *
 n. 129. البخاري
 n. 54. بديع الزمان
 n. 213. بركلي
 برکوی (برکای ٧).

- n. 184. بهاء الدين محمد عاملى
 n. 141. البهلولى
 n. 176(1). أبو بصيرى (شرف الدين أبو عبد الله v.)
 ألبيصاوى
- التفتازانى (سعد الدين مسعود v.)
 الثعالبى (عبد الرحمان الثعالبى v.)
- n. 15 , 164 , 170 et 223(3). جامى
 النجرجانى (زين الدين اسماعيل et أبو بكر عبد انقاهر v.)
 n. 84. جزيير
 النجزولى (محمد بن سليمان v.)
 n. 165. جكاچيونفداس بن رايميل
 n. 126 et 127. جلال الدين المكللى
 n. 30 et 31. الجوهرى
- n. 179(1) et 180. حاجى زين العطار
 n. 169. حافظ
 n. 12 et 55—60. الكريبرى
 n. 114(2). حسام الدين حسن الكاتى
 حسن الكاتى (حسام الدين v.)
 حسين الكاشقى (الواعظ الهروى v.)
 الكلبى (ابراهيم بن محمد v.)
 cf. n. 150. حنا بن مقرسى
- n. 97. خالد بن عبد الله الازهرى
 النخريتى (محمود بن اسماعيل v.)
 n. 45. خطيب دمشق
 النخفاجى (شهاب الدين أحمد v.)
- n. 52(2). ذو رمة

- الزنجاني (عز الدين عبد الوهاب v.)
 النوزني (أبو عبد الله الكسبي v.)
 n. 179(2). زين الدين اسماعيل الجرجاني
 زين المشايخ محمد بن أبي القاسم البقالي
 النخوارزمي
- n. 103. سبط ابن الجوزي
 n. 194. سروري
 n. 17 et 46. سعد الدين مسعود بن عمر التفتازاني
 n. 161—163, 168, cf. 172. سعدي
 n. 125. سعدي افندي
 (أبو الفضل المالكي v.)
 n. 173. سقا
 n. 126 et 127. السيوطي
- n. 185 et 186. شاهدي
 n. 97 et 131(3). شرف الدين أبو عبد الله محمد البوصيري
 الششتري (أبو الحسن الششتري v.)
 الشفائي (مظفر بن محمد v.)
 n. 81, cf. n. 70(2). الشنقري
- n. 112(1). شهاب الدين أبو العباس أحمد بن رجب
 ابن طيغنا الماجدي الشافعي
 شهاب الدين أبو العباس أحمد بن عماد
 الأقفهسي (ابن العماد v.)
 n. 13. شهاب الدين أحمد الخفاجي
 n. 157(35). الشيخ الالهي
- n. 22 et 23. صالح بن محمد
 n. 27(4). صدقة بن مناجا السامري
 الصغددي (صالح الدين خليل v.)
 n. 95. صالح الدين خليل الصغددي

- n. 175. طالب أملي
- n. 183. طوما (i. e. Thomas Aquinas)
- n. 158(2). طومش (طورمش s. بن سنان)
- cf. n. 159. عبد الرحمان الشعالي
عبد الصمد بن عبد الله بن هارون المقرئ
ثم اللخمي (عفيف الدين أبو القاسم v.)
- n. 16(2). عز الدين عبد الوهاب الزنجاني
- n. 167. عطار
- n. 155 et 156. عفيف الدين أبو القاسم عبد الصمد بن عبد
الله اللخمي
- علي بن أبي الحسن الأربلي (أبو الحسن علي v.)
- علي بن الحسين الأنصاري (حاجي زين العطار v.)
- n. 69(2). علي الواحدي
- العلمي (مكبير الدين العلمي v.)
- عيسى بن يحيى المسيكي (أبو سهل عيسى v.)
- cf. n. 146 et 147. غريغوريوس الثاولوغس
- n. 27(5). عزال بن الدويك
- القاسي (أبو عبد الله محمد بن عبد القادر v.)
- n. 187. فدائي
- n. 33 et 34. الفرغاني (محمد بن كثير v.)
- n. 174. الفيروزآبادي
- فيضي
- n. 158(9) et (10). قاسم الدنوشي الكنفي
- n. 75—77. كعب بن زهير
- n. 203(1). لامعي

- n. 53. المبرد
- n. 90. المتنبي
- n. 109. ماجير الدين العليمي
المحلى (جلال الدين المحلى v.)
محمد بن ابي القاسم البقالى الخوارزمى
(زين المشايخ محمد v.)
- n. 35(6) et 37(1). محمد بن حاج اليباس
محمد بن سليمان بن ابي بكر الجزولى
- n. 131(1) et 132.
- n. 19(3). محمد بن عبد الغنى الازديلى
- n. 52(1). محمد بن دهقان على النسفى الكبندى
- n. 110. محمد بن كثير الفرغانى
- n. 207. محمد اليمنى
- n. 19(2). محمود بن اسماعيل الخريزى
محمود بن عثمان بن على (لامعى v.)
- n. 100. المسعودى
- n. 209(2). مصطفى بن على الموقت
- n. 52. المطرزى
- n. 181. مظفر بن محمد الكسنى الشفائى
- cf. n. 104 et 105. المبكين
- موسى طرطوسى (ابو طاهر موسى v.)
- n. 49, 50 et 51. Cf. n. 70(4). الميبدانى
- n. 177. ميرزا مهدى خان مازندرانى
- n. 206. نابى
- n. 134. نصر بن ياكى بن عيسى المتطبب المهتدى
- v. n. 184. نظام بن حسين ساوى
- n. 155. النورى
- n. 171 et 172. هاتفى
- الواحدى (على الواحدى v.)

n. 176(2).

الواعظ الهروي

n. 205.

ياكيبي الشبظوي
اليمني (ماحمد اليمني ٧.)

n. 144.

يوحنا فم الذهب

n. 208.

يوسف بن عبد اللطيف

INDEX LIBRORUM.

- n. 179(1) et 180. اختياريات بديعي
- n. 113(1). أركان العالم
- n. 11(7). أسرار الصلاة
- n. 113(4). أصول علم النبص
- n. 19(1). الاعراب عن قواعد الاعراب
شرح الاعراب (توضيح الاعراب ٧).
- n. 52. الاقناع لما حوى تحت القناع
- cf. n. 65, 66 et 68. ألف ليلة وليلة
- n. 128(2). ألفاظ قطبي
- n. 146 et 147. أمثال لغريغوريوس الثاولوغس
- n. 16(5). الامثلة المختلفة
- n. 109. الانس الجليل بتاريخ القدس والخليل
- cf. n. 196—202. انشا
- n. 19(3). شرح الانموذج في النحو
- n. 114(1). ايساغوجي
- n. 114(2). شرح ايساغوجي
- n. 154. الايضاح في الفقه
- n. 182(9). بحث اسم مسما
- n. 194. بحر المعارف
- n. 168, cf. 172. بستان
- n. 16(4). بناء الافعال
- n. 164. بهارستان

- cf. n. 182(6). خطبة البيان
 n. 63. خطبة المتزوجين لبعض الظرفاء
 n. 206. خيرية
- cf. n. 176(2). دأستان حاتم طائي
 n. 37(1). دأستن
 n. 144. الدر المنتخب ليوحنا فم الذهب
 n. 12. درة الغواص في اوهام الخواص
 n. 13. شرح درة الغواص في اوهام الخواص
 n. 11(5). دعا عقيقه
 n. 10(2) ; cf. 219. دعاء عهدنامه
 Ceterum de *precibus* cf. n. 219, 220 et 223.
 n. 215(1), coll. 216. دقائق الاخبار في الحديث
 دلائل الخيرات وشوارق الانوار في ذكر الصلاة
 n. 131(1) et 132. على النبي المختار
 cf. n. 85. ديوان ابي تمام
 n. 96. ديوان ابي الحسن الششتري
 cf. n. 84. ديوان جرير
 n. 82. ديوان النقادرة
 n. 169. ديوان حافظ
 n. 173. ديوان سقا
 n. 85. ديوان طهمان
 n. 90. ديوان المتنمي
 cf. n. 78 et 79. ديوان انهدنيين
- n. 179(2). ذخيرة خوارزمشاعى
- n. 214(1). راحت القلوب
 n. 182(3). رساله ان قال يوسف لذيبيه
 n. 182(11). رساله الم غلمت الروم
 رساله بركوى (كتاب بركلى v).
 n. 182(5). رساله روح
 n. 157(32). رسالته الروح

- n. 60. الرسالة السينية والشينية
 n. 111(2). رسالة الصفيحة الجامعة للعروض كلها
 n. 111(1). رسالة الصفيحة الرقالية
 n. 113. رسالة في أصناف العلوم الحكمية
 n. 157(35). رسالة في أيام الهبة
 n. 157(7). رسالة في بيان استخلاف الجمعة
 n. 157(10). رسالة في بيان الأسلوب الحكيم
 n. 157(19), coll. (28). رسالة في بيان التنوع
 n. 157(6). رسالة في بيان أنزديف
 n. 157(9). رسالة في بيان كاد
 رسالة في تحقيق أن صاحب علم المعاني يشارك
 اللغوي في البحث عن مفردات الالفاظ
 n. 157(20). المستعملة في كلام العرب
 n. 157(27). رسالة في تحقيق أن القرآن معجز
 n. 157(28), coll. (19). رسالة في تحقيق التوسع
 n. 157(23). رسالة في تحقيق توقيفية أسماء الله
 n. 157(15). رسالة في تحقيق حشر الاجساد
 n. 157(25). رسالة في تحقيق الخواص والمزايا
 n. 157(15). رسالة في تحقيق الذفرة وحقيقة الجسم
 n. 157(33). رسالة في تحقيق العقل
 n. 157(5). رسالة في تحقيق العلة والمعلول
 n. 157(4). رسالة في تحقيق القضاء والقدر
 n. 157(29). رسالة في تحقيق الكلام النفسى
 رسالة في تحقيق مسألة دخول ولد البنت
 n. 157(8). الموقف على اولاد الاولاد
 n. 157(26). رسالة في تحقيق المعجزة
 n. 157(3). رسالة في تحقيق معنى الايسن والليس
 n. 157(11). رسالة في تحقيق معنى النظم وانصياعة
 n. 157(14). رسالة في تحقيق مقال القائلين بالحال الخ
 n. 157(24). رسالة في تحقيق من التبعية
 رسالة في تحقيق الهيكل المحسوس (رسالة الروح v)
 n. 157(51). رسالة في تفصيل ما قيل في أمر التفصيل

- n. 157(30). رسالة فى تلويح الخطاب
 n. 157(18). رسالة فى الاختصاص
 n. 157(22). رسالة فى دفع ما يتعلق بالضمائر
 n. 157(34). رسالة فى سبب اجابة اندعاء
 n. 157(1) et (2). رسالة فى شرح الحديث الرابعين
 رسالة فى شرح قوله عمّ ساخيركم باول امرى
 n. 157(21). دعوة ابراهيم
 n. 157(17). رسالة فى طبيعة الانبياء
 n. 157(12). رسالة فيما يتعلق بمسئلة خلق القرآن
 n. 157(16). رسالة فى مدح السعى وذم البطالة
 n. 165. رساله كنجين رتن
 n. 209(1). رساله مقطرات
 cf. n. 112(2). رصد الفوانيسى
 روزنامه استخراج شمسويه (روزنامه نو. ٧)
 n. 210(2). روزنامه نو
 n. 208. سبكة الاخبار
 cf. n. 217(5). سمعيات
 n. 155 et 156. مختار سراج الملوك
 n. 91 et 92. سقط الزند
 n. 148. سيرة القس نصير مع ابنه مرقس
 n. 205. شاه وگدا
 n. 166. شبرنگ نامه
 الشذور الذهبية، والقطع الاحمديه، فى اللغة
 n. 22 et 23. التركيه
 n. 102. شذور العقود فى تاريخ العهود
 n. 30 et 31. الصحاح فى اللغة
 n. 151. صلوات مسيحية

- ضوء الشمعة فى تفصيل يوم عرفة على يوم
n. 158(10). الجمعة
- n. 62. طيف الكرى
- n. 171. ظفر نامه
- عجائب المخلوقات
cf. n. 217(4).
عجزيات
n. 182(7), coll. (8).
العزى (تصريف الزنجانى v.)
العوامل المائة
n. 10(1), 11(1), cf. 10(3).
شرح العوامل المائة
n. 11(6).
- غنية المتملى فى شرح منية المصلى
n. 135. غيث الادب الذى انساجم فى شرح لامية العاجم
n. 95.
- فاكهة الخلفا ومفاكهة الطرفا
n. 61. قال جعفر صادق
فتاوى ابن حجر
n. 211(1). فتوح البهنسا (قصة البهنسا v.)
n. 108(2). فضيلت قرآن
n. 182(15). الفوائد الصيائية
n. 15.
- القاموس
n. 33 et 34. القرآن
n. 115—124. قرآن الحبشى
n. 204. قصة البهلول
n. 141. قصة البهنسا وفتوحها
n. 108(1). قصيدة البردة بشرحها
n. 97 et 131(3). شرح القصيدة المنايعية
n. 69(2), cf. n. 70(3). شرح قطر الندى وبل الصدى
n. 11(9). قوانين المقررا
n. 27(5).

- n. 130(2). القول في تفسير الكلمات الطبييات
- cf. n. 136. الكافي
- n. 14. كافية ابن الحاجب
شرح كافية ابن الحاجب (الفوائد الضبيائية v.)
- n. 55. الكامل في اللغة
- n. 215. كتاب بركلي
- n. 160. كتاب ترسل من منشآت
- n. 27(10). كتاب التوبة
كتاب في الحركات السماوية وجوامع عام
- n. 110. النجوم
- n. 181. كتاب في انقرا باذينات
- n. 35(2). كتاب مكموده
- n. 209(2). كفايت الوقت لمعرفة الدائر وفضله والسمت
- n. 52(1). شرح الكلم النوايح
الكواكب الدرية، في مدح خير البريه “ (تصيدة البردة v.)
- n. 161—163; cf. n. 203(1). گلستان
- n. 203(1). شرح ديماجه گلستان
- n. 81, cf. n. 70(2). لامية العرب
- n. 93 et 94. لزوم ما لا يلزم
- n. 172. لبلى وماجنون
- n. 182(15). ما حصل
- n. 113(2). مبادئ الموجودات الطبيعية
- n. 16(1). مراح الارواح
- n. 105. مرأة الزمان
- n. 100. مروج الذهب
- n. 27(9). مسائل من الكتاب الشريف
- n. 35(4); cf. n. 196. مشكلات انشا
- cf. n. 70(1) et 71—74. المعلقات السبع
- n. 69(1). شرح المعلقات السبع للوزنى

- n. 20. معنى اللبيب عن كتب الاعراب
المغنية فى كتاب التوطئة (التوطئة v.)
- n. 46. شرح القسم الثالث من مفتاح العلوم
- n. 27(8). مقالة فى تفسير الامتحانات
- n. 27(5). مقالة فى ملخص شرح سور بلف
- n. 54. مقامات البديع الهمداني
- n. 53—59. مقامات الحريزى
- n. 11(2). المقدمة الاجرومية
- n. 21. المقدمة فى بيان الحروف
- n. 16(3). المقصود فى التصريف
- n. 28 et 29. المقصور والممدود نظما
- n. 86—89. مقصورة ابن دريد بشرحها
- n. 152. شرح مقنع فى فروع الحنبلى
- n. 55(1) et 36. منتخب فى علم اللغة
- n. 153. منهاج الطالبين
- n. 48. نشر اللالى
- n. 35(7). نصاب صبيان عربى مع فارسى مع تركى
- n. 134. النصيحة الایمانيه، فى نصيحة المائة النصرانية،
نصيحت نامه (وصيت نامه v.)
- n. 176(1). نظام التواريخ
- n. 182(14). نفائس الحقائق
- n. 174. نل دمن
- n. 214(2). وصيت نامه رسول الله
- n. 106 et 107. وفيات الاعيان
- n. 170. يوسف وزليخا

CONSPECTUS NUMERORUM,

QUOS CODICES (EX WILLMETI CAT.) IN HOC
CATALOGO ADEPTI SUNT.

Ex Willm. Cat.		Ex Willm. Cat.	
1. . . .	CCXXI.	21. . . .	CXXVIII.
2. . . .	CXLII.	22. . . .	CCXII.
3. . . .	CXLIV.	23. . . .	CXXV.
4. . . .	CXLIII.	24. . . .	CXXIX.
5. . . .	CXLV.	25. . . .	CXXXIII.
6. . . .	CLXXXIII.	26. . . .	CXXXVI.
7. . . .	CXXXIV.	27. . . .	CCXIII.
8. . . .	CCXIV.	28. . . .	CXXXVIII.
9. . . .	CL.	29. . . .	CXXX.
10. . . .	CXLIX.	30. . . .	CXXXV.
11. . . .	CLI.	31. . . .	CXXXVII.
12. . . .	CXV.	32. . . .	CXXXI.
13. . . .	CXVI.	33. . . .	CXXXII.
14. . . .	CXVII.	34. . . .	CCXX.
15. . . .	CXVIII.	35. . . .	CCXXXIII.
16. . . .	CXIX.	36. . . .	CXL.
17. . . .	CXXII.	37. . . .	CXXXIX.
18. . . .	CXXIII.	38. . . .	CCXIX.
19. . . .	CXXIV.	39. . . .	CLXXXIV.
20. . . .	CXX.	40. . . .	CLII.

Ex Willm.
Cat.

41. . . . CLIV.
 42. . . . CCXVI.
 43. . . . CXIV.
 44. . . . CXIII.
 45. . . . CCXI.
 46. . . . CCX.
 47. . . . CX.
 48. . . . CXII.
 49. . . . CCIX.
 50. . . . CXI.
 51. . . . CLXXVIII.
 52. . . . CLXXIX.
 53. . . . CLXXX.
 54. . . . CLXXXI.
 55. . . . XIV.
 56. . . . XV.
 57. . . . XVII.
 58. . . . XVI.
 59. . . . XXIII.
 60. . . . XXII.
 61. . . . XX.
 62. . . . XVIII.
 63. . . . XIX.
 64. . . . X.
 65. . . . XXI.
 66. . . . XXIV.
 67. . . . XXXVIII.
 68. . . . VI.
 69. . . . XXXIV.
 70. . . . XXXI.
 71. . . . XXX.
 72. . . . XXXIII.
 73. . . . XXXII.

Ex Willm.
Cat.

74. . . . XXXV.
 75. . . . XXXVI.
 76. . . . CLXXXVIII.
 77. . . . CLXXXVI.
 78. . . . CLXXXV.
 79. . . . XXXVII.
 80. . . . CLXXXIX.
 81. . . . XXXIX.
 82. . . . CXC.
 83. . . . CLIX.
 84. . . . CXCVIII.
 85. . . . CX CIX.
 86. . . . CXCVII.
 87. . . . CXCVI.
 88. . . . XLV.
 89. . . . XLVI.
 90. . . . XLI.
 91. . . . XLII.
 92. . . . CXCHII.
 93. . . . XLIII.
 94. . . . XL.
 95. . . . CXCH.
 96. . . . CXCI.
 97. . . . CCLV.
 98. . . . CCLIV.
 99. . . . XXV.
 100. . . . XXVI.
 101. . . . V.
 102. . . . LXXVIII.
 103. . . . LXXIX.
 104. . . . LXXI.
 105. . . . LXX.
 106. . . . LXIX.

Ex Willm. Cat.	Ex Willm. Cat.
107. . . . LXXIII.	140. . . . CCIII.
108. . . . LXXII.	141. . . . CLXIII.
109. . . . LXXIV.	142. . . . CLXVIII.
110. . . . LXXXI.	143. . . . CLXV.
111. . . . LXXXII.	144. . . . CLXXI.
112. . . . LXXXIII.	145. . . . CLXIV.
113. . . . LXXXIV.	146. . . . CLXX.
114. . . . LXXX.	147. . . . CLXVII.
115. . . . LXXV.	148. . . . CLXIX.
116. . . . LXXVI.	149. . . . CLXXV.
117. . . . LXXVII.	150. . . . CLXVI.
118. . . . LXXXVI.	151. . . . CLXXXIII.
119. . . . LXXXVII.	152. . . . CXCIV.
120. . . . LXXXVIII.	153. . . . CLXXXVII.
121. . . . LXXXIX.	154. . . . CCVI.
122. . . . XXVIII.	155. . . . CLXXIV.
123. . . . XXIX.	156. . . . CCV.
124. . . . XCVII.	157. . . . XLVIII.
125. . . . LII.	158. . . . LIII.
126. . . . LXII.	159. . . . L.
127. . . . XCV.	160. . . . LI.
128. . . . XCIII.	161. . . . CXLVII.
129. . . . XCI.	162. . . . CXLVI.
130. . . . XCII.	163. . . . XLIX.
131. . . . LXXXV.	164. . . . LVIII.
132. . . . XCV.	165. . . . LIX.
133. . . . LX.‡	166. . . . LVII.
134. . . . XCVI.	167. . . . LV.
135. . . . XC.	168. . . . LVI.
136. . . . XCVIII.	169. . . . XII.
137. . . . CXLI.	170. . . . XIII.
138. . . . CLXII.	171. . . . LIV.
139. . . . CLXI.	172. . . . LXIII.

Ex Willm. Cat.	Ex Willm. Cat.
173. . . . CI.	206. . . . CLXXXII.
174. . . . CII.	207. . . . CLVIII.
175. . . . LXI.	208. . . . CLVII.
176. . . . CIII.	209. . . . CCH.
177. . . . C.	210. . . . CC.
178. . . . CCXV.	211. . . . CCXVII.
179. . . . CCVII.	212. . . . CCXVIII.
180. . . . CIX.	213. . . . CLX.
181. . . . CVIII.	214. . . . III.
182. . . . CCVIII.	215. . . . I.
183. . . . CCIV.	216. . . . II.
184. . . . CLV.	217. . . . IV.
185. . . . CLVI.	218. . . . XXVII.
186. . . . XLVII.	219. . . . VII.
187. . . . CLXXII.	220. . . . IX.
188. . . . CLXXXVI.	221. . . . VIII.
189. . . . CLXXXVII.	222. . . . XLIV.
190. . . . XCIX.	223. . . . CCXXIX.
191. . . . CIV.	224. . . . CCXXVI.
192. . . . CV.	225. . . . CCXXVII.
193. . . . CVI.	226. . . . CCXXIV.
194. . . . CVII.	227. . . . CCXXXI.
195. . . . CCLVII.	228. . . . CCXXX.
196. . . . CCLVI.	229. . . . CCXXVIII.
197. . . . CXCv.	230. . . . CCXXV.
198. . . . LXIV.	231. . . . vid. Praef.
199. . . . CXLVIII.	232. . . . CCXLV.
200. . . . LXVI.	233. . . . CCXLVI.
201. . . . LXVII.	234. . . . CCXLVIII.
202. . . . LXVIII.	235. . . . CCXLIX.
203. . . . LXV.	236. . . . CCXLIII.
204. . . . CCXXII.	237. . . . CCXLII.
205. . . . CCI.	238. . . . CCXLVII.

Ex Willm. Cat.		Ex Willm. Cat.	
239. . . .	CCXLIV.	254. }	
240. . . .	CCL.	255. }	vid. Praef.
241. . . .	CCLII.	256. }	
242. . . .	CCXXXIX.	257. }	
243. . . .	CCXXXVII.		
244. . . .	CCXL.	Num. extra Willm. Cat.	
245. . . .	CCXLI.	258. . . .	CXXVI.
246. . . .	CCXXXVIII.	259. . . .	CLIII.
247. . . .	CCLI.	260. . . .	XI.
248. . . .	CCXXXII.	261. . . .	CXXVII.
249. . . .	CCXXXIII.	262. . . .	CXXI.
250. . . .	CCXXXIV.	263. . . .	CCLVIII.
251. . . .	CCXXXV.	264. . . .	CCLIX.
252. . . .	CCXXXVI.	265. . . .	CCLX.
253. . . .	CCLIII.		

ADDENDA ET EMENDANDA.

- P. 20, l. 11. Eadem verba addita leguntur in Cod. Bibl. Societ. Batav. n. 18(3), vid. R. Friederich, *Catal.*, p. 12.
- P. 21, l. 5 et 6. Idem Commentarius exstat in Cod. Bibl. Societ. Batav. n. 18(5), vid. l. l. p. 12.
- Ibid., l. 4 a f. Nisi fallor, eundem Commentarium obvium vidi in Codice, e Cat. librorum, mense Mart. a. 1860 Roterodami ap. Schwaebe divenditorum, n. 217, p. 63, qui Codex emtus est a Viro Nobil. Hoog van ter Aar.
- P. 38, l. 6 et 5 a f. Cf. Dozy, *Catal.*, I, p. 43 sq. (n. LXXIV).
- P. 48 ad n. XXVII. Cf. Juynboll, *Comm. in hist. gent. Samar.*, p. 58, n. (2):
- Ibid., l. 4. Pro "38" l. 58.
- P. 74, n. 3, l. 1. Pro "Ĉ. H." l. H. Ĉ.
- P. 77, l. 1. Dele "," ante "1°".
- P. 109, l. ult. Dele ",".
- P. 140, l. 1. Verba "si nostrum Codicem integrum (1) putas" me invito hîc in textum irreperunt. Repone: "si ad nostrum Codicem integrum (1) attendis."